

טקס הלבנה המלאה כבונה קהילה :
התבוננות ביחסי הגומלין בין זמן, מרחב וקהל

פאניה גרינשפון

עבודת גמר מחקרית (תזה) המוגשת כמילוי חלק מהדרישות
לקבלת התואר "מוסמך האוניברסיטה"

אוניברסיטת חיפה
הפקולטה למדעי הרוח
החוג לתיאטרון

טקס הלבנה המלאה בבונה קהילה:

התבוננות ביחסי הגומלין בין זמן, מרחב וקהל

מאת: פאניה גרינשפון

בהנחיית: פרופסור עתי ציטרון

ד"ר רותי אבליוביץ'

עבודת גמר מחקרית (תזה) המוגשת כמילוי חלק מהדרישות

לקבלת התואר "מוסמך האוניברסיטה"

אוניברסיטת חיפה

הפקולטה למדעי הרוח

החוג לתיאטרון

מאושר על ידי _____ תאריך _____

(מנחה/ת העבודה)

מאושר על ידי _____ תאריך _____

(מנחה/ת העבודה)

תוכן העניינים

III	תקציר
V	רשימת צילומים
1	הקדמה
3	מבוא
5	סוגיות המחקר
18	סקירת ספרות
18	1.1 חקר פולחן ופרקטיקות שאמאניות
21	1.2 חקר מופע תלוי מקום ומופע בהשתתפות הקהל וחקר ריטואלים על הר מירון
23	1.3 חקר ניו אייג' בעולם ובישראל :היווצרות קהילות חדשות והקשר נאו-שאמאני
26	1.4 חקר טקס כבונה קהילה
28	מתודולוגיה ושיטות המחקר
32	בחירה בהר מירון כמיקום טקסי הלבנה המלאה
39	הכנה לטקס
43	מרחבים מקודשים של טקס הלבנה המלאה : תיאור גדוש
63	תיאור של מהלך הטקס
75	ממד הזמן במהלך טקס הלבנה המלאה והשפעת הטקס על הזמן בין הטקסים
80	קהל באי הטקס במהלך הטקס ואחריו
89	טקס הלבנה המלאה כניסיון לבנות קהילה סוכנת שינוי
98	תרומתו של המחקר
100	סיכום ומסקנות
102	אחרית דבר
107	ביבליוגרפיה
123	נספחים
123	תצלומים מחיי הקהילה של אומטה
188	ריאיון עם דוב אהבה
213	ריאיון עם נוגה אדמה
224	ראיונות חצי־מובנים עם משתתפי הטקס
243	שאלונים, סקר, התכתבויות פייסבוק

תקציר.

זוהי עבודת גמר מחקרית בנושא " טקס הלבנה המלאה כבונה קהילה: התבוננות ביחסי הגומלין בין זמן, מרחב וקהל", מאת פאניה גרינשפון,

במרכזה של עבודה זו עומד ניתוח טקס הלבנה המלאה של קבוצת אומטה. מחקר זה בוחן את טקס הלבנה המלאה כאירוע מכונן קהילה. המידע על מחקרים קודמים בנושא מאורגן בארבעה אשכולות ידע: חקר פולחן ופרקטיקות שאמאניות; מופע תלוי מקום ומופע בהשתתפות הקהל; ניו אייג' בישראל; מחקר הפונקציה החברתית של טקס ותפקידו בבניית קהילה. שאלת המחקר של עבודה זו היא – באיזה אופן הטקס מייצר קהילה.

השערת המחקר היא שקהילת אומטה נבנית כקהילה באמצעות טקסיה ובמהלכם. המחקר בוחן האם קהילת אומטה היא סוכן שינוי המופעל על ידי מנהיגיו. אם כן – לאיזה צורך? כדי לבדוק זאת המחקר נשען על התיאוריה של פייר בורדייה (**Pierre Bourdieu**) ובוחן את ההתנהגות בטקסים דרך המושגים "שדה" ו"הביטוס" המתוארים בעבודותיו. המחברת מתייחסת למתרחש בטקסים כאל "שדה חברתי" וחוקרת את הטקס השאמאני בתצפית משתתפת, כבימאית וחוקרת תיאטרון מחד גיסא וכאחת מהמשתתפות בטקס מאידך גיסא. לכן נקודת התצפית של המחקר מושפעת מההביטוס האישי ומההביטוס המעמדי כפי שהוא מוגדר אצל בורדייה (בורדייה, 2009).

הסוגיות המרכזיות של מחקרי עוסקות באופנים שבהם טקס משרת תהליכים של בניית קהילה. המחקר בוחן איזה סוג של קהילה נבנה דרך הטקס והאם השתייכות לקהילה המתהווה סביב אומטה משנה את אורחות החיים של המשתתפים. כמו כן המחקר בודק את הצרכים שעליהם עונה טקס הלבנה המלאה אצל המשתתפים והמארגנים. המחקר מתרכז בפן הפרפורמטיבי של טקסי הלבנה המלאה והשפעתו על משתתפי הטקס. חוקרי ריטואל בני ימינו סבורים שריטואלים יוצרים מציאות דמיונית ומוסכמת אשר מאפשרת את קיומנו בעולם חברתי קיים (**Seligman, Veller, P'et, & Saymon, 2008**) ולפיכך המחקר בוחן כיצד מציאות בדיונית הנוצרת בטקסים של אומטה משפיעה על מציאות חברתית של משתתפי הטקסים.

אומטה היא קבוצה מיסטית-רוחנית שמנסה ליצור קסם שבאמצעותו אפשר לשנות את העולם ולהפכו לטוב יותר, כמו שהוא היה פעם, לתפיסתם של מנהיגי אומטה. אריקה פישר-ליכטה מכנה אירועים פרפורמטיביים במושג "השבת הקסם לעולם"¹ (**Fischer-Lichte, 2015, p. 346**).

III

¹ המושג עצמו (**reenchantment**) נוצר כשיקוף לתזה של מקס ובר על הסרת הקסם מן העולם כתוצאה מחקר העולם בדרך פוזיטיביסטית. מאוריס ברמן (**Maurice Berman, 1981**) היה ככל הנראה הראשון שהשתמש במושג זה בספרו על פילוסופיה ופסיכולוגיה של המדע, וזו היתה פרפרזה אירונית למושג משירו של שילר "הסרת הקסם מהעולם".

טקסי אומטה הם אירועים פרפורמטיביים העוסקים באופן מודע ומכוון בתחום הקסום ובניסיון מכוון ומוצהר להחזיר את הקסם לעולם.

לפיכך אחד הרעיונות המנחים של המחקר הוא לבחון את הכמיהה לקסם כרצון להשתייך לקהילה שנבנית באמצעות טקסים הבאים להשיב את הקסם לעולם, בניגוד לעולם המטריאליסטי.

וולף טוען ש"קהילות נוצרות תוך כדי ריטואלים ובזכותם ומכוח הרגשות שהריטואלים מעוררים (Wulf, 2010, p. 39). במחקר זה אפשר לראות איך תהליך הבניית קהילה חדשה קורה כאן ועכשיו דרך השפעה של פרפורמנס טקסי.

מסקנות מדעיות ויישומיות של מחקר זה משתייכות לתחומים הבאים: חקר הטקס כגורם המלכד קהילה; חקר פרפורמטיביות של הטקס כחלק מאנתרופולוגיה תיאטרונית; חקר ניו אייג' בישראל; חקר הר מירון כאתר פולחני; הבנת הצורך הבסיסי של אדם בחברה פרגמנטרית להשתתף בטקס.

המסקנה המרכזית היא שניתן לראות בטקסי הלבנה המלאה של אומטה המחשה להשפעה של פרפורמנס טקסי כיוצר קהילה.

רשימת צילומים

7.....	1	צילום 1
7.....	2	צילום 2
7.....	3	צילום 3
8.....	4	צילום 4
8.....	5	צילום 5
9.....	6	צילום 6
9.....	7	צילום 7
9.....	8	צילום 8
9.....	9	צילום 9
10.....	10	צילום 10
10.....	11	צילום 11
10.....	12	צילום 12
10.....	13	צילום 13
11.....	14	צילום 14
11.....	15	צילום 15
12.....	16	צילום 16
13.....	17	צילום 17
14.....	18	צילום 18
15.....	19	צילום 19
34.....	20	צילום 20
34.....	21	צילום 21
35.....	22	תצלום 22
35.....	23	תצלום 23
35.....	24	תצלום 24
35.....	25	תצלום 25
36.....	26	תצלום 26
36.....	27	תצלום 27
44.....	28	תצלום 28
45.....	29	תצלום 29
48.....	30	תצלום 30
51.....	31	תצלום 31
53.....	32	תצלום 32
54.....	33	תצלום 33
56.....	34	תצלום 34
59.....	35	תצלום 35
60.....	36	תצלום 36
61.....	37	תצלום 37
62.....	38	תצלום 38
65.....	39	תצלום 39
65.....	40	תצלום 40
71.....	41	תצלום 41
103.....	42	תצלום 42

הקדמה

בחקר הריטואל אני רואה

מפתח להבנת העיקר

בהבניית החברות האנושיות

(Monica Wilson)²

אני חולה. הראש קודח. החום עולה. הגרון נפוח והזמן הוא זמן קורונה. זו לא "מחלה שאמאנית" אך מכיוון שזה שש שנים אני חיה עמוק בחוויה שאמאנית – מובן לי שהמחלה באה לספר לי משהו, לגלות דברים שאינני רואה, להסביר על מה לשים דגש.

אני כותבת תזה שבה אני מנסה לגעת בחוויה רוחנית, לפרק אותה, לחוות אותה לא רק דרך חושים אלא גם שכלית – וקשה לי. אני כותבת תזה כי אני אוהבת לחקור, ללמוד, להבין וליצור ידע. אני חייבת לקשר, למצוא את הדרך הנכונה לי שתקשר בין חוויה לידע.

במפגש עם נוגה אדמה המכונה "צועדת בדרך השאמאן" למדתי שרק הנשמה יודעת לבחור. זה בעצם כל מה שהיא יודעת. "תני לה לבחור" – נוגה אומרת לי. אני משחררת, מנסה להרגיש איך זה כאשר הנשמה בוחרת, ואז נעשית חולה.

בחרתי להתחיל את התזה בכתיבה אינטואיטיבית. החיבורים האחרונים של התזה נכתבים בעודי חולה – אך הדרך התחילה שנים קודם. לפני כ-11 שנים למדתי בקורס של פרופסור עתי ציטרון, "המופע כתרופה" – הקורס שבדיעבד שינה את מסלול חיי. הקורס לימד על ההשפעה של פרפורמנס על הבריאות הנפשית והפיזית של חברות ויחידים. הוא הוביל אותי לגלות התארגנות בשם "הרוח הגדולה" – קבוצה של שאמאניזם ותרבות אינדיאנית" אשר נוסדה על ידי טה-רה ודוב טרובניק בראשון לציון בסוף שנות ה-90 של המאה ה-20. נסעתי לפסטיבל "פאצ'ה מאמא" – פסטיבל ניו אייג' שאורגן פעמים אחדות על ידי "הרוח הגדולה".

אנשי "הרוח הגדולה" גרו אז ביישוב מיתר שליד באר שבע, ואילו אני גרה בכפר ורדים שבצפון הארץ. לכן, למרות הרושם שהם הותירו עליי, הקשר שלי איתם לא התקיים אלא בכמה מכתבים פרסומיים שקיבלתי בדואר אלקטרוני. בפסטיבל קניתי גם כמה מספריו של דוב טרובניק.

לפני כשש שנים העבירו אנשי "הרוח הגדולה" את מקום מגוריהם ופעילותם לכפר ורדים ופתחו את "אומטה – מרכז הכשרה למציאת נתיב הנשמה". אחד מהטקסים הראשונים שערכה אומטה בצפון היה טקס הלבנה המלאה בהר מירון. מאז אני משתתפת ברוב טקסי הלבנה המלאה ובפעילויות השונות שאנשי אומטה מארגנים. לפני כשלוש שנים חזרתי ללמוד

Wilson Monica, *Communal Rituals of the Nyakyusa*, London, 1959²

באוניברסיטת חיפה לתואר שני בתיאטרון, בין היתר כי הבנתי שהתופעה הפרפורמטיבית, החברתית והחוויתית של טקסי הלבנה המלאה חייבת להיחקר חקר אקדמי.

עבודה זו היא התוצאה של חוויה אישית הנחקרת בכלים אקדמיים. המחקר לא יכול היה להתקיים ללא ההכוונה, ההדרכה והתמיכה של פרופסור עתי ציטרון וד"ר רותי אבילוביץ' – ועל כך תודתי הגדולה. לפרופסור ציטרון נתונה תודתי המיוחדת על שהכיר לי את חקר עולם השאמאניזם וכבר שנים משמש לי מופת לשילוב בין אומנות לאקדמיה. כמו כן אני מודה לד"ר דורית ירושלמי ולד"ר שלי זר-ציון על קורסים מרחיבי אופקים שעזרו לי לעצב את רעיונות התזה. אני מודה מעומק ליבי לדוב אהבה, על הסכמתו להתראיין באופן מעמיק, על הזמן ותשומת הלב שהקדיש לי בראיון ובשיחות - ותודה על נדיבות ליבו שהרגשתי בכל מפגשיי איתו במשך השנים. תודתי העמוקה נתונה גם לנוגה אדמה – התלמידה הבכירה בדרך השאמאן. דוב, נוגה וכל הנשים והגברים של אומטה המוזכרים/ות במחקרי הסכימו בהבנה ובאהבה לקחת חלק במחקרי, היו נדיבים במידע ונתנו לי את ההרגשה שעשייתי חשובה ונחוצה בעיצוב הערכים של עולם טוב יותר. אני מודה מעומק ליבי לבן זוגי שי על תמיכתו, עזרתו ואהבתו שבלעדיהן לא הייתי יכולה לעמוד במשימה של כתיבת המחקר.

מבוא

במרכזה של עבודה זו עומד ניתוח טקס הלבנה המלאה של קבוצת אומטה.

כבר שש שנים, כמעט בכל מזג אוויר, אני מתייצבת כל חודש עם כ-100 משתתפים בטקס הלבנה המלאה בהר מירון. מארגני הטקס שייכים לקבוצה בשם "אומטה". הם מאמינים כי באמצעות פעילותם אפשר להפוך את מציאות חיינו למציאות של מנהיגות נשית כפי שהיה, לפי אמונתם, לפני אלפי שנים. אומטה היא קבוצה שנוסדה לפני כשש שנים על ידי בני הזוג דוב אהבה טרובניק וטה-רה במטרה לסייע לאנשים למצוא את נתיב חייהם הרוחניים המתבטא בהמשך גם בשינויים באורחות חייהם הממשיים. מייסדי אומטה סבורים שלכל אחד מאיתנו ישנו נתיב נשמתי - נתיב שנשמתי מכירה עוד מלפני הלידה והיא משתוקקת לחיות לפיו. חיים לפי נתיב זה יביאו את האדם לאושר. לפיכך הם קוראים לקבוצה "מרכז הכשרה למציאת נתיב הנשמה".

"אומטה" הוא שמה של מערה מקודשת שבה חיו פרפרים זוהרים בכחול. לפי אתר אומטה (<http://www.umata.co.il>) המערה הייתה היעד במסע שאליו יצאו אנשים שלא הצליחו למצוא את נתיב נשמתם. במערה נערך טקס אורות וצללים. בסיום הטקס הפך נתיב הנשמה לידוע ואפשר היה לחיות לפיו. בדרך לעזור לבני האדם למצוא את "הנתיב הנשמתי", "מרכז ההכשרה אומטה" עורך סדנאות, מפגשים עם שאמאנים, קורסים במסלולים שונים וטקסים. טקס הלבנה המלאה שבו מתמקדת עבודה זו הוא אחד המרכזיים שבהם.

טקס הלבנה המלאה מתקיים פעם בחודש בתבנית קבועה. כל טקס כולל טיהור בכניסה, נאום פתיחה, הדלקת אש ופעילות סביבה, קבלת מסר להמשך הדרך עד לזריחת הלבנה הבאה וסעודה שיתופית של אורחי הטקס. הטקסים פתוחים לקהל, וההשתתפות בהם היא ללא דמי כניסה. את הטקסים מנהלות התלמידות ב"דרך השאמאן". מתצפיותיי בטקסים אלה אני רואה תהליך התהוות של קהילה.

מחקר זה בוחן את טקס הלבנה המלאה כאירוע מכוון קהילה, בהסתמך על תפיסות של תפקידי הטקס ביצירת לכידות חברתית (טרנר, 2009; Bylyb, 2009; Wulf, 2008; Bell, 1992; Gluckman, 1965; Seligman, Veller, P'et, & Saymon, 2002; Kosinski, 2014). אני מבקשת לפענח טקס אקלקטי (כלומר משלב אלמנטים מתרבויות שונות) של האדם בן דורנו בשאיפה להבין את הצורך הבסיסי של האדם להשתתף בטקס ולהשתייך לקהילה.

שולה רמון (Ramon S. 2001) טוענת שהמושג המודרני של קהילה מתייחס למעגל קטן יותר מהחברה כולה וגדול יותר מהגרעין המשפחתי וש"הוא קונקרטי מספיק כדי לאפשר דימוי של תחושת שייכות, מסגרת משותפת להתייחסות וליצירת סולידריות פנימית במערכת חיים חברתית". בדיון לקראת סוף העבודה אחזור להתייחס לשאלת הגדרת הקהילה כדי לבדוק האם וכמה אומטה היא קהילה, בהתייחס להגדרות של מנהיגי אומטה לצושג קהילה. בקשר בין קהילה לריטואל מעניינת ההתבוננות של ויקטור טרנר (Turner 2009) בהגדרתו של מרטין בובר את הקהילה. טרנר משוכנע שבובר מגדיר את קומיוניטס ספונטני כשהוא משתמש במונח "קהילה": "אין הוא מדבר כלל ועיקר על קבוצות חברתיות שרירות וקיימות בעלות

מבנים ממוסדים. הוא מאמין כמובן שאפשר להקים קבוצת כאלה בקהיל... קהילה בעיקרה היא מצב שלל יחסים בין אנשים שלמים וקונקרטיים, בין ה"אני" ל"אתה". (טרנר 2009, עמ' 175).

מייסדי קבוצת אומטה אשר רואים את עצמם כמנהיגות ומנהיגים של עולם חדש-ישן שיקום, משחזרים עולם זה באמצעות הטקסים. הם משתמשים במהלכם בכישרונות הפרפורמטיביים הרבים שלהם, כגון הנחיה כריזמתית, שימוש בשירה, תנועה, תיפוף, מסכות, איפור ותלבושות וכדומה.

להתרחשות הפרפורמטיבית לכבוד הלבנה המלאה אפשר לקרוא טקס, פולחן או ריטואל. ייתכן שהדבר הנכון הוא להשתמש במונח העברי "פולחן" שבו מתאחדים מיסטיות וסימבוליזם של ריטואל עם הסדר החגיגי של טקס. כאשר אני מגדירה אירוע לכבוד הלבנה המלאה כריטואל, משתמע מכך ש"אומטה" עוסקת בפעילות מיסטית שנועדה להביא סדר חדש או מחודש לעולמנו. לעומת זאת, שימוש במילה "טקס" מייחס לאירוע אופי של התקהלות חגיגית עם כללים מסוימים, אך לא בהכרח מלווה בתוכן מיסטי-סימבולי משמעותי. בהתרחשות זו אכן יש שני היבטים: אנשי אומטה מדברים במפורש על "החזרת סדר עתיק לעולם" (מה שמדגיש את הפן הריטואלי של האירוע), אך קוראים לזה "טקס" ומדגישים את הסדר החגיגי הקבוע של ההתרחשויות. לפיכך החלטתי לקרוא לאירוע "טקס" מתוך כיבוד ההגדרה העצמית של אנשי אומטה, אך לנתח אותו בכלים של חקר הריטואל. משיחתי עם דוב אהבה (אחד ממייסדי אומטה) עלה שבלימודיהם של דוב וטה-רה אצל מורתם, סבתא טווילה (Twilah Nitch) מעם סנקה שבמדינת ניו יורק - הדגישה המורה עצמה שהיא עורכת ceremony (טקס) לכבוד הלבנה וזה אינו ריטואל, כי מה שהיא מתרגלת אינו דת. מכיוון שגישת אומטה היא אקלקטית באופן גלוי (משלבת במודע אלמנטים מתרבויות שונות) – אנשי אומטה אימצו את ההסבר של סבתא טווילה ומתייחסים לטקס הלבנה המלאה כאל טקס ולא כאל פולחן דתי. דוב הוסיף גם שאין זה פולחן כי אין התייחסות לאלוהות כלשהי: אימא אדמה היא אימא והלבנה היא סבתא והיחסים הם כמו במשפחה ולא כתפילת תחנונים ובקשות מכוחות נשגבים (טרנסנדנטיים).

חוקרים שונים משתמשים במושגים ריטואל, טקס, פולחן כמילים נרדפות. חוקרים אחרים מבחינים ביניהם. כך, טרנר (Turner, 1982), שכנר (Schechner, 1977) וגריימס (Grimes, 2006) מגדירים באופנים שונים את הטקס והריטואל. לפיכך אתחיל מהמשמעות המילולית של המושגים הללו. שורשיה האטימולוגיים של המילה "ריטואל" הם בסנסקריט במילה שמשמעותה "מה שכפוף לסדר" (מבוטא כמו *rita*). מילה זו במילון סנסקריט-רוסית מוסברת כ"אמיתי", "מקודש" וגם "סדר", "חוק" ו"קורבן" (קוצ'ירגינה, 1987, עמ' 135). מירצה אליאדה (Mircea Eliade) מציין שהמילה *rita* היא ההפך מהמושג *apagaka* שמסמל איסור, שקר, פירוד ואפילו אובדן ומוות (אליאדה 2001, 396). מתוך כך אפשר להסיק כי השדה הסמנטי של המושג "ריטואל" מדגיש את הבסיס של הריטואל כאירוע אשר נועד להשליט סדר בעולם כאוטי. מתוך האטימולוגיה של המילה מוגדרת מטרת הריטואל כאירוע שמהותו בארגון. טקס (*ceremony*) הוא הליך חגיגי. לריטואל ולטקס הרבה מהשותף, אך טקס מאופיין בחגיגות ורשמיות מודגשים. כיום המושג "טקס" אינו כולל בהכרח מרכיב דתי-אמוני ולעיתים כולל

אותו כמרכיב משני. ההתלבטות שלי לגבי הכינוי המתאים לאירוע לכבוד הלבנה המלאה נובעת מכך שמצד אחד קיימת באירוע פעולה סימבולית ומיסטית ולכן נראה שמדובר בריטואל, אך מהצד האחר יש בו הרבה רשמיות, מבנה ברור כמו בטקס.

ערכתי מחקר בלשני השוואתי עברי-אנגלי-רוסי-גרמני ונוכחתי לדעת שבשפות אלה אין כיום הבדל מהותי בין *ritual ceremony* ואפשר להשתמש בהם כמילים נרדפות. רפפורט מגיע למסקנה זו לאחר סקירה מעמיקה של שימושים במונחים *ritual* ו-*ceremony*, והוא כותב:

The sets each would distinguish as ritual and as ceremony would come close to coinciding (Rappaport, 1999, p. 38).

אני מאמצת לפיכך את מסקנתו של רפפורט לגבי שימוש במונחים אלה. המילה העברית "פולחן" נגזרת מהשורש "פלח", לפלח – כמילה נרדפת לעבודה. היא משמשת גם לציון "עבודת כוחות עליונים", אך גם לעבודת אדמה, ומכאן המילה ששרדה דווקא בערבית – פלח, פלחה. הקרובה ביותר למושג פולחן היא מילה לטינית *cultus* שממנה נגזר קולטורה ואשר משמעותה המקורית היא טיפוח האדמה והכנתה לגידולים חקלאיים. לפי מילון "מילוג", מלים נרדפות של פולחן הן קאלט, טקס וריטואל.³ כל האמור לעיל הביא אותי להחלטה להשתמש במילה "טקס" כאשר בסופו של דבר הסיבה היא כיבוד ההגדרה העצמית של מנהלי אומטה הקוראים לאירועים לכבוד הלבנה המלאה "טקס".

שאלת המחקר של עבודה זו היא: באיזה אופן הטקס מייצר קהילה?

אחד הרעיונות המנחים הוא לבדוק על איזה צורך של המארגנים ושל המשתתפים עונה טקס הלבנה המלאה. כשאני דנה במשתתפי הטקס, אני כוללת גם את עצמי. בעזרת אוטואנתוגרפיה אני בוחנת גם על איזה צורך שלי עונה השתתפותי בטקסים אלה.

השערת המחקר היא שקהילת אומטה נבנית כקהילה באמצעות טקסיה ובמהלכם. אני בוחנת האם קהילת אומטה היא סוכן שינוי המופעל על ידי מנהיגיו. אם כן – לאיזה צורך? כדי לבדוק זאת אני נשענת על התיאוריה של פייר בורדייה (Pierre Bourdieu) ובוחנת את ההתנהגות בטקסים דרך המושגים "שדה" ו"הביטוס" המתוארים בעבודותיו. אני מתייחסת למתרחש בטקסים כאל "שדה חברתי" וחוקרת את הטקס השאמאני בתצפית משתתפת, כבימאית וחוקרת תיאטרון מחד גיסא וכאחת מהמשתתפות בטקס מאידך גיסא. לכן נקודת התצפית שלי ללא ספק מושפעת מההביטוס האישי ומההביטוס המעמדי כפי שהוא מוגדר אצל בורדייה (בורדייה, 2009).

סוגיות המחקר

הסוגיות המרכזיות של מחקרי עוסקות באופנים שבהם טקס משרת תהליכים של בניית קהילה. המחקר בוחן איזה סוג של קהילה נבנה דרך הטקס והאם השתייכות לקהילה המתהווה סביב

³ הסבר המילה "פולחן" ממילון מילוג:

https://milog.co.il/%D7%A4%D7%95%D7%9C%D7%97%D7%9F/me_11751

אומטה משנה את אורחות החיים של המשתתפים. כמו כן המחקר בודק את הצרכים שעליהם עונה טקס הלבנה המלאה אצל המשתתפים והמארגנים. המחקר מתרכז בפרפורמטיבי של טקסי הלבנה המלאה והשפעתו על משתתפי הטקס.

חוקרי ריטואל בני ימינו סבורים שריטואלים יוצרים מציאות דמיונית ומוסכמת אשר מאפשרת את קיומנו בעולם חברתי קיים (Seligman, Veller, P'et, & Saymon, 2008) ולפיכך אני בוחנת כיצד מציאות בדיונית הנוצרת בטקסים של אומטה משפיעה על מציאות חברתית של משתתפי הטקסים.

אומטה היא קבוצה מיסטית-רוחנית שמנסה ליצור קסם שבאמצעותו אפשר לשנות את העולם ולהופכו לטוב יותר, כמו שהוא היה פעם, לתפיסתם של מנהיגי אומטה. אריקה פישר-ליכטה מכנה אירועים פרפורמטיביים במושג שטבעה "השבת הקסם לעולם" (Fischer-Lichte, 2015, p. 346). טקסי אומטה הם אירועים פרפורמטיביים העוסקים באופן מודע ומכוון בתחום הקסום ובניסיון מכוון ומוצהר להחזיר את הקסם לעולם. לפיכך אחד הרעיונות שהנחו אותי היה לבחון את הכמיהה לקסם כרצון להשתייך לקהילה שנבנית באמצעות טקסים הבאים להשיב את הקסם לעולם, בניגוד לעולם המטריאליסטי. את הקסם המועט שקיים בעולם הזה אנו רגילים לקבל באופן פסיבי כצופי מופעים, תערוכות, הצגות וקולנוע, ואילו בטקסי אומטה מדובר בהשתתפות פעילה.

פירוט המקורות הראשוניים שנבדקו במחקר

- **דיווחים ביומני האישי** מתצפיות בטקסי הלבנה המלאה במהלך שלוש השנים האחרונות.
- **ראיונות**. בסוף הפרק מובא תיאור של אנשים שהתראיינו.
- ראיונות עומק מוקלטים עם "מחזיקות הטקס" (מונח שיובהר בהמשך), נוגה אדמה (20.10.2020 בביתה בכפר ורדים) ושיר ערבה (10.11.2020 בביתה בכפר ורדים).
- ראיון עם דב אהבה – מייסד שותף של אומטה (18.10.2020 במרכז אומטה בכפר ורדים).
- 14 ראיונות חצי-מובנים עם משתתפי הטקס ומשתתפים בפעולות נוספות של אומטה. הראיונות נערכו מספטמבר 2020 עד דצמבר 2020, בפגישות אישיות או בהתכתבות.
- **סקר** שערכתי ב־2 בספטמבר 2020 בקבוצת הפייסבוק "שאמניזם בישראל" – קבוצת הפייסבוק הרשמית של אומטה. בסקר הצעתי סיבות אפשריות להשתתפות בטקס הלבנה המלאה וביקשתי מהמשתתפים לדרג את הסיבות ולנמק את הדירוג שלהם. את נוסח הסקר ותוצאותיו אפשר לראות בנספחים.

● **תיעוד חזותי** - תיעוד מצולם של הטקסים מאת רקפת שחר. רקפת שחר תיעדה במשך שנים את טקסי הלבנה המלאה. את רוב הצילומים היא פרסמה בפייסבוק בדף "שאמאניזם בישראל". קיבלתי את אישורה להשתמש בצילומים אלה בעבודתי.

- תיעוד מאת נוגה אדמה – התלמידה הבכירה בדרך השאמאן. ביו-טיוב קיימים עשרות סרטונים שנעשו לקראת כל טקס לבנה מלאה על ידי נוגה. הסרטים מתעדים את ראייתה של נוגה את הטקס המתגבש, המלצותיה כיצד להתכונן להשתתף בטקס, ולפעמים גם תיעוד של המקום.

• טקסטים של אומטה ועל אודותיה

- ספרים של דוב אהבה – אחד משני מייסדי אומטה: דוב כתב עשרות ספרים, שאת רובם הוא מקבל לדבריו דרך הקשר שלו עם ישויות שאמאניות עתיקות. בספריו מתבטאת הגישה של החזרת "דרכים עתיקות" שבהן התנהל העולם בעבר הרחוק הלא מוגדר, הקשר עם "האם הגדולה", "אימא אדמה" וחשיבות ניהול החיים לפי ערכים שאמאניים כפי שהם מוצגים באומטה. בחלק מהספרים מוצגת היסטוריה אלטרנטיבית של כדור הארץ והתפתחות האנושות. הספרים ברובם כתובים כרומנים, וחלקם בצורות אחרות כגון היסטוריה, מתכונים עתיקים, ספרי רפואה ועוד. הספרים האלה מתארים את המסד הרעיוני-אמוני שעליו נבנים טקסי הלבנה המלאה. שני ספרים המייצגים בצורה מובהקת את התפיסה של דוב ואומטה בכלל ולכן יצוטטו רבות במהלך המחקר. האחד הוא "אנחנו חוזרות" (2011), שבו מתואר לפרטים טקס לבנה מלאה של "הרוח הגדולה" (ארגון שקדם לאומטה). ספר נוסף הוא "ההיסטוריה הנשית הנשכחת של ארץ ישראל" (2014) שבו מתוארים בין היתר אתרים מקודשים של רכס הרי מירון, שבזכותם עברו אנשי אומטה מהנגב לגליל והחלו לערוך כאן טקסים.

- ניתוח טקסטים מתוך האתר של אומטה. האתר מנוהל על ידי דוב אהבה ומעניק תיעוד מפורט של פעילות של אומטה, הסבר על דרך ההכשרה שאומטה נותנת, כולל פירוט על טקסי הלבנה המלאה ב־13 הלבנות של השנה, לפי ראיית אומטה. כך, לדוגמה, דוב מסביר: *"הדרך שלנו לחגוג עם אימא אדמה את החגים שלה היא על ידי עריכת טקסים, כפי שנתגו במשך אלפי שנים במסורות השאמאניות העתיקות"*.

תיאור ביוגרפי קצר של המרואיינים לעבודה זו

*נוגה אדמה, אישה בת כ־50 (באומטה אין חוגגים ימי הולדת אישיים כי כל יום הוא יום הולדת, לפי דברי נוגה). מ־2004 לומדת במסלול שנקרא "בדרך השאמאן" מתוך כוונה להיות שאמאן של אומטה. הסטטוס של נוגה באומטה הוא "התלמידה הבכירה בדרך השאמאן". בשש השנים האחרונות נוגה גרה בכפר ורדים. היא הגיעה לשאמאניזם מעולם ההייטק כחיפוש אחר חיים בעולם עם ערכים נשיים, כדבריה. נוגה מלמדת באומטה קורסים של כישוף שאמאני. למען גילוי נאות: למדתי במסלול מלא של קורס כזה במשך שנתיים ובהנחייתה של נוגה עברתי טקס הסמכה ברוג'ים אלהירי ברמת הגולן.

צילום 2: שיר ערבה

צילום 1: נוגה אדמה

*שיר ערבה – אישה בת כ־40. בשש השנים האחרונות גרה בכפר ורדים. זמרת ומנחה סדנאות של חיבורים לייסוד נשי. בשלוש השנים האחרונות למדה שיר באומטה במסלול של "דרך השאמאן", ולכן הייתה אחת ממחזיקות הטקס. בקיץ 2020 קיבלה שיר הודעה מאבן אדומה מנוקדת (רוח של שאמאן שמתקשר דוב אהבה, מייסד אומטה) שהיא לא עברה מבחנים חיוניים ולא תוכל להמשיך להיות תלמידה בדרך השאמאן. שיר ניתקה את הקשר עם אומטה לכמה חודשים. בעקבות כך הפך הריאיון איתה ללא רלוונטי ולכן איני מצרפת אותו לעבודה, אך משתמשת בכמה ציטוטים באישור של שיר.

*דוב אהבה – נולד ב־1968, לזוג הורים עולים מברית המועצות. לאחר הצבא, במסגרת חיפושיו אחר משמעות רוחנית של החיים, הכיר את טה-רה, שאיתה יצר זוגיות וגם ייסד בית ספר לשאמאניזם בשם "הרוח הגדולה", שברבות הזמן הפכה לאומטה. דוב הוא איון (המושג מוסבר בהמשך) ומתקשר את הרוחות של שאמאנים קדומים (אבן אדומה מנוקדת, העורב הלבן, רוקדת בסערות) אשר הן המלמדות באומטה.

צילום 3: דוב אהבה

*נוף אדוות – אישה בת 50. גרה בכפר ורדים בשש השנים האחרונות. פיזיותרפיסטית עם תואר ראשון מבריטניה ותואר שני מאוסטרליה, לימדה פיזיותרפיה באוניברסיטת תל אביב. כיום בעלת קליניקה פרטית בכפר ורדים. בשלוש השנים האחרונות למדה נוף באומטה במסלול של "דרך השאמאן", ולכן הייתה אחת ממחזיקות הטקס. בקיץ 2020 קיבלה נוף הודעה מאבן אדומה מנוקדת שהיא לא עברה מבחנים חיוניים ולא תוכל להמשיך להיות תלמידה בדרך השאמאן. לאחר זה נשארה חברה פעילה באומטה וחזרה למסלול הנשמתי שלה כמנטאליה – "צועדת בדרך הממותה". נוף קשורה זה 17 שנים ל"רוח הגדולה" ולאומטה כהמשך.

צילום 5 : נוף אדוות

צילום 4 : רקפת שחר

*רקפת שחר – בת 54. חיה בכפר ורדים. בעבר הייתה מנהלת לשכה בבנק הדם הארצי. כיום מגדירה את עצמה כמורה רוחנית, יוצרת, משוררת ונמצאת בשירות לאם הבריאה. לומדת ופעילה במרכז אומטה מ-2003, עוד כשהייתה "הרוח הגדולה". לפני כשלוש שנים פתחה רקפת בביתה "מרכז לאימא הקוסמית", מקום שבו היא מחברת אנשים לאנרגיות של האימא הגדולה דרך אירוח במקדש, סדנאות וחנות.

*פיילס גל – גבר בן 53. מגדיר את עצמו כחי מתוך תפיסת עולם כמשרת של המהות הנשית בבריאה. מרפא ומלווה אנשים בתהליכי העצמה, אומן ומורה לפיסול, בעל סטודיו "אימאדמה" בכפר ורדים. פיילס עבר לכפר ורדים לפני כשש שנים עם נוגה אדמה, אז בת זוגו.

צילום 6 : פיילם גל

צילום 7 : יהל חכם

*יהל חכם, בת 52. גרה במשגב. גנת מחליפה. למדה בקורס אצל נוגה אדמה ודרכה הגיעה לטקסי הלבנה המלאה.

*קרן כהן – בת 45, גרה בהר חלוץ, אם לשני בנים שגם הם מגיעים לטקסים, בת זוג של פלג שכבר שנים לפניו היה ברוח הגדולה ובאומטה. מגדירה את עצמה כחיה דרך נשמתית עתיקה שאותה היא מביאה לידי ביטוי כמנחה של מעגלי נשים, טקסים ועליות לרגל.

צילום 8 : קרן כהן

צילום 8 : אלה תאומים

*אלה תאומים – אישה בת 42. גרה בכפר יונה, דולה ומטפלת במרפאה משלימה. כ-15 שנה מגיעה לפעילויות ב"רוח הגדולה" והאומטה.

*שרה אושר – אישה בת 66. עברה לכפר ורדים ממיתר לפני כשש שנים בעקבות ההורים הרוחניים. מגדירה את עצמה כמלווה אנשים ונותנת הדרכה בדרך השאמאנית, מכינה קמעות וחפצי עוצמה, מפסלת דמויות של אימא גדולה למכירה. בחמש השנים האחרונות שרה מוגדרת באומטה כנושאת הברכה של אימא טנית.

צילום 11 : שי גרינשפון

צילום 10 : שרה אושר

*שי גרינשפון – בן 61, בן זוגי. מגיע איתי לטקסי הלבנה המלאה בשש השנים האחרונות. מורה להיסטוריה במקצועו.

*דניאל הייל – בן 26 מתל אביב, סטודנט לתיאטרון באוניברסיטת תל אביב. היה תלמיד שלי במגמת תיאטרון באורט מעלות. לפני כחמש שנים הגיע בהזמנתי להשתתף בטקס הלבנה המלאה, ומאז השתתף כמה פעמים בטקסי הלבנה המלאה ופעילויות אחרות באומטה.

צילום 13 : איריס גרוס

צילום 12 : דניאל הייל

*איריס גרוס – בת 50. גרה ביישוב קהילתי תמרת, נשואה, עורכת דין ובעלת תואר שני במנהל ציבורי. למדה ב"רוח הגדולה" וכיום אחת מהפעילות המרכזיות באומטה.

*לביאה – אישה בת 60. נשואה, גרה באשקלון. אומנית יוצרת, מנחת חוגי אומנות ויצירה, כשפנית. נחשפה לטקסי הלבנה המלאה לפני שלוש שנים.

צילום 14 : לביאה

צילום 15 : עינב קליגר

*עינב קליגר – בת 38, נשואה, אם לשתי בנות שגם הן מגיעות לטקסים. גרה במושב לימן. בעלת דוקטורט במדעי הרפואה. עוסקת בתחום הפיזיקה של המזון. מרצה במכללה האקדמית תל חי וגם מייצגת ומכשפת ומלמדת קורס בדרכים שאמאניות. נחשפה לטקסי לבנה לפני חמש שנים.

מושגים מרכזיים של אומטה

במחקר השתמשתי במינוחים של אומטה המבטאים את תפיסות היסוד של הארגון. כך, לדוגמה, המילה "אש" בפי אנשי אומטה היא בלשון זכר, ו"לילה" ו"רחם" – בלשון נקבה, מתוך התפיסה שאש היא יסוד זכרי ואילו לילה ורחם נקביות במהותן. חשוב להסביר שימוש במילים ובמונחים אצל אומטה לא רק למען דיוק מחקרי אלא גם בגלל שייכותם של אנשים אלה לתפיסת עולם הרואה במילים כלים לעיצוב המציאות. ההנחה שהמילים בוראות מציאות התקיימה החל בבסיס ההשבעות והלחשים של מאגיה ועד לברית החדשה - "בְּרֵאשִׁית הָיָה הַדָּבָר, וְהַדָּבָר הָיָה עִם הָאֱלֹהִים, וְאֱלֹהִים הָיָה הַדָּבָר (הברית החדשה, הבשורה על פי יוחנן, פרק 1 פסוק 1). גם כיום זה חלק מתפיסות רבות של "העידן החדש". דוקיה גומנה (1951) כתבה שבתקופה הפליאוליתית, כשלא ידעו על התעברות מחיבור זרע וביצית, ראו ביקום כולו ישות

נשית היולדת מתוכה את הכוחות הבוראים את כל מה שיש סביבנו – ולכן אך טבעי הוא שכל המושגים של כוחות הטבע והבריאה הם בנקבה (גומנה, 1951, עמ' 38).

"הדרך השאמאנית" - "הדרך שמזמנים קדומים ביותר חיברה בין הטבע לאנושות ובין עולם הנסתר לעולם של בני האדם" (אתר "כפרניק").

אומטה - "מרכז ההכשרות שבו חונכים, מלמדים, עורכים טקסים שאמאניים, פותחים מחדש את דרכי הנשיות והאדמה אשר היו נשכחות עידנים רבים" (אתר אומטה).

טקס לבנה מלאה – טקס שמתקיים פעם בחודש בעת הלבנה המלאה ולכבודה.

צילום 16 : הלבנה המלאה בזמן הטקס בהר מירון

איון - "משרת הגבירה הקוסמית ומקדיש את חייו להשבת העוצמות הנשיות אל אימא אדמה". בתואר זה נושא דוב אהבה טרובניק. משמעות השם ב"שפה העתיקה" (הסבר על "השפה העתיקה" – בסוף הפרק) היא "נושא", כמו ערוץ הנושא בתוכו מים.

צילום 17 : דוב אהבה, "האינן המבורך"

מחזיקות הטקס - נשים המכינות ועורכות את הטקס. הן חייבות להיות שאמאניות או תלמידות בדרך השאמאן. נכון להיום רוב טקסי הלבנה המלאה באומטה בוצעו על ידי נגה אדמה, התלמידה הבכירה בדרך השאמאן, שיר ערבה ונוף אדוות, שהיו תלמידות בדרך השאמאן. לעיתים רחוקות היו הטקסים מונחים על ידי טה-רה, בתקופה שבה שימשה השאמאן של אומטה. בקיץ 2020 השתנו הדברים: שיר ערבה ונוף אדוות קיבלו הודעה מ"אבן אדומה מנוקדת" שהן לא עמדו במבחני דרך השאמאן וכבר אינן תלמידות בדרך השאמאן. בד בבד, בשנה האחרונה, טה-רה כבר אינה נקראת שאמאן אלא "מחזיקת עץ החיים" (הסבר בהמשך) ולכן אינה מנחה יותר את טקסי הלבנה המלאה.

צילום 18: שלוש הלומדות בדרך השאמאן – נוף, נוגה ושיר, לקראת טקס לבנת הסוסים הדוהרים, יולי 2018

ההסבר שקיבלתי מנוף ושיר לגבי התלבושת והאיפור: את התלבושות הן תפרו לבד במסגרת לימודי "בדרך השאמאן", לפי המהות של כל אחת מהן. את האיפור של חצי פנים קיבלו בהקא (הסבר להלן) לקראת הטקס. הוא מסמל את דהרת הסוסים ממצב תודעתי אחד לאחר.

אבן אדומה מנוקדת – נשמה עתיקה של שאמאן, המתקשרת בטרנס דרך דוב אהבה. "אבן אדומה מנוקדת" היא שאמאן של אומטה והמורה של התלמידות בדרך השאמאן ושל קבוצות אחרות העוברות הכשרה באומטה.

הקא – ניסוח מדויק, ברור וממוקד בשמונה מילים או פחות, של הרצון ליצירת מציאות.

סיה – תיאור נרחב ומלא של התגשמות המציאות הרצויה – ההקא. כדי לבצע סיה כראוי - צריך להשתהות מעט כדי לדמיין ולהרגיש כיצד המציאות החדשה קורית.

הו - מה הם שלושת הדברים שיש לעשות כדי להגשים את ההקא.

טה-רה, מחזיקת עץ החיים – לפי הסברי דוב אהבה (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 22), עץ החיים הוא הבסיס הקדוש ביותר שיש בדרך השאמאן, הוא התבנית של הבריאה. יש לו ענפים בעולמות

עליונים ושורשים בעולמות תחתונים וגזע בעולמנו המחבר בין אלה ואלה. לעץ זה יש אוטריות (שליחות) שנובעות ממנו באופן נשמתי. השליחויות האלה נקראות טה-רה. הן מקור של אור ותקווה. דוב מדגיש שכל מה שקורה באומטה הוא חלום שטה-רה חולמת. טה-רה ב"שפה העתיקה" היא התגלמות האהבה של אימא אדמה.

צילום 19 : טה-רה, "מחזיקת עץ החיים"

באהאה – בספרו "נוצה אדומה" דוב אהבה מגדיר את באהאה בתור "אלה שעושים למען אימא אדמה". לפי דוב, המילה היא ב"שפה העתיקה שבה הבריאה מדברת". בהקשר לטקס הלבנה המלאה – אלה הם אנשים שבפועל מארגנים ומסדרים את כל הנחוץ לטקס.

אטימולוגיה של המושגים של אומטה :

המושגים שעליהם מתבססת קבוצת אומטה מעוגנים באטימולוגיה אקלקטית האוספת מילים משפות ותרבויות שונות. כך, לדוגמה, הקא, סיה והו הן מילים במצרית עתיקה במשמעויות אלה : הקא הוא אל מצרי, שמשמעות שמו "קסם" ; סיה הוא אל מצרי המסמל בין היתר הישגים

אינטלקטואליים; הו הוא אל מצרי המקנה עוצמה למילים הנאמרות. שלושת האלים יחד עוזרים לבצע רצונות מבוטאים.⁴

כששאלתי את דוב אהבה מדוע נלקחו מושגים אלה מפנתאון מצרי דווקא, הוא הסביר שבידע הכתוב המוכר לנו אלה המושגים הקדומים ביותר שיש. מילים אלה קדומות הרבה יותר ממצרים העתיקה והן מגיעות מנוגה מו (למוריה – יבשת קדומה שלפי אמונות שונות שכנה באוקיינוס. יש המזהים עם אטלנטיס). לפי דוב, משלחות מנוגה מו הקימו את מצרים העתיקה וכך הגיעו מושגים אלה למצרים.

יתרה מזו: בלקסיקון של אומטה יש מושג של "שפה עתיקה", והיא, לפי דוב אהבה, "השפה שהסיפורים העתיקים מלמדים שבה הבריאה בעצמה מדברת". מדובר ברעיון שלכל אנרגיה, לכל דרך, לכל כיוון – יש תדר. התדר מביע את עצמו בצבע, בסמל, בצליל וברבדים נוספים. "השפה העתיקה" מורכבת מאסופות של צלילים היוצרים "מילים" שבהן משתמשים באומטה. דוב אהבה מסביר שאין זו באמת שפה שאפשר לדבר אותה אלא שפה של רעיונות. הרעיונות הם מה שבשפות שונות נקרא לחש או שפת כישוף. הגיית אוסף צלילים כזה בסדר נכון מביאה לבריאת מציאות. באומטה זו אקסיומה מקובלת, אך הרעיון של עוצמת צלילים נהגים והשפעתם על המציאות קיים בתרבויות רבות, קדומות ומודרניות, מהשבעות קדומות ועד *NLP* המודרני.

סקירת ספרות

מחקרי מזהה בטקס הלבנה המלאה אירוע פרפורמטיבי ובוחר את האופן שבו הוא מתפקד כאמצעי לבניית קהילה. מחקר זה משלב ארבעה אשכולות ידע: חקר פולחן ופרקטיקות שאמאניות (1.1); מופע תלוי מקום ומופע בהשתתפות הקהל (1.2); ניו אייג' בישראל (1.3); מחקר הפונקציה החברתית של ריטואל ותפקידו בבניית קהילה (1.4).

1.1 חקר פולחן ופרקטיקות שאמאניות

ארכאולוגים מעידים על קיומן של פרקטיקות שאמאניסטיות זה 6,000–8,000 שנים (זירבינה, 2017) ואולי אף יותר. ההתעניינות המערבית בשאמאניזם החלה במאה ה-17 (יבלברג, 2004). בשנת 1870 הגדיר סיר ג'ון לאבוק (John Lubbock)⁵ את השאמאניזם כצורת פולחן פרימיטיבית שהייתה שלב נמוך בהתפתחות הדת. על קשר בין דת לשאמאניזם כתב מירצ'ה אליאדה (Eliade, 2000). במהלך מחקרו הגיע אליאדה למסקנה בדבר זהות מאחדת של גרעין

⁴ הסבר על הקה, סיה, הו:

[https://en.m.wikipedia.org/wiki/Heka_\(god\)](https://en.m.wikipedia.org/wiki/Heka_(god))

[https://en.m.wikipedia.org/wiki/Sia_\(god\)](https://en.m.wikipedia.org/wiki/Sia_(god))

[https://en.m.wikipedia.org/wiki/Hu_\(mythology\)](https://en.m.wikipedia.org/wiki/Hu_(mythology))

⁵ לאבוק השתמש במושג שאמאן, מילה שמקורה בעם האבנקי שבסיביר. ככל הנראה המילה הגיעה לאירופה המערבית דרך רוסיה ששלטה על אבנקים, במסעות של פטר הגדול למערב אירופה במאה ה-17 או דרך מדענים מערביים שעבדו בחצר פטר הגדול והשתתפו במסע משלחת רוסית לסין דרך סיביר (אלקסייב, 1984). "הישויות העליונות הן הרבה יותר חזקות מאשר האדם, ובעלות אופי שונה. גם מקום משכנן רחוק, ונגיש רק לשמאנים" (Lubbock, 1870, p. 119).

מרכזי של פרקטיקות שאמאניות בכל העולם. ספרו של אליאדה "שאמאניזם וטכניקות ארכאיות של אקסטזה" יצא לאור ב-1951 בצרפת. אליאדה אסף ממצאים ממחקרים ברחבי העולם ויצר תפיסה אוניברסליסטית של שאמאניזם. במחקרי זה ההתבוננות על אומטה כעל חלק מתופעת השאמאניזם העולמית מתבססת על ספרו של אליאדה ועל "דימויים וסמלים" שכתב ב-1952. חשוב לציין שמשנות ה-60 של מאה 20 קיימת ביקורת על מתודולוגיה וחלק מהעובדות שאליאדה מנתח. כמו-כן, אין עד היום דעה אחידה האם שאמאניזם הוא צורה קדומה של דת או פעילות מוחית משנת-התודעה שהתקיימה ומתקיימת אצל בני-אדם מסוימים ללא קשר לשיוכם האתני, הדתי והמגדרי. האנתרופולוג האמריקאי מייקל הארנר (Harner, 1999) פיתח את מסקנתו של אליאדה וכתב על האפשרות להשתמש בפרקטיקות שאמאניות במנותק מכל הקשר תרבותי ספציפי. תיאוריה זו היא הבסיס לתופעת הנאו-שאמאניזם המכונה בעקבות הארנר גם "שאמאניזם-גרעין" (*core-shamanism*). הארנר היה בין האנתרופולוגים האקדמיים שעברו מחקר שאמאניזם ליישום פרקטיקות שאמאניות. הוא הקים בקליפורניה בית ספר לשאמאניזם שעסק ועסק גם אחרי מותו בהפצת פרקטיקות שאמאניות כתשובה לניכור מהטבע שמאפיין את החברה המתועשת העירונית בת זמננו (Harner, 2005, p. 5). העניין בשאמאניזם באקדמיה תפס תאוצה בשנות ה-60 של המאה ה-20 כאשר אנתרופולוגים רבים אימצו בחום את גישת ה-*go native* ויצאו לעבור חניכה כתלמידיהם של שאמאנים מדרום ארה"ב ומקסיקו. בין הידועים שבהם אפשר למנות את קרלוס קסטנדה (Castaneda, 1977) ומייקל הרנר (יבלברג, 2004), ולהוסיף את ג'ואן האליפקס (Halifax, Joan, 1991) שגם היא עברה ממחקר אקדמי ליישום השאמאניזם.

אומנם השאמאניזם שונה ממקום למקום, אך הוא גם בעל מאפיינים דומים בכל מקום (Eliade, 2000). אחד מהם, החשוב למחקרי, הוא שאמאניזם מתקיים במסגרת פעילות ריטואלית. מדובר בצורות פולחן שנכחו בכל העולם בתרבויות טרוס-אורייניות, וככאלה הן נלמדות בעל פה ומיושמות בטקסים המשלבים מילים, צלילים, מוזיקה, תנועה, ריקוד וכולי. לפיכך חקר שאמאניזם הוא למעשה חלק מחקר של ריטואל (כי הרי כל מופע שאמאני הוא מופע פולחני אבל לא כל מופע פולחני הוא שאמאני).

ויקטור טרנר (Victor Turner, 2009) מפרט במחקרו על הפולחן את השלבים של טקסי המעבר וטוען שבשלב השני, הלימינלי, של הטקס, מארגני הטקס קוראים תיגר על המבנים החברתיים השגרתיים, על נורמות יום-יומיות. הדבר קורה באמצעות ביצוע פעולות חתרניות מבחינה חברתית (טרנר, 2009, עמ' 129–142). אפשר לראות את הדמיון בין טקס הלבנה המלאה לטקסים המתוארים אצל טרנר בתחושה של האחווה הנוצרת בין משתתפי הטקס בדומה למושג הטרנריאני *Communitas*. טרנר מגדיר את קומיוניטס כ"תקשורת הנוצרת בטקסי מעבר בשלב הלימינלי במצב של תלישות חברתית" (טרנר, 1983, עמ' 170–183). אף שטרנר מספק הסבר לתנאים להיווצרות קומיוניטס דרך הדינמיקה של מבנה ואי-מבנה, הוא עצמו הודה שקשה לתאר במילים את טבעם של היחסים בתוך קומיוניטס. זוגתו, האנתרופולוגית אדית טרנר, סברה שמהות הקומיוניטס מתבטאת במלוואה דרך עדויות וסיפורים אישיים (Turner E., 2012). ויקטור טרנר הבחין בין שלושה סוגים של *Communitas*: קומיוניטס ספונטני, קומיוניטס אידיאולוגי וקומיוניטס נורמטיבי. קומיוניטס ספונטני הוא, לפי טרנר, מה שמכנים

"הפנינג". קומיוניטיס נורמטיבי הוא מצב של גיבוש קומיוניטיס ספונטני כמבנה חברתי יציב. "קומיוניטיס אידיאולוגי הוא ניסיון לתאר ביטויים חיצוניים גלויים לעין של התנסות פנימית של קומיוניטיס ספונטני... קומיוניטיס נורמטיבי ואידיאולוגי כאחת כבר נמצאים תחת שלטון של מבנה, וזהו גורלם של כל הקומיוניטיס הספונטניים בהיסטוריה" (Turner, 1983, p. 120). בהמשך העבודה אני דנה בסוגיה האם אכן נוצר בטקסי אומטה *Communitas* ואם כן, מאיזה סוג.

ריטואל הוא פעולה חברתית הקובעת את הגבולות של "החברתי" ובו זמנית מאפשרת לנוע בתוך גבולות אלה. סליגמן ואחרים (Seligman, et al., 2009, p. 178) סבורים ש"ריטואלים אשר מלכתחילה עוצבו כמנגנוני אדפטציה לצורכי החיים – החלו מאוחר יותר לשמש ככלים ההופכים אותנו לפרטים הפועלים כחברה ויחידים". המחברים חוקרים את הטקס בתוך הסטת המיקוד ממשמעות הטקס אל מהלכו. הגישה שלהם, שאותה הם רואים כאופוזיציה לחקר הריטואל המקובל, מגדירה את הטקס כמנוגד למושג "כנות". במובן הזה, טקס מציב מציאות אלטרנטיבית והוא קרוב יותר לתיאטרון מאשר למציאות. בגישה זו אני מזהה קרבה לאסכולת האנתרופולוגיה התיאטרונלית שנוסדה בידי בארבה (Barba) בעקבות יזי גרוטובסקי אשר בסוף חייו עזב את התיאטרון ועסק בסדנאות שהיו למעשה גרסה ייחודית של נאו־שאמאניזם. בארבה מגדיר אנתרופולוגיה תיאטרונלית כ"חוקרת את ההתנהגות הפיזית והתרבותית של האדם במצבי הצגה כשקיומו הפיזי והרוחני של השחקן על הבמה מתקיים לפי עקרונות השונים מחייו היום-יומיים" (בארבה, 2008, עמ' 304).

אנתרופולוגיה תיאטרונלית שחוקרת את האדם במצבי הצגה, מזמינה, לפי דעתי, לחקור את טקס הלבנה המלאה באמצעות כלים אוטואתנוגרפיים: אני רואה הקבלה בין חקר השחקן על הבמה שמציע בארבה לחקר של עצמי כמשתתפת בפעילות פרפומטיבית בטקס הלבנה המלאה. אם בארבה חוקר את השחקן על הבמה כשהאחרון פועל לפי עקרונות השונים מחיי היום-יום, אני חוקרת את עצמי בטקס שהוא ההקבלה לבמה, ואני משמשת בו אחת המשתתפות במופע פרפורמטיבי. הכלי שבאמצעותו אני מבצעת חקר אוטואתנוגרפי הוא כלי שהציע בורדייה – הביטוס. בורדייה מגדיר "הביטוס" כך: "מערכת של נטיות שאני מכנה ההביטוס שהוא תוצר של כלל ההתנסות הביוגרפית מעין תוכנה שהורכבה במהלך ההיסטוריה" (בורדייה, 2005, עמ' 29). לכן אני חוקרת במסגרת ההביטוס שלי - מערכת הנטיות האישיות שלי. שימוש בהביטוס במסגרת חקר אוטואתנוגרפי מקבל תוספת והשלמה בחקר הראיונות החושפים את חוויותיהם של משתתפים אחרים בטקס הלבנה המלאה ובניסיון להבין את ההביטוס שלהם.

נוסף על חקר אנתרופולוגי של הטקסים קיימת דרך התבוננות על המתרחש בטקס שמציע ריצ'רד שכנר. שכנר הוא מחלוצי שדה המחקר של לימודי מופע והוא מציע דרכי התבוננות ייחודיות במופע. רבות מהדוגמאות שלו הן מטקסים (Schechner, 1985). שיתוף הפעולה בין טרנר ושכנר ביסס את הקשר בין האנתרופולוגיה לתיאטרון. במאמרו "Points of contact" הציע שכנר שש נקודות התבוננות בריטואל כאירוע פרפורמטיבי: התמרה של קיום ותודעה; עוצמה של פרפורמנס; יחסי גומלין בין פרפורמר לקהל; סדר פעולות של מכלול הפרפורמנס; מסירת ידע פרפורמטיבי; איך פרפורמנס נוצר ומוערך. שכנר חקר את היבטי פרפורמנס אלה

כדי לענות על שאלות היסוד בדבר תפקידיו של המופע. הוא עשה זאת בתוך השוואת ריטואלים של תרבויות שונות. אני רואה כאן כמה נקודות השקה עם מחקרי: אחת מהן היא ההתבוננות בתהליך שבאמצעותו חפצים בני זמננו יכולים להשתלב בטקס המוצג כטקס עתיק. שכנר, לדוגמה, מתאר שימוש בקדרות מודרניות בטקס איילים עתיק. לשם השוואה – באומטה משתמשים בטקסים בתלבושות מבדים סינטטיים, אביזרי זכוכית ופלסטיק וחומרים סינטטיים אחרים אשר אמורים ליצור דימויים עתיקים שונים. דוגמה נוספת: שכנר תיאר אסתטיקה יפנית *Jo-ha-kyu* ודן בריקודי אמריקאים ילידים דרך עדשת אסתטיקה זו. הוא עשה זאת בניגוד לגישה אנתרופולוגית של ניסיון לחדור אל נבכי התרבות הנחקרת ולהבינה מתוך עצמה. אני רואה בגישה שכנרית זו גישה אקלקטית המאפשרת לנצל ידע מגוון לחקר התופעה הנחקרת. כך גם אומטה מתאפיינת בגישה אקלקטית האוספת אלמנטים מתרבויות שונות כדי לבנות טקסים המשרתים את תפיסתם ומטרתיהם. גם טרנר היה סבור: "New rituals are likely to be largely composed of elements taken from older rituals" (Turner, 1973, p. 1100).

חקר הריטואל אינו מאופיין בתיאוריה אחידה אלא מפוצל לכמה נתיבים בהתאם לתשובות השונות הניתנות לשאלת מטרת הטקס. מכיוון שכוונתי הייתה לבחון את מטרת טקס הלבנה המלאה של אומטה, סקרתי גישות שונות של אנתרופולוגים מודרניים לחקר הריטואל.

כך, לדוגמה, קיימת תיאוריה על "ריטואל ללא תכלית" (Staal, 1996) המעלה טענה שנויה במחלוקת שריטואל הוא "פעילות טהורה ללא משמעות או מטרה" (Staal, 1996, p. 131). עם זאת, לטענתו, ריטואל יוצר לו מטרה משלו וערכו הוא ערך פנימי ייחודי לו. סטאל מצטט כנימוק התבטאות של הרקדנית איזידורה דונקן "אילו הייתי יכולה לבטא במילים את מה שאני מבטאת בריקוד – לא היה צורך לרקוד" (Staal, 1996, p. 116). אני רואה דמיון בין משל זה של סטאל לבין הסברן של מחזיקות טקס הלבנה המלאה שאלמנטים שונים משתנים אינם ניתנים להסבר תכליתי. עליהן לבצע אותם כפעולה פיזית בהתאם למסרים שהן מקבלות מאימא אדמה. התיאוריה של סטאל שונה מהתיאוריה של רוי רפפורט הרואה צורה ותוכן כבלתי נפרדים בכל פרפורמנס של כל ריטואל (Rappoport, 1999, p. 31). מכיוון שאף חברה אינה מתקיימת ללא טקסיות כלשהי, רפפורט רואה בריטואלים מנגנון חברתי אוניברסלי חסר תחליף ומניח שהוא "בסיסי להוויה האנושית" (Rappoport, 1999, pp. 30-31). כך באומטה, הטקסים, ובייחוד טקסי הלבנה המלאה, הם בסיס ההוויה הבונה את קהילת אומטה אשר בדומה לתיאוריה של רפפורט, אינה תוחמת גבולות קשיחים בין מקודש ויום-יומי, בין החברה לפרט ובין ציוויליזציה לטבע. את טקס הלבנה המלאה אפשר להבין בהשוואה עם סוגי פעילות אחרים, כמו ש"משמעות של סמל ניתנת להבנה רק בהשוואה לסמלים אחרים" (ליסיצינה, 2012). אחת המשמעויות של טקס הלבנה המלאה היא הסדרה ויציבות מבנית של מרכז אומטה. על תפקיד הטקס כמייצב חברתית כתבה בספריה קת'רין בל (Bell C., 1992, 1997). עבודות של רפפורט, כמו גם ספריה של בל, הן דוגמה של מחקר מטא-ריטואלי המסתמך על חומר מחקרי נרחב. הם דנים במבנה הריטואל, במקורו ובתפקידיו. גם ראייתי את טקס הלבנה המלאה מנסה לכלול את המבנה שלו, את מקורותיו, את תפקידיו ואת השפעתו על המשתתפים. לחקר

הריטואל כמו לריטואל עצמו, תפקידים שונים. או, כפי שהגדיר גריימס (Grimes) שהתבונן בתהליך של חקר מדעי כמעין ריטואל וסיכס אותו בנימה אירונית: "העלאת תיאוריות - זו פעילות ריטואלית של המדענים... בזמן שבני אומת ההופי צובעים את פניהם - האקדמאים לובשים בגדים כהים וכובעים משונים... כל אחד רוקד ריקוד טקסי משלו" (Grimes, 2006). גישתי קרובה לעמדתו המתודולוגית של גריימס שמנחה אותי במידה רבה בבואי לנתח את החוויות של משתתפי טקסי הלבנה המלאה. גריימס מסביר את מטרתו בחקר הריטואל: "מטרתו היא לאו דווקא להעביר מידע על טקסי המעבר בתרבויות השונות - כמו לעורר שיח שבו הקורא מהרהר בניסיון האישי שלו במצבי מעבר" (Grimes, 2002, p. 8).

1.2 חקר מופע תלוי מקום ומופע בהשתתפות הקהל וחקר ריטואלים על הר מירון

טקס הלבנה המלאה מתקיים בהר מירון, ולמיקום זה משמעות תרבותית טעונה ביותר. על הר מירון מתקיימות ההילולות בקבר רשב"י, נערכים טקסים יהודיים להורדת גשם ועליות לרגל לקברי צדיקים. הר מירון הוא גם מקום שאליו עולים לרגל דרוזים ישראלים ובכל שנה ב-10 בספטמבר עורכים חגיגה גדולה לכבוד נבי סבלאן. מקאם נבי סבלאן על הר זבול (חלק ממכלול הרי מירון) הוא המקום השני בחשיבותו לדרוזים בישראל.⁶

"אין היסטוריה למקום קדוש. המקום הקדוש הוא פרי המשתמשים שלו באותו זמן שאינם נוקמים לתהליכי התפתחות, לקו הליניארי שההיסטוריון נזקק לו כדי לספר דברים. על כן היסטוריה של מירון היא היסטוריה של נרטיבים, אוסף של נרטיבים. ידו של אנתרופולוג ואתנוגרף דגולה וחשובה יותר בנושא זה מידו של היסטוריון בהקשר לכתיבה הצפויה לגבי מירון" (מתוך דברי אלחנן ריינר, יום עיון של מכון ון-ליר "למי שייך הר מירון?", 2015).

הסיבות לקדושתו של הר מירון נשארות ללא הסבר מדויק. לכל תרבות ודת יש היסטוריה קדושה משלהן, ואם לדרוזים הוא מקום קדוש בזכות קבורתו של נביא, ביהדות יש סיפור על בחירה אלוהית של המקום:

"אחר שיצאה מיטתו של רשב"י מן הבית עלתה באוויר ואש היה לוחט לפני המיטה, ואז שמעו קול שמכריז וקורא, בואו והתאספו להילולא דרבי שמעון, יבוא שלום ינחו על משכבותם. וכך נסע באויר מיטתו של רשב"י עד שהגיע למערת הקבורה במירון ולעיני כולם נכנס אל המערה כך שהר הקודש מירון נקבע ונתקדש מן השמים למקום

⁶ הפניה לעמוד ויקיפדיה על נבי סבלאן: https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A0%D7%91%D7%99_%D7%A1%D7%91%D7%9C%D7%90%D7%9F

קבורת אדונינו הרשב"י זיע"א... רבי אבא קרא לרשב"י קודש הקדשים. מה נאמר ומה נדבר, מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים".⁷

למקומות קדושים, "מקומות בעלי עוצמה", יש כוח משיכה לדתות שונות, ולא פעם הדת מתחלפת אך "מקום קדוש" נשאר קדוש ואף משמש ככזה בו זמנית לדתות שונות. אך טבעי הוא שבמקום שכזה יתקיימו טקסים אקלקטיים של אומטה המשלבים פרגמנטים מדתות שונות. כך לדוגמה, וואליס (Wallis) מספר על טקס של דרואידים נאורשאמאניים שערכו ב־ Avebury שבבריטניה לקבוצה אקלקטית. כפי שתיאר זאת "זאב אפור", מנהיג דרואידי נאור־שאמאני, שערך בעצמו טקס עבור "Avebury is a very welcoming place in which to make ritual. I am not the only person who has experienced the spirit of the place as a great mother with open arms, welcoming all who come" (Wallis R.J., 2000).

כך גם דוב אהבה מסביר שהר מירון "קרא להם" לבוא מהנגב, ומתייחס להר מירון כאל הר בעל קדושה עתיקה שבו אימא אדמה מקבלת בחיבוק את כל הבאים.

למיקום הטקס בהר מירון יש גם חשיבות חברתית, כמו שקיימת חשיבות חברתית לבחירת כל מיקום לקיום פרפורמנס - כפי שמסביר זאת מרווין קרלסון (Carlson, 2012, p. 28) הטוען שה"כאן" (החלל) שבו מתרחש האירוע יכול להיות חשוב יותר מה"מה" (התוכן) של האירוע. קרלסון ממשיך את סוזן בנט (Susan Bennett, 1997, pp. 126-130) בטענה שפוליטיקה של מרחב מהדהדת בתרבות פרפורמנס. הוא דן בסוגיית ההשפעה של המקום על חוויית הצופים או משתתפי פרפורמנס, ומצטט את המחקר של בנט "קהל התיאטרון": "הסביבה המקיפה את התיאטרון היא תמיד מקודדת אידיאולוגית ומעצבת את חוויית הצופים". אומטה, עוד בגלגול כ"הרוח הגדולה", ערכו טקסי הלבנה המלאה במקומות בטבע הסמוכים למקום מגוריהם של דוב וטה-רה: בחוף הים בתל אביב כשגרו בראשון לציון; במדבר כשגרו במיתר שבנגב. המקומות היו מקומות בטבע הסמוכים לביתם, בלי שום טענה לקדושה או ייחוד שלהם מחוץ לטקס. בדרך להפוך לאומטה הם הגיעו להר בעל קדושה עתיקה. כיום המיקום של טקס הלבנה המלאה במירון משפיע ומעצב במידה רבה את חוויית המשתתפים, בדיוק כמו שמוסבר אצל בנט. אני יכולה להעיד שחווייתי כמשתתפת עוצבה במידה רבה על ידי הידיעה שאנו במקום בעל קדושה עתיקה, עם פסגת הר מרשימה המתנשאת מעלינו, עם הלבנה המגיחה מעבר לפסגה, עם עצי אלון ועוזרר עתיקים, עם רחש חזירי הבר וחיות אחרות. כל זה יצר אצלי תחושה של ניתוק מחיי היום-יום. המיקום בהר קדוש יוצר חוויה של חידוש קהילה שאמאנית במקום שבו התקיימה, לפי מסורת אומטה, פעילות שמאנית לפני אלפי שנים. הטקס במיקום זה יוצר

⁷ מתוך אתר דתי המספר קדושת הר מירון: <https://bett.co.il/%D7%A7%D7%93%D7%95%D7%A9%D7%AA-%D7%9E%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%9F/>

תחושה של רצון להשתייך לשרשרת בת אלפי השנים של פעילות שאמאנית במקום המקודש ובטבע הקמאי שבו טקס שאמאני משתלב בטבעיות.

ראיית הריטואל כמבנה של מציאות מדומה, פרי יצירת המשתתפים, מאפיינת שורה של חוקרי ריטואל (הבולטים ביניהם – Seligman, 2008; Staal, 1996). כך עולה גם מתוך ניתוח של הראיונות עם המשתתפים בטקסי הלבנה המלאה שמדגישים שבטקסים נוצר ומתקיים עולם מיוחד. הדבר מהדהד בהגדרות של סליגמן אשר טוען שהריטואלים יוצרים מעין יקום מדומה מוסכם, שמאפשר את קיומנו בתוך העולם החברתי הקיים מחוץ לטקס (Seligman, 2008).

העולם המיוחד הנוצר בתודעת משתתפי טקס הלבנה המלאה הוא תוצר הן של המרחב הפיזי הן של עיצובו בידי מארגני הטקס (כגון חלוקה למרחבים שבה אני דנה בהמשך), וכמובן הפרפורמנס של מארגני הטקס. תפקיד המרחב הפיזי לפי שכנר (Schechner, 1994) מתקיים בשני אופנים: מצד אחד, בכל חלל אפשר לבצע משהו על ידי המרתו; מהצד האחר אפשר לקחת את החלל כנתון בתוך הסתמכות על תכונותיו הייחודיות. במקרה הראשון נוצר חלל סובב חדש ובמקרה השני יש לנהל שיח ושיג עם החלל הסובב. במקרה הראשון התנהגות הצופים מעוצבת על ידי משחק השחקנים; במקרה השני המצב הופך לבלתי יציב ולעיתים קרובות התוצאה היא שהצופים הם שקובעים את התפתחות העלילה. שכנר רואה את דיאלוג אמצעי הביטוי החזותיים שאת משמעותו הסופית צריכים הצופים לגבש בתודעתם, כאחד הכללים המרכזיים של *environmental theatre*⁸. הוא קורא לכך "טרנזאקציה של נתיבים אוטונומיים". השתתפות הקהל לפי שכנר היא "הכרה ברורה בכך שקהל הופך למים בהם שוחים הפרפורמרים" (Schechner, 1994, p. 83).

מארגני הטקס יוצרים "מרחב מקודש" ובו מרחבים קבועים, בתוך התחשבות בתנאי השטח הקיימים במיקום במדרון הר מירון שבו מתקיימים הטקסים. המארגנים גם מקנים משמעות גדולה לכל מרחב ומרחב בטקס. ישנם מרחבים קבועים ולכל אחד יש משמעות ותפקיד. כך הם ממזגים את העקרונות של מרחב מומר ומרחב נמצא – בדיוק כפי שלכל מרחב יש, לטענת שכנר, אופי מיוחד משלו וצריך לכבד את כל המרחבים.

1.3 חקר ניו אייג' בעולם ובישראל: היווצרות קהילות חדשות והקשר נאו-שאמאני.

"במקום להפיץ נבואות על אסון, הבה נכריז כי העידן החדש כבר כאן,

ברוח אם לא בחומר, וכל אחד יכול להשתתף

⁸ מושג שטבע שכנר לציון תיאטרון בלתי פורמלי ומשתף הקהל, כפי שהוא בנה ב-1968 עם Performance Group <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095753747>

(Spangler, 1984)

המושג ניו אייג'י הופיע לראשונה בכתבי הסופרת אליס ביילי (Alice Bailey, 1880-1949). ביילי החלה כמטיפה נוצרית אך אימצה את רעיונות התיאוסופיה של בלבטסקיה וכתבה ספרים אשר לדבריה קיבלה בתקשור ממורה רוחני מטיבט. באחד מהם הופיע הרעיון של "עידן חדש" העומד להביא את האנושות להתחדשות ושינוי מהותי (לונקין, 2009). תנועת ניו אייג'י אינה נראית כדת אלא כדרך חדשה של חשיבה והבנת המציאות. היא התגלתה כבעלת כוח משיכה למי שהתאכזבו מדתות ממוסדות מחד גיסא ומרציונליזם מערבי מאידך גיסא. התנועה צמחה לאחר מלחמת העולם השנייה, ואפשר לראות בתנועת ההיפים ובנהייה אחר מדיטציה את הבסיס להתרחבות תנועת ניו אייג'י.

תנועת העידן החדש (ניו אייג'י) מסוקרת רבות בספרות האקדמית בקרב פסיכולוגים, חוקרי הדתות, סוציולוגים ואנתרופולוגים (Boyer, 2016, 2019; Ferguson, 2008). הם מתייחסים אליה כאל תופעה עם מגוון רחב של אמונות, תנועות, קבוצות שמופיעות בחברה המערבית המודרנית מהמחצית השנייה של המאה ה-20. ממגוון הספרות המחקרית הקיימת על תופעת ניו אייג'י, הגישה הרלוונטית למחקר זה היא זו העוסקת בהיווצרות קהילות בעידן החדש. כנראה המכנה המשותף לכל הקבוצות הללו היה התרבות האלטרנטיבית לתרבות הצריכה הקפיטליסטית. יבלברג מצטט את פרגוסון וכותב שאנשים שנטלו חלק בפעילות של תרבות אלטרנטיבית החלו לזהות את עצמם "כמשתייכים לקהילה מדומיינת בינלאומית ששמה לה למטרה להפוך את העולם למקום טוב יותר ובעיקר למקום 'רוחני יותר'" (יבלברג, 2004, עמ' 9). אפשר לראות את אומטה כחלק מ"קהילה מדומיינת" עולמית – מרכז לימוד השואף להפוך את העולם למקום רוחני יותר וטוב יותר. פרגוסון סבורה שנוצרת "רשת... חזקה שעומדת כדי ליצור שינוי רדיקלי" (Ferguson, 1980, p. 23).

אחת התופעות של "העידן החדש" החשובה במיוחד למחקר זה, היא תופעת הנאו־שאמאניזם. את הבסיס הרעיוני לתופעה זו הניח הרנר. הוא חולל שינוי רדיקלי בחקר מסורות שאמאניות מתרבויות שונות וטבע גם את המושג "שאמאניזם-גרעיני" (*Core-shamanism*) שמשמעותו טכניקות שאמאניות בסיסיות המנותקות מההקשר התרבותי הספציפי, או בשמו האחר – נאו־שאמאניזם.

המחקרים המעטים שנעשו בישראל מעלים שהעיסוק בנאו־שאמאניזם התפתח בתוך המסגרת הכללית של תנועת העידן החדש ובהתאמה ניכרת לעקרונות האידיאולוגיים והתרבותיים של תנועה זו (יבלברג 2004; רוח מדבר, 2006). יבלברג אף סבור ש"לא ניתן להבין את הופעתן הפתאומית של קבוצות שאמאנים בארץ, מחוץ להקשר הרחב של תנועת העידן החדש" (יבלברג, 2004, עמ' 4).

התייחסות לאומטה כאל תופעה נאו־שאמאנית אפשר למצוא בדו"ח של "מרכז מידע ישראלי לדתות עכשוויות" הנקרא "נאו־שאמאניזם מהו". כותבות הדו"ח (מריאנה רוח-מדבר שפירא,

הילי רצון, רחל ורצברגר) מתייחסות לקושי להגדיר את הנאורשאמאניזם בישראל כתנועה מכיוון ש"הפעילות מתקיימת בקבוצות רופפות, לעיתים אד הוק לצורך סדנא או טקס מסוים". הדו"ח מבוסס בין היתר על עבודת המאסטר של ירון יבלברג משנת 2004. מחקר זה הוא היחידי עד כה שבו אפשר למצוא התייחסות לפעילות של אומטה (שנקראה אז "הרוח הגדולה").

יבלברג סבור שהאנשים העוסקים בשאמאניזם אינם מתייחסים לעצמם כאל נאורשאמאניזם אלא כאל שאמאניזם אותנטיים הממשיכים מסורת עתיקה, והוא מצטט את טה-רה שאומרת:

"השאמאניזם זו תבנית והתבנית החלה בלמוריה. על כן כל מקום בעולם בו נפגוש אנשים שחיים בהרמוניה עם אימא אדמה, נוכל לזהות את התבנית המקורית. ההבדלים בין מקום למקום הם 'תבלינים' שונים. כאן אזהבים קצת יותר מלח, שם קצת יותר פלפל, אבל המתכון אותו מתכון" (יבלברג, 2004, עמ' 20).

על אף זאת, יבלברג מבחין בין קבוצות שאמאניות לנאורשאמאניות והוא מגדיר את הקבוצות הפועלות בישראל כנאורשאמאניות. גם כותבות הדו"ח "נאורשאמאניזם מהו" סבורות שראשית הפעילות הנאורשאמאנית בישראל החלה עם כניסת תרבות העידן החדש בשנות ה-90 של המאה ה-20. הן מציינות בדו"ח שפורסם באוקטובר 2016 שבישראל פועלים שני מרכזים נאו-שאמאניים בולטים - מרכז אומטה בכפר ורדים ומרכז "מעוף מקודש" הקטן יותר של בני הזוג יוסי יהלום ואורלי ניסן-יהלום בטבעון. "בני הזוג עורכים טקסים פתוחים לקהל, קורסים וסדנאות, וכן עוסקים בעבודה טיפולית פרטנית בטכניקות שפיתחו בעצמם בתוך שילוב של הילינג ותקשור" (דו"ח "נאורשאמאניזם מהו", עמ' 2). מעניין לציין שלפי הדו"ח גם אורלי ניסן עברה חניכה בשמורת קטרוגוס של שבט סנקה על ידי "זקנת השבט טווילה ניטץ", בדומה לטה-רה ודוב. הניסיון לגלות את מצב הפעילות של "מעוף מקודש" הראה שהמרכז סגור לצמיתות ובנובמבר 2019 הם הוציאו את ההודעה הזאת: "יקרים ויקרות! לאחר שנים מדהימות של פעילות ב'מרכז מעוף מקודש', החלטנו לצאת לדרך חדשה ושונה. המרכז וכל האנשים שעברו דרכו תמיד יישארו בליבנו. המרכז אינו פעיל יותר, עם זאת אפשר עדיין לרכוש אצלנו את המוצרים האלה..."⁹.

בישראל קיימים עוד כמה מרכזים נאו-שאמאניים. אחד הבולטים בהם הוא מרכז "טנקה" בקיבוץ מעגן מיכאל.¹⁰ הוא מנוהל בידי נטע אלוני, בעלת תואר שני בתרפיה הבעתית שלמדה שאמאניזם מהמורים האינדיאנים. אלוני עורכת סדנאות שמיועדות במיוחד לצוותי עבודה המעוניינים להכיר תפיסת עולם אינדיאנית.

ב-2018 פרסם העיתון "טיים-אוט" כתבה בשם "עושים רוח: מסע מרחיב תודעה בעקבות הנאו שמאניזם הישראלי". הם גילו לתדהמתם "שהרוח הגדולה נמצאת בכל מקום ושנאו-שאמאניזם

⁹ אתר האינטרנט של "מרכז מעוף מקודש" שאינו פעיל יותר :

<http://www.findglobal.com/IL/Rishon-Le-Zion/168170294806/%D7%A8%D7%9B%D7%96-%D7%9E%D7%A2%D7%95%D7%A3-%D7%9E%D7%A7%D7%95%D7%93%D7%A9>

¹⁰ אתר האינטרנט של "טנקה - מרכז מודעות וצמיחה בדרך השבטית": <https://www.tanka.co.il/>

הוא הבן-טון של הרוחניות החדשה" (טיים-אוט 5.12.2018). אחד המוקדים של מסע כתבי העיתון היה מפגש עם "שאמאן מנחל חילזון". בכתבה אין מוזכר שמה של בת שיחם אך אני יודעת שמדובר בלוהאסה מעיינות, תלמידה בדרך השאמאן הלומדת בתקשור אצל שאמאן צבים מנחל חילזון. שרידי גופתה של שאמאן בת 12,000 שנה התגלו ב-2008 במערת קבורה מנחל חילזון, מוקפת בשרידי כנף עיט ו-50 שריונות צבים, מה שהביא ארכאולוגים לחשוב שזהו קבר שאמאן. יצאתי כמה פעמים עם לוחאסה למפגש מתוקשר שלה עם רוח שאמאן צבים ואני יודעת ממנה שטה-רה הייתה זו שסיפרה לה על שאמאן הצבים וקישרה ביניהן לראשונה מנחל חילזון. לוחאסה, לשעבר בעלת תיאטרון בובות, משתתפת פעילה בטקסי הלבנה של אומטה ובמשך שנים הייתה באופן בלעדי מדליקת האש ומחזיקת האש בטקסי הלבנה המלאה. היא ובן זוגה תבור גם ערכו במסגרת אומטה את טקסי המעבר מילד לגבר לשני ילדיהם.

בבואי לבחון את יחסי הגומלין בין קבוצות נאו-שאמאניות שונות בישראל, גיליתי שכל ראשי הפעילויות הנאו-שאמאניות בישראל מכירים זה את זה אך אינם משתפים פעולה באופן פעיל. יש לציין שכולם נקראים "מרכז", אך קהילה פעילה קיימת רק סביב אומטה, וזו בין היתר הסיבה שהמחקר שלי על היווצרות קהילה מתוך טקס שאמאני (טקס הלבנה המלאה) עוסק באומטה בלבד.

1.4 חקר טקס כבונה קהילה

בדיון בתרבות העידן החדש מוטמעת גישה לריטואל כגורם חברות. וולף (Christoff Wulf) סבור שריטואל הוא הצורה הפעילה ביותר של תקשורת אנושית וש"בעזרת ריטואל נוצרות קהילות ומבוצעים מעברים בתוך ובין הקהילות" (וולף, 2010). ההנחה שבעזרת הטקסים נוצרות קהילות ונעשים מעברים בין הקהילות היא הנחת יסוד אצל שורה של חוקרי הריטואל העכשוויים (טרנר, 2002; Seligman, Veller, P'et., & Saymon, ; Bell, 1992; Wulf, 2006; Seligman, Veller, P'et., & Saymon, ; 2009). ריטואל פועל במסגרת מבנים חברתיים שבהם נקבעים סדר ומדרג בפעולה חברתית שיתופית, וזו בפרשנותה מחזקת מבנים אלה או בונה אותם מחדש (וולף, 2010; Bell, 1992). טקס יכול להפוך אינדיווידואלים לקהילה. לכן הספרות המרחיבה בדבר מבנים חברתיים היא חלק מהבסיס למחקרי קיימות גישות המחברות בין ריטואל לבניית הקהילה. כך, על פי מקס גלקמן (Max Gluckman), הטקס הוא גורם מרכזי באיזון מבני, אשר אינו רק מבטא את הגיבוש, מאשר את ערכי החברה ומכתיב את הרגש החברתי לאנשים, אלא גם מדגיש את ההתנגשות של היסודות החברתיים וקובע שהאחדות קיימת על אף הקונפליקטים (Gluckman, 1965). "ריטואל חושף את ערכי הקבוצה ברובד הבסיסי ביותר... בני האדם מבטאים בעזרת ריטואל את מה שנוגע בהם ביותר, ומכיוון שצורות הביטוי הן מוסכמות וקבועות, הרי שלבסוף נחשפים ערכים אלה. בחקר הריטואל אני רואה מפתח להבנת העיקר במבנה החברה האנושית" (טרנר, 1984, עמ' 108). יש חוקרים הסבורים שהבנת בסיס החברה האנושית דרך הריטואל דורשת חקר התנהגות בעלי חיים. אחד מהם הוא האנתולוג האוסטרי קונרד לורנץ (Konrad Lorenz) אשר הראה שהתנהגות ריטואלית היא מאפיין ביולוגי של כל עולם החי. לפיכך בבסיס הריטואל נמצאת נטייה מולדת של כל יצור חי לתקשורת ותיאום חברתי. לורנץ הדגיש שריטואל הופך לצורך אשר מגבש קבוצה. זה כולל בני אדם וחיות כאחד

(לורנץ, 2016, עמ' 329–614). גם אמיל דיורקהיים טען שמשנתפי ריטואל חשים רגשות דומים, מה שיוצר ערכים דומים. לדבריו, מנגנון הריטואל כולל פעילות משותפת של כל השותפים בסדר מסוים ובקרבה פיזית זה לזה, והתוצאה היא "התגעשות רגשית" ותחושת הזדהות גוברת. נוצרת תחושת התרוממות רוח הדומה לתחושת קדושה, אך מטען רגשי זה עלול להיחלש עם הזמן, ולכן יש צורך לחזקו בקביעות בעזרת ריטואלים ועוררות קבוצתית (דיורקהיים, 1991, עמ' 106–114; דיורקהיים 1998, עמ' 174–230). את קונספט העוררות הקבוצתית של דיורקהיים פיתח סוציולוג אמריקאי דאגלס מרשל (Marshall). הוא כתב שבזמן ריטואלים קבוצתיים קורים דברים אלה: ראשית, חוויית אחדות חזקה של כל משתתף עם חברי הקבוצה ועם הקבוצה ככזאת; שנית, נצפית התנהגות משוחררת ופטורה ממגבלות נורמטיביות; ושלישית, מתקיימת השפעה ישירה פוזיטיבית על מצב סובייקטיבי של משתתפי הריטואל באמצעות ערפול התודעה העצמית (מרשל 2002, עמ' 360–380). התהליך מתבצע בדרך פרפורמטיבית של ריטואל בעזרת תנועות קצובות, מחוות, ריקודים ומשחקים אשר יוצרים את ערכי הגיבוש והשייכות. הפן הפרפורמטיבי של הטקס "מביא את המשתתפים לרוממות רגשית שלעיתים קרובות מלווה בהזיות והיסטריה. גירויים קצביים משפיעים בעוצמה על פעילות המוח וכך נאמנות לערכי הריטואל נוצרת ברמה ביולוגית בלתי מודעת" (קוזמנקוב, 2018, עמ' 154). סיכום תובנות אלה של דיורקהיים, לורנץ ומרשל, מראה כי בבסיס הריטואל מונח יצר חיקוי ביולוגי, סוג של מימזיס אשר מביא ליצירת מבנה תרבותי מסוים. סוציולוג בריטי רנדל קולינס (Collins) מחדד וסבור שריטואל מאופיין במבנה חברתי הנוצר בהכרח. גם הוא כתב שמבנה זה נוצר כתוצאה מחוויות משותפות וביצוע פעולות סטריאוטיפיות. זה יוצר מחויבות מוסרית בין בני הקבוצה ובעקבות זה נוצרים בזמן הריטואל סמלים טעוני משמעות חברתית (קולינס 2004, עמ' 27–39).

ניתוח טקסים והשפעתם על החברה הקיימת או הנוצרת חושף את השפעת הטקס על המציאות. כך, אצל קושינסקי (Kosinski, 2014), טקס הוא אינדיקציה לתרבות המדינה או החברה. יתרה מזאת: פרפורמנס ככלל וטקס בפרט הם הגורם החשוב ביותר לבניית האומה או החברה. מכיוון שריטואל הוא מעשה פרפורמטיבי מובהק וגם בעל אינטראקציה בינאישית גבוהה, אפשר להגדיר את הריטואלים כפעולה חברתית שבה הידע מוצג ומבוצע. בדרך זו הריטואלים מסייעים ליצירת סדר חברתי. "ריטואלים יוצרים את החברה בדרך רגשית, סימבולית ופרפורמטיבית" (קוזמנקוב, 2018, עמ' 156). טקס הוא מתווך הזדהות ושייכות לקהילה והוא גם שומר על הקהילה כמות שהיא (Ben-Amos, 2000).

לטקסיות תפקיד חשוב בתולדות האנושות (Bell, 1992; Rappoport, 1999; Staal, 1996). המחקר של גריימס אשר הרחיב את גבולות חקר הריטואל בתחומים מודרניים בלתי דתיים, מתאים בגישתו לחקר הריטואל לאופי המחקר שלי. גריימס רואה בריטואל את אחת הדרכים לאדם להתקיים בעולמנו ולהתאים את עצמו לעולם זה. הוא בוחן את הריטואלים בני זמננו ומוצא זהות בין תהליכי חקר מדעי לחקר ידע בריטואל. גריימס הגה מושג של "נרטיב ריטואלי". בעבודותיו הוא מכניס סיפורים אישיים בדבר התנסות ריטואלית. תיאוריית הריטואל של גריימס אינה בנויה על ריטואלים דתיים. חקר שכזה נראה לו שמרני. החומרים למחקריו הם תיאטרון, טלוויזיה, מדע. גריימס מגיע למסקנה ש"כיום הריטואל עוזר לאחד

ולכוון את החיים על כוכב הלכת, הנתון לגלובליזציה" (גריימס, 2002, עמ' 13). גריימס מגיע למסקנה בדבר שני אפקטים מובהקים של ריטואל: תרפויטי וחברתי. אפקטים אלה מתבטאים בתור אלטרנטיבות לחברה מודרנית מערבית טכנולוגית. גריימס נחרץ בדעתו:

"אם אנו נולדים ומתים ללא ריטואליות (טקסיות) הרי שאנו עושים זאת על בסיס טכנולוגיה בסופגנו ערכים אלה אל רמ"ח איברינו. טכנולוגיה ללא ריטואל מתדרדרת בקלות לידע ללא יראת כבוד, וידע ללא יראת כבוד – זו נוסחה להשמדת העולם" (Grimes, 2000, p. 13).

גם באומטה כמו בתיאוריית הריטואל של גריימס, מתקיים "נרטיב ריטואלי" שבנוי באופן אקלקטי ורואה בטקסים כלי לשינוי העולם, החזרתו לערכים עתיקים שהם, כפי שאומטה מציגים אותם, אלטרנטיבה לחברה מערבית טכנולוגית מודרנית.

ברצוני לסיים את פרק סקירת הספרות בציטוט מתוך ספרם של סליגמן, וולר, פיט וסיימון (Seligman et al., 2009). מחברי הספר הם חוקר דתות, אנתרופולוג, פסיכואנליטיקאי וחוקר סין. יחד הם הראו בספרם כיצד ריטואל, בדומה למשחק, יוצר יקום דמיוני. הם טוענים שדווקא הריטואלים מאפשרים בו זמנית לשמור על שוני וגיוון אנושי וגם להתקיים יחדיו בעולמנו המפוצל והמפולג. "הטקסים ביוצרים סדר עוזרים ביצירת דמוי עולם רצוי ומאפשרים את קיומנו בו" (Seligman, Veller, P'et, & Saymon, 2009, p. 176). אני מזדהה עם עמדה זו שראיית העולם החברתית שלנו, שהיא ראיית העולם של צרכני שוק, גרמה לקהות חושים כזו שלעיתים קרובות איננו מסוגלים להבין את מנגנון הפעולה של הטקסים, להעריכם כראוי ולהפנים את המחיר הכבד שהיינו משלמים על היעדרם מחיינו.

מתודולוגיה ושיטות המחקר

מחקר זה נשען על גוף תיאורטי שהוא תוצר של "המפנה הפרפורמטיבי" של המחצית השנייה של המאה ה-20, ואשר מסמל תפנית מהתרבות הטקסטואלית לזו הפרפורמטיבית. המושג "פרפורמטיביות" עבר דרך ארוכה מפילוסופיה של בלשנות (Austin, 1962) עד לפילוסופיה של תרבות (Butler, 1990) ונכנס לשיח מדעי על אודות תהליכים חברתיים שונים הכוללים בתוכם ריטואלים (טרנר, 1983; שכנר, 2009). "המפנה הפרפורמטיבי" לא רק הביא לפריחת צורות קומוניקטיביות הבאות לידי ביטוי דרך רפרזנטציה ופרפורמנס, אלא גם כונן אסתטיקה פרפורמטיבית וחקר המופע לא דרך הטקסט אלא דרך המופע עצמו. שכנר הסביר באופן פיוטי: "העולם אינו עוד ספר שאפשר לקוראו אלא פרפורמנס שאפשר להשתתף בו" (2002 Schechner). לפיכך המתודולוגיה של המחקר שלי מתבססת על ניתוח הטקס.

מתודולוגיה בלימודי פרפורמנס "תלויה באמפתיה אישית, השתתפות פיזית וניתוח קוגניטיבי" (Pelias, 1987, p. 2). במסגרת מחקר אוטואנתוגרפי אני מזהה בעבודתי את שלושת המרכיבים שעליהם כתבה פליאס: חקרתי את אומטה אחרי שנים של השתתפות בטקסים, מה שללא ספק יצר אצלי אמפתיה כלפי האנשים של אומטה ורעיונותיהם. השתתפתי פיזית בטקסים של

אומטה שנים לפני חזרתי לאוניברסיטה ותחילת מחקר זה, בתוך כדי המחקר, וגם כיום בסיומו. המחקר במסגרת לימודי פרפורמנס נתן לי כלים לניתוח קוגניטיבי של ממצאי המחקר. האפיסטמולוגיה המנחה אותי היא ביקורתית ולכן מאפשרת השתתפות פעילה בטקס ומחקר אקדמי של הטקס בו זמנית.

המקורות הראשוניים של המחקר נבחנו מנקודת המבט של חוקרת משתתפת ולאור מחקרים המעידים על בניית קהילה באמצעות טקסים. ניתחתי את המקורות הראשוניים לאור שש הנקודות שמציע שכנר (Schechner, 1985) בהדגישו את הקשר ההדוק בין אנתרופולוגיה לתיאטרון. בכל המקורות חיפשתי ומצאתי נושאים משותפים לפי נקודות ההתבוננות של שכנר והשוויתי אותם עם דוגמאות מתוך ספרות מחקרית המתארת היבטים פרפורמטיביים של טקסים מגוונים.

המחקר הוא מחקר איכותני (שקדי, 2007; צבר בן-יהושוע, 1990, 2001). בשיטות מחקר איכותניות יש משקל רב להקשר החברתי ולכן פירוש הנתונים האיכותניים חייב להתבצע על ידי חוקר שמכיר את החברה והתרבות הנחקרות כי הרי הוא עצמו כלי המחקר המרכזי (צבר בן-יהושוע, 1990).

כדי לאסוף ולנתח את הנתונים השתמשתי בראיונות עומק עם מארגני הטקסים (דוב אהבה, נוגה אדמה, שיר ערבה). הראיונות אפשרו שאלות פתוחות במטרה להבין את החוויה של המרואיינים והמשמעות שהם מייחסים לחוויה. היו גם שיחות עם משתתפי הטקס, על בסיס שאלון חצי מובנה. השאלון אפשר לי להשוות בין תשובות המשתתפים ולנתח אותן בהתאם להתייחסותם לנושאים שנחקרו. בשלב הבא קיבצתי לתמות שניתחתי בפרק הדין בשאלות המחקר. זה שש שנים אני משתתפת בטקסים של אומטה, וכשלוש שנים במעמד של צופה בתצפית משתתפת לקראת המחקר. מעמד זה מאפשר לי כחוקרת להשתתף באופן פעיל ובפרק זמן ממושך ולהיות מעורבת בנעשה בקבוצה שאני חוקרת. המחקר מושך אותי הן כחוקרת פרפורמנס, הן כבימאית ומורה לתיאטרון, ובמיוחד בגלל סיפור חיי ומשיכתי למיסטי. לפיכך צורת המחקר שבחרתי לבצע היא מחקר אוטואתנוגרפי. זהו מחקר שהוא "מחקר, כתיבה, סיפור, ושיטה אשר מקשרים את האוטוביוגרפי והאישי אל התרבותי, החברתי והפוליטי" (Ellis, 2004). אוטואתנוגרפיה היא ענף מחקר איכותני הניזון מרעיונות האתנוגרפיה והאוטוביוגרפיה ומתחילת שנות ה-90 של המאה ה-20 זוכה לפריחה בקרב חוקרים איכותניים במדעי החברה.¹¹

גבולותיו של חקר אוטואתנוגרפי נתחמו בעשרות עבודות מחקר (Roth, 2005; Meneley, Young, 2005; Baena, 2007; Muncey, 2010; Sikes, 2013; Short, Turner, Grant, 2013; Boylorn, 2015 & Orbe, 2013; Wyatt & Adams, 2014; Jones, Adams & Ellis, 2003; Ellis, Adams & Bochner, 2011; Holman Jones, Adams, 2013). אוטואתנוגרפיה מתבססת על שיטה אוטוביוגרפית שהיא הבניה עצמאית ואחראית של היסטוריה אישית (Ellis, Adams & Bochner, 2011; Holman Jones, Adams, 2013). הניתוח השיטתי של סיפורים אישיים יוצר ניסיון תרבותי מצטבר של סביבה

¹¹ מקישור של "כותר" – מכון מופ"ת.

חברתית נתונה. למעשה, אוטואתנוגרפיה דורשת פתיחות עקרונית של החוקרת, הצגת כל פרט מידע ביוגרפי בעל רלוונטיות לנושא הנחקר, ויתור על ניטרליות ביחס לאובייקט המחקר, השתייכות למעשה לחברה הנחקרת ושאיפה לניתוח תיאורטי של המציאות (Rogozin, 2015, pp. 224-228). רוגוזין מדגיש שאוטואתנוגרפיה צריכה להיות כמו וידוי מובנה ומקושר לעולם הסובב. האוטואתנוגרפיה במחקר זה היא כלי לבדיקת השילוב בין ההביטוס שלי לשדה של אומטה (לשיטתו של בורדייה) (בורדייה, 2009).

לפי טוני אדמס, אחד החלוצים של מחקר אוטואתנוגרפי אמריקאי, קיימות כמה שיטות לביצוע מחקר אוטואתנוגרפי (Adams, 2008, pp. 175-194, Adams & Ellis, 2012, pp. 189-212). השיטה הראשונה: נרטיבים אישיים המשולבים בקונטקסט המחקר. בעבודתי זו ההקדמה מתחילה מתיאור אישי, דמוי וידוי, של תחושותיי בשלב זה של כתיבת תזה, הרהורים והתלבטויות שבכתבתם השתמשתי בכלי של כתיבה אינטואיטיבית. במהלך העבודה שיבצתי חוויות אישיות כגון ההתרשמות שלי ממפגש של תלמידי לשעבר, ערב גיוסו, עם טה-רה בטקס הלבנה המלאה. השיטה השנייה – ריאיון רפלקטיבי. הרעיון הוא שאיני מנהלת ריאיון רגיל, שואלת שאלות אינפורמטיביות ומצפה לתשובה, אלא מספרת סיפור אישי שיוצר אמפתיה, וזוכה לסיפור כמענה. אפשר לראות זאת במובהק בריאיון-שיחה עם דוב אהבה, שבו סיפרתי סיפורים מחוויותיי בקהילה הקונסרבטיבית בכפר ורדים וכמענה הוא הרחיב את הסיפור על תפיסתו את המושג "קדושה". לטענת רוגוזין, אוטואתנוגרפיה היא פרפורמטיבית ואינה רק מתארת אלא גם יוצרת מציאות קומוניקטיבית (רוגוזין, 2015, עמ' 229). השיטה השלישית – רישומים רב-שכבתיים. הכוונה לרישום מפורט של כל המתרחש בתוך כדי מתן דגש אישי על גישות החוקרת והרהוריה וכן שימוש ברישומים אישיים של משתתפים אחרים. כך, לדוגמה, בשנים האחרונות ניהלתי סוג של יומן שבו תיארתי את חוויותיי מטקסי הלבנה המלאה. רישומים לאחר הטקסים ניהלו גם רקפת שחר, יהל חכם ויעל איניס, ולכן פניתי אליהן כשרציתי לחדד לגבי מסר שהתקבל בזמן הטקס.

כדי לבחון את שאלות המחקר פעלתי בדרכים האלה:

- ביצעתי תיאור גדוש אנתרופולוגי של הטקס לפי מבסס השיטה קליפורד גירץ (Clifford Geertz, 1957). "תיאור גדוש" זוהי טכניקה של האנתרופולוגיה הפרשנית המיועדת להסביר באופן המפורט ביותר את הגורמים לפעולות אנוש. זהו מונח המסביר לא רק התנהגות אנוש אלא גם את הקונטקסט (ההקשר) וכך הפעולה מקבלת משמעות הברורה לסובבים. המונח שימש את קליפורד גירץ (Geertz, 1994, pp. 214-231). חקר התרבות דורש ניתוח, פרשנות וחיפוש משמעות, ולא רק תיאור עובדתי מדויק. גירץ בכותבו על המונח "תיאור גדוש" (שהומצא במקור על ידי גילברט רייל) מתייחס למושג ואומר שנוסף על תיאור מפורט של עובדות ושל התהליך המתרחש – תיאור גדוש כולל גם פרשנות של החוקר בהקשר תרבותי. גירץ כותב שהפעולות הפולחניות והמשחקיות שהוא מתאר (קרבת תרנגולים, למשל) הן למעשה האופן שבו החברה מספרת לעצמה את הסיפור שלה בכל פעם מחדש.

הבנת המושג "תיאור גדוש" הביאה אותי לסוג של כתיבה המתארת את טקס הלבנה המלאה לא רק כתיאור מלא של המתרחש בפועל אלא גם כניסיון הבנה ופרשנות השלובים בתיאור עצמו. גירץ רואה את הפרפורמנס החברתי כדרך לספר לעצמנו את ההיסטוריה ואת המרקם התרבותי והחברתי. לתיאור הגדוש אופי פרשני, פרשנותו מכוונת לדיסקורס חברתי, הוא תופס את המהות של אירוע כלשהו ומתייחס לאירוע כסוג של טקסט שגירץ מציע לקרוא דרך "חקר מדוקדק של תופעות קטנטנות" (Geertz, 2004, pp. 29-30). תיאור גדוש מתאים להקשרים מקומיים אך בעזרתו נעשה ברור יותר ההקשר התרבותי הכולל יותר (Bell, 2009).

מכיוון שהתצפית שלי הייתה תצפית משתתפת, פעלתי לפי השיטה שפיתח קונקרוד. הוא נשען על דאגלס שהמליץ למקם את עצמך "בשקט, בכבוד, בענווה במרחב של אחרים כדי שאפשר יהיה להתבונן ולהתרשם מהמשמעויות האקספרסיביות שלהם". (Conquergood, 2002, p. 149). חשוב לציין שקונקרוד ראה את התערבותו הרדיקלית של *performance studies* באמצעות חיבור *practical knowledge (knowing how)*, *propositional knowledge (knowing that)*, and *political savvy (knowing who, when, and where)*. This epistemological "connection between creativity, critique, and civic engagement is mutually replenishing..." (Conquergood, 2002, 149).

קונקרוד ביקר את גישתו של גירץ הרואה בתרבות טקסט: "The culture of a people is an ensemble of texts, themselves ensembles, which the anthropologist strains to read over the shoulders of those to whom they properly belong" (Geertz, 1973, p. 542). לפיכך דרש קונקרוד מהאתנוגרף לא רק לראות ולקרוא את התרבות כטקסט אלא גם לקלוט אותה באמצעות כל החושים ואז להבנות ידע המשלב את הידע המעשי (לדעת איד) עם הבנת היעד.

בתארי באופן מפורט וגדוש את אירוע טקס הלבנה המלאה רציתי לא רק לתת לקורא העבודה לחוות את המתרחש בטקס אלא לפי ההגדרה של תיאור גדוש (בתוספת ובביקורת של קונקרוד), גם להגיע להבנת הריטואל בהתאם לאינטראקציה שלו עם סוגי פעילות אחרים. בתהליך נשענתי על "תיאוריה טהורה של התפתחות הריטואל" מאת בל.

בל טענה גם היא שאת הריטואל אפשר לזהות ולהבין בהתאם לאינטראקציה שלו עם סוגי פעילות אחרים, בדיוק כמו שמשמעות של סמל אפשר להבין רק במסגרת מערכת סמלים אחרים (Bell, 2009). בל גם סברה ש"ריטואל הוא אחד האמצעים בעזרתם אנו מבנים ומפרשים את עולמנו" (Bell, 2009, p. 267).

- ניתחתי את חוויות הטקס דרך ראיונות עומק עם מארגני הטקסים וראיונות חצי-מובנים עם משתתפי הטקסים בתוך שימת דגש על מדדים פרפורמטיביים כגון מרחב, זמן, תלבושות, אינטראקציות בין משתתפי הטקס ומארגניו. הניתוח בוצע לפי התמות והקטגוריות שדליתי מהראיונות.

- בחנתי את החוויות שלי במסגרת אוטואתנוגרפית בהתחשב במבנה ההביטוס האישי לפי התיאוריה של בורדייה.
- ניתחתי את ההתבוננות על הטקס דרך נקודות ההתבוננות שמציע שכנר (Schechner, 1985).
- עיגנתי את הממצאים שהעליתי בשדה המחקר בתיאוריה המאפשרת לבחון את בניית הקהילה דרך השתתפות בריטואל, לפי המחקרים על תפקידיו של ריטואל בחברה מאת טרנר, בל, וולף, רפפורט, סליגמן, סטאל, וולר, גריימס, פייט, סיימון (טרנר 2002; ; Seligman & Saymon, 2009; Wulf, 2006; Bell, 1992; Rappoport, 1999; Veller & Grimes, 2006; P'et & Staal 1996).

בחירה בהר מירון כמיקום טקסי הלבנה המלאה

פרק זה בוחן בהרחבה את מיקום הטקס על הר מירון ואת הסיבות השונות לבחירה זו.

מאז 2014, עם הפיכת "הרוח הגדולה" לאומטה ומעבר המייסדים לכפר ורדים, טקסי הלבנה המלאה מתקיימים על הר מירון. הר מירון, לאור הטקסים המרובים הנערכים עליו, הפך זה כבר למרחב פרפורמטיבי. נוסף על טקסים יהודיים ודרוזיים – על המירון יש גם שני בסיסים צבאיים, על המדרון ועל הפסגה (מיקומו של האחרון, הסודי, נבחר על הפסגה הגבוהה בישראל לצורך מיקום ציוד אלקטרוני ייחודי).¹² בבסיס שעל המדרון מתקיימים טקסים צבאיים. לידו יש גם מבנה של בית ספר שדה המופעל עכשיו על ידי קיבוץ סאסא ואני יודעת שהתקיימו בו טקסים שונים לגרעינים המתאכסנים בו (לדוגמה, ב-2008–2010 נכחתי בטקסים שערך גרעין תיאטרוני של שנת שירות), טקסים של חגי ישראל וחגים ממלכתיים וכן טקסים לפתיחת השנה וסיום השנה שהיו פתוחים לקהל הרחב. כמו כן, מטיילים מתנועות הנוער ומטיילי שביל ישראל מקיימים בפסגה טקסי עלייה לפסגה. כפי שאופייני למקומות מרובי טקסים - יש בהם כוח משיכה לעוד ועוד דתות, תנועות וקבוצות שונות. כוח משיכה זה יכול להסביר במידה רבה מדוע מקום זה נבחר על ידי אומטה כ"מקום עוצמה" המושך אנשים המגדירים את עצמם כ"מחזירי הדרכים העתיקות" (אתר אומטה).

מצאתי כמה סיבות לקיום טקס הלבנה המלאה דווקא בהר מירון. הסיבה הבסיסית, לפי הבנתי, היא הרצון לקיים את תבנית הטקס במקום שהכי מתאים לטקס לפי תחושות של מארגניו. דוב אהבה מסביר זאת כך:

¹² בקישור הזה אפשר לקרוא על הבסיס הסודי המכונה "העיניים של המדינה" ולראות את תצלומיו <https://www.makorrishon.co.il/magazine/dyukan/134011/>
בקישור זה כתבה מאתר חדשות חרדי הנותנת הצצה מסקרנת לראייתם של החרדים את המקום: <https://www.bhol.co.il/news/1012083>

צריך להבין ששאמאניזם – זה לא דבר אחד, ובכל שבט ובכל מקום קורים דברים שונים. מה שלמדנו עוד בהתחלה אצל הסבתא טווילה¹³ (המורה הרוחנית של דוב אהבה שאצלה למד בשמורה אינדיאנית) – זה שהיא נתנה לנו תבניות – אבל הרעיון הוא להעביר אותן לפה. אם אני יושב בארץ ישראל אבל עושה טקס לכבוד ההר שאסטה – אז אני מפגר, פספסתי את כל הרעיון מה זה שאמאניזם. אני צריך לבוא עם התבנית של הטקסים וההבנה איך היא עובדת, לשים אותה באדמה שאני חי בה – ועם זה לעבוד (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 16).

לפי דבריו, דוב אהבה מתייחס לעבודה שאמאנית כעבודה בתבניות. הוא קיבל ממורתו הרוחנית תבנית בניית טקסים על הר מקודש, והעביר את התבנית לאדמת הארץ, בתוך מתן צביון מקומי. סבתא טווילה לימדה איך לערוך טקס לכבוד ההר שאסטה ודוב עורך טקסים על ההר הגבוה והמקודש של הגליל. כבר שש שנים, מאז שדוב וטה-רה, מייסדי אומטה, עברו לכפר ורדים, טקס הלבנה המלאה נערך על הר מירון. לפני זה במשך כ־15 שנים, כשאומטה הייתה קיימת תחת השם הקודם "הרוח הגדולה", נערכו הטקסים במקומות שונים: בחוף היס, בפארק הירקון, במדבר, ולפעמים גם בתוך בתים. ב־2014 חל שינוי שדוב אהבה מגדיר כך: "עקרנו אהבה לאתר "כפרניק". דוב נזכר שאחרי תשע שנים ביישוב מיתר "טהדה התחילה לשמוע קריאה מהר מירון. הוא משך אותה מאוד חזק. ואז שנה שלמה בכל יום רביעי בשבוע היינו נוסעים לפה, מסתובבים, עושים טקסים על ההר – רק שנינו. בודקים את המסעדות, בודקים את היישובים. היה מטורף כל הסיטואציה. ואחרי שנה – עזבנו את הכול שם ובאנו לפה. ואז הייתה שיחה בין טהדה לאבן אדומה מנוקדת, והיא שאלה האם אנו עוברים לגור או לתקוע שורשים. וכשהבנו שאנו הולכים לתקוע שורשים – הבנו שצריך לעשות מוות ולידה מחודשת, אי אפשר להמשיך. אז סגרנו הכול – הפסקנו ללמד את הפילוסופיה האינדיאנית, הפסקנו לעשות סדנאות שעשינו, אין משהו שעשינו והמשכנו" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 11).

בהמשך דוב מסביר שהדבר היחיד שנשאר כמו שהיה הם טקסי הלבנה וחלק מטקסי השמש. לשאלתי למה דווקא אותם השאירו, דוב עונה: "כי הלכנו לפי התדרים של ההר. לא באנו רק לגור פה אלא להתחבר לאדמה. לא לבוא 'הינה אנחנו' – ההר, תתמודד', אלא 'הינה הר באנו להיות איתך', ואז לראות מה מתאים ליביחדי שלנו" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 13).

נוגה אדמה סבורה גם היא שיהר מירון – הר שאנו יודעים כיום שהוא מקודש מאוד. ולא מהיום – הוא היה מקודש תמיד. אנחנו יודעים שבתקופה קדומה הייתה פה פעילות שאמאנית ושאמאנים היו על ההר הזה כי יש בתוכו דברים שמאוד משמעותיים לדרך השאמאן. זו הסיבה שאנו עושים טקסים בהר מירון" (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 7).

¹³<http://www.holistica.co.il/%D7%A1%D7%91%D7%AA%D7%90-%D7%98%D7%95%D7%99%D7%9C%D7%94-%D7%95%D7%A9%D7%91%D7%98-%D7%94%D7%A1%D7%A0%D7%A7%D7%94/>

כאן המקום להסביר שאת התובנות הבסיסיות באומטה דוב אהבה, בהיותו איון (ראו הסבר המושג במבוא) מקבל בתקשור או זוכר מהחיים הקודמים. הוא חולק תובנות אלה עם פעילי אומטה במפגשים, בספרים ובאתר של אומטה. מרגע שפורסמו, תובנות אלה הופכות להיות נחלת הפעילים והפעילות וכשהם אומרים "אנו יודעים כך וכך", כוונתם למידע שקיבלו מדוב. גם נוגה אדמה, התלמידה הבכירה בדרך השאמאן, הלומדת אצל טה-רה, דוב ורוח השאמאן אבן אדומה מנוקדת (דרך תקשור של דוב) אומרת: "אנחנו יודעים" ומדברת על הדברים שחשובים מאוד לדרך השאמאן שלמדה אצל מוריה. נוגה גם התיקה את מקום מגוריה מהנגב לכפר ורדים, לדבריה - בגלל הקרבה להר מירון. מעניין לציין שקבוצה גדולה של משתתפי פעילות "הרוח הגדולה" עזבו את הדרום והמרכז ועברו (וממשיכים לעבור) בשש השנים האחרונות לכפר ורדים והסביבה (התייחסות נרחבת יותר לתופעה תהיה בפרק שדן בניסיון בניית קהילה סוכנת שינוי). במעבר זה, שדוב וטה-רה לא ביקשו אותו במפורש, אפשר לראות את השפעת הפעילים זה על זה ובו זמנית אמצעי וסימן להבניית הקהילה.

בתחילת שנות ה־60 של המאה ה־20 נהגה המושג "המפנה המרחבי" - *Spatial turn*.¹⁴ תפיסת "המפנה המרחבי" מדברת על השפעות גומלין בין מרחב לחברה. מאז נכתב רבות על השפעת המרחב על התפתחות החברה ועל ההשפעה החוזרת של החברה על המרחב. כך, טומפקינס (Tompkins) מסבירה שברגע שנותנים משמעות למרחב – הופכים אותו למקום. יתרה מזאת: מרחב הוא מדיום של הבעה. טומפקינס מדגישה את החשיבות של המרחב הפרפורמטיבי שנמצא כבר במקום לפני שאנחנו נכנסים אליו.¹⁵ (Tompkins, 2014).

כמו שטומפקינס כתבה על המרחב הפרפורמטיבי שכבר נמצא במקום לפני שאנחנו נכנסים אליו, גם במירון אני רואה פרפורמטיביות אימננטית בהיותו מרחב עתיר טקסים. להלן תיאור המקום והאזור וצילומיהם לפני הבניית הטקס. בהמשך אדון ואראה את המרחב הזה כאשר הוא הופך למקום הטקס.

ההסבר הנלווה לתמונות שצילמתי מציג את האזור והמיקום המדויק של טקס הלבנה המלאה – באור יום, ללא סימני טקס. הטקס נערך במורד הצפוני של הר מירון, בקרבת בית ספר שדה ובסיס צה"ל הסמוך לו. ליד הכביש יש חניה גדולה ומוסדרת של קק"ל, וממנה המדרגות מובילות למשטח גדול פנוי מעצים, מוקף יער. ליד המדרגות יש גם ברזייה פועלת עם מים ממעמקי ההר.

¹⁴ ב־1961 החלה היסטוריה של המושג "מפנה מרחבי". שני החוקרים המרכזיים שקידמו את הרעיון היו יאנה יאקובס ודיוויד הרווי. הם הראשוניים שכתבו על השפעת מרחב עירוני על התפתחות החברה ועל ההשפעה החוזרת של החברה על המרחב. זהו יסוד התפיסה של "המפנה המרחבי". <https://cyberleninka.ru/article/n/prostranstvennyy-povorot-i-vozmozhnost-novatsionnyh-podhodov-v-sotsialno-filosofskom-diskurse> "מפנה מרחבי" ואפשרות לגישה חדשנית בשיח סוציו-פילוסופי, מקוון י"א, עמ' 168.

¹⁵ בסרטון הזה נוגה אדמה מספרת על טקס לבנת האלון הצפוי ושם אפשר לראות באור יום את המקום המדויק על הר מירון שבו נערכים הטקסים, כשהוא נטול תפאורה של הטקס (<https://youtu.be/YXTQX31saA0>).

צילום 20 (מימין) : מדרגות המובילות מהחניה לרחבת הטקס.

צילום 21 (משמאל): השטח שבו נערך הטקס, כשבשוליו רואים מכוניות חונות של פעילי אומטה.

צילום 22 (מימין) : שביל המוביל מגרם המדרגות אל הרחבה שבה נערכים הטקסים.

צילום 23 (משמאל) : שטח הטקס, כשבמרכזו האבנים שמשמשות לתחום את האש המקודשת.

צילום 24 (מימין) : בשולי שטח הטקסים, רואים עץ אלון מצוי (צד ימין של התצלום) ומשמאלו – עץ עוזרר אדום.

צילום 25 (משמאל) : עץ אלון התולע אשר תחתיו ממקמים בזמן טקסי הלבנה המלאה את מרחב הצלמיות של האימא הגדולה.

צילום 26 (מימין): שיח מרווה, משפע הצמחייה המקיף את הרחבה.

צילום 27 (משמאל): החלק שבו ממוקמים את שולחנות האוכל, והיער הסמוך שממנו מגיחים לפעמים חזירי הבר. מבריחים אותם בנקישת אבנים.¹⁶

לשאלה איך מתייחסים באומטה לכך שבהר מירון יש טקסים של יהודים ושל דרוזים וקברים קדושים להם - נגה אומרת שאין לאומטה קשר לזה: "הם עושים את שלהם, אנו עושים את שלנו" (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 7). במהלך החקר נחשפתי לא פעם לאופי האקלקטי של האמונות שבבסיס השקפת העולם של אומטה. כך, קיים הסבר נוסף לחשיבותו של הר מירון. המעיין שבחורבת חממה בהר מירון, לפי הספר "ההיסטוריה הנשית הנשכחת של ארץ ישראל" מאת דוב טרובניק, הוא מקום מגורים של ישות ששמה מאימא מוקוש. לפי הספר, היא הייתה שאמאן וקיבלה את שמה בטקס הלבנה הראשון שהיא הנחתה. משמעות שמה היא "אימא אדמה" בשפה הקדומה של מקום מוצאו של המורה שלה (טרובניק, 2014, עמ' 241). השם סקרן אותי כי הזכיר לי אלה מהפנתאון הסלבי הטרנס-נוצרי, ואכן חקירת השם "מאימא מוקוש" הביאה אותי להסבר מסקרן שמוקוש היא אכן אחת האלות של הפנתאון הסלבי והיא הייתה אלת הפריון ואלת האדמה. שימוש בשם של אלה סלבית אינו רק מראה את האקלקטיות של אומטה אלא הוא גם חיבור הטיפוסי לנאורשאמאניזם. כך, לדוגמה, באיטליה בעמק אוסטה, יש מקום מקודש שיצרה שאמאנית בשם איצ'ורק מרפובליקת טובה שבפדרציה הרוסית. היא כבר

¹⁶ קישור לאתר המתאר את הטבע של הר מירון: <https://www.tiuli.com/tracks/51/%D7%A9%D7%9E%D7%95%D7%A8%D7%AA-%D7%94%D7%A8-%D7%9E%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%9F>

עזבה את המקום אך הוא עדיין נחשב כמקום מקודש וב־2014 נערך שם סמינריון מדעי אנתרופולוגי של חקר השפעות בין־תרבותיות בנאר־שאמאניזם (חאריטונובה, 2015).

סוגיה מעניינת נוספת היא הפופולריות של הר מירון בקרב מטיילים בגלל היותו שמורת טבע שבה מותר להבעיר אש במקומות מסוימים. סביר היה לצפות שהדבר ייצור קשיים לקיים טקסים במיקום זה המשופע בטקסים ממילא, אך בשש שנים הוּזז הטקס רק פעם אחת כ־200 מטר בגלל מטיילים אשר לנו במקום. נוגה מסבירה שהמקום תמיד לרשותם: *'כי אנו באים ממקום טוב, אנו באים ותופסים מקום, מותר לנו'*. הדבר נובע מתפיסת אומטה את עצמם כמכבדים את הכללים של המקום, את הטבע ואת בני האדם (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 8). להלן - שתי דוגמאות נוספות של גישה זו. בלבנת העשבים בטקס שהחזיקה שיר ערבה, המסר התקבל דרך עשן והיה כה גבוה עד שהגיעו מכבי האש. הטקס לא הופסק. כמה מהגברים קמו, ניגשו לכבאים וסגרו איתם את העניין, רחוק ממעגל הטקס. אלה אותם 3–4 גברים גבוהים וחסונים אשר לפי בקשת מחזיקות הטקס ממלאים תפקיד של שומרי הטקס מפני הפרעות חיצוניות. בטקס אחר התקרבו מאוד חזירי הבר למרחב האוכל, ואותם גברים מקרב הבאהאה (הסבר המונח – במבוא) הבריחו את החזירים בנקישות אבנים זו בזו, לא בהטלת האבנים בהם, כי הכבוד לטבע ויחסים תקינים עם היצורים של אימא אדמה (בני אדם, חיות, צמחים ויצורי הקסם) חשובים בעולם של אומטה.

לסיכום המניעים לבחירת הר מירון, הר מירון נראה כמקום מושלם לטקסי הלבנה המלאה ממגוון הסיבות שמנתי: מקום של טקסים מרובים של דתות וקבוצות; הר נישא ומרשים; מגוון הצומח והחי; מיקום נוח עם חניה מוסדרת למספר רכבים גדול; קשר לשאמאניזם עתיקים שלדברי דוב אהבה חיו ופעלו על ההר. נוסף על כל אלה החשוב ביותר הוא הקשר הפנימי הרוחני שחשו טה-רה ודוב, מייסדי אומטה, כלפי הר מירון, ובעקבותיהם גם נוגה אדמה ושאר פעילי אומטה (*'הקריאה של ההר'*, שטה-רה הרגישה כפי שדוב סיפר בריאיון). קשר זה הוא הסיבה העיקרית, לדעתי, לקיום הטקס על הר מירון. גם לזה יש הקבלות במקומות אחרים, כגון מה שמסופר אצל וואליס (Wallis, 2000, p. 256): כשוואליס שאל את השאמאן הדרואידי "זאב אפור" מדוע חשוב להם לעשות טקסיהם דווקא ב־Avebury ובסטונהנג' - הביא האחרון כמה סיבות, כשהמרכזית:

"There is a sense that making ritual at such places energizes and benefits both the sites themselves and the land around... I am drawn to Avebury... because it is my heartland, i.e., the place where I feel most spiritually 'at home'. The first time I visited, more than twenty years ago, I felt I belonged there. That feeling has never left me. I work with spirits of place. This is a strong part of Druid tradition. I feel the spirit of place most strongly most often in Avebury."
(Wallis, 2000, p. 256)

זו דוגמה של קשר נפשי ורוחני עמוק של עורך הטקס אל האתר שבו הוא עורך את הטקס. הקשר הזה מובחן גם אצל מייסדי אומטה שמדברים על הקריאה של ההר הקדוש שבגללה הגיעו

להתיישב בצפון הארץ ולערוך את טקסי הלבנה המלאה על הר מירון. בעקבות בחירתם הפך הר מירון למרכז גאוגרפי של אומטה והקהילה המתהווה סביבה.

הכנה לטקס

המגיעים אל טקס הלבנה המלאה, יודעים עליו ממקורות שונים. להלן כמה מהתשובות של המרואיינים לגבי אופן הגעתם לטקס בפעם הראשונה:

"נחשפתי לראשונה לטקסי הלבנה המלאה בשנת 2003. השתתפתי בערב שעסק בנשיות, ערב שהנחתה אלה הררי בתל אביב, והיא הזמינה אותי ואת חברתי עדנה לבוא לטקס הלבנה המלאה בירקון בתל אביב. משם התחיל הפלא" (ריאיון עם רקפת שחר); "נחשפתי לראשונה לפני כ-13 שנים. למדתי קורס שנקרא 'מגע שאמאני לפתיחת הלב' ותוך כדי סיפרו לי על הטקס – והלכתי" (ריאיון עם שרה אושר); "בשנת 2004 הגעתי בפעם הראשונה לטקס הלבנה המלאה של 'הרוח הגדולה' שהפכה ברבות השנים להיות אומטה. בשנה זו למדתי ותרגלתי טכניקות שאמאניות לפי דרכו של מייקל הארנר. ידידה שהוזמנה לטקס הזמינה אותי לבוא איתה" (ריאיון עם פיילם גל); "לראשונה נחשפתי כשהיו טקסים במיתר. לא הגעתי אליהם אך קראתי דרך ניוזלטר ומאוד רצייתי להגיע" (ריאיון עם יהל חכם); "לפני כשבע שנים הגעתי לטקס הראשון באומטה. שמעתי עליו מהניוזלטר שדוב שולח בכל חודש" (ריאיון עם קרן); "לפני כארבע-חמש שנים שמעתי על הטקס. הצטרפתי לראשונה לטקס הלבנה המלאה דרך פאניה גרינשפון שהמליצה לבוא ולהשתתף. מאז השתתפתי רק פעמיים או שלוש בטקס" (ריאיון עם דניאל הייל).

יש המגיעים בהזמנת חברים, יש הנתקלים בפרסום בפייסבוק, שמפרסם אחד מאנשי אומטה, בדרך כלל לווהאסה, שגם היא תלמידה בדרך השאמאן (אם כי לא באומטה אלא אצל רוח של שאמאן בשם "צבים" איתה לווהאסה מתקשרת בנחל חילוון). להלן מובא הטקסט האותנטי של ההזמנה המשופע בפרטים רבים. להבנתי יש בו כדי להראות את היחס למוזמנים לטקס כאל אנשים שבהמשך ירצו לראותם כחלק מהקהילה.

"טקס שאמני לחגיגת הלבנה המלאה - לבנת האלון

אנו חוגגות וחוגגים מחזור של 13 לבנות. והחודש - הלבנה קורנת את האנרגייה של האלון, לילה בו הלבנה מלאה, עגולה ומאירה הוא לילה של קסם והדרכה. גם החודש אנו מזמינים אתכם לבוא ולהתחבר לאור ששוטף את אימא אדמה בליל הלבנה המלאה, בטקס שאמני של קסם, סיפורים ושירים מסביב לאש האהבה של אימא אדמה.

כמו בכל טקס שאמני, גם בטקס הזה יודלק אש במרכז המעגל. אש המודלק על ידי שאמאן הוא אש מיוחדת. לא עוד מדורה רגילה. האש מושך ומביא את האהבה של אימא אדמה לתוך המעגל ולאש שכזה אנו נוהגים לתת מנחות. אנו מזמינים גם אתכן ואתכם להכין מנחה ולהביאה אתכם. כל מנחה מתאימה, כל עוד הוכנה מחומרים המתכלים באש, הוכנסה בה כוונה ונעשתה באהבה. אפשר להכין ציור או מכתב, לקשט אצטרובל או ענף יבש, לקלוע חוטי צמר, להכין פסל

מעיסת נייר או כל רעיון יצירתי אחר. אפשר להכניס במתנה הודיה לאימא אדמה או בקשה להדרכה.

הטקס מתאים לכולן ולכולם, גם לילדים. מתאים לאלו שזו ההתנסות הראשונה שלהם וגם לאלו ההולכים בדרכי האדמה או הרוח כבר זמן רב.

ההשתתפות היא ללא תשלום ואנו מבקשים להביא דבר מאכל צמחוני (רצוי טבעוני) לארוחה משותפת בסיום הטקס.

הישיבה על האדמה. אתם מוזמנים להביא כיסא, כרית או דבר מה לשבת עליו לנוחותכם, הכיסאות שאנו מביאים מיועדים לאורחים המבוגרים בלבד.

ניפגש ביום שלישי 19.2.19 בשעה 19:00 בחניון הלילה חורבת חממה, שעל הר המירון. חשוב לדעת שבשעה 19:15 אנו עוזבים את מקום המפגש והולכים למקום הטקס. איננו מחכים למאחרים ולא תתאפשר כניסה לטקס לאחר שיתחיל.

על המירון קר!!! כדאי להתארגן לכך!!

הוראות הגעה: לבאים מדרום, נוסעים על כביש 89 מכיוון מעלות, כפר ורדים. עוברים את חורפיש ולאחר 5 דקות נסיעה פונים ימינה להר מירון (אם הגעתם לסאסא, תחזרו). עוברים את בית ספר שדה הר מירון, את הבסיס הצבאי הצמוד אליו ומיד מצד שמאל חונים בחניה של חניון הלילה חורבת חממה.

לבאים מצפון, עוברים את סאסא על כביש 89 לכיוון חורפיש ופונים שמאלה לכניסה להר מירון (אם הגעתם לחורפיש, תחזרו), עוברים את בית ספר שדה הר מירון, את הבסיס הצמוד אליו ומיד מצד שמאל - החניה של חניון הלילה חורבת חממה, שם מתנים.

בחניה יחכו לכם אנשים שלנו משעה 18:45

למען הבהירות - חניון הלילה חורבת חממה נמצא מיד לאחר בית ספר שדה הר מירון מצד שמאל. לא ממשיכים לעלות למסלול הפסגה שעל ראש ההר. ולמען בהירות נוספת - העליה להר נמצאת על הכביש שבין חורפיש לסאסא (ואינה קשורה לצומת מירון או לשוב מירון).

לשאלות:

נגה 04-6464450

בואו לחגוג איתנו את אימא אדמה ואת הקסם שבליל הלבנה המלאה".¹⁷

מן ההזמנה עולים בבירור הדברים האלה: זו הזמנה לחגיגה טקסית שחשובה ביותר למארגניה, שיש בה כללים מוגדרים מראש המאפשרים לכל באי הטקס להבין לאיזה סוג של אירוע הם יצטרפו. ההקפדה על כל פרט בהנחיות ההגעה לטקס המראה עד כמה חשוב למארגנים שכל

¹⁷ ההזמנה בפייסבוק והתגובות אליה:

(/www.facebook.com/events/331872814096456/https://)

המוזמנים יגיעו ללא בעיות לוגיסטיות. לכך כדאי להוסיף שעם הגיעם לחניון, האורחים מתקבלים על ידי באהאה (הסבר המונח – במבוא) המסדרים את כלי הרכב בחניה ומנחים את הבאים לאן ללכת. מסקנה נוספת בהקשר של טקס בונה קהילה היא שהמארגנים פונים מראש לקבוצה פרגמנטלית נטולת לכידות פנימית (מעבר לקבוצה קטנה המכירה את המקום ואינה זקוקה להוראות הגעה או הסבר על הצורך בלבוש חם). הכוונה ברורה: הפצת רעיונות אומטה בקהלים רחבים ככל האפשר וגם תקווה שמקהלים רחבים של טקס הלבנה המלאה החינמי יגיעו עוד משתתפים לשאר פעילויות אומטה (חלקן הגדול – בתשלום) והגרעין המתגבש סביב אומטה יגדל ויתרחב.

ההכנות לפני הטקס והציפיות לקראת לבנה מלאה במשך החודש יוצרות אצל מי שמבקרים לעיתים קרובות בטקסי הלבנה המלאה הרגשה של ציפייה לחג. את היחס ליום זה כיום חגיגי מבטאת, לדוגמה, נוגה אדמה בפוסט בפייסבוק:

"יום של טקס הוא יום מלא מאוד, קמים בבוקר בשמחה גדולה, אורזים את כל מה שלא נארז בימים האחרונים, המון ציוד שחיכה ליום הזה, מכינים אוכל בכמות גדולה ובנדיבות שיספיק לכמה שיותר אורחים, בתוך כדי עונים לטלפונים של אנשים שמתקשרים בקשר לטקס, וגם כאלה שלא אבל בדיוק היום הם זקוקים לשיחת עזרה, מנקים ומסדרים את הבית כמה שאפשר כי יום חג היום, ובעהרים יגיעו כל הבאהאה ונעמים ונצא לדרך.

אחרי שעות של הכנות בשטח, וקבלת האנשים והטקס בעצמו, שלאחריו פירוק כל המרחבים והעמסה ונסיעה הביתה ושוב פריקה של הציוד,

ואז כשהכול נגמר והלב עדיין מלא בכל הטוב והיופי שהיה - הגוף מבקש מנוחה, וברור שבאותו הלילה שום דבר חוץ משינה לא יקרה".¹⁸

את תחושת החגיגות מבטאים בראיונותיהם גם משתתפי הטקס. אלה תאומים אומרת שהיא מרגישה "יתחושה של שמחה רבה לפגוש אנשים אהובים ולבלות איתם לאור מדורה בלילה" (ריאיון עם אלה תאומים); איריס גרוס מציינת שהיא "חווה את הטקס עם שמחה, קבלה והתרוממות רוח" (ריאיון עם איריס גרוס); שרה אושר, המשתתפת בטקסים כבר 13 שנים, בדומה לתחושה שמתארת נוגה, אומרת: "ההתרגשות מתחילה כבר באותו יום שאני יודעת שאגיע לטקס הלבנה. האוכל שאני מכינה לכבוד הלבנה עבור המשתתפים נעשה באהבה ובברכה. המחשבה שאני משתתפת ולוקחת חלק בטקס עתיק שאלפי שנים אחורה חגגו אותו... אני בהודיה על הזכות להיות בטקס" (ריאיון עם שרה אושר); עינב קליגר מציינת: "מבחינתי טקסי הלבנה המלאה וטקסי השמש הם החגים שלי" (ריאיון עם עינב קליגר).

כדי לארגן את האירוע כחגיגה, מארגני הטקס מגיעים להר מירון בצוהריים, כמה שעות לפני הטקס, כדי לנקות ולסדר את האזור באופן פיזי ולהפוך אותו למרחב הטקס גם באופן אנרגטי. מבחינת הבאהאה, הטקס מתחיל כארבע שעות קודם בסילוק הפסולת וסידור המקום. נוגה

¹⁸ מתוך דף הפייסבוק של נוגה אדמה המתאר הכנה אישית לטקס:

https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=10221251693735184&id=1031905420&sfnsn=mo

מסבירה שבניית המרחבים נותנת לבאהאה הזדמנות לבטא את ייחודם, את דרכם. 'לא את עצמם בעצם – אלא את הדרך. הרי באהאה הולכים כל אחד בדרך שלו' (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 9).

'הטקס מתחיל בשיעור של דרך השאמאן. המורה מחליטה מי תקבל את הטקס - ואז מי שנבחרה מתחילה לעבוד על הטקס. כלומר - יש מרווח של שלושה שבועות להכנת טקס הבא. העבודה הרצינית מתחילה כשהלבנה זורחת. זו ההתחלה של סיה - זמן חלום... זה משהו חד-פעמי, טקס שעושים אותו בצורה רצינית - לא יקרה שנית' (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 7).

'כל טקס, כמו כל בריאה בדרך השאמאן, מתחיל בשיר. כל מי שבאה לעשות טקס - מתחילה בשיר. השיר הוא זה שמחזיק את 'הקא'¹⁹ - אפילו לפני ה'הקא'... אני מתחברת לאימא אדמה, ואז מגיע השיר. הוא עמוד השדרה שסביבו מתחיל להירקם הגוף של הטקס. הדבר הבא זה 'הקא' (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 6).

בזמן שנוגה אדמה מגבשת את 'הקא' היא למעשה מנסחת באופן מדויק וברור את הרצון שלה ליצירת המציאות של הטקס. נוגה מדגישה שהרעיון צריך להיות צלול וברור ואז באה סיה - ופה היא מתחילה לדמיין את מה שהיא רוצה לראות בטקס.

'זה יכול להיות שיר או ריקוד, כלומר זה מתחיל להתהוות - איזה סיפור אני רוצה לספר, איזה דברים להעביר את האנשים... אני רואה אנשים רוקדים, אני רואה אנשים מתחבקים, אנשים מחזיקים ידיים' (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 7).

בזמן שנוגה מדברת על 'סיה', היא נמצאת בפנטזיה, ב'זמן החלום' לפי הגדרתה. כדי להכין את הדברים שמחזיקת הטקס חלמה עליהם בסיה, מצטרפים ה'באהאה' שעל תפקידם כתבתי קודם. הבאהאה אחראים על יצירה פיזית של מרחבי הטקס. הם אלה שהופכים את החלום למציאות, תחת ניצוחה של מחזיקת הטקס, כמובן. מעניין לציין שכאשר נוגה דיברה על תפקידה כמחזיקת הטקס, היא דימתה את התפקיד לתפקיד הבימאית בתיאטרון, זו שמנחה ומארגנת ועל פיה יישק דבר.

כשעה לפני הטקס, תלמידות בדרך השאמאן מארגנות את הדבר האחרון. אחרי שסיימו לנקות ולסדר את המקום באופן פיזי ובנו את המרחבים - עושים טיהור אנרגטי של המקום ופותחים מעגל עוצמה אנרגטי של הטקס. מכיוון שהדברים האלה קורים לפני הגעת המשתתפים - אינני יודעת כיצד למעשה נעשה טיהור אנרגטי ונפתח מעגל עוצמה. מהנלמד בשיעורי כישוף עם נוגה אני יודעת שאת הטיהור עושים עם מרווח בוערת וכל אחת שרה שיר לטיהור הבוקע ממנה באותו רגע. מעגל עוצמה פותחים בעזרת הדלקת נרות בארבעה כיוונים (צפון, דרום, מזרח ומערב). ידע מדויק של טיהור אנרגטי ופתיחת מעגל עוצמה של הטקס שמור רק לצועדות בדרך השאמאן, ולא הרגשתי בנוח לשאול לגבי הטכניקה שהיא חלק מהידע הסודי הנלמד בדרך השאמאן. לתוך מעגל העוצמה ייכנסו, אחרי טיהור, כל משתתפי הטקס. נוגה מציינת ש'הרעיון

¹⁹ 'הקא', 'סיה' ו'הוי' - שלושת המושגים המרכזיים בשיח של אומטה על הבניית מציאות. במבוא אני מסבירה אותם באופן מפורט.

הוא שהאנשים שבאים לטקסים הם האורחים שלנו. ככה אנחנו רוצים שהם ירגישו " (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 8).

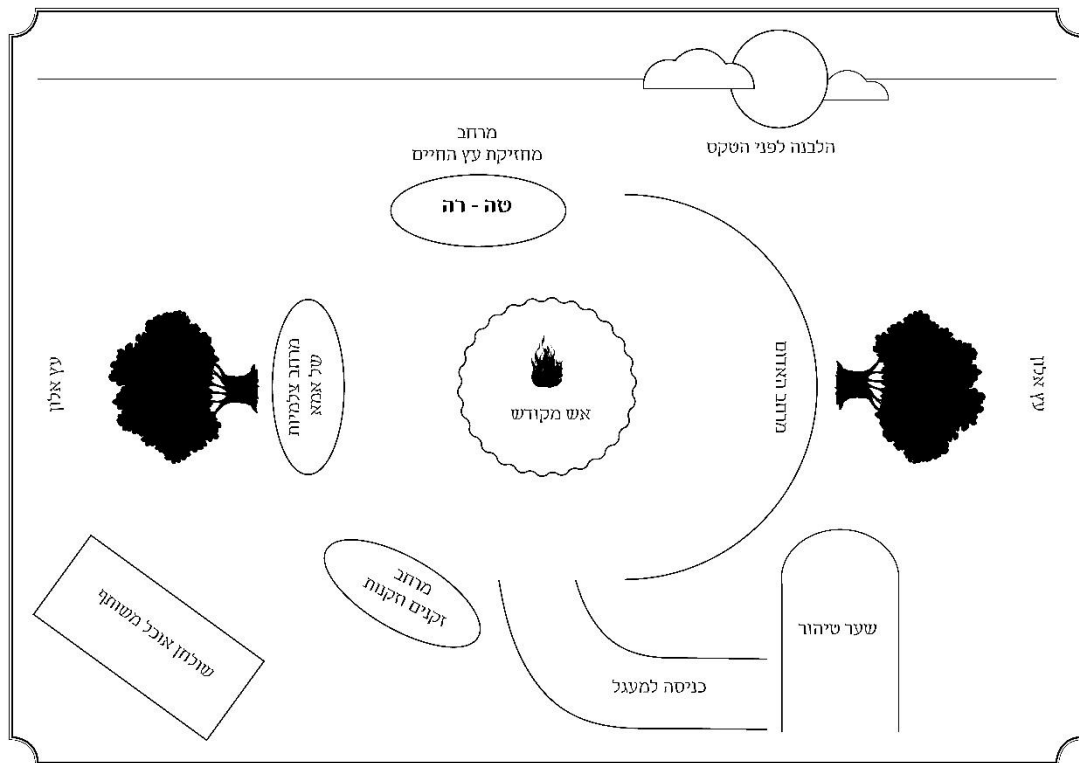
מרחבים מקודשים של טקס הלבנה המלאה : תיאור גדוש

הטקס מתקיים בתבנית מדויקת הכוללת שלבים קבועים : טיהור בכניסה, הדלקת אש מקודש (כפי שכבר ציינתי, באומטה מתייחסים לאש בלשון זכר), מציאת "נושא הקסם" של הטקס בעזרת העברת צדפים עם מים ואש בין כל המשתפים, הסבר על משמעות של הלבנה שזורחת החודש, שירת "סהרינה", השיר המקודש ללבנה, על ידי תלמידות בדרך השאמאן, קבלת המסר של הטקס וסיום שבו משתפים את כל באי הטקס במשמעות של המסר. לתבנית הקבועה הזאת נוצק בכל פעם תוכן שונה שתלוי במחזיקת הטקס ובמסרים שהיא קיבלה לפני הטקס. בפרק זה אסביר את המתרחש בטקס בצורת "תיאור גדוש" באופן המפורט בפרק על מחקרים קודמים.

כל אזור הטקס מחולק למרחבים מובחנים, והשימוש במושג "מרחב" הוא של מארגני הטקס עצמם. לכל מרחב יש אופי מיוחד משלו, ייעוד ומשמעות. את הבניית המרחבים אפשר להבין בהסתמך על הבחנתו של שכנר שבכל חלל אפשר לבצע משהו על ידי המרתו, ואפשר גם לקחת את החלל כנתון בתוך הסתמכות על תכונותיו הייחודיות.

Theatrically, environment can be understood in two different ways. First, there is what one can do with and in a space. Secondly, there is the acceptance of a given space. In the first case one creates an environment by transforming a space; in the second case, one negotiates with an environment, engaging in a scenic dialog with a space (Schechner R., 1994, p. XXX).

אכן אפשר לראות את ההבחנה השכנריאנית בתיאור החללים לפני הטקס, את הכשרתם והפיכתם ל"מרחבים" לקראת הטקס ואת השימוש במרחבים אלה בזמן הטקס. מארגני הטקס מצד אחד מקבלים את החלל כנתון (הר, יער שמסביב למשטח הטקס) וממקמים את הטקס בחלל הנתון שאותו בחרו מראש, ומהצד האחר בתוך החלל הנתון הם מארגנים "מרחבים" המתכתבים עם החלל הנתון ובכך יוצרים מציאות פרפורמטיבית חדשה. בפרק הקודם תיארתי את השטח לפני הטקס ובפרק זה אני מראה את המרחבים בזמן הטקס ומספרת על הכנתם לקראת הטקס. אזכיר את המרחבים בקצרה ואתייחס אליהם בהרחבה בהמשך. בהשראת אניסימוב שצייר תרשים של אוהל שאמאני וטקס לוויה של נשמת המת - גם אני ניסיתי לצייר תרשים של אתר הטקס ומרחביו (מבט מלמעלה).

בתרשים ניתן לראות את הכניסה לטקס דרך שער הטיהור שממשיך למעגל. המעגל מורכב מארבעה מרחבים: מרחב אדום, מרחב מחזיקת עץ החיים, מרחב צלמיות של אימא, מרחב הזקנים והזקנות. במרכז המעגל נמצא מרחב האש המקודש ומחוץ למעגל נמצא מרחב שולחן האוכל המשותף שנפתח בסוף הטקס. בחלק העליון של התרשים ניתן לראות את מצב הלבנה המלאה לפני הטקס. בזמן הטקס הלבנה עוברת מעל הטקס וניתן לראותה במלואה בזמן מסויים בטקס.

המרחב האדום - זהו מרחב שבו מוזמנות לשבת נשים "בזמן הדם שלהן". זמן הווסת נחשב כזמן עוצמתי של קשר חזק לנשיות ולאימא אדמה. במסורת השאמאנית שאליה משייך את עצמו דוב אהבה ושאותה למד אצל סבתא טווילה - אישה בזמן הדם רואה חזיונות ומקבלת מסרים שמועילים לכל הקהילה.

מרחב הזקנות והזקנים - במסורת השאמאנית לפי תפיסת אומטה רוחשים כבוד ל"elders", "מי שמהלכים רבות על פני אימא אדמה וצברו קמטים - צברו ניסיון וחוכמה" - כך מסביר דוב אהבה בנאום הפתיחה לפני כל טקס. לזקנים מסדרים כיסאות עם משענות וכריות, והשאר יושבים על האדמה על מחצלות. הקו שנקבע למעבר לקבוצת "הזקנים" הוא גיל 50.

מרחב "מחזיקת עץ החיים" - מרחב זה מעוצב במיוחד עבור טה-רה שייסדה עם דוב את אומטה והייתה השאמאן של אומטה. דוב מדגיש שטה-רה חולמת את המציאות שלנו וכל מה שקרה, קורה ויקרה - הכול בזכות חלומותיה.

מרחב האש המקודש - במרכז המעגל מסודרת מראש מדורה מקושטת, כל פעם - בצורה וקישוט אחרים, בהתאם לנושא הלבנה.

מרחב הצלמיות של אימא - מחוץ למעגל, בצל עץ אלון המקושט בנרות ובקישוטים רבים, עומד פודיום ועליו מבחר עצום של צלמיות נשיות ממקומות ומתקופות שונים.

מרחב האוכל - בתום הטקס נפתח מרחב האוכל. גם הוא מקושט בלפידים וקישוטים המתקשרים לרוב לסוג הלבנה הנחגגת. המזון הוא טבעוני ברובו והכלים הם רב־פעמיים. המאכלים מובאים על ידי משתתפי הטקס ונאספים מידיהם בכניסה לפני הטיהור.

המתחם הראשון שאליו מגיעים הוא מרחב הטיהור, הבנוי כמעין שער מקושט חגיגי.

צילום 28 : שער טיהור של טקס לבנת סופות וסערות (אפריל 2018). צורתו ואופיו של שער הטיהור משתנים מטקס לטקס לפי נושא הטקס על פי הלבנה הזורחת באותו חודש.

כל הבאים לטקס ניגשים למרחב טיהור כאל סוג של סף שמעבר לו מצפים לחוויה שאינה חלק מחיי היום-יום. לפני שער הכניסה עומדים תלמידה "בדרך השמאן" ושני באהא. הם לבושים בבגדי טקס שנראים כגלימות גדולות רקומות ופניהם מאופרות ולכן נבדלים היטב מהאנשים שמגיעים כאורחים. בידיהם הם מחזיקים צדפות גדולות ובהן עלי מרווה שהודלקו והעלו עשן. הם מטהרים כל אורח בעשן עלי המרווה לפני כניסתו למרחב הטקסים המקודש. הטיהור נעשה בדרך הזאת: המטהר מחזיק מול האדם שאותו הוא מטהר חצי צדפה שבתוכה עלי מרווה הידועה כצמח מרפא ובכוח הטיהור של העשן העולה מן העלים. העלים מובערים באופן חלקי ואז מכבים אותם כדי שיעלו עשן. המטהר, בתוך כדי שירת נעימה ללא מילים (נעימה זו משתנה ממטהר למטהר ונבחרת על ידי המטהר לפי התחושה), יעבור עם הצדפה לאורך הגוף של האדם המטוהר ויבקש ממנו להרים רגל ימין ואחר כך רגל שמאל כאשר הוא עובר עם הצדפה מתחת לרגלי המטוהר. לאחר מכן תתרומם הצדפה במעלה הגוף מעל לראש המטוהר ואז יבקש המטהר מהמטוהר לפנות בחצי סיבוב ויעבור לאורך הגב והרגליים של המטוהר בחלק האחורי שלו מלמעלה למטה. בסיום יסתובב המטוהר עם פניו למטהר וזה יברך אותו במשפט "אימא אדמה אוהבת גם אותך".

יש לציין שבכמה טקסים אחרונים הטיהור נעשה לא בעשן מרווה אלא בהתזת מים מתוך הצדף באמצעות ענפי מרווה. לשאלתי לגבי הסיבות לשינוי, ענה דוב:

"כמה דברים קרו בו זמנית. האחד – היה חם נורא. והייתה בעיה עם הצדפות שמתלהטות וקשה להחזיק אותן – ולא רצינו להעיק על אנשים. בנוסף – אנחנו צוות מאוד מצומצם שעובדים בהקמת הטקס – הבאהא. ונוצר המצב שהצוות הצטמצם עוד יותר ואלה שנשארו – היה להם בעיות גב. אז להתכופף כמו בטיהור עם מרווה – היה פשוט בלתי ניתן. לזה הצטרפו עוד כמה דברים שאני לא זוכר את כולם, היו חמישה או שישה כיוונים. אבל היה ברור שדרוש שינוי כי זה לא עובד. ואז בא הרעיון לטהר במים. זה לא אותו דבר, זה עושה דברים אחרים – אבל בעיניי זה נפלא. אחרי שפעם אחת עשינו ככה – אהבנו. זה לא אומר כלום – אולי נחליט להשאיר ככה או נחליט לשנות" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 18).

צילום 29: מתאר טיהור לפני טקס שאמאני בחקאסיה שבפדרציה רוסית.²⁰ התמונה היא מתוך ריאיון עם קראגי, שאמאן משושלת שאמאנים מרפובליקת טובה. בריאיון הוא טוען שטיהור אפשר לעשות רק בעשן ואומר שכך זה אצל כל העמים: אצל שאמאנים סיביריים, אצל כמרים אורתודוקסים ואצל ההינדים.

הריח החזק של עשן המרווה נצרב בזיכרוני מהפעם הראשונה שהייתי בטקס הלבנה המלאה. זיכרון ריחות נחשב לאחד הראשוניים והחזקים בין זיכרונות החושים. לכן כאשר נעלם מנוף הטקס, הרגשתי בחסרונו. נוגה, כשהיא נזכרת בטקס הלבנה המלאה הראשון שחוותה, אומרת: *"מרחב הטיהור היה בהתחלה איזה בד ששמים עליו צדפה עם עשן ולאט-לאט זה התפתח"* (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 8). עם זאת, ההסבר של דוב הוביל אותי להרהר במשמעות הגמישות בתפיסת השאמאניזם של מנהיגי אומטה. גמישות זאת התקשרה אצלי באופן אינטואיטיבי לדרך נאושאמאנית. לכאורה, מכיוון שאין מדובר במקרה של אומטה בתרבות שאמאנית של קבוצה אתנית, עם מסורות נוקשות מקודשות על ידי דורות – אין בעיה בשינוי פרט טקסי זה

²⁰<https://birdinflight.com/ru/reportaj/20180315-shamanizm.html>
מאמר "שאמאניזם כעיסוק" מאתר רוסי

או אחר. דוב אהבה, לעומת זאת, סבור שגמישות היא הבסיס לשאמאניזם באופן כללי והיא הסיבה לקיום השאמאניזם בעולם עד ימינו. "דרך השאמאן", לפי דעתו, "מתאימה את עצמה למצבים. זה הדבר ששומר עליה. את תהיי עכשיו במקסיקו – את תראי אנשים לובשים פייטים. את חושבת על שאמאן – את חושבת על עור ופרווה, אבל שם הם לובשים פייטים! את רואה באזור מאיה גבר עושה טקס טיהור – הוא עומד בתוך כנסייה, לוקח לפה מבקבוק קוקה קולה ומתיז על המטוהר. אני לא שופט את הטכניקה – אני חושב שזה נהדר שהוא עובד עם מה שיש. היה שאמאן אחד מאזור סיביר, לא זוכר את שמו, שקיבל במתנה תוף רמו, מפלסטיק. אנשים אמרו – מה פתאום פלסטיק? הוא אמר – בפלסטיק זה יש נפט, נפט עשוי מחיות, מעצים, מצמחים – זה יופי של תוף! אז דרך השאמאן חיה, צומחת ומתפתחת – בזכות היכולת להתאים את עצמה לסביבה ולמה שקורה מסביב. השאמאן לא תקוע במקום, הוא חלק מתנועה, ממה שקורה – ובעיניי זה מקסים" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 18).

שינוי נוהל הטיהור בידי דוב בגלל כל הסיבות שהוא מנה מצביע דווקא על גישה שאמאנית שורשית שבה יש גמישות מפתיעה בהרבה מובנים, כפי שאליאדה תיאר את השאמאניזם כמסורות גמישות המשתנות לפי הצרכים (אליאדה, 2000). מעניין לציין שבאותו ריאיון, קראגי, שאמאן משושלת שאמאנים שאמר שטיהור חייב להיות רק באמצעות העשן, מספר שפעם אחת בטקס גילה שאין לו חלב "להאכיל את הרוחות" ולצורך זה הוא השתמש בקוקה קולה. לדבריו, הרוחות אהבו זאת מאוד ושתו בשקיקה.

המעמד של הטיהור, לפי הסבריו של דוב אהבה, נועד למנוע ערבוב של אנרגיות ודאגות שמביאים המשתתפים עם אנרגיית הקודש השוררת במעגל המקודש של הטקס. דוב מגדיר בנאום הפתיחה שלו את המעגל המקודש כ"מקדש שאמאני". דוב גם מוסיף תמיד אמירה משועשעת שבדרכם חזרה המשתתפים יכולים לאסוף חזרה את דאגותיהם המחכות להם מעבר למתחם הטיהור (גם הבדיחות של דוב הן חלק מהריטואל - ועדיין מצחיקות את באי הטקס בכל פעם מחדש).

כדי לנתח את הסמליות של מתחם הטיהור, אני מבקשת להשתמש במושג "כרונוטופ" של הבלשן הרוסי בחטין. בחטין הגדיר את הכרונוטופ כ"קשר הכרחי ומהותי של יחסי זמן-מקום" (בחטין, 1975, עמ' 234–407). לפי בחטין, אחת מהמשמעויות החשובות של המושג כרונוטופ זו המשמעות הרפרזנטטיבית שלו. הוא מסביר שבפן זה כרונוטופ הוא כמו מניע הנחוה על ידי האדם דרך הקשר בין זמן למקום. הוא כתב שקיימים מניעים מרכזיים בהווה האנושית ונתן לכך כמה דוגמאות, אחת מהן היא כרונוטופ של שער. בחטין ניתח את הכרונוטופ של שער או סף כמטפורה של מעבר למצב נפשי או פיזי אחר. המעבר דרך שער הטיהור הוא מעבר פיזי ואנרגטי שבו "נוצרים דימויים של היפרדות" העולם שמעבר" מהעולם שכאן (הוא העולם בו אנו חיים), דימויים הקשורים לפרקטיקות קידוש הגבולות וביצוע פעולות טקסיות של מעבר" (גורביץ', 1981, עמ' 28). אפשר להסביר את טקס הטיהור בשער גם בהתאם למודל של הפרדה (separation), סף (limen) וקיבוץ מחדש (reaggregation) בטקסי המעבר המתואר אצל ון גנפ ובעקבותיו, גם אצל טרנר (ון גנפ, 1999; טרנר, 2008). שלב ה"הפרדה" יכול להיות גם מעמד הגעת המשתתפים ועמידתם בתור לפני שער הטיהור, שם גם אוספים מהם את המזון שהביאו

לארוחה המשותפת, בתוך שיחות בין מכרים, כשהם כבר נפרדו מחיי היום-יום הרגילים שלהם ומתכווננים לחוויה אחרת. שלב ה"סף" הוא הרגע שבו המשתתפים עומדים מתחת לשער ועוברים טיהור טקסי. זהו שלב שבו האדם אמור להרגיש אמביוולנטיות בהיותו לא פה ולא שם. החלק הלימינלי מתואר לעיתים בדימוי של מוות או פָּרְגֵעַ בזמן ומחוצה לו, ולכן זה מזכיר את טוהרת הגופה, בין בעשן בין במים, כהכנה לעולם חדש. אצל אניסימוב, לדוגמה, מתואר טיהור גופה והיפרדות מהנשמה גם באמצעות מים וגם באמצעות אש (אניסימוב, 1952). לפי המסורת של אומטה, מוות הוא דמות נשית שבאה כמיילדת רחמנייה כדי לילד למציאות חדשה. בשלב השלישי של "קיבוץ מחדש" אדם שבא לטקס נכנס פיזית למקום שבו יהיה הטקס, מחפש לעצמו מקום לשבת לפי הכללים של המעגל ומקבל את המצב החדש היציב שלו ובדרך זו מקבל זכויות וחובות מהסוג המבני (סטרוקטורלי) המתאים לנורמות ולסטנדרטים של הסטטוס החדש שלו.

ההחלטה שלי להשתמש במושג כרונוטופ נובעת מכך שבחטין עצמו השתמש בדימוי של שער פיזי ואנרגטי בו זמנית. חיבור זה של מקום וזמן דרך החוויה האנושית מתאר בדיוק את שער הטיהור של אומטה שהוא שער פיזי שבו נעשה טיהור סמלי אנרגטי היוצר חוויה משמעותית של מעבר סף מחול לקודש אצל המשתתפים.

"אימא אדמה אוהבת גם אותך" – זה מה ששומע כל העובר את שער הטיהור. הם נכנסים למעגל, מוצאים להם מקום, ודבר ראשון שומעים את ההסבר של דוב על המרחבים בטקס. מה שהבאים לראשונה עדיין אינם יודעים הוא שמקום ישיבתם חשוב ביותר להתנהלות הטקס כולו. ייתכן שבעוד כמה דקות יעניק להם מקום ישיבתם את התואר הנחשק "נושא הקסם של הטקס". בהתייחסות לצורת הישיבה במעגל, נוגה אדמה מסבירה:

"בעצם הנוכחות בטקס אנו יוצרות רחם [כמו שהמילה אש משמשת באומטה בזכר – כך רחם היא בנקבה, פ"ג] שמחזיקה את האנרגייה של הלבנה ואנשים מתכילים לתדר של הלבנה... המרחבים בטקס עוזרים ליצור את התבנית, את הרחם... התפיסה בבניית המרחבים המקודשים באה משני מקומות: ראשית, חשוב לנו לתת מקום לערכים שאנו מאמינים בהם, ושנית - להתחבר לאנרגייה של הטקס. לכן לכל מרחב יש מקום קבוע במעגל הטקס אך בכל מרחב יש משהו מיוחד לאותו טקס. זה עוזר גם בפיזי, יוצר עוד תפאורה, וגם באנרגטי. מה שעוד קורה - שבגלל שבהייה הולכים כל אחד בדרך שלו - בניית המרחבים נותנת להם הזדמנות לבטא את ייחודה של דרכם" (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 8)

נוגה משתמשת במושג "תפאורה" בדברה על המרחבים, משווה את תפקיד מחזיקות הטקס לתפקיד של בימאית, ולכן גם הבניית המרחבים בטקס היא פרפורמטיבית במהותה ונועדה להבטיח את הצלחת הטקס. כל המרחבים של הטקס מהווים יחדיו "מרחב מקודש", כפי שמסביר דוב בדברי הפתיחה לפני כל טקס. במרחב המקודש אני מזהה "מוצר חברתי" שיוצרת אומטה. מוצר חברתי, לפי לפבר, זהו מרחב המשלב בין המרחב האובייקטיבי והמרחב התודעתי. למרחב האובייקטיבי, הפיזי, לפבר קורא Firstspace ולמרחב התודעתי שהוא חשיבה על אודות המרחב הפיזי – Secondspace (לפבר, 2005, עמ' 179). באופן הבניית המרחב

המקודש המשלב מרחב פיזי אובייקטיבי וחשיבה על אודות מרחב, עבודה אנרגטית עם המרחב, נוצר, למיטב הבנתי, מרחב חדש המעניק תחושת הימצאות של מציאות אחרת הקיימת בו זמנית במרחבים הפיזיים של הטקס בהר מירון. כך גם בתחושות הנוצרות אצל הנוכחים בהשפעת הסידור הפיזי של המרחבים בטקס. לשילוב הזה קרא סוג'ה (סוג'ה מצוטט אצל לפבר) "מרחב שלישי". הוא הגדיר אותו כשילוב בין המרחבים האובייקטיבי והתודעתי (לפבר, 2005, עמ' 179).

אחרי שעוברים את מרחב הטיהור – נכנסים למעגל הטקס ונחשפים למרחבים האלה:

- המרחב האדום - זהו מרחב שבו מוזמנות לשבת נשים "בזמן הדם שלהן". זמן הווסת לפי מסורת שאמאנית בגרסה של אומטה נחשב כזמן עוצמתי של קשר חזק לנשיות ולאימא אדמה.

צילום 30 : המרחב האדום. לבנת העשבים, אוקטובר 2018

בדיאלוג בינינו על מהות של "המרחב האדום" הסביר דוב:

פאניה: "אז בוא נדבר על המרחב האדום. זה קשור לספר 'האוהל האדום'?"

דוב: "כן, זה אותה קונספציה. האוהל האדום היה מבנה קבוע, 'בקתת הלבנה', נשים בזמן הדם היו מתאספות שם, אסור היה לגברים להתקרב משהו כמו 30 מטר, היו שומרים – ורק זקנות ונשים בזמן הדם היו יכולות להיכנס ולצאת. כך היה האוהל האדום. אנו לא קוראים לו אוהל אלא המרחב האדום כי הוא קיים רק בזמן הטקסים ואנו בטקסים רוצים לכבד נשים שנמצאות בזמן הקדוש הזה, וגם לחנך את המעגל שזה זמן טוב, כי אנחנו חיים בתרבות ישראלית-יהודית שלא רואה בזה שמחה גדולה. וגם מעבר לדת – הרבה נשים חוות את זה קשה, ואנחנו רוצים לחנך שיש בזה יתרונות, שאנחנו חוגגים את זה".

פאניה: "אני זוכרת שסיפרת שנשים בזמן הדם היו יוצאות מהכפר ורואות חזיונות ומספרות והכפר היה מקבל את זה".

דוב: "לא, הן היו מספרות לזקנות והזקנות היו מחליטות מה לעשות עם זה".

פאניה: "ומאיפה זה?"

דוב: "זו מסורת אינדיאנית" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 15).

בעקבות דיאלוג זה חקרתי את היחס לווסת במסורות שאמאניות שונות. בשאמאניזם בחצי האי טיימיר (צפון סיביר) היו איסורים מסוימים על נשים בזמן הווסת. אישה לא הייתה יכולה לשבת או לישון ליד מישהו על אותה מחצלת פרווה. לאיסורים אלה קראו "נאדיומה" שחוקרים רוסים תרגמו כ"טומאה" אך הדגישו שאין זה תרגום מדויק, אולי כי ברוסית אין מושג "נידה" (סימצינקו, 1996, עמ' 81–101). אצל אבנקים במנצ'וריה שבסין יש הסבר שאישה-שאמאנית אינה יכולה לתקשר עם הרוחות בזמן הווסת וגם זמן מה אחר לידה. צ'וקצ'יים (צפון מזרח אסיה) מאמינים שבזמן הווסת אסור לאישה לגעת בתוף (ארחיפובה, 2016, עמ' 57) אצל אמריקאים ילידים מעם פאביוטסו נוכחות של אישה בזמן וסת יכולה להפריע לשאמאן אם האישה נוכחת בטקס ריפוי, אך מחוץ לטקס מגע איתה אינו אסור. ארחיפובה (Arhipov) חקרה קשר בין דם הווסת לשאמאניזם והביאה דוגמאות רבות המראות שדם הווסת ודם לאחר הלידה וגם מכנסיים שלבשה אישה יכולים לשמש לריפוי "המחלה השאמאנית" ולשחרר את האדם מ"קריאה שאמאנית". היא מצאה זאת אצל טלאוטים, יאקוטים, בורייטים וצ'וקצ'יים בסיביר (ארחיפובה, 2016, עמ' 58). מיכאילוב מתאר ש"שלושה ימים לפני טקס הפיכה לשאמאן הוא ועוזרו נוסעים ברחבי המשפחה המורחבת לקבל מתנות וכשהם מתקרבים ליורט העוזר מצלצל בפעמון כדי שהדרים ביורט יצאו וייתנו מתנות. אם לאשתו של בעל היורט יש וסת – הם לא יכולים לתת מתנות". המנהג הוא אצל בורייטים של דרום סיביר (מיכאילוב, 1996, עמ' 25). אצל רוב האמריקאים הילידים מאלסקה ועד קליפורניה הנוהגים לבודד את האישה בזמן הווסת בעזרת איסורים של שיתוף לבוש, כלים, מגורים, מופיע הרעיון שהאישה בזמן הווסת אינה טמאה כשם שהיא מסוכנת, במיוחד לציידים (Buckley). רק אצל עם יורוק בצפון קליפורניה נמצא שהווסת היא ביטוי עליון לכוחה של האישה, כולל כוח מאגי. הם גם מאמינים שדם הווסת מסוכן לרוחות והוא מגן על המשפחה המורחבת (Buckley, 1988, p. 192).

מסקירה זו עולה שהמנהג שדוב אהבה מזכיר אינו נחלת כלל העמים הילידיים שתרגלו שאמאניזם. הבחירה של אומטה לתת דווקא פרשנות זו היא חלק מהתפיסה הכוללת של החזרת מטריארכליות, מה שבאומטה מנסחים כ"החזרת הדרכים הנשיות העתיקות". כשנוגה אדמה אמרה בריאיון איתה שהקמת המרחב האדום היא חלק מהערכים של אומטה – היא התכוונה שחיים בהרמוניה על פני האדמה אפשריים רק כאשר העולם יונהג בידי נשים המקבלות את מהותן הנשית ומבינות מהי הדרך הנשית. בהמשך העבודה אני סוקרת השפעה של ערכים אלה על באי טקס הלבנה המלאה וכיצד הם הופכים לערכי קהילת אומטה.

באומטה נוהגים גם לעשות טקס מעבר חגיגי לילדה שמקבלת את הווסת הראשונה וגם לנשים שמפסיקות לקבל וסת (מה שמסמל מעבר לזקנה). הקמתו של "המרחב האדום" נחשבת לעבודה מקודשת וכבוד גדול להיות בין מקימי המרחב. את האוהל מקים אחד מהבאהא. בשנים האחרונות זה היה באחריות פיילס גל. השוכנות במרחב נהנות מנוחות מרבית עם כריות ושמיכות וכיבוד של שוקולד מיוחד ותה חם (גם הכיבוד מוכן מראש בידי פיילס). גם לפי דוב וגם לפי נוגה אדמה המרחב קיבל את ההשראה מספרה המפורסם של דיאמנט "האוהל האדום". נוגה סיפרה שהספר "האוהל האדום" שינה לה את ההסתכלות על החיים. היא אמרה שתקופה מסוימת החיים שלה התנהלו דרך ספרים: "כל החיים שלי התעניינתי בדברים שהיו רוחניים והיו מסתוריים. אבל כל פעם שבחרתי ללכת בנתיב מסוים - לא התחברתי לזה באמת. הבנתי מאוחר יותר שזה בגלל שהדברים נכתבו על ידי גברים מראיית גברים, מתוך עולם פטריארכלי... ואז הגיע אליי הספר 'האוהל האדום' - ממש החיים שלי היו דרך ספרים" (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 1).

נוגה הגיעה ל"רוח הגדולה" ב־2003 ולפי דעתה כבר חמש שנים קודם התקיימו שם טקסי הלבנה המלאה. התבנית של המרחבים התפתחה עם הזמן אך המרחב האדום היה בין הראשונים שהתפתח.

"המרחב האדום היה כשאני הגעתי, הוא היה אחד הראשונים - הוא והאוכל. כי זה חשוב לנו - שנשים יתחברו לרחם שלהן, חשוב לנו שהדגיש את הקדושה של הרחם - והמרחב האדום מאפשר זאת, לציין בדרך השאמאנית את הדבר המקודש ביותר - מחזור של אישה פורייה... חשוב נשים, ונשיות ורחם - וזה המרחב האדום" (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 8).

דוב מדגיש את חופש הבחירה כאחד הערכים החשובים ביותר בתפיסת העולם של אומטה (אדון בזה בהרחבה בפרק על הבניית קהילה) ואומר שהבחירה האם לשבת באוהל האדום היא בחירתה של האישה. "יש נשים שבאות בזמן הדם שלהן ולא מוכנות לשבת במרחב האדום. אני רוצה לתת כבוד, את לא רוצה לקבל אותו - הכול טוב" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 15); רקפת שחר נזכרת בהשפעת המרחב האדום בטקס הלבנה המלאה הראשון שנחשפה אליו ב־2003: "המרחב האדום למען נשים בזמן הדם שלהן הכי נגע בי מכל והמילים שנאמרו על נשים בזמן הדם שלהן, זמן קדושה והעוצמה שלהן. באתי מתרבות שסיפרה לי שדמן טמא, גדלתי על זה, גם כשהייתי דתייה וזה הכי הפעים אותי מכול, הכבוד והקדושה שייחסו בטקס לנשים" (ריאיון עם רקפת שחר).

צילום 31 : המרחב האדום. טקס לבנת הדבש, ספטמבר 2018

- מרחב הזקנות והזקנים - במסורות השאמאניות השונות רוחשים כבוד ל"elders" (ז'רבינה, 2017 ; ברסנב, 2017). בנאום הפתיחה דוב מסביר ש"ימי שמהלכים רבות על פני אימא אדמה וצברו קמטים – צברו ניסיון וחוכמה". הוא גם מספר שפעם הייתה יוקרת השבטים נמדדת במספר הזקנות והזקנים שיש בהם (מה שכמוכן העיד על חיי רווחה ושלוש שהשבט נהנה מהם). טה-רה סיפרה [במפגש מסע נשים שבו נכחתי] שלזקנות יש תפקיד מיוחד בגידול וחינוך ילדים בשבת. "נוחות מוציאה את הטוב מהזקנה", משוכנעים באומטה, ולכן מכינים לזקנות ולזקנים כיסאות עם משענות וכריות (ואילו השאר יושבים על האדמה על מחצלות). כאמור, הקו שנקבע למעבר לקבוצת "הזקנות והזקנים" הוא גיל 50. נוגה מסבירה:

"מרחב הזקנות והזקנים זה לתת כבוד, וגם להתחשב באנשים שלא נוח להם לשבת על המחצלת. זה להראות שאכפת לנו, שאנו סוחבים כיסאות וכריות כי אנחנו רוצים זקנות וזקנים במעגל שלנו" (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 8).

דוב אהבה רואה ערך חינוכי בשימוש בביטויים עם קונוטציה חיובית לגבי הזקנה. לשאלתי מאין הביטויים לזקנה שבהם הוא משתמש בפתיה לטקסים, ענה: "יחלק זה מהמורות והמורים שלימדו אותי, וחלק אספתי בשמורות של האינדיאנים, כי בתרבות שלנו זקנה היא נושא רגיש. בכלל המילה זקנה היא בעייתית בעברית. אני לא רוצה לברוח למילה 'אלדרים' כי אני רוצה שהמילה זקנה תהיה בסדר והמילה מכשפה תהיה בסדר והמילה שאמאן - שאלה יהיו מילים עם קונוטציות טובות. אז אני יודע שקשה לאנשים שקוראים להם 'זקן' או 'זקנה' - ואז אני נותן 'סיה', אני נותן משהו שעוטף כדי שאנשים לא ירגישו נפגעים אלא ידעו שאני בא ממקום של כבוד. היו כאלה שסירבו לשבת עם הזקנות - נשים שהיו זכאיות לשבת עם הזקנות אבל אמרו 'לא, אני לא זקנה - אשב על המחצלת'. הכול טוב, לא חייבות" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 16).

ניתן ראות שלא קיים לחץ חברתי על אנשים לגבי מיקום ישיבתם: מי שמרישים/ות נוח מספיק לשבת במרחב הזקנות והזקנים - יישבו שם, כמו שגם אין לחץ על נשים במחזור להתיישב

במרחב האדום. מדובר בזכות. כך, לדוגמה, שי בן-זוגי שבמשך שנים הוגדר כ"זקן" (מעל גיל 50) לא התיישב במרחב הזקנים מתוך רצון לשבת יחד איתי. בחברה המודרנית קיים "פולחן הנעורים", לא נהוג לשאול נשים בנות כמה הן – ובכך אומטה בוחרים להעביר מסר של כבוד לזיקנה ולזקנים/ות, כדי שא/נשים לא יתביישו בזיקנה אלא יתגאו בה. זה אכן מאפיין את מירב התרבויות המסורתיות, אך אנו חיים בישראל של המאה ה-21. אני רואה כיצד מטקס לטקס א/נשים משנים/ות את הגישה משלילה ("למה שאשב על כיסא? אני עוד לא זקנה") לקבלה, הפנמה וגאווה.

הסבר נוסף לסיבות ליחס הכבוד לזקנים אפשר לראות אצל ממיצ'בה (Mamicheva, 2008) בהסבר שלה לגבי תפיסה ארכאית של מושג הזמן. מאמיצ'בה, בהתבסס על לוי-ברול, סבורה ש"בשיל סוג התודעה הארכאית העתידי משולב במחזוריות כי הוא המשך ההווה שהוא המשך העבר. עניין בעבר ובזקנים שייצגו אותו היה תוצר של פחד לאבד את נקודות ההתמצאות האחרונות בעולם הסובב. מכיוון שצבירת ניסיון חיים בצורת כתב לא הייתה מפותחת או נעדרה לחלוטין - הדבר היחיד שהיה יכול לשמש כסימני דרך היו זיכרונות חברי השבט הזקנים. מאותה הסיבה הקפידו כל כך על טקסים המקבעים התרחשויות בעלות משמעות גדולה".

- מרחב "מחזיקת עץ החיים" - מרחב זה מעוצב במיוחד עבור טה-רה שייסדה עם דוב את אומטה ועד לא מזמן שימשה השאמאן של אומטה. דוב מדגיש שטה-רה חולמת את המציאות שלנו וכל מה שקרה, קורה ויקרה - הכול בזכות חלומותיה. מפאת המעמד והגיל, טה-רה כמעט אינה פוגשת אנשים באופן פרטי, אך בתום הטקס יש הזדמנות נדירה לשיחה איתה, שלדברי דוב עשויה לשנות את מהלך החיים כולו. בתום הטקס יש תמיד תור של הממתינים לשיחה עם טה-רה. "עץ החיים" הוא מושג מיסטי שמוזכר בדרך כלל בשיחות "זמן אדמה" – שיחות עם רוח השאמאן אבן אדומה מנוקדת, שאיתה מתקשר דוב אהבה בטרנס. נכחתי בכמה מפגשים כאלה. דוב אהבה מסביר בהתרגשות מהו עץ החיים:

"הבסיס הקדוש ביותר שיש לדרך השאמאן – הוא עץ החיים... אי שם באמצע הבריאה, בקוסמוס, נמצאת ישות שאנו קוראים לה 'עץ החיים'. היא התבנית המופלאה ביותר שהבריאה הזאת יצרה. לנו נדמה שהבן-אדם זה נזר הבריאה - ולא. תבנית העץ היא הרבה יותר מפותחת. יש לו ענפים למעלה, יש שורשים למטה, יש גזע שמחבר הכול – משהו מאוד חזק קורה שם. העץ הזה עומד איפשהו במרכז, הוא היה קיים עוד לפני הזמן – אומרים הסיפורים והמיתוסים. והוא פועם אדוות, הוא פועם חיים, הוא פועם אהבה והוא פועם תקווה. הוא מוציא את זה לבריאה כולה. זה מה שהוא עושה" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 22–23).

דוב מסביר שלעץ החיים יש שליחות ("אוטרויות") שהנשמות שלהן עשויות מאותו חומר שממנו עשוי עץ החיים. השליחות האלה נקראות טה-רה. התפקיד שלהן בכל העולמות הוא להיות "כמו גנרטור, מקור של אור שפועם... תקווה, כשלתקווה יש הגדרה אצלנו: זה אומר – הרעיון שדברים יכולים להיות אחר" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 23).

במהלך שלוש שנות המחקר פניתי כמה וכמה פעמים לטה-רה בבקשת ריאיון, אך היא סירבה. לכן, על המהות של תפקידה באומטה אני יכולה לכתוב רק על סמך הריאיון עם דוב והתרשמויות אישיות מהשתתפותי בטקסים ופעילויות שונות בהובלת טה-רה.

בטקס עצמו טה-רה יושבת בין שני לפידים ולפניה פרושה פרווה סינתטית. היא לבושה באופן מהודר בשמלה מקושטת ברקמות ועל כתפיה שכמייה פרוותית לחימום. היא מחזיקה מוט שאמאני מהודר. אנשים שעומדים בתור לדבר איתה אחרי הטקסים, מתיישבים מולה על הפרווה, טה-רה מקשיבה להם, נותנת עצות ולפעמים גם קמעוּת שהיא מורידה מצווארה. נכחתי בשיחה אינטימית של טה-רה עם תלמידי לשעבר ערב גיוסו לצה"ל, כאשר הוא התוודה בפניה על פחדו מפני הגיוס. היא חיבקה אותו, הורידה מצווארה קמע עשוי מתכת בצורת מעגל גלי, שאלה האם היא יכולה לשים לו אותו על הצוואר וכאשר הבחור הסכים, הבטיחה לו שהקמע ישמור עליו עד סוף השירות. לא מזמן הבחור השתחרר וסיפר לי שאכן החזיק את הקמע בתעודת החוגר והיה בטוח בהשפעתו. לפני כארבע שנים כאשר התגלתה אצל בן זוגי מחלת הסרטן, הגעתי לטקס לבנה מבוהלת ובוכה. דוב חיבק אותי ואמר שבמצב כזה בשום פנים ואופן אסור להתמודד לבד ושאני חייבת לדבר עם טה-רה. באותו ערב התור לטה-רה היה ארוך, אז ויתרתי, אך עצם אמירתו של דוב מראה שהוא משוכנע בתפקידה הנשמתי של טה-רה לעורר באנשים תקווה.

כאשר שאלתי את דוב באיזו דרך טה-רה חולמת ומגשימה חלומות, התנהלה בינינו השיחה הזאת:

דוב: "אינני יודע להגיד לך איך זה מתרחש למעשה".

פאניה: "לי זה מזכיר את 'זמן חלום' אצל אבוריגינים".

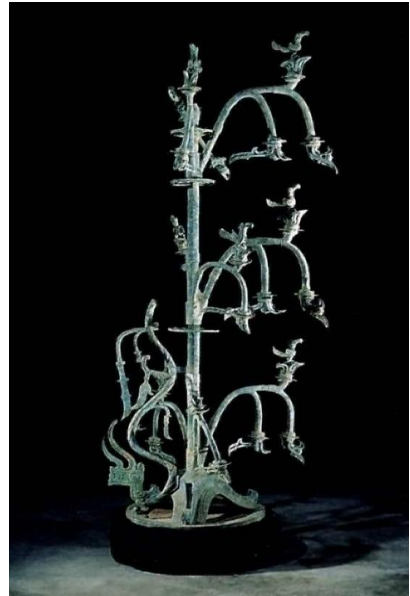
דוב: "זוה בדיוק כזה. יש משהו באישה הזאת שהוא מגשים חלומות. יש משהו ב... היא לא אישה... בנשמה הזאת, שהיא קצת נובעת ידיעות, שאיכשהו בדרך זו או אחרת הופכות להיות מציאות בעולם הזה. אני לא יודע להגיד לך את המכניקה איך זה עובד – אני יודע להגיד רק שלידה החלומות מתגשמים. אם את יושבת לידה – זה קורה. זה מעין מהות של פלא כזה... אז בעצם טה-רה היא מהות – שהיא לא אקטיבית. היא מהות פסיבית שפועמת תקווה – ובנוכחות שלה מגשימה חלומות. כמו שעושים בועות סבון כאלה? היא עושה בועות. שבסופו של תהליך הופכות למציאות. וזה שיש במעגל שלנו אחת כזאת המבורכת בהמון קסמים – זה משהו... שזה אפילו לא הגיוני" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 22–23).

הדימוי של בועות סבון כמגשימות חלום אינו מקרי. בערב מולד שנה, כאשר כל אחד ממנהיגי אומטה מחלק מתנות לכ-100 משתתפי הטקס, טה-רה תמיד מחלקת בקבוקונים עם בועות סבון שעליהם מודבק אות של תקווה – אות שהופיע על הקמע שהיא העניקה לבחור המתגייס. טה-רה מסבירה שזהו אות של תקווה והגשמת חלומות. בקבוקון כזה שמור גם אצלי.

צילום 32 : בקבוקון עם אות של תקווה

דימוי של עץ החיים כחלק מעץ עולם (*Arbor Mundi* בלטינית) קיים אצל מגוון עמים ומוקדשים לו מיתוסים רבים. דימוי העץ כמקשר עולמות תחתון, אמצעי ועליון, מופיע במיתוסים טרום-מונותאיסטיים שונים (טופורוב, 1987, עמ' 398–406). הוא שרד את המעבר למונותאיזם ומופיע ביהדות, בנצרות ובאסלאם. רעיון הקשר בין השמיים לארץ המגולם במיתוסים על העץ נבחן בפירוט אצל אליאדה (אליאדה, 1998, עמ' 287–288). הוא סבור שהרעיון הוא אוניברסלי וקובע קשר חופשי בין העולמות בעבר המיתולוגי. בגלל אסון כלשהו, נותק הקשר. האסון הזה שינה את מבנה היקום ואת הקיום האנושי. נוצרה היפרדות של חלל קדוש מהחלל היום-יומי, האדם נעשה בן מוות, כלומר חווה היפרדות הגוף והנפש. לאחר מכן הקשר עם השמיים נשאר רק בידי בודדים, נבחרים, מלכים ושאמאנים (שם). מתח גיסא התיאור של דוב אהבה את טה-רה ועץ החיים הוא סיפור מפורט וייחודי, אך מאידך גיסא הדימוי של עץ החיים מושרש בתרבויות ובדתות רבות.

צילום 33 : "עץ העולם" (1100–1300 לפנה"ס)²¹

²¹Топоров В. Н. Мифы народов мира. Москва 1987. [טופורוב ב"נ (1987)]. מיתוסים של עמי עולם. מוסקבה.

- מרחב האש המקודש - במסורת של אומטה מדברים על אש בלשון זכר. כפי שכבר הזכרתי, אומטה רואים בשינוי של שיח אחד הכלים לשינוי המציאות, ולכן "אף שבעברית היום זה כך וכך – בשפה העתיקה הדברים היו אחרים. ואנחנו רוצים לעבוד עם המהות שאנחנו חושבים שהיא הנכונה. אין מה לעשות – רחם היא נקבית! גם לשדיים אנו מתייחסים בלשון נקבה. מים, מעיינות. אנו מתייחסים לכל המעיינות כאל נקבות. לא פגשתי עוד אף מעיין שהיא זכר. אני מדבר עם הנשמות של כולן – והן כולן נקבות. רוח – הוא זכר. האלמנטים: האדמה ומים – הם נקביים, אש ואוויר – זכריים. אז האש – הוא זכר. במדורה – הוא יושב בתוך רחם של אבנים שמחזיקה אותו, שלא ישתולל ויתפרץ, זה מה שאני מלמד. השמש הוא זכרי, הברקים הם זכריים. גם רוח הוא זכר. בעברית שמש ורוח אפשר להגיד גם בזכר וגם בנקבה – אבל אני מאוד מקפיד להגיד בזכר" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 20).

במרכז המעגל מסודרת מראש מדורה גדולה ומקושטת, בצורה ובקישוט שונים בהתאם לנושא הלבנה. לדוגמה, קישוטים יכולים להיות בצורת ספירלות נייר התלויות על קורות העץ, דגלונים ססגוניים, פיסות בד בצורות שונות, מגורות נייר וכולי. כך לדוגמה, בתצלום בסוף הפרק אפשר לראות את מרחב האש המקודש בטקס לבנת העשבים וסביב האש עיגולים מוארים שבהם היו מונחים עשבים מיובשים שונים כגון מרווה, לענה, רוזמרין ועוד. במהלך הטקס הוזמנו המשתתפים להעניק מהעשבים האלה מנחה לאש. לעומת זאת, בלבנת הסוסים הדוהרים (הסבר על שמות הלבנות – בהמשך בפרק על ממד הזמן בטקס) – נתלו מגורות נייר שהזכירו רעמות סוסים מתבדרות ברוח. כל הקישוטים עולים באש כשהמדורה נדלקת. את העץ למדורות אלה מקוששים פעמיים בשנה עם כוחות מתנדבים רבים מהקהילה שסביב אומטה. העץ חייב להיות מת או כזה שנכרת על ידי הפקחים במסגרת דילול היער. בשום פנים אין כורתים עץ חי. בהתייחסות של אומטה לטבע אני מבחינה בגישה אתנולוגית-אקולוגית שאפשר לראות לדוגמה בכתיבתו של רפפורט (Rappoport, 1999). רפפורט יצר תיאוריה של ריטואל הקשורה לאקולוגיה של האדם.²² הוא רואה בריטואל חלק מתורת האבולוציה ואף מחיל את המושג ריטואל על התנהגות בעלי החיים. אחת הטענות המרכזיות שלו היא ש"צורה ותוכן הם בלתי נפרדים בכל פרפורמנס של כל ריטואל" (Rappoport, 1999, p. 30). לכן טבעי בעיניי שצורת פולחן אימא אדמה תהיה אקולוגית ככל האפשר, כפי שזה מתרחש באומטה. נוסף על קישוש עצים, כל פעילי אומטה ורוב באי הטקסים עברו בשנים האחרונות לטבעונות. טבעונות גם הפכה לאחד הגורמים המלכדים את הקהילה המתגבשת סביב אומטה. כך, רקפת שחר מציינת בריאיון שרוב האנשים שהיא פוגשת בטקס "טבעונים וזה עושה לי טוב בנשמה" (ריאיון עם רקפת שחר). בארוחות משותפות בתום כל טקס משתמשים בכלים רביעמיים (ואף מבקשים להסתפק בצלחת אחת ובכוס אחת כדי לבזבז פחות מים לשטיפה). לדוב - שלמד בקהילות

²² אנתרופואקולוגיה היא מדע המהווה חלק מאקולוגיה חברתית הלומדת את יחסי הגומלין של בני האדם עם סביבתם. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Human_ecology

שאמאניות ברחבי העולם (ארה"ב, מקסיקו, סיביר) וראה את התייחסות השאמאנים וקהילותיהם לטבע - ברור שהגישה האקולוגית שהוא מוביל באומטה אינה גישה השאמאניזם המסורתית. בגישה המסורתית שאמאנים נוהגים לצוד, להקריב חלקי חיות ולהשתמש בצמחים ובעצים, כולל חלקי עצים חיים, לצורך בניית אוהלים ומזבחות. דוב כמובן מודע לכך אך מדגיש: "צריך להבין ששאמאניזם – זה לא דבר אחד, ובכל שבת ובכל מקום קורים דברים שונים... אז בעצם זו המהות של שאמאניזם - לקחת תבניות קבועות ולעבוד עם האדמה. זה מה שאנחנו עושים ומוזה יוצא גם אורח חיים. בשבילי זה ברור שאם אני עובד את אימא אדמה ומכבד את האדמה – אז אני עובד אקולוגי... אני בוחר להיות טבעוני כי אני לא רוצה להכאיב לחיות, טה-רה בוחרת להיות טבעונית כי אינה רוצה לאכול פחד ומוות – אז אפילו בנינו זה שונה. וזה לא חובה – אנו לא מחייבים אנשים שבאים ללמוד אצלנו להיות טבעונים... תשמעי, ראיתי אותם [שאמאנים בקהילות ברחבי העולם, פיג] עובדים עם שקיות ופלסטיק, ראיתי עצים שברור שלא נפלו... אקולוגיה - זה לא... יש הרבה טקסים למען אימא אדמה, לא תמיד זה מיתרגם לפעולות. וטבעונות – זה ממש רחוק... החבר'ה שם טורפים יופי" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 16–17).

גישה זו של אומטה עם היחס המכבד ומשמר כלפי הטבע מתחילה להופיע בשנים האחרונות גם אצל הממשיכים העכשוויים של מסורות שאמאניות מסורתיות. כך, ב־2019 במרכז השאמאני "טנרגרי" בבורייטיה (מרכז המאחד כ־40 שאמאנים מסורתיים), גינו בחריפות את הקרבת חמישה גמלים בידי קבוצה שאמאנית אחרת בעיר אנגרסק. אנשי "טנרגרי" פרסמו בגינוי שלהם שהמקריבים הם נאושאמאניסטים שאינם מבינים במסורת אמיתית ושהקרבת חיות היא חילול קודש ושיש להאכיל את האלים ב"מזון לבן" - מוצרי חלב.²³ בשנים האחרונות מתפתחת בעולם תופעת אקושאמאניזם בהנהגת גיימס אנדרדי (Endredy) אשר עבד עם שאמאנים מסורתיים בהרי סיירה מדרה במקסיקו. הוא מבחין בינם לשאמאני ניו אייג' ומפתח את הגישה שלו של אקושאמאניזם מתוך השאמאניזם המסורתי וכותב: "כדור הארץ הוא יצור חי. הטבע כביתנו הרוחני וסביבתנו הטבעית כמקור המזון צריכים בהכרח להיחרט בתודעתנו ולאפיין אותנו בגוף ובנפש" (אנדרדי, 2005, עמ' 28).

²³<https://regnum.ru/news/society/2577785.html>

צילום 34 : מרחב האש המקודש בטקס לבנת העשבים 2018 ולוהאסה המזינה את האש.

מרחב הצלמיות של אימא - מחוץ למעגל, בצל עץ אלון המקושט בנרות ובקישוטים רבים, עומד פודיום ועליו מבחר עצום של צלמיות נשיות ממקומות ותקופות שונות. רוב הצלמיות שייכות לאנשי אומטה, אך באי הטקס מוזמנים להביא ולהניח גם צלמיות משלהם ולאסוף אותן בתום הטקס, לאחר שנטענו באנרגיות של הטקס. "ההטענה" נעשית מעצם הנוכחות של הצלמיות במרחב שמארגני הטקס מגדירים כמקודש, שמחזיקות הטקס כבר טענו באנרגיות טובות בעת ההכנה, כפי שהסביר את זה דוב אהבה בנאום פתיחה. נוגה אומרת שמרחב הדמויות של אימא היה המרחב האחרון שצורף למעגל הטקס. "ביאזשהו ספר של דוב (נדמה לי שבינוצה אדומה) מופיע תיאור שבטקס הלבנה פורסים בד ומסדרים עליו דמויות של אימא. ובעקבות זה התחיל משהו קטנטן – איזה שרפרף עם כמה דברים – ולאט-לאט זה גדל למה שיש שם היום" (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 9).

המרחב הזה, נוסף על הפגנת כבוד לאימא הגדולה, נועד גם להפגין פלורליזם כאחת הפרדיגמות החשובות של דרך השאמאן - אין אמת אחת, וכמו שיש פנים רבות לאימא הגדולה, כך יש דרכי חיים שונות, ודרך השאמאן מכבדת את כולן. את ההסבר על פלורליזם של מיצג הדמויות של אימא כמשקף ההנחה שאין אמת אחת מזכיר דוב אהבה בנאום הפתיחה, מה שהוביל אותי לשוחח עם דוב על ערך חופש הבחירה:

פאניה: "לטקסים של אימא מביאים רק סמלים נשיים. ואם מישהו יביא איזה סמל פאלי?"

דוב: "שיביא. אבל לא לשולחן של הדמויות השונות של אימא".

פאניה: "ואיפה פלורליזם, ריבוי דעות?"

דוב: "אתה בא אליי הביתה. את פה – לא תראי פאלוס. תראי אימא אדמה, שדיים, וגינות. את יודעת מה אני אוהב. אנחנו באים מהצד הזה [מהצד הנשלי]. מי שבא אלינו לטקס ורוצה להחזיק את הפאלוס – אני לא אגיד לו לא. אני לא בודק אם לאנשים אין סמלים של יהודים על הצוואר כשהם באים. אני מארח את כולם באהבה, כולם מוזמנים – אבל זה הבית שלי" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 12–13).

על המשמעות של חופש הבחירה דוב מסביר: "אנו אומרים בדרך שלנו שהכוח החזק ביותר בבריאה – זו בחירה חופשית. אף שאנו אוהבים להגיד בעולם המערבי 'אני חייבת ללכת לעבודה, אני חייבת לדאוג לילדים שלי', 'אני חייב להרוויח כסף' – אנו אומרים שזה שטויות, כי אף אחד לא עומד עם אקדח על הרקה ומכריח אותך ללכת לעבודה. אתה הולך לעבוד כי אתה בוחר, אף אחד לא מכריח אותך. אני לא מדבר על מקרים קיצוניים... אנחנו לא גוף שיש לו נשמה – אנו נשמה שיש לה גוף. ובגלל שאנו נשמה – יש לנו כוח נשגב, מי שרוצה יכול לומר – כוח אלוהי. ומה אלוהות עושה? היא בוחרת ובוראת מציאות. זה מה שאנו עושים. אז הכוח שלנו כנשמה – זה לבחור. הכוח של הבחירה החופשית בעינינו הוא הכוח החזק ביותר... יש לנו פתגם שאומר 'דלת שנפתחת בכוח – לא נפתחת בכלל'. לפתוח דלתות בכוח – זה לקחת ניצן של פרח ובאצבעות לפתוח לו את עלי הכותרת כי אני רוצה עכשיו שהוא יפרח. זה רק להרוג, זה רק להכאיב, זה רק לקלקל. זה לא יעבוד" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 2–3).

באחד השיעורים שלמדתי אצל נוגה אדמה היא הדגישה שגם אם אימא אדמה בכבודה ובעצמה עומדת ואומרת "תלכי לשם ותעשי כך" ואת אומרת "לא" – אז זה יהיה "לא". סיפרתי על אמירה זו של נוגה לדוב והוא הוסיף שהכי חשוב הוא שגם אם תבחרי אחרת מהמצופה, לא יכעסו עלייך ולא יהיה לחץ חברתי. חופש הבחירה הוא ערך קדוש ומרכזי באומטה וחשוב לו שלא יהיה לחץ חברתי ומניפולציות רגשיות. חופש הבחירה חשוב גם לבניית קהילה כי אנשים מרגישים שהם מצטרפים מרצונם החופשי ובאמת מעוניינים בכך.

מרחב הצלמיות של אימא מעוצב לרוב בידי שתי נשים (בשנים האחרונות, אחת מהן היא רקפת שחר, בעלת "המרכז לאימא הגדולה" בכפר ורדים). בתום הטקס הן עומדות ליד המרחב ומסבירות לכל המעוניין על אודות הדמויות השונות ועל חשיבות דמות האימא הגדולה בחייהן. בתצלום הבא אפשר לראות תעתיק דמות של אישה בת 25,000 שנה ("יונס מווילנדורף"), דמות של בובה רוסית מטריושקה עם דמויות הולכות וקטנות בתוכה, דמות נשית של אלה מסרדיניה ודמות של אימא ציפור – כל אלה הן דמויות אנתרופומורפיות. עם זאת, יש שם גם פסל המסמל נגינה פעורה ולידו ביצה המסמלת את ביצת בראשית שממנה בקעו כל החיים.

בתצלום השני למטה רואים תכשיטים שהובאו להיטען באנרגיית הטקס. קולוסוב (Kolosov) סבור שדמות האימא הגדולה התגבשה במהלך רפלקציה כשהאדם כבר הבין את אחדותו עם העולם ורק החל להבין את ייחודו האינדיווידואלי. לדעתו, כל דמויות האלות בכל התרבויות הן גלגול של דמות האימא הגדולה, בהמשיכו את אמירתו של יונג שהסיק ממנה על ארכיטיפ של דמות האלה האם.

צילום 35 : מרחב צלמיות של אימא בטקס לבנת סופות וסערות, אפריל 2018

האלה האם מייצגת את האדמה והיא התגשמות היסוד הנשי. היא מזוהה מטפורית עם מערות שנתפסות כרחם שלה ולכן על מרחב הצלמיות יש לעיתים קרובות פסלים של חללים פעורים, משהו בין וגינה למערה. היא גם מזוהה עם מים כמולדי חיים, ולכן לעיתים קרובות שמים גם כלים עם מים ונרות צפים.

צילום 36 : מרחב צלמיות של אימא בטקס לבנה כחולה, פברואר 2018

- מרחב האוכל - בתום הטקס נפתח מרחב האוכל. גם הוא מקושט בלפידים וקישוטים הנעשים בידי מחזיקות הטקס והבאהאה, ולרוב מתקשרים לסוג הלבנה הנחגגת: מחרוזות משיבולים, פסלים גדולים של דמויות "האימא" עם שדיים שופעים המסמלים שפע והענקה של מזון, לפידים ונרות ריחניים. זו סעודה חגיגית ומושקעת, עם כמויות אוכל גדולות וגיוון רב, שנועדה להעביר תחושה של שפע. זה שנים רבות המזון הוא טבעוני ברובו (ומעט מאפים צמחוניים), כחלק מהגישה האקולוגית שעליה כתבתי בחלק המתייחס למרחב האש. הכלים הם רב־פעמיים וכולם מתבקשים לקחת רק מערכת כלים אחת – כדי לחסוך מים לשטיפה, מתוך כוונה אקולוגית. המאכלים מובאים על ידי משתתפי הטקס ונאספים מידיהם בכניסה לפני הטיהור. יש לציין שההולכות בדרך השאמאן והבאהאה מכינים כל אחד שתיים או שלוש מנות - להבטחת השפע שעל השולחנות. נוגה אדמה ניכרת: *"יבהתחלה הייתה רק מפה על הרצפה וכל אחד היה בא ושם משהו עליה... כיום יש לנו חמישה שולחנות ומפות וקישוטים. הדברים האלה התפתחו עם הזמן כשהרעיון הוא שאנשים אלה*

שבאים הם האורחים שלנו . ככה אנו רוצים שהם ירגישו " (ריאיון עם נוגה אדמה,
עמ' 7-8).

גם שרה אושר, שמתתפת בטקסי הלבנה המלאה כבר 13 שנים, מספרת שהיא מתרגשת להכין אוכל לכבוד הלבנה עבור המשתתפים והיא מכינה אותו באהבה ובברכה (ריאיון עם שרה אושר).

צילום 37 : מרחב האוכל בטקס לבנת השיבולים והכישוף, נובמבר 2017

צילום 38 : מרחב האוכל בטקס לבנת הדבש, ספטמבר 2018

במעברים בין המרחבים אני רואה שלב של הבניית קהילה. כבר שער הטיהור מכניס את המשתתפים לקבוצה נבחרת הנבדלת משאר העולם. בתוך השטח, הישיבה במעגל סביב האש מזכירה את השותפות בקהילה שבטית. המשתתפים רואים וחשים שבמעגל יש התחשבות בקבוצות בעלות צורך בנוחות נוספת – המרחב האדום לנשים בזמן הווסת וכיסאות לזקנים. במעגל קיים סדר שמשקף את הבניית הקהילה: מרחב למחזיקת עץ החיים, מרחב לאש מקודש ומרחב לצלמיות של אימא המראות את ערכי הקהילה. המרחב של האוכל גם הוא נדבך משמעותי לתחושת שותפות. כך המרחבים הבונים את הטקס יוצרים את הכנסת המשתתפים לקהילת אומטה.

תיאור של מהלך הטקס

לאחר הטיהור, משתתפי הטקס מוזמנים להתיישב במעגל. דוב אהבה מסביר את כללי ההתנהגות בטקס ומה צפוי בו. הוא מסביר בתחילת כל טקס את חוקי המקום ומה ואיך יקרה במעגל הטקס. זהו פתיח קבוע. נוסף על ההסבר לגבי מרחבים, דוב מסביר את כללי ההתנהגות בטקס, שכוללים התייחסות למעגל הטקס כאל מקדש "גם אם אין בו קירות ועמודי שיש". התנהגות מכובדת כוללת ישיבה בשקט, איסור מוחלט על שימוש בטלפונים (לפי דוב – אנרגייה

של טלפונים פוגעת באנרגייה של המקום שעבר טיהור אנרגטי). זו גם הסיבה שבמעגל אסור לעשן כל דבר. דוב תמיד מדגיש שאומטה שמחים לראות ילדים ('זרעי העתיד') בטקסים, אך 'אינן בטקס שירותי בייביסיטר' וכל מבוגר האחראי על ילד צריך לפתור מצוקות בדרך החינוכית שלו כדי שמצוקות ילד לא יפריעו לסובבים. זו הגישה הכללית של אומטה – גישה מכבדת את המקום והקהל. הנאום נמשך כ-10 דקות שבמהלכן דוב, הלבוש בגלימה ארוכה עד הרצפה בצבע סגול עמוק ומעוטרת בצבעי הקשת ('בשבילי בגד מסורתי של אינן זה קשתות, כל צבעי הקשת' מסביר דוב אהבה את הבגד שלו בריאיון בעמ' 20), מתהלך במעגל ופונה ליושבי המעגל על חלקיו. הוא מרים ומוריד את עוצמת הקול, מחייך, משלב בדיחות, חלקן קבועות וחלקן מאולתרות. הקהל הקבוע מקבל זאת כ'שואו' מוכר אך אהוב. לאנשים שבאו לראשונה זה נשמע מוזר, ונוצר דיסוננס קוגניטיבי בין מה שחשבו על הגעתם לטקס מיסטי רציני לבין האווירה החברית והקלילה שדוב משדר בתוך כדי הסבר של כללי התנהגות רציניים. כך אומר דניאל הייל בריאיון: "התחושה בהתחלה היא של יש מצב שהגעתי למסיבה הלא נכונה? או ויי, איך הגעתי לפה, מה קורה פה?" (ריאיון עם דניאל הייל). אומנם המשתתפים החדשים אינם יודעים ואינם מבינים את כל מהלכי הטקס, אך אם יתרשמו ממנו – יבואו שוב, יכירו את הטקס טוב יותר ורעיונות אומטה המובאים בטקס יהיו מובנים יותר ומושכים יותר.

"לפעמים המשתתפים בריטואל אינם מרגישים מחויבות אישית לתוכן הריטואל אך מכיוון שהחשיבה מעוצבת על ידי התנהגות כמו שהתנהגות מעוצבת על ידי חשיבה – רעיונות שהיו בטקס מתחילים להתבסס בדעתם של המשתתפים" (Tremplin, 2006, p. 129).

תיאור זה דומה לעיקרון התלמודי "מתוך שלא לשמה בא לשמה". הכוונה היא שגם מי שעושה מעשה נכון שלא מתוך הבנת מצוות התורה הדורשת מעשה זה והפנמתם (לא "לשמה של התורה") - בסוף יגיע לתובנות הנכונות, כי עשיית המעשים הטובים תביא בעקבותיה גם הבנת מצוות התורה (יעשה "לשמה של תורה").

אני שואלת את דוב האם הוא מרגיש שמחזיקות הטקס עושות פעולה של קדושה ואילו הוא כאשר מכין את הקהל לקראת הטקס, עושה זאת בדרך פרפורמטיבית המשעשעת את המתכנסים. דוב מייד מסכים ומוסיף שהמטרה שלו "זה באמת לתת לאנשים את התבנית. לבנות להם קירות שלא משיש, להראות להם איפה 'הפרכת'... זה נרא חשוב שנדע איפה אנחנו. אחד הדברים שלמדתי אצל סבתא טווילה זה את חשיבות הכבוד, ואת הצורך בגבולות ברורים לשמירה על הכבוד".

פאניה: "אבל חשוב לך לעשות את זה גם עם הומור, אתה לא עומד ומקריא חוקים".

דוב: "כי אני לא כזה, אני לא דייקן... אני דוב. ואני למדתי עם נשים שלא היו נשים של... רצינות על. כשפגשתי כאלה – אז זה היה שלום והלכתי, אני לא יכול ככה" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 14).

ניתן לראות כאן שדוב מרגיש שההומור שלו מנוגד לחוקי ההתנהגות בטקס עליהם הוא צריך לספר ולכן מסביר את הפער ביניהם כצורך פרקטי. ההומור גם הוא מוסבר בעיקר פרקטית

כמושך קהל. אך להומור תפקיד ריטואלי במסורות רבות. כך, בחטיין (Bakhtin 1965) מעלה מושג "תרבות הצחוק" וכתב שתרבות הצחוק הוא אנטי-עולם בו לא פועלים שום חוקי התרבות הרשמית. תפקיד חינוכי של הצחוק מיועד לכוון עולם צודק. לצחוק יש גם תפקיד הערכתי שקרוב ללעג טקסי והוא קשור לרעיון ההתחדשות התמידית. צחוק מעודד מאפשר למנהל הטקס להחזיק את מצב הרוח הפוזיטיבי של הקבוצה ולקבל ביטחון בדבריו ומעשיו.

דוב מסביר שלעיתים קרובות הוא מרגיש שאנשים באים לטקסים 'כי זה אנתרופולוגית מעניין, 'מה זה השיגעון הזה – בואו נראה'. אני מרגיש שזו הראשוניות שמושכת. מה שאנחנו נותנים ובגלל זה חוזרים שוב ושוב – זו קדושה שאינה מחוברת לדת. וזה משהו שבישראל לא מכירים. הקדושה הולכת עם בית כנסת, עם תפילה, עם כנסיות, עם מקדש רומי עם מדרגות שיש ועמודים – שם הקדושה. אגב, זה מה שהלבנים לא הבינו כשכבשו את האינדיאנים – שהיו מקומות קדושים שלא היה עליהם כלום, אז הלבנים בנו עליהם. ואנחנו נותנים קדושה שלא באה בתוך דת, לא באה בתוך רצינות, לא באה בהורות גורל דווקא. היא יכולה לבוא עם צחוק, עם חיוך, עם חיבוק, עם לב ולא עם הדבר הזה כשנכנסים לכנסייה עם לחש כזה. שזה גם טוב וקדושה יודעת לעשות. אנחנו נותנים משהו אחר – וראינו בהתחלה שאנשים לא קולטים את זה. הם לא יודעים איך לאכול את הדבר הזה. ולאט-לאט התחלנו לארגן מילים וחוקים. וגילינו שאם לא נסביר לאנשים שבתוך המעגל הקדוש שפתחנו לא אוכלים – אז הם יביאו אוכל, ואם לא נגיד שמתחיל טקס אז כבו את הטלפון... והיו לנו עניינים עם מצלמות עם פלאש, וצלמים שבאמצע הטקס נכנסו לתוך המעגל וצילמו את הזאת שמחזיקה את הטקס. את יודעת, זה נע בין הנימוסים וכבוד ועד קדושה – אבל אנשים אין להם מושג... אילו היו כאן עמודים משיש – הם היו יודעים מה לעשות. אך כיוון שאין – צריך ללמד, ומכאן יצאו חוקים" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 13–14).

לאחר דברי המבוא של דוב אהבה, ההנחיה עוברת למחזיקת הטקס. מחזיקת הטקס אומרת שאינה יכולה להמשיך בטקס עד שלא יימצא נושא הקסם. היא מסבירה שהכול על פני אימא אדמה מתנהל בתבניות וניגודים: חושך ואור, אהבה ופחד, זכר ונקבה, אש ומים, ובמקום המפגש בין הניגודים נוצר הקסם. היא אוחזת בידה צדפה המורכבת משני צדפים הנסגרים זה על זה בשלמות ויוצרים צורת לב. היא מדברת על כך שהבריאה היא מושלמת כמו הלב שנוצר על ידי הצדפה אולם במציאות הפיזית יש דואליות. כאן היא מפרידה בין חצאי הצדפה וכל אחד מהם נשאר באחת מידיה. היא מספרת שקסם נוצר מחיבור של ניגודים ונותנת דוגמאות: יום ולילה, אש ומים, פיתה וחומוס, גבר ואישה. היא משלבת הומור בתוך ההסבר כאשר היא מציינת, למשל, את החומוס והפיתה כיוון שרוב הקהל שמגיע שומע את המילים הללו בכל טקס. התלמידה בדרך השאמאן נמדדת בין היתר ביכולתה להביא דוגמאות חדשות לניגודים וביכולתה לשעשע. היא מזמינה תלמידה נוספת שמוזגת מים לחצי צדפה, מים שאותה תלמידה מברכת והופכת מ"מים מתים" (מים רגילים הטובים לשתיה, רחצה וכולי) ל"מים חיים" מבורכים. הדימוי "מים מתים" ו"מים חיים" נפוץ באגדות עם רוסיות, שם גיבור שנהרג ובותר עובר תהליך שבו מישיה בעלת כוחות וידע מיסטיים מביאה ושופכת עליו "מים מתים" שגורמים לחלקי הגופה להתחבר ולחתכים להיעלם, ואז שופכת "מים חיים" המחזירים את חייו. זהו

אקט מיסטי שמתואר כאחד הדברים שלומדים בדרך השמאן. מחזיקת הטקס מתארת כיצד התלמידה יורדת למעמקי האדמה, שם תפגוש שלוש שדות שטווחות את הזמן וביכולתן להפוך את המים למים מבורכים ומרפאים. מחזיקת הטקס מזמינה תלמידה נוספת בדרך השאמאן או מישוהו מהבאהה להדליק אש בחצי הצדפה השנייה. גם חלק זה, כמו הדלקת האש המרכזית של הטקס, נעשה בתוך כדי שירה.

צילום 39 : התלמידות עם הצדפות לפני שהן מתחילות לעבור בקהל. בשני החצאים מעבירים בכיוונים מנוגדים סביב המעגל מים ואש (פתילייה בוערת) שהתקדשו קודם.

האורחים מוזמנים לקחת מהאנרגייה של המים או האש בהתאם לחצי הצדפה המגיע אליהם. מי שהצדפות נפגשות אצלו, הוא נושא הקסם. הוא מקבל מתנה שהוכנה בידי דוב או מחזיקת הטקס. המתנה קשורה ללבנה המסוימת, ונושא הקסם מקבל אחריות סימבולית להצלחת הטקס. מארגני הטקס רואים במהלך זה מהלך משחקי שמח, ועם זאת הנבחר מתרגש ובהחלט מרגיש אחריות. זכיתי פעמיים להיות נושאת הקסם ודיברתי עם זוכים אחרים, וכולם דיברו על חוויה ייחודית שחוו. כשמועברים אש ומים - מחזיקת הטקס ממשיכה לעשות פעולות סביב האש שבמרכז ולהנחות. כל אחד מהנוכחים צריך להחליט באיזו התרחשות לרכז את תשומת הלב.

צילום 40 : מחזיקת הטקס (נוגה) אווזת במגן ריפוי שהוכן על ידה כמתנה לנושא הקסם

זה המקום להתייחס לבגדים ולאיפור של מחזיקות הטקס כחלק מן הפן הפרפורמטיבי של הטקס. דוב אהבה אומר שכאשר שהה בשמורה אינדיאנית בארה"ב הוא נכח בכמה טקסים של לבנה מלאה והם היו "פחות תיאטרלי, יותר... פשוט, כן, פשוט. יש אש, שרים שיר, מישוהו רוקד – ובוזה נגמר. מה שכן – תלבושות מטריפות, עורות, פרוות, צדפים, קרניים, שיניים".

פאניה: "יש משמעות למה שהן לובשות?"

דוב: "יבטח, יש בגדי טקס, שונים משבט לשבט. צדפות "פי הכושי" – זה עניינים של פוריות, של רחם, אז נשים צעירות תהיינה עם זה וזקנות עם דברים אחרים, גוונים של עורות, מה שמות על הראש – סימבוליקה אינסופית".

פאניה: "ואצלנו? לדוגמה, האיפור?"

דוב: "איפור זה אופציונלי, וזה בהתאם למה שמחזיקת הטקס צריכה. לומדים את זה – מה עושה פס לרוחב, מה עושה פס לאורך, הצבעים... בדרך כלל פס לרוחב מחבר לאדמה. לאורך – זה קשר מעלה-מטה. זה בהתאם למה שמחזיקת הטקס צריכה מהבן אדם שהיא צובעת. זה אמור לחבר אותו לתדר. אנחנו קוראים לזה מסכת פנים. זה בא לעזור לבן-אדם להתחבר למשהו. הבגדים מתחלקים לארבעה צבעים. בדרך כלל נראה הולכת בדרך השאמאן לובשת בגדים בצבע מתאים למטה הדיבור שלה, הכיוון שהיא בחרה בתחילת דרכה ללכת איתו. מי שלובשת לבן תתעסק יותר במסרים, בידיעה, בבחירות".

פאניה: "נוגה בחרה בלבן?"

דוב: "כן. מי שבחר באדום – מתחבר לאדמה, יתעסק יותר עם השפע, בבטן, באוכל, השחור הולך יותר למיסטיקה, למסתורין..." (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 19).

כאשר שיר ערבה הייתה תלמידה בדרך השאמאן, היא הייתה מחוברת לצבע האדום ונוף אדוות לצבע השחור. לוחאסה, שגם היא תלמידה בדרך השאמאן אך לומדת לא אצל אבן אדומה מנוקדת אלא אצל רוח של שאמאן צבים, תמיד לבושה בצהוב שמסמל אש. גם גברים הקשורים לטקס לבושים בצורה מיוחדת. דוב מסביר את הלבוש המיוחד בכך שטקס הלבנה המלאה זה החג של אומטה ולכן דורש בגד חגיגי. גם לבגדים של גברים יש כללים והם מאפיינים את הדרך הנשמטית שהגבר צועד בה.

"ידוהאן – הבגד שלו עשוי בדוגמאות של ורדים, שזה אחד הסמלים של הדרך שלו. פאר – יש לו קשת. אז מי שאין לו דרך שאמאן משלו – בא חגיגי, כי זו חגיגה. אנשים שבאים לליל הסדר – הם באים יפים, אז גם אנחנו משקיעים בלבוש, רק שההשקעה שלנו... מדליקה בעיניי" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 19).

בניתוח התלבושות והאיפור קיימים מחקרים מעמיקים הבוחנים את אביזרי השאמאניזם מתרבויות שונות (לדוגמה, ז'רבינה, 2017; אלכסייב, 1984; אניסימוב, 1952). בגדים ואיפור שונים מעם לעם ומשבט לשבט. הם משחזרים סמלי חיות טוטם, מראים את נקודות החוזק של השאמאן ואת הקשר שלו לרוחות שונות. במקרה של אומטה אין, כידוע, חיבור למסורת אתנית

מסוימת ומקור הידע היחיד שיכול להסביר תלבושות, מסכות, צבעים וכולי, הוא לרוב דוב אהבה, ולפעמים מחזיקות הטקס. כך, לדוגמה, כששאלתי את נוף ונוגה לגבי צביעת חצי פנים בטקס מסוים, הן ענו שמחזיקת הטקס קיבלה הוראות איפור ולבוש דרך החיבור לאימא אדמה.

המדורה מובערת בטקס מיוחד עם שיר לכבוד אש אהבה של אימא אדמה על ידי תלמידה בדרך השאמאן. המבעירה את האש היא גם היחידה המורשית להזינה במשך הטקס. דוב בנאום הפתיחה שלו הדגיש שזו אינה מדורה לחימום, "לא קומיץ ולא ל"ג בעומר", אלא ביטוי ממשי של אהבת אימא אדמה. באי הטקס מוזמנים להביא לאש מנחות שהכינו מראש, ולמי שלא הכינו, מחלקים מרווח מיובשת והם מוזמנים להניח אותה במדורה כמנחה לאש. על פי המסורת השאמאנית בגרסת אומטה "קודם נותנים ורק אז מבקשים – ומקווים להגשמת המשאלות". הבעת המשאלות היא אופציה לבחירה אישית. כל אחד עושה זאת בדרך אישית לפי הבנתו. אין הנחיות לכך חוץ מהמשפט המצוטט. סביב המדורה אפשר לראות אנשים שכורעים בך בהוקרה לאימא אדמה ולוחשים משאלות. ההזדמנות להיות בהודיה היא בהחלט אחד הרגעים המרגשים של הטקס. סביב האש מונחות לקראת סוף הטקס ארבע קערות עם מנחות לפי ארבעת היסודות (אש, אדמה, מים, אוויר). מנחות סביב האש הונהגו לפני כשנה. דוב מסביר שחידוש זה הוא יוזמת האחראית על האש.

"מי שמחזיקה את האש – קובעת מה עושים. הרעיון הוא שיש תבנית: הדלקה של אש, קבלה של מסר, שירת הסהרינה. כל השאר – זה נשים שבונות את הטקס ומחזיקות אותו – הן משחקות עם הדבר הזה".

פאניה: *"אבל זה קשור לכיווני הרוחות?"*

דוב: *"זוה פחות מעניין. חשוב שיהיה שם קמח תירס, מים מקודשים... ברח לי עוד שניים... בהרבה מקומות שמים טבק. אנו מעדיפים לא לעבוד עם טבק בגלל שיש לו קוונטציות שאנחנו לא רוצים להביא לתוך המעגל" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 19).*

כמובן שקמח תירס שמשתמשים בו בטקס והטבק שהחליטו שלא להשתמש בו - אלה השפעות של מסורות אינדיאניות רבות שנים, מה שמדגיש שוב את האופי האקלקטי של פולחן באומטה. המשתתפים שוב מוזמנים להתייחד עם האש ולתת לה מנחה מהקערות. במהלך כל הטקס האש היא המוקד להתרחשויות. סביב המדורה מסתובבת מחזיקת הטקס, וסביבה גם רוקדים המשתתפים בטקסים רבים. סביבה שוכבים על אימא אדמה וארבע פעמים בשנה יוצרים סביבה מעגל שירה בהובלת דוב (למעגל שירה אתייחס בפירוט בסוף פרק זה). רקפת שחר נזכרת בטקס הלבנה המלאה הראשון שלה ואומרת "אש האהבה של אימא אדמה היה הדבר שנגע בי חזק מאוד לאורך כל הטקס" (ריאיון עם רקפת שחר).

השלב הבא אחרי המנחה לאש הוא שיר הלל ללבנה, שיר "סהרינה". דוב מסביר ששיר סהרינה הגיע אליו משתי רוחות של שאמאניות עתיקות – אבן אדומה מנוקדת ורוקדת בסערות. דוב מסביר שלילה אחד הגיעו דרכו שלוש רוחות של שאמאנים שחיו בעבר ושיקום החזיר אותם

לכאן כדי להשיב את דרך השאמאן על פני אימא אדמה. הרוחות סיפרו את זה לטה-רה, והשתמשו לשם כך בגוף של דוב.

יהאחת היא אבן אדומה מנוקדת, היא זו שמדברת, היא אשפית של הדיבור, השני הוא עורב לבן, הוא זה ששר ומנגן, והשלישית היא רוקדת בסערות והיא זו שמתעסקת בכשפים וטקסים... כשעוד גרנו בראשון, אז הם הביאו את השיר עם הידע שלו, ואחר כך מהזיכרון שלי. המילים והמנגינה – מהם, וממני אחר כך הסיפור על אימא אדמה שראתה לראשונה את הלבנה וכולי – זה כבר שלי" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 17).

מחזיקת הטקס מזמינה עוד שלוש תלמידות בדרך השאמאן שנעמדות עם הפנים לארבעה כיוונים (צפון, דרום, מזרח, מערב, המייצגים את ארבעת היסודות – אוויר, אש, אדמה ומים). דוב מדגיש שהייצוג של יסודות לפי כיוונים גאוגרפיים הוא מאוד לוקלי.

"לדוגמה, בארץ ישראל יש ארבעה כיוונים (צפון, דרום, מזרח, מערב) ולכל אחד משויך אלמנט, אז אנחנו שמים את המים במערב, כי אצלנו הים במערב. את תשמעי הרבה אנשים שמים את המים בצפון. זה מאוד מאוד תלוי... בגלל זה שאמאניזם זה לא דבר אחד שאפשר להגיד – זה! צריך להגיד שזה שאמאניזם של פה, פרקטיקה שמתורגלת במקום מסוים, בזמן מסוים" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 18).

תלמידות בדרך השאמאן מחזיקות בידיהן "מקל כישוף" (מוט מקושט בסמלים שכל אחת מהן בחרה לפי המהות הנשמטית שלה. כך, לדוגמה, אצל נוגה ראש המוט הוא גולגולת של תן שהיא מצאה בתחילת דרכה כתלמידה והיא מסמלת מבחינתה ידע בהעברת מסרים. היא סיפרה זאת באחד מסיפורי כישוף שנכחתי בו. מוט הוא אישי ואסור במגע של כל אדם אחר). הן פורסות ידיים לצדדים ומתחילות לשיר, בדרך כלל בליווי תיפוף של דוב. בזמן שירת סהרינה, מחזיקת הטקס מבקשת מהנוכחים לעצום עיניים, המרחבים הנראים נעלמים והמשתתפים נמצאים במרחב של דמיון. החוויה מתעצבת על ידי הקול של השרים. נוגה סבורה: "הציר של הטקס הוא שיר ששרים ללבנה וקוראים לאנגרייה של לבנה – זה משהו שנשים שבדרך השאמאן יודעות לעשות: הן יודעות לקרוא, לזמן את האנגרייה הזאת, להעביר אותה דרך הגוף שלהן ולמלא בה את המעגל. זה הדבר המרכזי" (הריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 5).

החוויה של שירת סהרינה בתחושה של כמה ממשותפתי הטקס היא הדבר המרשים והזכור היטב. כך, לדוגמה, פיילם גל שכיום הוא באהאה ואחת הדמויות המרכזיות של אומטה, נזכר בחוויה מטקס הלבנה הראשון שנכח בו ב־2004: "בשלב מסוים נאמר שכרגע ישירו את 'שירת הסהרינה' לכבוד הלבנה המלאה בעצמה, ושכדאי לעצום עיניים ולהרגיש... עצמתי את עיני ולפתע קול גברי עמוק ועוצמתי פילח ברכות שורשית את האוויר ולתחושת גס את האדמה בעצמה. מילות השיר לא היו בעברית או בכל שפה שהכרתי, וכל מה שהצלחתי זה לנשום למרות הרטט שאחז בי והפך את בטני בדרך שלא חוויתי בחיי אלה עד כה" (ריאיון עם פיילם גל).

גם יהל אומרת בריאיון שלה: "שיר הסהרינה מרטיט בי זיכרון... הטקס מכייל אותי לאנגרייה של החודש, יוצר קשר ביני לבין הסהרינה" (ריאיון עם יהל); "לרוב אני מתחברת לשירת

הסרהינה" (ריאיון עם קרן); שרה אושר מציינת ש"שירת הסרהינה כל חודש ממלאת אותי בהודיה בטוב של הלבנה" (ריאיון עם שרה אושר).

לשירה, לפי גישה שאמאנית, יש משמעות רבה ביצירת המציאות הקיימת, בין היתר ביצירת הטקס. ברסנייב (Beresnev, 2017, p. 156) סבור ש"את שירים שהשאמאנים יודעים לשיר - הרוחות הן שמלמדות אותם. השיר כמו זרם מרפא מטהר את הגוף והנפש". כזכור, גם דוב אהבה סיפר שהרוחות הן שלימדו אותו את שיר "סרהינה".

שיר ערבה, עד לא מזמן תלמידה בדרך השאמאן, סיפרה שהמורה שלה רוח השאמאן אבן אדומה מנוקדת המתקשרת על ידי דוב אהבה, לימדה אותה: "לכל אדם יש שיר. השיר הוא אישי, ייחודי ומדהים. התפקיד של כל אחד ואחד הוא לשיר את השיר שלו".

גם ללבנה יש שיר שלפי הסבר של דוב שרה לה אימא אדמה ברגע שהלבנה נולדה. בספרו "אנחנו חוזרות" דוב מתאר את הגיבורה שמגיעה בפעם הראשונה לטקס הלבנה, שומעת את השיר "סרהינה" ומרגישה חיבור עמוק ומיידי עם שיר הלל זה. "היא הרגישה את עצמה מטלטלת עם הקול של הדוב המזמר. הוא שר עכשיו לבד. כל המעגל דמם ורק הוא שר.

סרהינה בלה

א-למו א-למו א-למו

נוצ'נימה סוהא

ניקמו ניקמו ניקמו

היא ידעה את הפירוש! היא הכירה את המילים: הלבנה - רחמך הלבנה אימא, יפהייה יותר מכל הבריאה כולה. אני נפתחת אליך, רחם פורייה, בלילה זה המשרה שלוה - בואי אליי!" (טרובניק, 2011, עמ' 73-74). בהמשך הלילה, גיבורת הספר מוצאת את הדרך הנשמית שלה הקשורה כמסתבר ללבנה. סיפור דומה קרה גם לנוגה. גם היא כשהגיעה לראשונה לפני כ-17 שנים לטקס הלבנה, הדבר היחיד שהתחברה אליו היה השיר לכבוד סרהינה - לבנה. כל השאר הרגיש לה מוזר ורחוק ממנה.

"ואני זוכרת שדוב שר את שירה ה'סרהינה'. זה הדבר היחיד שאני זוכרת. אבל כל השאר היה מוזר לי ולא התחברתי בכלל... היה לי מאוד מוזר, מאוד קשה לעכל" (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 3).

על שיר "סרהינה" כמו על עוד שירים המושרים בטקסים, דוב אומר שהם "בשפה קדומה". ביקשתי שסיביר לגבי שפה זו – וזה הסברו: "זה כשזה בשפה שאנו לא יודעים לשייך לזמן ומקום מסוים. הרעיון הוא שבריאה היא דבר חי והי מדברת. סבתא טווילה הייתה אומרת 'צליל מחזיק את הכול ביחד', וצליל זה לא רק השפה שאנו מדברים. מסתבר שאנחנו לא מרכז היקום! אז הבריאה כולה יש לה שפה שהיא אוסף של צלילים שלא דווקא מדברים אותם כשפה שוטפת אלא מין בום-בוים-בוים, וכל מילה יהיו לה הרבה פירושים שאפשר להשתמש בכל מיני

צורות. אז שיר 'סהרינה' הוא לדעתי (ואני לא מחטט) עשוי מהדבר הזה. אוסף של הברות שזה נשמע לנו כמו מילים אבל אלה לא מילים שצריך לדבר אותן אלא מילים שנועדו כדי לברוא מציאות. סוג של לחש, סוג של כישוף".

פאניה: "כי בספר אתה כן מתרגם".

דוב: "אנחנו יודעים... ברור שיש לזה משמעות אם זה רוצה ליצור מציאות. אבל כל מילה פה יכולה לקבל עוד 3-4 תרגומים במינימום. זה התרגום שהופך את הקול לשיר לכבוד הלבנה" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 17).

לאוזן דוברי העברית "סהרינה" נשמעת כמחוברת לשורש "סהר". "נוצ'נימה", לי כדוברת רוסית, נשמע כמו "נוץ" – לילה. מפתח לפתח חיפוש לינגוויסטי, אבל אזכיר כאן את תשובתו של דוב כששאלתי על שימוש במילים ממצרית העתיקה. דוב הסביר שמילים אלה הגיעו למצרים העתיקה מתרבות עתיקה יותר של יבשת למוריה ורק קיבלו צורה של שפה מצרית. לפיכך גם "סהר" בעברית ו"נוץ" ברוסית יכולות להיות גלגולי מילים מאותה" שפה עתיקה".

במסורות שאמאניות ארוכות שנים, רבים מהטקסטים אינם מובנים למשתתפי הטקסים והם מיוחסים לשפות העתיקות שרק שאמאנים מכירים. המסתורין של השירה והלחשים הוא חלק מהותי בטקסי הכישוף. ישנם מחקרים [טיניאקובה] (Тинякова, 2018) סוקרת אותם) המראים שלשפות המאגיות יש פרפורמנס לשוני שבמהלכו מתקיים מנעד צלילי שאין לו תחליף וביטוי גרפי. אלה הם צלילים שיכולים להיות שאובים מהטבע הסובב, לפעמים להזכיר שפות שונות, אך נועדו תמיד להתמיר את המציאות (טיניאקובה, 2018, עמ' 133) הסבר זה תואם את דברי דוב לגבי שירת סהרינה המכשפת את המציאות. ההיכרות של המשתתפים עם כללי הביצוע ומילות השיר, הציפייה שלהם להופעת קסם בעת הביצוע – כל אלה הם חלק מגיבוש הקהילה.

נוגה מספרת ששלושה דברים חייבים להיות בכל טקס לבנה מלאה: אש, שירת סהרינה ומסר. המסר מתקבל במהלך הטקס, לרוב מתוך האש, ומחזיקת הטקס מפרשת אותו לקהל. המסר בדרך כלל קשור לנושא הלבנה. הוא נשמע מעורפל עד שמחזיקת הטקס מפרשת אותו. נוגה טוענת שהדברים משתנים במהלך הטקס, וכך שגם אם תכננה משהו מסוים - היא קשובה למסרים של אימא אדמה וזו יכולה להגיד לה לשנות, לעשות משהו אחר, כך שגם בטקס מתוכנן היטב מראש תמיד יש מקום לאימפרוביזציה. "הדברים גם משתנים בתוך כדי הטקס. דברים שתכננתי פתאום אני מרגישה לא במקום, או שאימא אדמה אומרת לי פתאום לעשות ככה וככה... באחד הטקסים הכנתי שקיקים לחלק לאנשים, ואחרי שנגמר הריקוד – הבנתי שנגמר הטקס, שלא תהיה חלוקה" (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 10).

צילום 41: נוגה אדמה קשובה למסר של הטקס שהיא מקבלת כרגע דרך המים שבצדפה.

מרואיינים רבים הזכירו את קבלת המסר כרגע משמעותי בטקס. יהל כתבה: "בטקסים אני מתמסרת ללבנה, לשיר, למסר – אך אני שוכחת את המסר" (ריאיון עם יהל חכם); קרן אומרת שקבלת המסר משפיעה על חייה בכך "שאני מקשיבה ומשתדלת ליישם את המסר של הטקס" (ריאיון עם קרן). אלה תאומים אומרת שהמסרים המובאים בטקסים הם אחד הדברים שהרשימו אותה, וכך גם איריס גרוס. לביאה כותבת שיש "השפעה משמעותית הן המילים והמסרים הניתנים בטקס שאני לוקחת ומאמצת לחיים" (ריאיון עם לביאה); נוף אדוות מציינת שהיא "לוקחת את המסר שאפשר במהלך הטקס ומתכיילת אליו" (ריאיון עם נוף אדוות).

שמתי לב שרבות מהמרואיינות ציינו את חשיבות המסר להמשך החודש ואף מעבר לכך, אך אינן נותנות דוגמאות ספציפיות למסר ולהשפעתו. לכן פניתי בקבוצת פייסבוק "שאמאניזם בישראל" למשתתפי טקס הלבנה המלאה של אומטה וביקשתי לעזור לי לפענח את השאלה הזאת: "אחד הדברים המרכזיים בטקס – קבלת המסר. המסר מגיע בדרך כלל בצורה מעורפלת ואז מחזיקת הטקס מפענחת אותו. אשמח לקבל דוגמאות של מסרים ששמעתם וכיצד השפיעו עליכם בהמשך". בסוף הפוסט הודיתי לכל מי שיענה, וחיכיתי לתגובות. בדרך כלל הפוסטים בקבוצה זו שבה יש היום 7,800 חברים נענים במהירות ובצורה ערה. אך הפעם במשך כמה ימים לא הייתה שום תגובה. יותר מאוחר הוסיפה רקפת: "ניסיתי להיזכר ואפילו עברתי על מחברות... זכור לי שבאחד מטקסי לבנת התום והתמימות המסר היה קשור בסונגניה [חדקרון ב"שפה העתיקה"]. הפירוש היה קשור בלהיות הנשמה הזכה והתמימה שאנחנו, להיות מי שאנחנו, בלי מסכות ובלי קליפות, בתום ובתמימות. אני לקחתי את זה אלי לחיים האישיים,

בלאפשר לי להיות המהות שאני יותר ויותר, בלי הגנות, להעז לאהוב, ברוך, בתום, לאפשר אהבה קודם עצמית ואחר כך אחרת".

היו עוד שתי נשים שענו לי באופן פרטי ואחת מהן הייתה יעל איניס, עובדת סוציאלית הפעילה באומטה. היא כתבה: "אני זוכרת מסר שאמר עכשיו זה זמן של קסם, שאנו כמו מקלט רדיו שיכולים לבחור להתחבר לגל הקסם שמסביבנו. למוחרת קמתי בבוקר, יצאתי לעבודה והדלקתי רדיו והמשפט שהתנגן היה 'זה זמן קסם, בכול יכול לקרות, זמן של קסם'. שיר של יזהר אשדות. הרגשתי שזה מסר עבורי וכל היום היה רצוף במקרים בלתי צפויים ומשמחים".

רשמתי ביומני את המסרים ואת הפיענוח שלהם, כגון מסר בלבנת העשבים 2018 שבו מחזיקת הטקס ראתה זחלים של אש עולים מבטן האדמה והופכים לשורשים. הפירוש היה שעלינו לזהות בתוכנו את נבטי האני האמיתי שלנו, מה שהנשמה שלנו בוחרת. אולם כשאני מנסה להיזכר בלי הרישומים, איני מצליחה והכול מעורפל. ההרגשה בזמן קבלת המסרים היא פֶּשֶׁל תודעה משתנה. לא פעם שמת לי לב שלעיתים קרובות מחזיקת הטקס בקבלה את המסר מתוך האש נראית שקועה במשהו מרוחק מאיתנו.

קבלת המסר ופירושו נותנת למשתתפי הטקס הרגשה של השתתפות בפולחן מסתורי, המתרחש רק עבורם כקבוצה, ושהם שותפי גורל במשהו נשגב. מכיוון שהמסר ממשיך איתם עוד שבועיים (עד החלפת הלבנה) – יש תחושה מתמשכת של שייכות למסתורין שפגשו בטקס וגם מסקנות פרקטיות של שינוי באורח החיים שאליו משתתפי הטקס יכולים להתחייב. לקבלת המסר יש תרומה לכינון הקהילה – הרי מדובר במסתורין שהקבוצה חווה ביחד, מסתורין המשפיע על חיי השותפים בקבוצה.

לכאורה יש סתירה בין חשיבות המסר בעיני המשתתפים לעובדה שהם מתקשים להיזכר במסרים ספציפיים, אך אני רואה בקבלת מסר חוויה אקסטטית פרפורמטיבית, וזו חשיבותה הרבה מעבר למילים הספציפיות. המילים נשכחות אך זיכרון החוויה נשאר.

לרוב אחרי קבלת המסר מורגשת התרוממות רוח ומחזיקת טקס מארגנת אירוע בהשתתפות פעילה של באי הטקס. לפעמים אלה שירה וריקוד משותף סביב המדורה, לפעמים הקשבה למוזיקה אקסטטית (לפעמים מוקלטת דרך רמקול ולפעמים חיה המנוגנת על ידי דוב אהבה בתוף שאמאני עם פיילם גל, אחד מהבאהאה, בחליל) בשכיבה על האדמה, לפעמים תנועה מעגלית, לפעמים חלוקה של מתנות קטנות לכל באי הטקס, בהתאם לסמליות הלבנה הנחגגת. לדוגמה, בלבנת הזרעים מחלקים שקית עם כמה סוגים של זרעים (שאפשר לזרוע בבית). יש כמה טקסים הזכורים לי במיוחד בזכות חלק זה. כך, פעם אחת ב"לבנת הדבש", טה-רה (שאז עדיין הנחתה בעצמה חלק מהטקסים) הזמינה את כל אחד מהמשתתפים להתיישב מולה, נתנה לו מעט דבש ישר לפה עם מקל עץ חד-פעמי. לאחר שהמשתתף בלע את הדבש, טהרה הביטה בעיניו ואמרה מסר אישי. לפני קבלת הדבש והמסר ואחריה, כולם שכבו על מחצלות סביב האש. מוזיקה מדיטטיבית התנגנה ברקע. לאחר המפגש האישי עם טה-רה, שכב כל אחד על האדמה וספג את המסר הרוחני עם הדבש הגשמי. בלבנת הדם לפני שנתיים ביקשה נוגה מראש מנשים שלמדו אז אצלה כישוף שאמאני לתרום לה את דם הווסת שלהן. היא ערבבה אותו בתמיסת

מים מקודשים וברזל, ומשחה לכל משתתף סימן על המצח. קרן מציינת ש"יבכל טקס יש תהליך שמחובר ללבנה הספציפית. בדרך כלל אני אוהבת את התהליכים האלה שמחברים את הקהל" (ריאיון עם קרן). גם אלה תאומים מציינת את התהליכים שעושים עם הקהל בכל טקס כמשהו שנגע בה. איריס גרוס מציינת מהלכים של הטקס שהרשימו אותה במיוחד: "שיר לכבוד הלבנה, המסר של הטקס, השתתפות כקהל בשירה ובריקוד" (ריאיון עם איריס גרוס); שי מציין שהוא התחיל להכיר את הטקסים וליהנות מהם במיוחד מהמופע של מחזיקות הטקס, משירה ומריקוד – יותר מכול מהשירה והנגינה בתוף של דוב (ריאיון עם שי גרינשפון); לביאה אומרת שאותה "מאוד מרשים מה שהתלמידה בדרך השאמאן שמעבירה את הטקס נותנת מעצמה" (ריאיון עם לביאה). דוב אהבה מציין את החשיבות של שיתוף של הקהל בטקס דרך ריקודים, שירים ומהלכים פרפורמטיביים נוספים: "זה מה שלמדנו במשך הזמן, זה לא היה בהתחלה. תפקיד של שאמאן – זה לתת את השואו, אבל למדנו שבישראל של ימינו, אם לא מערבים את הקהל – הם הולכים לאיבוד. אז למדנו כל מיני טכניקות איך להעיר ולרתק אותם. אש ומים לא היה בהתחלה, לא 'נושא הקסם' – כל זה נולד כדי להביא את האנשים אלינו, כי הם ברחו לנו במשמעות הרוחנית. הגוף נוכח – אבל לא היה עם מי לדבר" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 24).

כאן רואים שבבניית הטקס אחת המטרות החשובות היא לגרום למשתתפים להיות שקועים בטקס בגופם ובנפשם. משתמע מכך שהמטרה העיקרית היא להפיץ את המסרים של אומטה, לתת קהל להרגיש חלק מהעולם הרוחני של מרכז להכשרה "אומטה", אולם בניית קהל הולך וגדל המשתתף בטקסים שוב ושוב גם תורמת לגיבוש קהילה סביב אומטה מקרב הקהל הרחב הזה.

לאחר כל אלה, תם הטקס והבאהה מסדרים את השולחנות. דוב מזמין את המשתתפים לגשת לאכול באופן מדורג: תחילה - הזקנים, אחריהם - ילדים (עד גיל 12) עם המבוגרים האחראים עליהם, אחרי זה - נשים, לבסוף - גברים. מארגני הטקס ניגשים לאכול אחרונים. אכילה בצוותא היא מרכיב מרכזי בטקסים רבים מהעת העתיקה ועד ימינו, ובפרפורמנס המשלב טקס עם מופע יש לעיתים קרובות גם אלמנט של סעודה משותפת כבונה קהילה.

דניאל הייל מדגיש שאחד הדברים שהרשימו אותו במיוחד היה "הסדר של הארוחה שאחרי. קודם המבוגרים, אחרי זה הילדים, לבסוף הצעירים. מדהים!" (ריאיון עם דניאל הייל); שי גרינשפון מציין: "הארוחה בסוף חשובה – לא רק בגלל האוכל, אלא גם בגלל התרועעות עם אנשים שהכרתי שם, קישוט יפה של השולחנות. החוויה שלי היא אסתטית בעיקרה" (ריאיון עם שי); דוב מציין שהרעיון של הארוחה המשותפת בא מהארוחות בסגנון פוטלק (Potluck – צורת אכילה משותפת כשכל אחד מכין בבית מנה ומביאה לסעודה המשותפת. מדובר בשיבוש של מושג אינדיאני potlatch שתיאר ארוחה שיתופית שכללה לרוב גם חילופי מתנות) שבהן נתקל בכל טקס בשמורות האינדיאניות. דוב מדגיש שלארוחה המשותפת בסוף הטקס ישנם כמה תפקידים: "אחד מהם – זה קרקוע. הרבה אנשים עוברים עליהם דברים פרה-נורמליים, ואז את באה ותוקעת פיתה – ואת נרגעת, חוזרת לאדמה, אפשר לדבר איתך. זה חשוב מאוד! אנשים לא נשארים שם – הם צריכים לנסוע, להגיע הביתה, לתפקד. יש שמגיעים מבאר שבע! אז הקרקוע מהצד המיסטי של הטקס – מאוד חשוב. דבר שני, באופן שאנו מארגנים, שכל אחד

מביא – זה נותן לאנשים הזדמנות לתת. את לא תאמיני איזו כמות של אנשים פנו ופונים אלינו שהם רוצים לתרום, לתת כסף, כי הם רואים את ההשקעה האדירה שלנו – ואנחנו לא מוכנים. אני לא אקח כסף ממישהו שאני מארח, כשאני מזמין מישהו אליי הביתה ליום העצמאות ועושה ביונד מיט על האש. אז אנו לא מוכנים לקבל תרומות כסף – אבל אוכל זה שונה. כשמתקשרים אליי חדשים – אני אומר: את יכולה להביא מבקבוק מים או כמה פיתות שקנית – ועד חמין! הכול פתוח, מה שנעים לך ומה שטוב לך... דבר שלישי – זה הצד החברתי, שהוא מטורף. פתאום נהיית כוורת סביב השולחן האוכל, וגם אנשים שלא אוכלים – הם נמצאים שם, ביחד [ההדגשה שלי, פ"ג]. בעיניי – זה אחד הדברים החשובים שקורים בטקסים, פעם בחודש יש לך הזדמנות לדבר עם אנשים שמבינים אותך. פעם בחודש אתה תגיד שראית אנרגיה – ואף אחד לא ירים גבה. וכאן אני מרגיש שאנו יוצרים קן, ששומר שכל הביצים והגוזלים ירגישו בטוח להיות אמיתיים, להוריד מסכות – ולהיות ביחד" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 20–21).

ארוחה משותפת בסוף הטקס גם נותנת הזדמנות לבאי הטקס להתרועע בחופשיות וליצור ולחזק את הקשרים ביניהם. הדבר תורם ליצירת קהילה מתהווה ולחיזוקה, כי כל קהילה חייבת – נוסף על קשרים אנכיים בין כל משתתף להנהגת הקהילה – גם קשרים אופקיים בין חברי הקהילה. זו גם ההזדמנות ליצור מרחב פתוח להבעת דעות ושיחות ללא שיפוטיות ועם קבלת כל אחד. לא פעם שמעתי דיונים על אירוע מיסטי זה או אחר שקרה למישהו, דיונים כמה טוב להיות טבעוני ואיזה שולחן שופע אפשר למלא במאכלים טבעוניים וכמה שזה חשוב לאקולוגיה. פעמיים נוכחתי ביצירת קשר בין בחורה לבחור והאווירה תמיד מקבלת מאוד, חגיגית ואפילו משפחתית. ברור לגמרי שהנושאים העולים הם כאלה שלא היו מעלים בחופשיות כזאת במקומות אחרים ובשיחות אחרות. נוסף על כך ההרגשה של כל אחד שתרום משהו לשולחן חשובה גם היא לגיבוש הקהילה, כי כל אדם נקשר יותר לפעילות שבה הוא תרום והשקיע. ואכן רואים שהמשתתפים מפעם לפעם משדרגים את המנות שהם מביאים, מחמיאים וזוכים למחמאות, מחליפים מתכונים. בהזמנות של אומטה כשמבקשים להביא מאכל, לא נאמר שזה חייב להיות תבשיל ביתי, אך רואים שמשתתפים ותיקים אינם מביאים אוכל קנוי אלא משקיעים ומשתדלים להפתיע. מכל הסיבות שמניתי אני רואה בשולחן הארוחה המשותפת את אחד מגורמי החברות החשובים בטקס הלבנה המלאה, התורם להיווצרות וגיבוש של קהילה.

ממד הזמן במהלך טקס הלבנה המלאה והשפעת הטקס על הזמן בין

הטקסים

בפרק זה אני בוחנת את השפעות הזמן על מהלך הטקס והשפעתו העתידית על המשתתפים. לדעת מירצ'ה אליאדה "בדיוק כמו החלל, הזמן עבור אדם מאמין אינו אחיד רציף. ישנן תקופות של 'זמן קדוש'... בעזרת טקס האדם מסוגל לעבור ללא סיכון מזמן רגיל לזמן מקודש" (אליאדה, 1994, עמ' 144). כך חיי האדם הארכאי הם חזרה קבועה מהיום-יומי אל הזמן האמיתי הנצחי – *Illud Tempus*. הריטואלים הם אמצעי לחזרה זו. בראש ובראשונה – של לוח השנה (אליאדה, 2000). "כל פולחן וכל ריטואל מחזיר את האדם מהזמן המשתנה אל הנצח הקבוע *In Illo tempore*" (שם).

טקסי הלבנה המלאה הם חגיגה שעצם הצידוק שלה הוא העיתוי – זריחת לבנה מלאה (באומטה משתמשים גם ללבנה במילה "זריחה" בגלל זוהרה הלבן). ההתייחסות של אנשי אומטה ללבנה היא כאל ישות שנוולדת כל חודש, מגיעה לשיאה באמצע חודש (אז חוגגים את טקס הלבנה המלאה) ומחסירה (מונח של אומטה) בהמשך החודש. נוגה מסבירה: "הלבנה - היא אחד הכוחות שהכי משפיעים על אימא אדמה. היא כוח נשים, כמו אימא אדמה, היא משפיעה על כל המים, וגוף של אימא אדמה הוא 70% מים. לכן השפעת הלבנה עלינו (במיוחד על נשים - אבל גם על כולם) היא מאוד-מאוד גדולה. היא מאוד-מאוד משמעותית. אז חלק מלהיות בהרמוניה - זה להיות בסנכרון, בתיאום עם הלבנה" (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 5); "יאז העוצמה של הלבנה היא גדולה ביותר בלבנה המלאה - ולכן חוגגים אז. הטקס כמובן בערב - כי אנו גם רוצים לראות את הלבנה, אנו עובדים גם בפיזי, לא רק באנרגטי. הדרך היא דרך פיזית..." (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 9).

החשיבות של הסנכרון, או כפי שאנשי אומטה אוהבים להגיד - כיוול - גבוהה מאוד בהווייתם, כי היא מראה את ההרמוניה שבה הם חיים עם קצב פעימות הטבע הסובב. עינב קליגר אומרת בריאיון שמבחינתה טקסי הלבנה המלאה וטקסי השמש הם החגים שלה. נוף אדוות מציינת: "יאני יודעת מהי האנרגייה שהלבנה מקרינה אלינו באותו חודש, אני מכיילת את עצמי לאנרגייה הזאת, אני נותנת לה להיכנס לתוך חיי, אני לוקחת גם את המסר שאפשר במהלך הטקס ומתכיילת אליו" (ריאיון עם נוף אדוות).

יהל חכם מציינת: "הטקס מכייל אותי אל האנרגייה של החודש" (ריאיון עם יהל חכם); קרן כהן מציינת: "יההשפעה של הטקס על חיי רבה, בעיקר כי זה מחבר אותי לתבנית של מחזור הלבנה, וזו תבנית שמחוברת לנשיות מאוד. זה משפיע על חיי בכך שאני מקשיבה ומשתדלת ליישם את המסר של הטקס וכך חיי ממש מכוילים והרמוניים לתבנית, אני ממש חווה שזה עוזר לי לחיות בטוב" (ריאיון עם קרן כהן). אלה תאומים מציינת בריאיון שהיא מרגישה בזמן הטקס תחושה של חיבור עמוק לאימא אדמה, לתבניות שלה ולאנרגיית הלבנה באותו החודש. נוגה אדמה מציינת שהתפקיד של מחזיקת הטקס הוא "לעזור לאנשים דרך הטקסים להתכייל למה שקורה על אימא אדמה" (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 5).

יש לזכור שחודשי הירח היו הבסיס ללוח שנה של רוב האנושות, ואצל היהודים והמוסלמים עד היום החודשים הם חודשי לבנה. מירציה אליאדה, בנתחו את ספרו של מארשק The roots of civilization כתב שמארשק הוכיח "כי כבר בתקופה הפליאוליתית המאוחרת התקיימה מערכת סימבולית של רישומי זמן, שמבוססת הייתה על שלבי הירח... 'מערכת' זו של סימונים החזיקה מעמד למעלה מ-25,000 שנה... עובדה היא שמחזור הירח הובן, נלמד בעל פה ושימש למטרות מעשיות כ-15,000 שנה לפני המצאת החקלאות. כך אפשר להבין בצורה טובה יותר את התפקיד המכריע של הירח במיתולוגיות הארכאיות" (אליאדה, 2001, עמ' 25-26).

באומטה חיים לפי חודשי לבנה. הוגדרו 13 לבנות ובכל חודש מתאספים כדי לחוות את האנרגייה של לבנת החודש. 13 הלבנות כפי שמופיעות באתר של אומטה:

לבנת הזאב

- ◆ לבנת הסופות והסערות
- ◆ לבנת התום והתמימות
- ◆ לבנת הזרעים
- ◆ לבנת הסוסים הדוהרים
- ◆ לבנת הציד
- ◆ לבנת הדבש
- ◆ לבנת העשבים
- ◆ לבנת השיבולים והכישוף
- ◆ לבנת הדם
- ◆ לבנת השלג
- ◆ לבנת האלון
- ◆ הלבנה הכחולה

שרה אושר מציינת: "כל חודש לבנה קורנת אנרגייה אחרת. יש 13 לבנות ולכל לבנה יש משהו אחר בהתאם לאותו חודש. אני חיה את האנרגייה של אותו חודש ומה שהיא מביאה איתה. הלבנה המלאה משפיעה עליי ביותר והיא חלק נכבד מחיי" (ריאיון עם שרה אושר).

נוגה אדמה מסבירה: "יש מחזור של 13 חודשים, וכשהאנשים באים לטקס – הם מתכילים לאנרגייה של אותה לבנה, ובעצם הנוכחות בטקס אנו יוצרות רחם שמחזיקה את האנרגייה של הלבנה, והאנשים מתכילים לתדר של הלבנה" (ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 5).

לשאלתי מניין 13 שמות הלבנות, ענה דוב: "יתנו לנו את זה מהתחלה, אני יכול להגיד שיש לזה הרבה פרנסים גם למסורות אחרות. אפשר לראות דברים דומים בשבטים מסוימים אינדיאנים, במקומות מסוימים שמתעסקים בוויקה, יש שונה ויש דומה, זה מסוג הדברים שהם מאוד לוקליים" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 18)

ישנה חשיבות גדולה לעניין הזמן בהתנהלות הטקס. טקס מתחיל כל עונת שנה בשעה אחרת - בערך עם שקיעת החמה. כל באי הטקס מתאספים בחניה ליד שביל המוביל לאתר הטקס. פיילם גל פוגש אותם שם, ובהזמנה לטקס מצוין שהוא יחכה 15 דקות בלבד. כולם יורדים בשביל אל מרחב הטיהור. אסור לאחר כי מי שיגיע אחרי סגירת שער הטיהור, יישאר מחוץ לטקס ולא יוכל להצטרף למעגל. הזמן הכולל של הטקס הוא כשלוש שעות, ותמיד יש הרגשה שלמחזיקות הטקס יש תכנון מדויק עם זמנים מחושבים. כך, רוב הפעמים הלבנה המלאה נגלית מעבר לפסגה בדיוק בזמן שירת סהרינה, מה שתמיד מרגיש לי כסוג של קסם. גם דניאל הייל ציין

בריאיין שתמיד התפעל מהכוונה של הטקס ובמיוחד "מהתזמון הכמעט מושלם בו הירח מגיח מאחורי ההר" (ריאיין עם דניאל הייל); נוגה טוענת שאין עבודה עם השעון בזמן הטקס: "אין תכנון של זמנים, זה לא עובד ככה. אני לא מתכננת: 'זה ייקח לי 5 או 10 דקות?'. אין שעון".

פאניה: "אז מה, הטקס יכול להיות גם עד אחת בלילה?"

נוגה: "באופן עקרוני – כן".

פאניה: "אבל זה עוד לא קרה...".

נוגה: "כי יש תבנית של בערך שלוש שעות" (ריאיין עם נוגה אדמה, עמ' 10).

רפפורט סבור שמשך הטקס אמור להשפיע על עומק השינוי שעוברים המשתתפים:

At this point it seems reasonable to suppose that the longer a ritual continues the fuller can be the development of the peculiar characteristics of time out of time with, possibly, more profound alterations of consciousness and deeper and more enduring effects upon the psyches of participants... This further suggests that the length of rituals could be related to the profundity of the transformations, social, cognitive or affective, to be affected in them (Rappaport, 1999, p. 201)

באחד מהטקסים ב־2018 לא היה חיפוש של נושא הקסם. שאלתי את נוגה האם זה היה קשור לכך שהיו בטקס כ־150 נוכחים ונוגה אישרה: "כן, כי זה דבר נוסף לשלושת הדברים שחייבים להיות [הדלקת אש, שירת סהרינה וקבלת מסר, פי"ג]. לא מודדים זמנים – אבל חושבים. לדוגמה, בטקס קודם הגיעו כ־150 אנשים. אז אני יודעת שאם אעבור אחד-אחד - זה ייקח חצי שעה ואנשים ישתעממו. אז אני כן לוקחת בחשבון דברים כאלה. הדברים גם משתנים תוך כדי הטקס" (ריאיין עם נוגה אדמה, עמ' 10).

תפיסת הזמן באומטה אינה עקבית, ובמרכז סתירה פנימית: מצד אחד יש הקפדה על זמני הגעה לטקס ואין מושכים טקסים יותר מדי כי יש מי שחוזרים אחרי הטקס לבאר שבע, ומהצד האחר כשמדובר על דמויות ואירועים – אין זמן התרחשות ואין קישור לשום תקופה מוגדרת. הזמן הופך להיות זמן מיתי. לא הצלחתי להבין לא מהספרים ולא מהשיחות עם דוב אהבה מתי חיו אבן אדומה מנוקדת, עורב לבן ורוקדת בסערות. גם כשדוב מדבר על אומטה הוא אומר: "זו התחלה של חלום, אנו מתחילים להגשים חלום מאוד-מאוד גדול, באמונה שבעוד עשרות או מאות שנים זה יהיה הזרע שיהפוך להיות יער. החלום שלנו הוא העולם של אימא" (ריאיין עם דוב אהבה, עמ' 1).

גם רפפורט מציין שהזמן הוא מסתורי מחד גיסא ומוכר מאוד מאידך גיסא. הוא מצטט את אוגוסטינוס הקדוש אשר כתב:

“What, then, is time? If no one ask of me, I know; if I wish to explain to him who asks, I know not” (Confessions, Book XI, Ch. XIV) (Rappaport, 1999, p. 171)

בולטת בעיניי הדואליות, כשמצד אחד הזמן קיים כי אנו חיים בתוך גוף פיזי המתנהל במרחב ובזמן, ומהצד האחר אנו (לפי תפיסת אומטה) – נשמה נצחית שבחרה בגוף. הנצחיות הופכת את הזמן למושג ערטילאי. אירועי עולם גשמי ועולם מיסטי מתרחשים ברגעי מגע בין מרחב לזמן בטקס. ממיצ'בה טוענת שסינקרטיזם שכזה נוצר "כתוצאה של 'התכנסות' תמונת עולם אחת לתוך אחרת". מחד גיסא, עולם בלתי נראה של יצורי העולם שמעבר אינו חלק מחיי היום-יום של האדם, אך מאידך גיסא "די היה לתודעה להתקרב אל הרגע המקודש כדי שהעולם ההוא היה ניעור לחיים, כלומר היה מתגלה במקום שרגע קודם לא היה". את הרגע הזה היא מכנה "הרגע המקודש של כרונוטופ". היא משוכנעת שכדי לחוות אותו היו נערכים טקסים (Mamicheva, 2008). כך גם בטקסי הלבנה המלאה: הטקס מזמן עבר מייתי למקום המסוים שבו נערך הטקס. דרך התחושה של המשתתפים נוצר בו "רגע מחודש של כרונוטופ" שבאמצעותו המשתתפים חשים את עצמם כשייכים לקהילה המתקיימת לא רק במקום המסוים הזה אלא גם בזמן המתמשך שהיה פעם מייתי ועכשיו הם חשים כמוחשי. מעניין לציין שבתרבויות מסורתיות מושג הזמן קשור באופן הדוק לריטואלים. חוקרת התרבות הבורייטית סאחילטארובה (Sahiltarova) מתארת תרבות בורייטית מסורתית שבשפתם לא היה מושג זמן המוכר לנו אלא מדדו זמן לפי פעולות מסורתיות או ריטואליות כגון: "עבר זמן כמו שדרוש להעמיד יורט" (כשעה) או "דרוש לזה זמן כמו לחליבת כבש" (כ-10 דקות), או "זמן כמו בין הארוחות". גם המרחק והזמן הם בלתי נפרדים, כי מרחק נמדד בימי רכיבה. החוקרת הגיעה למסקנה ש"קיומו של אדם בתרבות מסורתית לווה בריטואל. עצם הפעולה הריטואלית כולל את העבר, ההווה והעתיד. ריטואל תמיד מכוון אל העתיד בעזרת העבר בהווה" (Sahiltarova, 2011). בדומה לזה, באומטה מנסים לעצב את העתיד בעזרת העבר "רחוק עידנים", כדברי דוב - באמצעות ריטואלים בהווה. הריטואל בזמן אמת הוא המקשר בין העבר הלא מוגדר לעתיד שאליו שואפים ואותו מנסים לבנות בעזרת הריטואל.

כשביקשתי מדוב להגדיר מהו חלומי, הוא אמר שיש לו רק חלום אחד: "אני כל בוקר קם כדי שהעולם יהיה מטריארכלי, כי בשביל זה אני חי... לפני הרבה מאוד שנים הבנתי שאני פה לא בשבילי" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 24). דוב מדבר על חברה מטריארכאלית כפי שהייתה על פני האדמה לפי זיכרונות שלו מהחיים הקודמים. כלומר הוא מדבר על בניית העתיד בעזרת הידמותו לעבר באמצעות הריטואל שמתקיים בהווה. מה זה אם לא סגירת מעגל עם המושג של אליאדה "Illud Tempus" - זמן מייתי ללא השפעה של ההיסטוריה, שאליו לדעת אליאדה מנסים לחזור כל האנשים הארכאיים ועורכים לשם כך טקסים?

רפפורט סבור שממד הזמן בטקס יכול אפילו להבנות את סדר הזמנים של הקהילה.

“It is simple, that liturgical orders can and do organize, or even construct socially, the temporal orders of at least some societies, and that 'temporal' orders, when

organized by ritual, make a place for eternity as well as for mundane time”
(Rappaport 1999, p. 175)

רפפורט רואה בסידורי הזמן המאורגנים על ידי ריטואל מקום גם לנצח וגם לזמן היום-יומי. כך גם במהלך טקס הלבנה המלאה ואחריו, בעת יישום המסר של הטקס, אנשי אומטה מרגישים שייכים לקהילה המתקיימת בזמן: בזמן המיתי שהיה ובו זמנית בזמן הנתון.

קהל באי הטקס במהלך הטקס ואחריו

פרק זה דן בתחושות ובחוויות של באי הטקס, בתוך השוואת תחושות משתתפים בעלי רקע שונה, ותיקים לעומת חדשים, בניסיון לחקור את "השדה חברתי" של הטקס. רפפורט הדגיש שקהל באי הטקס מורכב לרוב ממי שמכירים ביניהם אך גם אם לאו – עצם ההשתתפות בטקס משותף שכלליו מוכרים יוצרת תחושת שותפות קהילתית (Rappaport, 1999, p. 41).

כדי לנתח את הנושאים הללו, בחרתי להשתמש במושגים "שדה" ו"הביטוס" של בורדייה. לפי בורדייה, העולם החברתי המודרני מתחלק לתחומים חברתיים אשר בורדייה מכנה "שדות חברתיים". קיימים חוקים כלליים של שדות והם "מופיעים כמרחבים מובנים של מיקומים או של עמדות, אשר תכונותיהם תלויות במיקומם היחסי" (בורדייה, 2005, עמ' 23)

בורדייה מציע נוסחה: הביטוס X הון + שדה = פרקטיקות חברתיות.

המרכיבים של הנוסחה מוסברים להלן:

הביטוס הוא מערכת נטיות נרכשות מובהקות ובני האדם משתמשים בו כאפשרות פעילה לחולל שינויים במבנים קיימים. בכותבו על הון, בורדייה מתכוון לארבעת סוגי ההון (כלכלי, תרבותי, חברתי וסמלי) (Bourdieu, 1992, p. 57). ההון הכלכלי הוא משאבים כלכליים (כסף, סחורות, נכסים וכולי); הון תרבותי הוא הרמה התרבותית של האדם וכולל משאבים כגון השכלה והערך של התעודות שלו; הון חברתי הוא אמצעי שקשור לשייכות הפרט לקבוצה חברתית ספציפית; הון סמלי הוא מה שנוהגים לקרוא יוקרה, שם, פרסום ברבים. למעשה, כל סוגי ההון יכולים להיות מומרים זה בזה. כך, עם הון סימבולי שחשוב בשדה מסוים אפשר לטפס בסולם חברתי וכך לקבל הון חברתי ובעקבותיו גם הון כלכלי.

בורדייה בדברו על השדה מתכוון שהשדות הם בעלי אוטונומיה מסוימת מכלל החברה ובעלי מדרג ודינמיקה משלהם. שדה חברתי הוא מבנה, סביבה שבה מתחוללים יחסים חברתיים. בורדייה סבור שכל שדה "מגדיר את עצמו באמצעות מושאי מאבק ואינטרסים ייחודיים לו... כדי ששדה יפעל צריך שיהיו בו מושאי מאבק, אנשים המוכנים לשחק את המשחק, בעלי הביטוס, הכולל הן הכרה של כללי המשחק האימננטיים והן הכרה בתוקפם" (בורדייה, 2005, עמ' 13–14).

באופן זה, אם זמינים לחוקר נתוני הביטוס של הפרט, נפח ההון שלו ומבנהו, וידוע לו השדה החברתי הספציפי שלו – אפשר להבין את הפרקטיקות החברתיות שלו, איך הוא יכול להבנות מבנים חברתיים כאלה ואחרים. לפיכך חשוב לדעת לתאר את הביטוס של המרואיינים וגם

את שלי כמשתתפת פעילה בטקסים וחוקרת שלהם בו זמנית. ביודעי על ההון שלהם, חשוב להתייחס גם אליו, לתאר את השדה החברתי של אומטה, לבחון איך הפרטים משפיעים על השדה החברתי ומושפעים ממנו, ולראות האם תהליכים אלה מובילים להבניית קהילת אומטה.

חשיבותו של המרחב החברתי אינה פחותה מאשר זו של המרחב הגאוגרפי להבנת דרך היווצרות הקהילה. בורדייה שמציע כלים לניתוח המרחב החברתי של קהילה, משתמש במושג "שדה" ומגדיר את הכוחות הפועלים ב"שדה" כ"הון" – קפיטל (בורדייה, 2005, עמ' 28). בורדייה מאבחן ארבעה סוגים עיקריים של הון: כלכלי, תרבותי, חברתי וסימבולי. במחקר אני נשענת על התיאוריה שלו בכמה הקשרים. אחד מהם הוא קשרי גומלין בין באי הטקס למארגנו על בסיס הבנה של ארבעת סוגי ההון. לדוגמה, כל הטקסים של לבנה מלאה מושקעים חומרית: תפאורה, תאורה, איפור מקצועי, תלבושות שנתפרו בעבודת יד, וכל הטקסים הם בכניסה חופשית של קהל רב שיכול להגיע ל-150 משתתפים. בטקס אין מוכרים דבר, אין מדברים על מכירות ואין מזמינים לסדנאות בתשלום. לכאורה למארגני הטקס אין רווח כלכלי ממנו. אך הטקס ללא ספק מקנה הון סימבולי למארגנים ולמנחים ואם אי פעם מישהו מהקהל הרחב יבחר ללכת לטקס ברכה אישי, סדנת מפגש עם השאמאנית וכדומה, שאינם בחינם - הוא ללא ספק יבחר באחת ממנחות טקס הלבנה המלאה בגלל ההון הסימבולי שלה, ישלם לה, וכך יגדיל את הונה הכלכלי של המנחה. חשוב לציין שבורדייה עצמו אינו חושב שמהלך כזה הוא מהלך ציני, וכך גם מארגני הטקס שרואים חשיבות רבה במנגנון השוק ובהחלפת מוצרים ושירותים גם בסחר חליפין וגם תמורת כסף.

כ-100 איש בממוצע באים לטקסי הלבנה המלאה. כבר הייתי בטקסים שבהם היו 150–200 איש. זה קורה במיוחד בזמן חופשות קיץ או חגים כגון סוכות. לפעמים בחורף, כשיש גשם או אפילו שלג וקר מאוד על הר מירון – מגיעים 30–50 משתתפים. בשש השנים שבהן הטקס מתקיים על הר מירון הוא בוטל שלוש פעמים בגלל סופות שלגים, אך אם ירד גשם – הטקס נערך במתכונת מצומצמת והמשתתפים עמדו ולא ישבו. מתחילת מגבלות הקורונה לא התקיימו הטקסים ובעת שהיה אפשרי – התקיימו עם 20 איש שנרשמו מראש. כשהטקסים אינם מתקיימים – רבים מפעילי אומטה מציינים את הלבנה המלאה בבית או יוצאים לחורשות ליד הבית ועורכים טקסים אישיים.

מנהיגי אומטה מודעים לחשיבות הפרפורמטיביות של הטקס. טה-רה בריאיון ל"מסע אחר" הסבירה את חשיבות ה"דרמה" בביצוע הטקס: "אם אני רוצה לתת לך זר פרחים ולהגיד לך שאני אוהבת אותך, אני יכולה פשוט להגיש לך אותו, אבל אם אני אלבש בגד מיוחד ואצבע את הפנים שלי ואביא חבורה של נגנים, זה ייראה אחרת. המסר מועבר בדרך שתקל את הקבלה שלו, כמו שבתיאטרון יש מוזיקה ותפקידים ותלבושות ודמויות ותפאורה. לאט לאט למדנו לעשות את כל הדברים האלה" (טל עומר, "מסע אחר", 2007).

בהקשר זה מעניין בעיניי לנתח את מה שהאנשים זוכרים מטקסי הלבנה המלאה הראשונים בהם נכחו. רקפת שחר מספרת: "התחושה/חוויה/מחשבות שלי בעת הטקס ואחריו סבבו בתחילה בעיקר סביב שפיות. הרגשתי שאני במקום/מרחב שיש בו שפיות, נעים לי, התחושה

מוכרת, תחושה של בית, תחושה של חזרה לבית שאני מכירה והינה חזרתי אליו, אפשר לנשום והכול טוב. הרגשתי שמה שמחוץ לטקס, מתנהל בכאוס, גם התרבות וגם חיי האישיים, זה היה ועדיין מאוד עוצמתי התחושה הזו. הרגשתי שהתבניות בטקס, ההתנהלות, הקדושה, החגיגה, החוויה קרוב לאימא אדמה, מוכרים לי ומחזירים אותי הביתה, אחרי שנים שהלכתי לאיבוד. נפעמתי בכל טקס מחדש מהתחושות הטובות והקסמים שאפפו אותי והיטיבו את חיי " (ריאיון עם רקפת שחר).

בהמשך הריאיון רקפת מתארת שוב את הרגשתה בדבר השפעת טקס הלבנה המלאה על חייה: "יכן הרגשתי השפעה עצומה של טקסי הלבנה המלאה על חיי. ככל שהגעתי לעוד טקס ועוד טקס, זה הפך להיות חלק מאורח חיי ועשיתי מאמצים להגיע לכל טקס, גם אם היה רחוק לי וגם עם טרמפים (בזמנו לא נהגתי). ידעתי וחוויתי בתוכי שזה עושה לי טוב. חוויתי בתוכי שקט ונועם שלא היו שם לפני, חוויתי שפיות, חוויתי את החיים ממקום של הרמוניה, פחות נתקלתי בקירות, פחות ופחות קרו לי דרמות וקשיים בחיים ונכנסה יותר שמחה, אהבה וחיבור לאימא אדמה, לפשטות. חזרתי הביתה" (ריאיון עם רקפת שחר).

רקפת היא דוגמה להשפעה הדדית של שדה והביטוס. היא באה ממשפחה יהודית דתית ממוצא פרסי וגם היא עצמה שמרה על אורח חיים דתי. היא הייתה נשואה ויש לה שני ילדים, אך היא לא הייתה מאושרת בנישואיה. כאשר הגיעה לטקס, חשה מייד שהעולם החיצוני הוא בלתי שפוי, כאוטי, לעומת תחושה של שפיות, הרמוניה ו"שיבה הביתה" שחשה בטקס הלבנה המלאה. ההביטוס של רקפת שכלל בין היתר מבנה אישיותי המחפש אמונה והרמוניה, התכיל לשדה של הטקס אשר בנוי לעורר רגשות שמחה, אהבה והתרוממות רוח. לפיכך ברור כיצד השדה השפיע על ההביטוס של רקפת, ורקפת השפיעה בהמשך על השדה ואף על המבנה של אומטה. כך היא מתארת את תפקידה כצלמת בטקסים: "מרום התלהבות מכל זה, התחלתי לצלם את הטקסים, במהלך עשור שנים ולשתף את העולם, רציתי שהחוויה הטובה שלי תיגע ותשפיע גם על אחרים ואחרות" (ריאיון עם רקפת שחר).

רקפת צירפה לריאיון מסמך שבו היא מפרטת את פעילותה באומטה הרוח הגדולה מאז 2003. הפירוט כולל עשרות סדנאות וקורסים שהעבירו טה-רה ודוב, סדנאות של סופי שבוע וריטריטים שהנחו רוחות השאמאנים אבן אדומה מנוקדת, עורב לבן ורוקדת בסערות (מתוקשרות על ידי דוב אהבה), כעשרה מסעות בארץ ובעולם, כולל עלייה לרגל למקומות מקודשים באנגליה, סקוטלנד, סרדיניה ויוון שהדריכו דוב אהבה, פיילם גל וטה-רה. לחוד מפורטים אירועים אשר רקפת הפיקה במסגרת אומטה, שאותם היא מכנה "שירות לאימא הגדולה ולאימא אדמה". ב-2018 הקימה רקפת בביתה בכפר ורדים "מרכז לאימא הקוסמית". רק מהרשימה הזאת אפשר לראות עד כמה השתנו חייה בהשפעת אומטה (השדה שאליה הצטרפה) ובו זמנית מה רבה הייתה תרומתה להבניה ולהמשכיות של אותו שדה. לפעילות המרובה של רקפת היה גם פן של השקעת הון כלכלי מצידה, כי חוץ מההשתתפות בטקסים שהכניסה אליהם בחינם, שאר הפעילויות עלו כסף. כתוצאה מכך צברה רקפת הון תרבותי הרלוונטי לשדה של אומטה והון סימבולי שאפשרו לה לפתוח את "המרכז לאימא הקוסמית"

(הכולל מקום לסדנאות, טקסים אישיים וחנות למכירת חפצים הקשורים לדמויות של האימא הגדולה), והפעילות במרכז יוצרת לה הון חברתי והון כלכלי מסוים.

פיילם גל, אחת הדמויות המרכזיות באומטה, שמגדיר את עצמו כ"חי מתוך תפיסת עולם כמשרת של המהות הנשית בבריאה", היה עד 2004 לומד ומתרגל טכניקות שאמאניות לפי דרכו של מייקל הארנר. הוא הגיע לטקס הלבנה המלאה כשחברה הזמינה אותו, וכך הוא מתאר את ההרגשה הראשונית שלו: "לאחר שטוהרתי בעשן מרווה ונכנסתי למרחב הטקסי, ראיתי גברים ניצבים כמעט ערומים כשרק חצאיות עור מכסות את פלג גופם התחתון, מחזיקים חניתות - הוסבר אחר כך שהלבנה המלאה קורנת הפעם את אנרגיית הצייד - וברקע יריעות בד גדולות נתלו באוויר כשעליהן ציורי מערות. ישבנו במעגל סביב האש, וככל שהטקס התקדם, הראש החל יותר ויותר לשפוט את האירוע כהזוי ובאותו הזמן משהו בתוכי שהתחיל מאזור הבטן ועלה אט-אט הרגיש שמשו נכון וטוב קורה מולי וסביבי" (ריאיון עם פיילם גל).

בהמשך של אותו טקס הופתע פיילם פעמיים: פעם ראשונה משירת סהרינה ושוב: "בפעם השנייה שהופתעתי, זה קרה כאשר לפתע הושלכה למרגלותיי 'פרוות הדוב' שסימנה אותי כמי שנבחר לייצג את כל 'השבט' שצד את הדוב. או אז התבקשתי על ידי מחזיקת הטקס לקחת... בידי את המוט שאליו הייתה הפרווה קשורה, ולצאת בריקוד ניצחון סביב האש מול כל המעגל".

באותו טקס הייתה נוגה (אז בשם אחר) מחזיקת הטקס וזה היה הטקס הראשון שהיא הנחתה כתלמידה בדרך השאמאן. אחרי הטקס החיים של שניהם השתנו בהחלט: "יהשתתפות בטקס ההוא שינתה את חיי במובן הכי טוב ומעבר לכך גם כן!!! כשבוע אחרי הטקס נפגשתי בפעם הראשונה עם נוגה שהחזיקה והנחתה את הטקס, ולימים הייתה זוגתי למשך כתשע שנים ואם לשני בנינו. מעבר לכך למדתי אצלה ואחר כך במשך שנים אצל טה-רה ודוב. למעשה אני תלמידם עד היום" (ריאיון עם פיילם גל).

פיילם ונוגה בנו את ביתם במיתר בעקבות "הרוח הגדולה" והתיקו את מגוריהם לכפר ורדים לפני שש שנים. לפני כארבע שנים הם החליטו להיפרד, אך שניהם דמויות פעילות ומרכזיות באומטה, ושני ילדיהם - אנו ופלא - משתתפים בכל טקס לבנה מלאה. אנו עבר לפני כשנה טקס מעבר מילד לגבר, טקס על הר מירון לפי כללים שאמאניים בגרסת אומטה, שבו הוא עבר שלבים הדומים לטקסי מעבר מסורתיים בתרבויות שונות. לטקס שהיה חגיגי מאוד, הוזמן קהל רב. אני זוכרת את תחושת ההתרגשות העמוקה עד דמעות כאשר ראיתי את אנו שלמד בילדותו בחוג התיאטרון שלי עובר שלבים של הטקס ונושא דברים בהתרגשות גדולה. אחד הדברים שאנו הבטיח בטקס היה לקבל אחריות על דרכו וכבר באותה שנה הוא הצטרף לבאהא. ההביטוס של פיילם בהגיעו לאומטה (אז - גבר בן 37, אומן ומרפא רוחני) אפשר לו להשתלב היטב בשדה שבו מצא לא רק טכניקות שאמאניות אלא גם מהות של חיבור רוחני. היום פיילם בעל סטודיו לפיסול בחומר בשם "אימא אדמה". עשרות מבאי טקסי הלבנה המלאה לומדים בסטודיו של פיילם. הם מפסלים שם דמויות מגוונות של אימא אדמה, שאת חלקן אפשר לראות במרחב הצלמיות בטקסים, חלקן נמצאות אצל רקפת שחר במרכז לאימא קוסמית. שרה אושר, לדוגמה, כותבת שהיא "מפסלת בחמר דמויות שונות של האימא, מחלקת וגם מוכרת אותן כדי

שהברכה תהיה בכל בית ומשפחה" (ריאיון עם שרה אושר). גם דוב אהבה מפסל בסטודיו של פיילס. בשנה האחרונה גם אני לומדת פיסול בסטודיו של פיילס. שוב, אפשר לראות איך ההביטוס של פיילס שהתאים מאוד לשדה של אומטה עזר לו להתקדם אל שורות פעילים מרכזיים, לצבור הון תרבותי, חברתי וסימבולי ודרך הסטודיו שלו – גם כלכלי. המפגשים בסטודיו של פיילס הם גם מוקד חברות. נפגשים שם פעם-פעמיים בשבוע באווירה חמה, נעימה וחברית, המפגשים מלווים במוזיקה מתרבויות שונות המתנגנת ברקע, פיילס מכין תה מצמחים שהוא מגדל וכל הרוצה מוסיף כיבוד טבעוני. לפיילס יש קבוצת ווטסאפ שבה הוא מפרסם יוזמות קהילתיות כגון קנייה משותפת של "בשר" טבעוני, נסיעות משותפות לחוף ים או שיווק של תוצרת אורגנית שמגדלים חלק ממשותפת הסדנה לפיסול. לשם השוואה, אביא זיכרונות ואנתח חוויות של דניאל הייל מטקס הלבנה הראשון שנכח בו. דניאל כיום בן 26, סטודנט בחוג לתיאטרון באוניברסיטת תל אביב במסלול הצטיינות. אז, בהיותו בוגר מגמת תיאטרון שריכזתי בתיכון, בהכירי את משיכתו לבלתי נודע ואהבתו לפרפורמנס, הזמנתי אותו להתלוות אלי לטקס הלבנה המלאה. הוא נזכר: "התחושה בהתחלה היא של יש מצב שהגעתי למסיבה הלא נכונה?" או "ויי איך הגעתי לפה, מה קורה פה?" יש משהו מאוד מעניין בטקס קבלת הלבנה. במהלך הטקס עברו בי כל מיני מחשבות ורגשות סותרים. פעם כיווץ פעם שחרור. לא ברור כיצד לראות את האירוע, האם זה פרפורמנס, האם זאת עבודת אליים או האם זה אירוע של הכרת תודה וברכה. אני חושב שזה קצת מהכול. התלבשות מרשימות. מעבירי הטקס לוקחים את הערב הזה בצורה מאוד רצינית ומרימים בכל פעם הפקה מושקעת במיוחד" (ריאיון עם דניאל הייל).

בהמשך, לפני שעבר לתל אביב, היה דניאל עוד פעמיים-שלוש בטקסי הלבנה המלאה ופעמיים בטקס של היום הקצר ביותר בשנה. לגבי השפעת הטקס על חייו הוא אומר: "אני מרגיש שהחוויה ללא ספק נמצאת בארגז החוויות הטובות והמיוחדות שחוויתי בחיי אבל האם הטקס עצמו השפיע עליי? אני לא יודע, סביר מאוד להניח שכן". אחרי שלמעלה משנתיים לא השתתף דניאל בטקסי אומטה, לפני כמה חודשים, בין הסגרים של הקורונה, כשהגיע לצפון הארץ, טלפן אלי ואמר שהוא רואה שהלבנה מלאה ושאל האם יש טקס הלילה. הוא התאכזב לשמוע שבגלל הקורונה אין טקסים, ואמר שהרגיש צורך להיות קצת באנרגיות של הטקס. דניאל ללא ספק אינו מגדיר את עצמו כחלק מאומטה, אבל חש זיקה שאינה ברורה לו עצמו.

דוב אהבה מציין: "שאנשים מאוד שונים מוצאים את הדרך אלינו, והם פוגשים אותי, והם לא מקבלים שיפוט – אז הרבה פעמים הם חוזרים. וזה מה שאני רוצה: אני לא רוצה שהיא תהיה שאמאן, אני לא רוצה שהוא יהיה לא-יודע-מה – אני רוצה שהם ידעו שפה מחכה להם חיבוק".

נראה שאין דוגמה מובהקת יותר מדוב אהבה להשפעת הביטוס על השדה ולהפך, ולהבניית שדה חברתי חדש כתוצאה של השפעה זו. במהלך חייו השקיע דוב אהבה זמן וכסף כדי לצבור הון תרבותי הרלוונטי לשדה הרוחני המיסטי שהיה מחובר אליו עוד מילדות (על כך – בהמשך). אחד מהמרכיבים של הון תרבותי הוא לימוד וכך דוב מגדיר את המורות והמורים שלו: "עכשיו אנחנו מדברים על הדבר החשוב – על המהות שלי. אז קודם כול המורה שלי – טה-רה, שלקחה ילד עם פוטנציאל טוב, עם ידע שלמד מרוסים... כמו שלקחת גוש חמאה ולזרוק אותו על השולחן עד

שהוא מקבל צורה. אבל בגלל האהבה שלי לא יכולתי לעשות שום דבר חוץ מלהישאר ולהתעצב כמו שהיא מעצבת. אני מרגיש שהיא עשתה ממש מילד – גבר. ואני חושב שגם גבר טוב. אז עד היום אני מתייעץ איתה, היא המורה, היא האור, היא כוכב הצפון שלי. המורות האחרות שלמדתי: אז זו סבתא טווילה, טווילה ניטץ'. בשפת סנקה זה 'זו אשר קולה נישא ברוח', והשם השני שלה 'שני זאבים'. שבט סנקה נמצא בצפון ארה"ב, לא רחוק ממפלי הניאגרה. הוא מחולק לשמונה משפחות. יש כל מיני חיות שמייצגות אותם, המשפחה שלנו [מעניין שכעבור שנים דוב עדיין רואה בסבתא טווילה משפחה, פ"ג] זה זאב. זאב הוא המורה וזו משפחה של מורים. והיא בסך הכול הייתה מורה. אישה מופלאה. בגובה שני תפוחים וחצי – משהו מאוד נמוך, מלאה באנרגיה... פתחה בית ספר שנקרא 'איוולפ פלאן טיצינג נואצ' ואחר כך הפך לרשמי וקיבל את כל האישורים – ונקרא 'האגודה להיסטוריה של סנקה'. יש לי תעודה משניהם, ואני יכול ללמד בכל קולג' ואוניברסיטה בארה"ב.. בארה"ב זה קביל – בישראל זה לא קביל. מה שלא הפריע לנו לעבוד במשרד החינוך עם מורים ועם ילדים. האישה הזאת היא מופלאה. היא נפטרה בגיל 96 לפני כמה שנים" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 9–11).

לדוב היו עוד מורות שאמאניות: קיטי מאומת לקוטה שגם את הגעתה לישראל ארגן דוב, וסבתא נניקי מפורטו ריקו משמרת המסורת של שבט טהינו. דוב גם למד במקסיקו עם מורה משבט מאיה ולמד בסיביר עם שאמאן אלכסיי ממשפחת זאבים, וגם למד שם אצל שאמאנים שחורים ולבנים. סיביר היא אחד המקומות שבהם יש חלוקה ברורה לשאמאנים שחורים ולבנים במשמעות של טוב ורע. הוא למד גם עם ויקטור סאנצ'ס, תלמידו של קרלוס קסטניידה. עם סאנצ'ס עבר דוב תהליכים מיסטיים שבועיים באנגליה. סאנצ'ס לימד אותו להיות לוחם אור ועזר לו לבנות את היחס למוות. דוב נמצא בקשר עם רוב המורות והמורים שלו. אני יודעת שלשאמאן אלכסיי בסיביר הוא שולח מתנות בכל חג וגם כשהוא וטה-רה הפסיקו לנסוע לשמורת שבט סנקה הם המשיכו לשלוח לשם כסף: 'המשכנו לשלוח כסף, הרבה מאוד דולרים – כי הרגשנו שמה שקיבלנו הוא כזה ענק ואנו צריכים להחזיר. אז גם כשהיינו שם שילמנו, וגם שנים אחר כך המשכנו לשלוח כסף'. כאן מתבטאת ההשקפה של אנשי אומטה לגבי השקעה בכלל והשקעה כספית בפרט. באומטה סבורים שבדברים טובים צריך להשקיע כדי שירבו בעולם.

לאחר שהשקיע בצבירת הון תרבותי, דוב השקיע אותו בבניית הון חברתי כשייסד עם טה-רה את בית הספר לשאמאניזם "הרוח הגדולה" אשר לפני כמעט שבע שנים הפך לאומטה. בזכות הון תרבותי זה כתב דוב עשרות ספרים והוא מנחה קורסים, סדנאות ומפגשים, אשר בונים לו הון סמלי וגם מעניקים הון כלכלי.

דוב נולד ב-1968 לזוג הורים מבריה"מ שהוא קורא להם בשמם הפרטי ליובה ושמעון. הוא מסביר שהוא קורא להם ככה כי אינו מרגיש יחס אליהם כהורים (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 6). בילדותו הוא היה פונה אליהם בשמות אימא ואבא אך 'אחרי שהחלפתי את הזהות שלי מגוף לנשמה – הדברים השתנו. אני מודה לליובה שהיא גידלה אותי, ובסופו של דבר הם עשו עבודה לא רעה, במיוחד נימוסים (לקום מול הזקנות באוטובוס) – דברים שכיום לא מלמדים, ובעיניי זה חשוב, חשוב נורא. אז נכון שלימדו אותי על ידי זה שתפסו אותי ועשו לי סימנים על הגוף –

אבל התוצאה היא טובה. אני אוהב את מה שהם עשו איתי, אז יש לי הרבה הכרת תודה והרבה כבוד. וגם הרבה אהבה, רק שהם הורים של הגוף שלי – לא שלי."

דוב שנוולד בשם דרור יצחק טרובניק מספר על ילדות קשה ביותר בשכונת עוני ופשע במרכז הארץ, במשפחה ש"חינכה" בדרך אלימה ולא ידעה להתמודד עם הרגישות שלו. דוב יודע לספר על כמה אירועים מעצבים בילדותו שלהם הוא קורא "אור של חייו". אחד מאורות אלה הייתה ללא ספק הסבתא, אימא של אבא, שלפי תחושתו של דוב הייתה אישה עם יכולות מיסטיות. עוד בהיותו תינוק הייתה מניפה אותו מעלה ואומרת שהיא מקדישה אותו ללבנה. הסבתא נפטרה כשדוב היה בן 19 ובמשך כשנה הוא היה עולה לקברה ומשוחח בניסיון ליצור קשר עם נשמתה. לכבוד הסבתא כתב דוב את אחד השירים היפים והמרגשים שלו. עוד "אירוע אור" קרה כשהמשפחה גרה באילת ודוב היה כבן שש: "שיחקתי עם עוד שני ילדים (היינו בערך בכיתה א) בבניין בבנייה, בקומה השנייה, ואני נתליתי על סורגים שסביב למרפסת והתנדנדתי 'תראו-תראו', ואחד הילדים בא מאחוריי ופתח לי את הידיים ונפלתי למטה. הינה הסיפור הדואלי: מה שקרה פיזית – אומרים שהתרסקתי על המדרכה. לקחו אותי למרפאה, אני צלעתי מזה הרבה זמן, אבל מה שאני זוכר – זה שלמטה עוברת אישה עם עגלה עם תינוק, ואני נופל לידיים שלה והיא תופסת אותי. ובגלל זה לא היו לי שום שברים, והצלעיה הייתה פסיכוסומטית. שמעון עשה לי מקל הליכה, אבל אחר כך הוא העלים לי אותו – והלכתי" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 6-7).

כמעט בכל הספרים של דוב על העולם הקדום מופיעות דמויות בשם "הציפורים של אימא". אלה הן דמויות קסומות בדמות גברים בני אלמוות שחיים חיי נוודות, עוסקים במסחר ומעבירים למי שנוקק לכך, מסרים או חפצי עוצמה. דוב סיפר בריאיון: "פעם פגשתי בחוף את הציפור של אימא, פגשתי שחף. אז לא ידעתי מה זה. אני זוכר שאיך שראיתי אותו בחוף נעש – עזבתי הכול ורצתי אליו. היו לידו עוד שני ילדים. הוא היה מבוגר והוא דיבר איתי ואמר לי דברים, ואני הרגשתי באותו רגע שאני רוצה שהוא יהיה אבא שלי. ופתאום היה אוויר, היה מה לנשום. הייתי ילד שלא היה לו טוב. באתי ואמרתי לשמעון שאני רוצה שהשחף יהיה אבא שלי. זה לא עשה טוב ליחסים שלנו, אני מבין את זה היום, אבל אז לא היו לי מחסומים" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 5).

מעניין שהתחושה הפיזית של מועקה ושחרור בעת מפגש עם הקסום מאפיינת וחוזרת גם בראיונות של רקפת שחר, של פיילס גל, של דוב אהבה. אפשר לראות זאת גם בשיחות וראיונות עם באי טקס נוספים. גם נוגה אדמה נזכרת בפגישה הראשונה עם אבן אדומה מנוקדת במפגש "זמן אדמה":

"מרגע שפגשתי אותה..."

פאניה: "האמנת שזו היא?"

נוגה: "הבנתי שכל מה שאני רוצה - זה פה! הגעתי: מורה, רוחניות, נשיות, עזרה ל... הכול! ידעתי שזה אמת, ידעתי שזה מדויק, זה דיבר איתי... ברמה ש... ש... לא האמנתי שיכול להיות

דבר כזה! כל הדברים שאני רציתי - קורים פה! ואז החלטתי שאני מצטרפת לדרך השאמאן "
(ריאיון עם נוגה אדמה, עמ' 3).

כשאני מתארת את התרוממות הרוח שמתארים בראיונותיהם אנשי אומטה ומשתתפי טקסי הלבנה המלאה – אני מזהה רגש זה גם בנפשי. לפני כ-25 שנים הייתי בדרכי למקום שקיוויתי שיהיה לי לבית – לאחד הקיבוצים בגליל העליון. כבר היה לילה כשהגעתי לצומת מירון. ירדתי מהאוטובוס וחיכיתי להסעה מהקיבוץ. רק לבנה מלאה גדולה הציצה מבעד העננים בשמיים. חיפשתי אותה והרמתי את עיניי, וראיתי פתאום צלחת מעופפת עם אורות מרצדים בערפל שהקיף הכול. הייתי עולה חדשה נרגשת שהאמינה בכל נס אפשרי בארץ הקודש. נוסף על כך לא שלטתי בגאוגרפיה של ישראל ולא ידעתי שאני ניצבת למרגלות הר מירון שנסתר באותו רגע בערפל ושורות הבסיס הצבאי בראש ההר הם שנראו בעיניי כעב"ם. גם אחרי שגיליתי את האמת, העדפתי לפגוש את כל חבריי העולים שהגיעו לראשונה לגליל העליון בלילה בצומת מירון, לבקש מהם לעצום עיניים, להרים ראש ולפקוח את העיניים. תגובת כולם הייתה זהה: *"צלחת מעופפת בשמי ישראל!"* כך סיגלתי לי ריטואל אישי שהפך את האתר הצבאי לביטוי לכמיהתי למגע עם הלא נודע...

עם השנים נוכחתי לדעת שהר מירון הוא אכן מקום לטקסים שונים ומגוונים וביניהם גם טקסים שאמאניים. לפני כמעט שבע שנים הרצון שלי לגעת בלא נודע קיבל ביטוי גשמי כאשר החלו להיערך במירון טקסים שאמאניים לכבוד לבנה מלאה. מאז פעם בחודש, כמעט בכל מזג אוויר, אני מתייצבת עם כ-100 משתתפים בטקסים מרהיבים ומושקעים, המנסים לבנות מציאות חדשה על ההר העתיק, מציאות של החזרת הדרכים העתיקות שלדעת המארגנים התקיימו כאן בעבר הרחוק מאוד. ברור לי שהטקסים נותנים בראש ובראשונה מענה לכמיהה למופלא שחשתי מילדותי ושהיא ללא ספק חלק מההביטוס שלי, כמיהה שעם אהבת האומנות והיופי הביאה אותי לעסוק בתיאטרון. כאשר לפני שלוש שנים החלטתי לחקור אקדמית את תופעת טקס הלבנה המלאה של אומטה, לא ידעתי עדיין מאיזו זווית אחקור. באופן טבעי הפך הפרפורמטיבי, האסתטיקה של הטקס, יחסי הגומלין בין הזמן למקום, הם שמשכו את ליבי. לימודי בקורס של פרופ' עתי ציטרון "מופע כתרופה" הראו לי בבירור איך הפך הפרפורמטיבי (מופע) של שאמאניזם משפיע ומשנה חיי אדם וחברות שלמות. ככל שהייתי יותר בפעילויות אומטה, ראיתי כיצד זה קורה לאנשים סביבי וגם לי. עם השנים אני חשה יותר ויותר את רצוני לשהות בחברת אנשי אומטה: להגיע למרכז האימא הקוסמית של רקפת, לפסל בסטודיו של פיילם ולשוחח שיחות נפש עם דוב ושאר משתתפי הסדנה, ללמוד כשפנות אצל נוגה, לקרוא ספרים חדשים של דוב ולקנות מחרוזות עם קמעות שהוא יוצר, לבקר בבית פתוח של שרה אושר, להיות במסע נשים שמנחה טה-רה, לשבת על יד האש בחורשה עם פיילם שארגן לילה קסום של חיבור לנשמה, להשתתף עם שי בן זוגי בעליות לרגל שמארגנות קרן כהן ואיריס גרוס. בתקופת הקורונה הרגשתי כמה אני מתגעגעת לטקסי הלבנה המלאה. עם הזמן הבנתי שנבנתה פה קהילה ואני חלק ממנה מבחירה ומרצון להיטיב עם עצמי. כאשר ביקשתי מחלק מהמרואיינים למלא שאלון חצי-מובנה, הבחנתי שחתמתי על הטופס "באהבה, פאניה". גם קיבלתי ביטויי חיבה ואהבה ופניות נרגשות מחלק גדול מהאנשים. רקפת שחר כתבה לי: *"פאניה, תודה רבה על השאלון הנפלא ובהצלחה רבה במחקר ובלימודים שלך. אוהבת אותך,*

רקפת"; "פאניה אהובה, יש לי עוד הרבה מה לומר, אך הכתיבה 'כבדה' עבורי. לכן אם תרצי לראיין אותי או שאעזור לך גם בדרכים אחרות - אשמח מאוד. אז בבקשה אל תהססי לפנות אליי. באהבה, פיילם" (ריאיון עם פיילם גל); דוב אהבה הסכים לתת לי ראיין עומק של כמה שעות, אף שהוא וטה-רה אינם מתראיינים לתקשורת ולאקדמיה זה שנים. דוב סיים את הריאיון במילים: "באהבה גדולה! בשביל מה אני פה אם לא בשביל לעזור לך בחינוך?" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 25). לפיכך אני יכולה לקבוע שהמחקר שלי הוא חיצוני (*etic*) ופנימי (*emic*) כאחד, ובוזה כנראה ייחודו. רפפורט הגדיר ש"ריטואל זהו מבנה שלם היוצר דבר מה שאינו יכול להיווצר או להימסר על יד אף מרכיב שלו לחוד". מסיבה זו רפפורט סבור שאי אפשר להבין שום ריטואל עד הסוף רק מהתבוננות מהצד או בתוך ביצועו החלקי. כדי להבין ריטואל יש להישאב אליו כולך (Rappoport, 1999, pp. 21-24). אני רואה בטקס הלבנה המלאה את המקור הראשוני להוויה זו (פירוט נוסף – בפרק הבא). כשאני מנתחת את הקורה עם משתתפי הטקס במהלך החודש, בין טקסי הלבנה המלאה, כמה חשוב לרבים מהם להיפגש, לרקום קשרים, לנסות ליישם את המסר שמקבלים בטקס, ללמוד בקורסים של אומטה או להגיע לפעולות שונות שחברי אומטה מארגנים, להגיב זה לזה בפייסבוק, לקרוא את ספריו של דוב אהבה ולדון בהם, לחנך יחד ילדים (רוב הילדים של פעילי אומטה עד החטיבה העליונה מתחנכים יחד במעלה צביה, במוסד חינוכי שנראה להם קרוב לרוחם). כל התהליכים האלה הם סימנים של התהוות הקהילה. כמובן השאלה המתבקשת היא: מהי ההגדרה של קהילה?

מילון אבר'שושן מגדיר את הקהילה באופן מצומצם: "קהל מאורגן, ציבור מוגדר". לעומת זאת, סוציולוגים מסוף המאה ה-19 ועד ימינו הגדירו קהילות באופנים מגוונים, החל במיקום גאוגרפי וכלה בהגדרה עצמית ותחושות סובייקטיביות (ב'יוסף, 2010). באופן מודע לא אחקור הגדרות עומק של המושג קהילה, כי במחקר זה אני מתרכזת בתהליך פרפורמטיבי (טקס הלבנה המלאה) על כל היבטיו, אשר להבנתי מוביל גם להתארגנות חברתית שאפשר לקרוא לה קהילת אומטה. על הפרדוקס של ההגדרה ועל תפקיד הטקס לבניית מבנה חברתי – בפרק הבא.

טקס הלבנה המלאה כניסיון לבנות קהילה סוכנת שינוי

*When I see a bird
that walks like a duck
and swims like a duck
and quacks like a duck,
I call that bird a duck*

(James Whitcomb Riley, 1849–1916)

ארבע פעמים בשנה טקס הלבנה המלאה מסתיים במעגל שירה בהנחיית דוב אהבה. מעגלי שירה מתקיימים בטקס הלבנה המלאה הראשון שמגיע אחרי טקס שמש. יש ארבעה טקסי שמש בשנה. אלה שבאים באופן קבוע לטקסי אומטה מכירים את הסדר ומצפים באהבה למעגלי השירה. המעגלים אינם חלק מהטקס. הם מתקיימים אחרי הטקס והארוחה המשותפת. נשארים בהם רק אנשים שבוחרים בכך. כולם יושבים סביב אש שאותה עדיין מזינה מחזיקת האש. דוב ועוד כ־5–6 משתתפים מוציאים תופים, הבאהאה מחלקים דפים עם הטקסטים. בדרך כלל שרים 8–9 שירים והאירוע נמשך כ־40 דקות. גם טה-רה יושבת ליד דוב ושרה. בכל מעגל שירה שרים שירים אחרים. באומטה יש אוסף של כ־40 שירים מוכרים ואהובים על באי הטקס. כולם שרים ביחד; דוב מעודד מאוד את השירה המשותפת. לדוב יש כישרון שירה מובהק והוא מעורר אחרים להצטרף. חלק מהשירים מלווים בריקודים מובנים וידועים למשתתפים הקבועים. כך, לדוגמה, שיר התקווה "אאירשבן" מלווה בריקוד מעגל עם ידיים על כתפי הרוקדים שלידך, כשקצב הזמרה והריקוד עולה בהדרגה. "מזמור לרחם הקדושה" מושר בשני קולות עם מילים שונות – קול של גברים וקול של נשים. הנשים שרות (בתרגום) "הרחם שלי" והגברים – "הרחם שלך". בזמן הזמרה מוצע לנשים לסמן את הרחם בשתי ידיים היוצרות משולש יורד, ואילו לגברים מוצע לגעת באדמה כסמל לרחם. לבני זוג או למי שבוחרים בכך מוצע שהגבר יחבק אישה מגבה ויניח את ידיו על ידיה המונחות על בטנה באזור הרחם. השיר באנגלית Blessings מושר עם ריקוד מעגלי, ובפזמון חוזר כששרים bless you - מצביעים על מי שמברכים אותו. דוב וטה-רה בוחרים מראש אילו שירים יבוצעו בכל פעם במעגל שירה. תמיד יהיו באוסף שירים שמברכים את הלבנה המלאה; בדרך כלל יהיה שיר שמברך את הר מירון (לדוגמה, מזמור להר מירון או מזמור למעיין בפקיעין, להלן) או את הישות הקסומה הנמצאת עכשיו על ההר. לדוגמה, שיר לכבוד סיה מושר בחורף. סיה היא אישה-ציפור לבנה שמפזרת שלג על ההר. להלן אפשר לראות שירים שונים בהמחשה להסבר זה. השירים המושרים בעברית הם שירים שדוב חיבר עם עורב לבן (רוח של שאמאן עתיק שדוב מתקשר) או באנגלית – לרוב שירים שדוב הביא מהפסטיבלים בגלסטונבורי באנגליה, שם הייתה לו בסוף שנות ה־90

התגלות של האימא הגדולה. תמיד יש גם שירים ב"שפה הקדומה" שעליה הסברתי במבוא. לפעמים יש גם שירים בשפות אינדיאניות שאותם דוב הביא משהותו בשמורות.

השיר של אלום - זה שמתעורר שוב ושוב

/ עורב לבן ודוב אהבה

דרכך היא דרך עולמות - יש בה אתגרים ואוצרות
דרך לבבות, דרך זכרונות - זו דרכי שלי לחיות (2X)

אחרייך כל ימי אנדוד
אחר טוב עינייך עוד ועוד
בתוך אש ודרך מים, בהר ובמדבר
אתמוליי שלך הם כמו גם המחר

דרכך היא דרך הזמנים - מתפתלת בין העידינים
דרך של נופים, דרך ערפילים - זו דרכי לעולמים (X)

אחרייך כל ימי אנדוד...

BLESSINGS

Mother of air, fire, water and earth -
Grandmother, virgin, lover, mother of birth
Bless you - bless me, bless you - bless me, bless
you - bless me, bless you - bless me
Mother, Mother, Mother, Mother -
Grate Mother of us all

ברכה לאמא

When the moon is full and the tide is high -
I am calling you my Lady

לכבוד סיה

סיה-נא I-נדדה, סיה-נא בימה טיה
אה - סיה-נא (4 X)
אמא סיה המשליגה, אמא סיה פותחת מערח
הקדמונים הקדושה
אה - אמא סיה

מזמור למעיין בפקיעין / עורב לבן ודוב אהבה

ופתאום נפגשנו כאן אחר עידן
ונדמה כי רק אתמול נפרדנו שוב,
ובעינייך הצוחקות היה רק טוב אליי
ולבי הבהב כמו כוכב כסוף.

כמה טוב לראות אותך,
כמה טוב לשמוע את קולך עמנו שוב.
כמה טוב לראות אותך,
כמה טוב שוב להיות כל כך כל כך אהוב.

במימיך יש עוד רח אחד נשכח
המבקש באור של יום להיות חשוף,
ולמרות שהמזבח הישן הושמד
עולי רגל יעלו אלייך שוב.

כמה טוב לראות אותך,
כמה טוב במים הצלולים להשתקף.
כמה טוב לראות אותך,
כמה טוב לשתות שוב מהקסם הנוסף

שיר נודדים / עורב לבן ודוב אהבה

את פותחת אליי את דרכייך - את שירי אהבתיך
את כל ניגוני לבך, ואני מוקסם הולך אחרייך
את פותחת אליי את דרכייך - והרוח שוב מושך,
מזמר הוא את יופייך, ואני מוקסם הולך אחרייך

אין לי דרך מלבד הדרך שלך - אהובה

את פותחת אלי את דרכייך - כסרטים הם על
גופך, מובילים אל טוב נופך, ואני מוקסם הולך
אחרייך

את פותחת אליי את דרכייך - הן קוראות בשמי
בשקט, מזמינות אותי לגשת, ואני מוקסם הולך
אחרייך

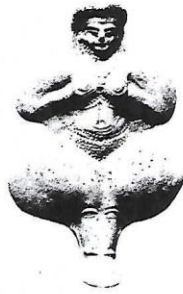
אין לי דרך מלבד הדרך שלך - אהובה

מזמור לרחם הקדושה

איצ'ומיה מיו/איז 2X
אָה-י!הא אָה-מָהא
איצ'ומיה מיו/איז אָה אָה אָה
הרחם (באר המשאלות) שלי/שלך
מקום אהבתי מקום סגידתי
הרחם (באר המשאלות) שלי/שלך אהההה

גבירת שמיים וארץ / עורב לבן ודוב אהבה

גבירת הארץ הטובה – בואי אלינו איננה
אלה של שמש ולבנה – בואי אלינו איננה
ברכי אותנו בחלב כוכבייך (2X)
אינננה אינננה איננה (4X)
את התגלמות האהבה – בואי אלינו איננה
אמא של מוות ולידה – בואי אלינו איננה
ברכי אותנו בחלב כוכבייך (2X)
אינננה אינננה איננה (4X)
ידייך הן המרפאות – בואי אלינו איננה
רוחך מנחה המיילדות – בואי אלינו איננה
ברכי אותנו בחלב כוכבייך (2X)
אינננה אינננה איננה (8X)

מזמור להר מירון

אָגן ד-נמו אָגן ד-הי
שׁוֹהֶשׁ סָה
אָגן הָהָר, אָגן הַבוֹהֶק
מָגן הַלֵּב

מזמור ריפוי מדרכן של הקושרות

אמי הלבנה ממלאת את ידיי באורה
אורה של אמי זורח אלייך ילדה
קחי מאור הלבנה אהובה
קחי מטוב הגבירה יקרה
ובואי אלינו אל החיים חזרה
קחי את אהבת הלבנה
אורה יאיר את דרכך הטובה
ובואי אלינו אל החיים חזרה

HER WELL

WE WILL NEVER
EVER LOOSE OUR WAY
TO THE WELL OF HER MEMORY
AND THE POWER OF HER LIVING FLAM
IT WILL RISE, IT WILL RISE AGAIN!

עולם לא נאבד את הדרך אל מעיין הזכרון
שלה
נוצמת שלהבתה החיה תגבר שוב אל תוך
עולמנו

מזמור ריפוי

בעלת, בעלת חיים 2 X
אוווו – בעלת חיים

למעגלי שירה יש אפקט מגבש מאוד. אנשים מצפים להם, ולטקסי הלבנה המלאה שאחריהם יהיה מעגל שירה, מגיעים באופן מובהק יותר אנשים. מעגלי השירה הם חלק מאווירת החג, חלק מאותם אלמנטים פרפורמטיביים שמושכים את משתתפי הטקסים להיות יחד בזמן הטקס ולרצות להמשיך להיות יחד בין הטקסים. עינב קליגר אומרת שייבתחלה זה היה נראה כמו

הצגה, אך ככל שהגעתי ליותר טקסים – התחלתי לראות ולהרגיש את העומקים בטקס וזה הפך להיות חוויה רוחנית ותרבותית גם יחד". בהמשך הריאיון עינב קובעת באופן חד־משמעי שני דברים: "מבחינתי טקסי הלבנה המלאה וטקסי השמש הם החגים שלי... אומטה זו המשפחה שלי" (ריאיון עם עינב קליגר); נוף אדוות אומרת: "כשאני בטקס אני חווה קדושה... אני מרגישה קרבה לאנשים שמגיעים לטקס, כאלה שאני מכירה וגם כאלה שאני פוגשת פעם ראשונה בטקס. יש לי חוויה של משפחה, של שבט, של ביחד, של שייכות מאוד חזקה" (ריאיון עם נוף אדוות). אחרי שנוף הפסיקה להיות במסלול של תלמידה בדרך השאמאן, היא חזרה להיות חלק מצוות באהאה, וכפי שהיא כותבת – משתתפת בכל הפעלות אומטה. נוסף על כך נוף גם לומדת בחוג לפיסול אצל פיילם ומפסלת דמויות טקסיות המתאימות לדרך הנשמית שלה. נוף מציינת שהתפתחו לה קשרים חברתיים מאוד קרובים "משמעותיים ואינטימיים עם משתתפות ומשתתפים אחרים במהלך השנים. והם מעגל האנשים הקרוב אליי ביותר" (ריאיון עם נוף אדוות); רקפת שחר מציינת: "כן, התפתחו קשרים חברתיים עם משתתפים אחרים בטקסי הלבנה. זכיתי להכיר אנשים יפים, גברים נשים וילדים מכל רחבי הארץ ואף ברחבי העולם, רובם טבעונים וזה עשה לי נעים בנשמה, נשמות מופלאות שאימא אדמה בליבם, אנשים מתקופות חיים קודמות, שזכיתי לפגוש בחיים אלו שוב. מעבר לטקסי הלבנה, נפגשים באירועים חברתיים ואישיים, מטיילים ביחד, מבליים ביחד והרבה מהקשרים החברתיים הללו הפכו לקשרי משפחה אוהבת, משפחה נשמית. חלקנו עברנו לגור בכפר ורדים והסביבה וחולקים פעילויות חברתיות אישיות וקהילתיות" (ריאיון עם רקפת שחר); פיילם גל מציין: "הפכתי חלק מאנשי אומטה למשפחתי. זכיתי באחים ואחיות לדרך רוחנית ויש בליבי אהבה גדולה אליה". יהל חכם כותבת שאף שקשרים חברתיים פחות נרקמים אצלה בטקסים כי "לרוב אחרי טקס אני לא מרבה לדבר, אני מרגישה רצון להיות עם עצמי", אבל היא בכל זאת משתתפת בפעולות רבות של אומטה ומגדירה את עצמה "חלק ממשפחת אומטה". קרן כהן אומרת: "אומטה היא משפחה בשבילי ויש לי חברות וחברים טובים מאוד באומטה. כולם מגיעים ומגיעות לטקסים וגם ללימודים אחרים. יש לי הרבה קשרים עם כאלה שמגיעים רק לטקסים" (ריאיון עם קרן כהן); אלה תאומים אוהבת את הייתחושה של שמחה רבה לפגוש אנשים אהובים ולבלות איתם לאור המדורה בלילה... בוודאי שהתפתחו יחסים חברתיים עם המשתתפים בטקסים ובסדנאות. יש לי משם חברות ממש-ממש טובות החיות בדרך שלנו כאן על פניה של אימא אדמה" (ריאיון עם אלה תאומים); שרה אושר אומרת ש"אומטה היא המקום שבחרתי להדרכה, לבית ולחיים שלי... רוב האנשים שהגיעו לטקסים הכרתי ויש כאלה שאני פוגשת רק בטקסים ומאוד נעים לי לפגוש אותם... יש קשר קרוב מאוד וחברי ותמיכה הדדית" (ריאיון עם שרה אושר); שי גרינשפון כותב: "חלק ניכר ממשתתפי הטקסים והפעילים/מארגנים גרים כמוני בכפר ורדים. אנו נפגשים במרכז המסחרי ובכלל. בטקסים חלק משמעותי, נוסף על פן האסתטי – זה הפך החברתי. זו מעין קהילה שאני מכיר – נפגשים, מדברים על החיים, משפחה וכולי. עם דוב אנו ממש מיוחדים – תמיד חיבוק דוב כשנפגשים, אני משתדל להביא לטקסים בלינצ'ס שהוא אוהב, לחשיפת הספר הבאתי ריבה שהוא אהב. נהנה מקשרים חברתיים עם אנשים אלה בטקסים ומחוצה להם" (ריאיון עם שי גרינשפון).

כל המצוטט לעיל והתהליך שעברתי במהלך החקר מביא אותי לשאלת יסוד: למה דרוש טקס לבנה מלאה? מה תפקידו בתהליך הקמת קהילת אומטה? דוב אהבה מבהיר בדיוק מה לדעתו תפקיד הטקס בכלל ולמה צריך טקס לבנה מלאה באומטה:

ילטקס יש תפקיד... טקס – הוא כלי לבריאת המציאות [ההדגשה שלי, פ"ג]. הוא לוקח כוונה אנרגטית-רוחנית, הוא לוקח עשייה פיזית (שיש בה הרבה סימבוליקה) – והוא מחתן אותן ביחד. זו הדרך הטובה ביותר שאנו בדרך שלנו רואים לייצר מציאות."

פאניה: 'הקא, סיה, הא?' "

דוב: 'בדיוק! וכיוון שאנחנו חיים בעולם שהוא דואלי – אז אנחנו מפגישים גבר ואישה וכך נולד תינוק, נוצרת מציאות. מפגישים אש ומים – נולד מרק, נוצרת מציאות. אז אם אנחנו מפגישים אנרגטי, רוחני, כוונתי – עם פיסי, מעשי, פעולתי – אנחנו בוראים מציאות. וכל טקס – מציאות שהוא רוצה לברוא, בהתאם לכך. אני חושב שאנחנו מחזיקים את טקסי הלבנה משתי סיבות:

ראשונה – כי זו דרך לתלמידות בדרך להתאמן, וזה חשוב נרא,

והשנייה – כי זו הדרך בשבילנו לתת. אנחנו פותחים את הלב שלנו, את הבית שלנו – ועושים את זה הכי עמוק. אני לא לובש חליפה ועניבה ומרצה על שאמאניזם – אנחנו מכניסים את האנשים לתוך הקישקע שלנו – ונותנים את הכי טוב שיש לנו. בעיניי זה חשוב.

דבר שלישי – זה אקט חינוכי. אני מאמין שלא משנה מה את היום – שאמאן, מרפא, קוראת בקלפים, מיילדת – לא משנה מה אנחנו היום, אני מאמין שהעבודה שלנו כיום היא חינוך. אנחנו לא אמורים לשבת במקדשים או בכיכרות, אלא חינוך הוא העניין שלנו, ודרך הטקסים אנו מלמדים אנשים שיש אימא אדמה, שיש קדושה שלא מחוברת לדת.

אז אנו מחזיקים טקסים כדי שהתלמידות תלמדנה, שנפתח את הלב שלנו – וכדי שנספר לעולם הזה ש... שאנחנו חוזרות, אנחנו חוזרות ביג-טיים!"

בעקבות קריסטוף וולף אני רואה ארבעה כיוונים עיקריים של תיאוריית הריטואל:

1. המפנים את תשומת הלב לקשרי הריטואל לדת ולמיתוסים (פרייזר, אליאדה).
2. המפנים את תשומת הלב לקשר בין הריטואלים למבנים חברתיים (דירקהיים, ון גנפ).
3. החוקרים את משמעות הריטואל לסמליות תרבותית ותקשורת חברתית (גירץ, סלנס).
4. החוקרים את הצורות הפרפורמטיביות של ריטואל המאפשרות לחברות ליצור, לפצות וליישב הבדלים (טמבייה, שכנר, בורדייה) (Wulf, 2010, pp. 24-25).

בהתבוננות בטקס הלבנה המלאה אני רואה שהוא אפשרי לחקירה בכל אחד מארבעת הכיוונים. וולף מפנה את תשומת ליבנו לחשיבות הפן הרגשי של הריטואל: "קהילות נוצרות בתוך כדי ריטואלים ובזכותם ומכוח הרגשות שהריטואלים מעוררים" (Wulf, 2010, p. 39). לפי וולף,

ריטואלים שונים מעוררים רגשות שונים ורגשות אלה מסייעים לשימור זיכרונות משותפים. את התהליך שולף רואה כתהליך יצירת קהילה אפשר לראות בבהירות בציטוטים מהראיונות של אנשי אומטה.

נוסף על התפקיד המאחד של טקס הלבנה המלאה, אני רואה איך קהילת אומטה שמתגבשת בשנים האחרונות מביאה לשינויים משמעותיים בחייהם האישיים של משתתפי הטקסים ובחייהם החברתיים. כך לדוגמה לפני כשבע שנים קבוצה גדולה (כ־20 איש ואישה) של מי שהיו מעורבים ב"רוח הגדולה" וברובם גרו במיתר, התיקו את מקום מגוריהם לכפר ורדים והסביבה. חלק מהם במשך השנים אף קנו בתים בכפר ורדים וחלק ממשיכים לגור בשכירות. נוגה אמרה בריאיון שלה שהיא עברה לכפר ורדים כדי לחיות קרוב יותר להר מירון ("ההר הקדוש") ואילו שרה אושר הצהירה בריאיון ישירות: "גרתי ברחובות 30 שנה ועברתי למיתר בעקבות המורים הרוחניים שלי. לאחר שלוש שנים וחצי עברתי לצפון לכפר ורדים, גם בעקבות המורים הרוחניים שעזבו את מיתר... אומטה היא המקום שבחרתי להדרכה, לבית ולחיים שלי" (ריאיון עם שרה אושר). שוחחתי עם דוב אהבה על התופעה של שינוי כה משמעותי שהתחולל אצל רבים מאנשי אומטה. דוב הסביר זאת כך: "כי הם מרגישים טוב על ידינו. עדיף לשאול אותם – אבל אני חושב... תראי, אילו הייתי חי בארה"ב – הייתי עובר לסבתא טווילה. ממש. אין פה סימני שאילה. זה ככה. אם יש איזושהי נביעה שעושה טוב – אז את רוצה להיות לידה. גם כי את נהנית מהמים – וגם כל פעם יש התפרצות – את קרובה. מי שמגיע אלינו מאשקלון – לא פשוט לה. יש מי שמגיע פעם בשבועיים מאילת. זה קשה" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 13). דוב גם נזכר שכשהוא וטה-רה למדו אצל הסבתא טווילה, הם היו טסים אליה כל שנה לארה"ב כי דוב הרגיש שידע בלבד אינו מספיק. לפי דבריו "הרגשתי שאני צריך לדרוך על האדמה... הייתי צריך לדרוך על האדמה הזאת... לכן כשאנשים כאן אומרים שתל אביב זה רחוק להם" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 9). כשדוב וטה-רה עברו לכפר ורדים ופתחו את מרכז אומטה, טה-רה החלה להרגיש את "הדרכים העתיקות" ואנשים שהם "נושאי הדרך". היא קראה לזה "שבטנו הקדום" ואז דוב וטה-רה "התחלנו לקרוא לשבט הקדום שלנו ולעבוד איתו והתחלנו עם הסהרל שזה מסלול שמיועד לאנשים שבתוך עצמם פנימה הם יודעים שהם כאן כדי לשרת את האנושות – ואני קורא לזה 'מהצד של הכלה'. הם באים מהצד של הנשיות" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 12). דוב מדגיש שב"רוח הגדולה" לא היה מקום לסהרל. הוא עבד שם עם כמה פעילים כדי ללמד אותם איך להיות משרתים של אימא הגדולה, אבל בתקופה זו זה עוד לא היה מובן להם. "שבטנו הקדום" – סהרל – שמתהווה בתוך אומטה זהו סוג של קהילה בתוך קהילה המאוחדת, נוסף על כל החוויות שיש באומטה, גם על ידי מטרה משותפת. זו קבוצה מאוחדת מאוד שלכל אחד מהם יש דרך נשמית. את הדרך עבורם מעלה מזיכרונו דוב שזה תפקידו בתור אינו. אחרי תקופה בסהרל שבה הם לומדים את הדרך, אנשי סהרל מתחילים לפעול לפי הייעוד שלהם. כך, לדוגמה, לפני כחמש שנים קיבלה שרה אושר את דרכה להיות נושאת הברכה של אימא תנית וזה שינה דרסטית את חייה. היא מתלבשת בצבעי תכלת (צבעה של תנית), צובעת את שיער השיבה שלה לתכלת, לפחות פעם בשבוע היא נוסעת לחוף בשבי ציון ושם מתחת לעץ רחב צמרת היא מחזיקה סוג של מזבח מאבנים שעליהן ציירה סמלי תנית ושם היא מקיימת פגישות, אופה לחם לכבוד תנית, עורכת טקסים אישיים למעוניינים. הייתי איתה כמה פעמים, הרגשתי רוגע

וברכה וראיתי ציפורים שכבר מכירות אותה ומתקרבות כשהיא יושבת שם, כמו שמכירים אותה גם תושבי שבי ציון הגרים בסביבה. פעם בשבוע, בשבת, שרה אושר פותחת בשוק תרשיחא דוכן עם קמעות ודמויות של האם הגדולה שהיא מכינה אך לרוב אינה מוכרת אותם אלא מברכת את המבקשים ברכה. לדבריה, נושאות הברכה של תנית בעבר הרחוק ישבו בשווקים והיו מברכות את האנשים. שרה חולמת להחזיר את המסורת הזאת. את הסיפורים שדוב נזכר בהם הוא ערך לאחרונה בשני כרכים של ספר "ההיסטוריה הנשית הנשכחת של ארץ ישראל". כמו כל הספרים של דוב הם הודפסו בהוצאת "ערבה לבנה רוקדת" שהיא הוצאה פרטית של אומטה.

בגלל אירצון להשתמש במונח קהילה, טרנר הכניס לשימוש מושג *communitas* שאותו שאב מגודמן (הוגה רעיונות אנרכיזם, מהפכות נעורים, ביסקסואליות בארה"ב בשנות ה-30–40 של המאה ה-20). טרנר הגדיר את קומיוניטיס כ"איכות תקשורת מושלמת בין בני אדם של זהות מסוימת מוסכמת" הנוצרת באופן ספונטני בכל סוגי קבוצות. קומיוניטיס זו גם תחושת שותפות ואינטימיות שמתפתחת בקבוצת אנשים החווים ביחד לימינליות (Turner, 1983). טרנר העיר גם שבחברות מסורתיות קומיוניטיס מקבל אופי מיסטי וכמצב ריטואלי מציע לא רק תקשורת איכותית בין משתתפי הריטואל אלא גם עם כוחות נשגבים. אני רואה שבאי הטקסים של הלבנה המלאה, במיוחד סהרל אך לא רק הם, נמצאים בעת הטקסים במצב לימינלי שבין העולם נטול הקדושה שמסביב לעולם המיסטי שבתוך המעגל המקודש של הטקס. כמובן שאני מבינה שלימינליות שאני רואה בעת טקס הלבנה המלאה אינה זו של טקס מעבר בשבט אפריקאי, אבל קיום של קו דק שסביבו עולם של חול ובתוכו עולם של קדושה, וגם עולם הקדושה הוא זמני – יוצר חוויה של "לא פה ולא שם", חוויה שאני רואה בה חוויה לימינלית. בתור דמויות לימינליות, באי הטקס יוצרים בעת הטקס קומיוניטיס, סוג של קהילה ריטואלית זמנית. טרנר מציין שאחת התכונות של מי שנמצאים במצב הלימינלי היא נטייתם לקשור קשרים חברתיים עם מי שנמצאים באותו סטטוס (Turner, 1983, p. 169). מי שבאים פעם אחר פעם וחווים לימינליות זו אך נשאבים בהדרגה לפעילות אומטה, עוברים בעצם למצב של קהילה שהציר סביבו היא התגבשה הוא של פעילות ריטואלית.

לקראת סוף הריאיון שאלתי את דוב האם הוא רואה את אומטה כקהילה. הוא ענה ישירות ובאופן נחרץ – לא. כדי לנמק את נחרצותו דוב אמר שיש לו בעיה להגדיר את אומטה כקהילה כי הוא זוכר היטב (הכוונה – זוכר מחיים קודמים) מה זו קהילה: "במהות – זה ערבות הדדית. וזה רחוק להגיע לשם. אבן אדומה מנוקדת (היה לנו פעם רצון להגיע לשם, להקים קהילה) אמרה שזה לוקח במינימום 30 שנים. היום משתמשים במילה 'קהילה' בצורה מאוד נזילה. 'קהילת פייסבוק' וכו'... בגלל זה אני לא רואה את מה שקורה באומטה כקהילה... אבל קהילה – זה משהו אחר, זה סוג של קשר שאנחנו לא מכירים, במיוחד לא בארץ ישראל עם לפיתה חזקה של משפחה ביולוגית גרעינית. שם זה מחזיק, ולפתוח קשר זה כדי ליצור חיבור אחר – זה דורש... קהילה – זה משהו מאוד אחר בשבילי, ולכן אני לא שואף לזה. אני בטוח שכשהעולם יהיה שאמאני – הקהילות תחלנה להיווצר. ובטח שזה יהיה מטריארכלי".

פאניה: "ואין לך הרגשה של קהילה שנוצרת בזמן הטקס, אפילו אם זה לשעתיים-שלוש של הטקס?"

דוב: "הפיזי של זה נראה כמו קהילה, אבל הנשמה שלו... אני לא חווה את זה. אני לא חווה את הביחד הזה שיש בקהילה אמיתית. וזה בסדר, כי זה העולם, במיוחד בארץ ישראל שמורכבת ברובה מיהודים שקשורים למשפחתיות בגלל מה שקרה בגולה, אני מבין את השורשים וההיסטוריה ובגלל זה לא בא נגד. אני מבין שזה עכשיו ככה. ואנחנו נותנים אלטרנטיבות – בואו אלינו, כאן לא ישפטו אתכם ויהיה לכם טוב. אם מתוך זה לאט-לאט ייווצר משהו (ואני מאמין שהוא ייווצר) – זה יהיה נהדר" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 25).

בצורה שדוב אהבה מדבר על קהילה מטריארכלית – ברור שאין קהילה כזאת באומטה. אין הבנה שמה ששאמאן אומרת הוא קדוש ומחייב את כולם, בגלל ששאמאן (כפי שדוב מגדיר) רואה את כל האנשים בקהילה שלה ויודעת לשים אותם במקום הנכון להם (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 1). כשתקום הקהילה האידיאלית העתידית של עולם מטריארכלי - אז הקהילה הזאת תעשה את 'האנושות קודם כול פחות כואבת, אחר כך יותר בהרמוניה ובסוף במקום של הרמוניה ושל נועם. שאלה לא בדיוק הערכים שאנו גדלים עליהם היום – נועם, עושר, שמחה" (ריאיון עם דוב אהבה, עמ' 2).

עד כאן אני מראה כיצד לדעתי טקס הלבנה המלאה הוא גורם פרפורמטיבי לבניית קהילת אומטה. מהתיאור הגדוש וניתוחו מצטיירת בבירור תמונת קהילה המתהווה סביב מרכז ההכשרה אומטה. זו קהילה המתגבשת סביב ערכים משותפים שהעיקרי ביניהם – בניית חברה מטריארכלית עתידית. טקס הלבנה המלאה הוא ייצוג פרפורמטיבי של חברה כזאת.

אף שאני רואה ומראה במחקר זה איך על בסיס טקס הלבנה המלאה התפתחה קהילה, אוסיף ואסיים בבדיקה של מאפייני קהילה גם במדדים סוציולוגיים, כדי לבחון את סוגיית בניית הקהילה מעוד זוויית. אשתמש לצורך זה בדגם שמציע שי ב'יוסף בעבודת הדוקטורט שלו. הגדרת הקהילה כמערכת חברתית יונקת מהגישה הרואה במערכת חברתית מוסד מתווך המאפשר לחבריו סביבה פשוטה יחסית בתוך סביבה חיצונית מורכבת (ב'יוסף, 2010). על סמך הגדרות שהוא בוחן, ב'יוסף מציע מודל רב'ממדי ככלי לתיאור ולחקר קהילות באשר הן. לפיכך אני מתבוננת באומטה על פי הממדים הללו:

ממדים ממודל רב'ממדי ככלי לתיאור ולחקר קהילות.	מצב העניינים באומטה לאור מדד נתון.
מגוון התארגנויות – מתוך יחסי גומלין בקהילה מתפתחים	קיימות, כפי שהראיתי בעבודה, התארגנויות המבוססות על יחסי גומלין. ראשית, ישנן התארגנויות פורמליות, שהפעילים בהן מקבלים הכשרה והסמכה מפי ראשי

<p>אומטה ופועלים על פי הנחיותיהם. אלה הם "באהאה" - "מי שעושים למען אימא אדמה", שזו התארגנות של מי שעושים, בין היתר, את כל ההכנות הפיזיות לטקסי הלבנה המלאה, בהנחייתה של מחזיקת הטקס. דוגמה שנייה להתארגנות פורמלית הם "סהרל" - מי שהיו בחיים קודמים חלק מ"שבטנו הקדום", לפי הגדרת טה-רה. אנשים אלה עוברים הכשרה באומטה במשך כשנתיים, ולאחר מכן כל אחד יוצא לדרך עצמאית של הפצת "הדרך הנשמטית" שלו. לצד המוסדות הפורמליים הללו קיימות התארגנויות בלתי פורמליות. דוגמאות להתארגנויות כאלה הן טיולים וקניות משותפות והפניית ילדים לאותו בית ספר. גם בעצם המעבר של חלק ניכר מפעילי אומטה לגור בכפר ורדים קרוב למרכז אומטה - אפשר לראות סוג של התארגנות בלתי פורמלית.</p>	<p>מוסדות חברתיים פורמליים ובלתי פורמליים.</p>
<p>יש ללא ספק מערך ערכים ואמונות המגדיר את אומטה ואת הציבור שבא לטקסים ולפעילויות אחרות. אלה הם ערכי בניית בסיס לחברה מטריארכלית העתידה לבוא; ערך חופש בחירה שעליו לא משפיעים אפילו כוחות נשגבים; יחס משמר לטבע בסגנון אקו-שאמאניזם; פרדיגמה שהעולם סביבנו חזור בקסם ואפשר ליצור בו מציאות (לדוגמה - דרך קיום "הקא", "סיה", "הו"); ערך תמיכה הדדית - לצד ערך קבלת השונה ואי-שיפוטיות.</p>	<p>זיקה משותפת לערכים.</p>
<p>בשלב זה קשה לראות באומטה משאבים חומריים משותפים. לא גיליתי כאלה. אולם אפשר לראות היבט מסוים של זה בבניית הון סימבולי וחברתי של פעילי אומטה כיחידים ושל קהילתם כמכלול. הון סימבולי והון חברתי מתורגמים גם להון חומרי כשחברי הקהילה מוכרים מוצרים ושירותים וגם קונים אלה מאלה.</p>	<p>זיקה משותפת למשאבים חומריים.</p>
<p>בטקסי הלבנה המלאה נוצרות אינטראקציות בין אישיות, במיוחד סביב שולחן האוכל. קשרים אלה מתהדקים מטקס לטקס וכן בפעילויות משותפות,</p>	<p>יחסים אישיים ומתמשכים בין אנשים וקבוצות - מערכת</p>

<p>פורמליות ובלתי פורמליות, בין הטקסים. דוגמאות מובהקות לכך עולות מתוך ראיונות של פיילס גל, רקפת שחר ושרה אושר – שלושתם חלק מ"סהל".</p>	<p>אינטימית חברתית המבוססת על אכפתיות הדדית.</p>
<p>אפשר לראות בהחלט הזדהות ותחושת השתייכות שהיא וולונטרית לחלוטין ומגובה בערך חופש הבחירה המודגש על ידי ראשי אומטה. כך, "באהאה" היא התארגנות וולונטרית לחלוטין המונעת מתחושת מחויבות והשתייכות לחזון שירות אימא אדמה. מרכז אומטה עצמו, שנמצא בצמוד לביתם של דוב וטה-רה, ו"המקדש הלבן" השוכן בתוכו, הם מוקד משיכה, הזדהות והשתייכות. תחושות אלה מתגברות כאשר פעילי אומטה מתנדבים בפעילויות השונות במרכז אומטה ורואים בפעילויות אלה חלק חשוב ממארג חייהם.</p>	<p>מוקד להזדהות – מדובר בהזדהות וולונטרית הנמצאת בתודעת ההשתייכות של הפרטים לקהילה.</p>

כך, כמו בשיר אמריקאי שהפך לפתגם, המתנוסס בראש פרק זה – אם בארבעה (לפחות) מתוך חמישה מדדים אומטה נראית כמו קהילה ומרגישה לרוב האנשים שבה כקהילה ואפילו מעין משפחה (מה שמוזכר לא פעם בראיונות) - אני מציעה לראות בה קהילה.

תרומתו של המחקר

התרומות של מחקרי הן להערכת בתחומים האלה:

- חקר הטקס כגורם המלכד את הקהילה

חוקרי שאמאניזם מסורתי (אליאדה 2000; ז'רבינה 2017; ברסנב 2017) של קבוצות אתניות/שבטיות עמדו בפני שילוב אורגני של אמונות דתיות ייחודיות לכל אתנוס עם פרקטיקות טקסיות. לרוב היה הדבר משולב עם השפה האתנית הייחודית ואורחות חיים מסורתיים. לפיכך חקר הפרקטיקה הטקסית היה חלק מחקר התרבות האתנית/שבטית מסורתית. כלומר טקס בחברה מסורתית לא נועד ליצור קהילה יש מאין כי הוא התקיים בקהילה אורגנית קיימת.

תרומתי היא בכך שחקרתי את קבוצת אומטה שאין לה תרבות שבטית שורשית של קבוצה אתנית. יש לה אוסף אקלקטי של אמונות האופייני לנוי אייג'י ללא שפה אתנית וחיי כלכלה מסורתיים, פרגמנטריות של הקבוצה עצמה. לפיכך תרומתי היא בחקר (כנראה מהראשונים

בישראל) שהראה כי בנסיבות אלה הטקס (שהוא התנהגות סמלית קבוצתית ופומבית) אכן מצליח לבנות קהילה מאוסף הפרטים.

- תרומה בחקר פרפורמטיביות של הטקס כחלק מאנתרופולוגיה תיאטרונית

הפן הפרפורמטיבי הבולט בטקסים אלה אינו המשך של מסורת פרפורמנס שבטית שורשית כלשהי אלא מעשה יצירה אקלקטי המשתנה ללא הרף. מחקרי זה הוא תרומה נוספת להעמקת הידע בתחום האנתרופולוגיה התיאטרונית ופרקטיקות פרפורמטיביות. אנתרופולוגיה תיאטרונית נוסדה מצד אחד בידי חוקרים בולטים כמו יבריינוב, גרוטובסקי, ארטו וברבה - אך מהצד האחר לא זכתה עדיין למחקר מעמיק בעברית. עבודת התזה שלי יכולה לתרום לתחום זה בעברית, על בסיס חקר קבוצה מקומית ייחודית שהיא חלק מתופעה עולמית.

- תרומה לחקר ניו אייגי בישראל

אף שתופעת העידן החדש מוכרת ונפוצה בישראל משנות ה-90, על הזרם הנאו-שאמאני בישראל ישנם מחקרים בודדים (יבלברג, 2004; רוח מדבר, 2013). הדבר מוסבר, בין היתר, בכך שמנהיגי קבוצת אומטה (כאחת משתי התארגנויות נאו-שאמאניות גדולות הקיימות בישראל) אינם מקיימים מגע עם אנשי האקדמיה ולאחרונה גם אינם מתראיינים בכלי התקשורת. אני, כמשתתפת פעילה בטקסים ובפעולות אחרות של אומטה זה שש שנים, זכיתי לשיחות מרובות עם מייסדי אומטה ומחזיקות הטקס שהעניקו לי ראיונות מפורטים לגבי מבנה הטקסים וייעודם, מה שאפשר לי להתעמק בחקר הנושא מעבר למה שעשו קודמיי.

- תרומה לחקר הר מירון כאתר פולחני

קיימים מחקרים אקדמיים בודדים (הוס, 2001; ריינר, 2005, 2012) המנתחים את הריטואלים הדתיים המתקיימים על הר מירון. כמעט כולם מתייחסים להילולה סביב קבר רשב"י ולטקסים להורדת הגשם סביב קברי הלל ושמאי. מצאתי מעט מאוד תיאורים של חגיגות סביב המקאם של נבי סבלאן. חוץ מהתייחסות קצרה בדו"ח "נאו-שאמאניזם: מהו", אין מחקר אקדמי על תופעה שאמאנית הקשורה למקום המקודש זה כבר לדתות אחרות. למיטב ידיעתי – מחקרי זה הוא הראשון על אודות תופעה זו בישראל.

- תרומה להבנת הצורך הבסיסי של האדם בחברה פרגמנטרית, כמעט נטולת טקסים קיבוציים, להשתתף בטקס

מחקר זה שבו שולבו ראיונות עומק עם משתתפי הטקס לצד ראיונות עם מחזיקות הטקס תורם תובנות לגבי המניעים של באי הטקס בני זמננו, ישראלים בני המאה ה-21, שלא התחנכו במסורת שאמאנית שבטית. עם זאת, עסקתי גם בתופעה נרחבת יותר הנוגעת בשאלה מה מושך אדם בן זמננו לטקסים בפרט ולטכניקות אקסטטיות בכלל. כך, לדוגמה, פליפנקו (Philipenko) וחאצ'יטוריאן (Khachaturian) במאמרם "התודעות המותמרות של סובייקט משתנה בקונטקסט של משבר הלוגוצנטריזם", חושבים שיש סיבה למשיכה כזאת. לדעתם, אנו חיים

בתקופת שקיעה, שעולמנו "המזדקן" איבד את האידיאלים המטאפיזיים, והתרבות הרשמית מתקשה לכפות על אדם לשרת את האידיאלים והערכים שלה וכן למנוע ממנו להימלט. במצב זה מתפרצות לחיינו שיטות משנות תודעה.

בהקשר המתואר כאן העלה מחקרי ששיטות משנות תודעה (בדרך פרפורמטיבית) משתקפות בחיי הפרט וגורמות לו להשתתף שוב ושוב בטקסי הלבנה המלאה ולהצטרף עם הזמן לקהילה המתגבשת. כל חוקר עתידי של פרקטיקות אקסטטיות יוכל להשתמש בתיאור הגדוש ובניתוחים מעבודה זו כחומר גלם ייחודי.

סיכום ומסקנות

במרכזה של עבודה זו עומד ניתוח טקס הלבנה המלאה של קבוצת אומטה בניסיון להבין את הטקס ככלי מכונן קהילה. זהו ניתוח טקס אקלקטי של האדם הפוסט־מודרני בשאיפה להבין את הצורך הבסיסי של האדם להשתתף בטקס ולהשתייך לקהילה.

מייסדי קבוצת אומטה רואים את עצמם כמנהיגים ומנהיגות של עולם חדש-ישן שיקום, עולם מטריארכלי אידיאלי, ומשחזרים עולם זה באמצעות הטקסים. מארגני הטקסים משתמשים בכישרונות הפרפורמטיביים הרבים שלהם.

שאלת המחקר שעסקתי בה היא באיזה אופן הטקס מייצר/בונה קהילה. השערת המחקר הייתה שקהילת אומטה נבנית כקהילה באמצעות טקסיה ובמהלכם. הסוגיות המרכזיות של מחקרי עסקו באופנים שבהם טקס משרת תהליכים של בניית קהילה. המחקר בוחן איזה סוג של קהילה נבנה דרך הטקס והאם ההשתייכות לקהילה המתהווה סביב אומטה משנה את אורחות החיים של המשתתפים. המחקר מתרכז בפרפורמטיבי של טקסי הלבנה המלאה והשפעתו של פן זה על משתתפי הטקס.

מכיוון שהשתמשתי ככלים לחקר במושגים "הביטוס" ו"שדה" של ברדייה – הייתה חשיבות רבה לתיאור ביוגרפי של המתראיינים ולמידע על מושגים מרכזיים של אומטה.

המקורות הראשוניים שנבדקו במחקר מאורגנים בכמה קטגוריות: מקורות אוטואנתוגרפיים; ראיונות; סקר; תיעוד חזותי; טקסטים של אומטה וטקסטים על אודותיה. את המידע על מחקרים קודמים בנושא ארגנטי בארבעה אשכולות ידע: חקר פולחן ופרקטיקות שאמאניות; מופע תלוי מקום ומופע בהשתתפות הקהל; ניו אייג' בישראל; מחקר הפונקציה החברתית של טקס ותפקידו בבניית קהילה. התברר לי שלגבי חקר פולחן ופרקטיקות שאמאניות ומופע תלוי מקום ומופע בהשתתפות הקהל יש מספר רב של מחקרים מגוונים, אך על ניו אייג' בישראל ומחקר הפונקציה החברתית של טקס ותפקידו בבניית קהילה יש מעט מאוד מחקרים. למעשה לא מצאתי אף מחקר אקדמי על בניית קהילה עכשווית באמצעות הטקס בישראל. המתודולוגיה של מחקרי מתבססת על ניתוח הטקס.

מכיוון שמתודולוגיה בלימודי פרפורמנס תלויה בשלושה מרכיבים - אמפתיה אישית, השתתפות פיזית וניתוח קוגניטיבי (Pelias, 1987, p. 2) - הקפדתי במחקרי האוטואתנוגרפי על שלושת המרכיבים: חקרתי את אומטה אחרי שנים של השתתפות בטקסים – מה שלא ספק יצר אצלי אמפתיה כלפי האנשים של אומטה ורעיונותיהם. השתתפתי פיזית בטקסים של אומטה שנים לפני תחילת מחקר זה ובתוך כדי המחקר, וגם כיום בסיומו. החקר במסגרת לימודי פרפורמנס נתן לי כלים לניתוח קוגניטיבי של ממצאי המחקר. האפיסטמולוגיה שהנחתה אותי הייתה ביקורתית ולכן אפשרה בעת ובעונה אחת השתתפות פעילה בטקס וחקר אקדמי של הטקס. מחקרי היה מחקר איכותני ולכן היה בו משקל רב להקשר החברתי ולפירוש הנתונים האיכותניים על ידי החוקרת שהיא עצמה כלי המחקר המרכזי. כדי לבחון את שאלת המחקר פעלתי בדרכים האלה: ביצעתי תיאור גדוש של הטקס לפי מסורת אנתרופולוגית; ניתחתי את חוויות הטקס דרך ראיונות עומק וראיונות חצי-מובנים; בחנתי את החוויות שלי במסגרת אוטואתנוגרפית בהתחשב במבנה ההביטוס האישי; ניתחתי את ההתבוננות על הטקס דרך נקודות ההתבוננות הפרפורמטיביות; עיגנתי את הממצאים שהעליתי בשדה המחקר בתיאוריה המאפשרת לבחון את בניית הקהילה דרך השתתפות בריטואל.

בחנתי בהרחבה את מיקום הטקס על הר מירון ואת הסיבות השונות לבחירה בו. מחד גיסא גיליתי שהר מירון הוא כוח משיכה לדתות, תנועות וקבוצות שונות לקיום טקסים, כולל מיקומו הגאוגרפי ונתוניו הפיזיים והטבע שבו. מאידך גיסא הגעתי למסקנה שדווקא הרצון של מארגני הטקס לקיים את תבנית הטקס על הר מירון הוא המוביל.

בחנתי איך תפיסת "המפנה המרחבי" שמדברת על השפעות הגומלין בין מרחב לחברה מדגישה את החשיבות של מרחב פרפורמטיבי בטקס הלבנה המלאה והשפעתו על בניית קהילת אומטה.

תיארתי את ההכנות לטקס הלבנה המלאה הן מנקודת מבט של מכיני הטקס הן מנקודות מבט של משתתפי הטקס משלב ההכנה, דרך הנסיעה וההגעה למקום הטקס, הכנות פיזיות ורגשיות. הגעתי למסקנה שמארגני הטקס רואים חשיבות גדולה לתת לכל הבאים תחושה שהם אורחים יקרים, שעליהם להרגיש נינוחים מחד גיסא ולהיות מודעים לכללי המקום הברורים מאידך גיסא. תחושות אלה של המשתתפים הן תחילת תחושת השייכות לקהילה.

ביצעתי תיאור גדוש של מרחבים מקודשים של טקס הלבנה המלאה. הראיתי איך לכל מרחב יש אופי מיוחד משלו, ייעוד ומשמעות. התמקדתי במרחב האדום, מרחב הזקנים, מרחב מחזיקת עץ החיים, מרחב האש המקודש, מרחב הצלמיות של אימא ומרחב האוכל.

בהמשך ביצעתי תיאור גדוש של מהלך הטקס עם ניתוח של הפן הפרפורמטיבי והשפעתו על תחושות המשתתפים. לאחר מכן תיארתי את ממד הזמן במהלך טקס הלבנה המלאה והשפעת הטקס לזמן בין הטקסים. בחנתי את הרצון של מארגני הטקס להעניק תחושה של "Illud Tempus" למשתתפים באופן שישמור על הרגשה שאפשר לחזור ל"Illud Tempus" גם בזמן שבין הטקסים. הגעגוע לזמן המיתי האידיאלי במקרה של אומטה הוא מאבני היסוד של בניית הקהילה.

דנתי בתחושות ובחוויות של באי הטקס בתוך השוואת תחושות משתתפים בעלי רקע שונה, ותיקים לעומת חדשים, בניסיון לחקור את "השדה החברתי" של הטקס. בדקתי זאת דרך הנוסחה שמציע בורדייה הביטוס X הון + שדה = פרקטיקות חברתיות. הצלחתי לתאר את השדה החברתי של אומטה ולבחון איך הפרטים משפיעים על השדה החברתי ומושפעים ממנו. ראיתי והראיתי שתהליכים אלה מובילים להבניית קהילת אומטה.

לקראת סוף החקר התבוננתי בטקס הלבנה המלאה כניסיון לבנות קהילה סוכנת שינוי. תיארתי בתיאור גדוש את מעגלי השירה בסוף חלק מהטקסים ונוכחתי באפקט המגבש הרב שלהם. הראיתי איך טקס שלפי כוונת מארגניו הוא כלי לבריאת מציאות, אכן משנה בפועל את מציאות חייהם של המשתתפים בו, מכל ההיבטים – החל במקום גאוגרפי של מגורים, דרך תחושותיהם, עיסוקיהם והכי חשוב – ברצון להשתייך לקהילה שרבים מהם מכנים "המשפחה הנשמטית שלי".

בסוף הריאיון עם דוב אהבה, ממייסדי אומטה, נוכחתי להפתעתי לדעת שדוב עצמו אינו מגדיר את אומטה כקהילה, מכיוון שהוא משווה את הקיים סביב אומטה לקהילה אידיאלית שהתקיימה אי שם בעבר (*"IlludTempus"*) ושאוּלִי תחזור שוב בעוד זמן רב. אף שפן ההסתכלות שלי על בניית הקהילה היה פרפורמטיבי – בעקבות השלילה של דוב בחנתי מאפייני קהילה גם במדדים סוציולוגיים כדי לבדוק את סוגיית בניית קהילת אומטה מעוד זווית. השתמשתי בדגם הגדרת הקהילה כמערכת חברתית ובחנתי את אומטה לאור חמישה ממדים של הדגם. המסקנה הייתה שללא ספק סביב מרכז ההכשרה אומטה אכן נבנית קהילה בהשפעת טקס הלבנה המלאה.

תרומתו של המחקר היא להערכת בתחומים האלה: חקר הטקס כגורם המלכד קהילה; תרומה בחקר פרפורמטיביות של הטקס כחלק מאנתרופולוגיה תיאטרונית; תרומה לחקר ניו אייג' בישראל; תרומה לחקר הר מירון כאתר פולחני; תרומה להבנת הצורך הבסיסי של אדם בחברה פרגמנטרית להשתתף בטקס.

לסיכום, וולף טוען ש"קהילות נוצרות תוך כדי ריטואלים ובזכותם ומכוח הרגשות שהריטואלים מעוררים (Wulf, 2010, p. 39). במחקרי אפשר לראות איך תהליך הבניית קהילה חדשה קורה כאן ועכשיו דרך השפעה של פרפורמנס טקסי.

אחרית דבר

במרץ 2021 בשעת סיום עבודת המחקר, התקיים טקס הלבנה המלאה ראשון זה כשנה – אחרי הסגרים של הקורונה שמנעו את קיום הטקסים. ברגע האחרון הצלחתי להירשם ולהיות בין 50 המוזמנים לטקס (על פי מגבלות הקורונה). הטקס המוכר שינה את פניו ואפילו את מיקומו. הוא כמובן ממשיך להתקיים על מדרון הר מירון אך זו כמה עשרות מטרים כדי להיות בדיוק תחת עץ אלון ענק – כי הרי הייתה זו "לבנת האלון" שזרחה החודש.

עם שינויים רבים בטקס בלטה במלואה הקהילתיות של אומטה שקודם ראיתי וניתחתי אלמנטים שלה. נפעמתי לגלות שלמרות מגבלות ההתקהלות, הקהילה התגבשה עוד יותר בשנת הקורונה, ושאישים רבים פועלים מתוכה החוצה כדי להפיץ את המסרים של דרך נשית לשינוי עולם. לפיכך החלטתי לתאר בקצרה את השינויים שהופיעו בטקס זה ושוב להתבונן איך מצטיירת דרכם הקהילה הפועלת וחיה שצמחה מול עיניי.

את הטקס הנחה הפעם דוב אהבה ובמקום הנאום המוכר בדבר כללי הטקס ומשמעותו הוא פתח במילות הודיה ב"שפה עתיקה" וחזר עליהן בעברית: *"בשם מסורת אש, בשם מים, אדמה ורוח - חלון נפתח, הפחד נס, הכול פתוח"*. הדברים העניקו לטקס תחושה של קדושה. היעדר דברי ההסבר נתן מיידי הרגשה שכולם כאן מכירים את הטקס ואלה את אלה. אומנם היו שם גם מעט משתתפות חדשות, אך הן השתלבו באווירת הקהילה בלי צורך בהסבר נוסף.

בהמשך הזמין דוב בכבוד רב את טה-רה, לא לפני שהסביר בפירוט את תפקידה כ"מחזיקת עץ החיים". טה-רה הזמינה שלושה מקבלי פרסים אישיים (הפרסים היו מעשה ידי דוב והכילו את סמלי האם הגדולה): אישה, גבר וילד.

האישה – איריס גרוס, שמארגנת "עליות לרגל" ומפגשים של נשים וילדות ומראה דוגמה אישית של חיים "בדרך נשית" במסורת של אומטה.

הגבר היה רוהאן פלאות, אחת הדמויות המובילות באומטה, שצוין כמי שפתח דרך אל ערכי אומטה למגזר דוברי הערבית. רוהאן מארגן ומנחה זה שנים פגישות של נשים יהודיות וערביות ומלמד פתרון קונפליקטים בדרך שאמאנית-נשית. המפגשים נקראים "מפגשי הקא".

הילד היה פלא בן ה-10, הבן הצעיר של פיילס גל ונוגה אדמה. הוא צוין על נכונותו לשרת את אימא אדמה, מה שהביא אותו להתקבל לקבוצת הבאהאה על אף היותו ילד, והפך אותו לבאהאה הצעיר ביותר.

הקהל הכיר את הדמויות ופעילותן, אנשים שמחו, התרגשו והריעו. כשטה-רה חילקה את הפרסים, היא לא השתמשה במילה "קהילה" אלא דיברה על "ערכים של אומטה", אך תחושת השתייכות קהילתית ריחפה באוויר.

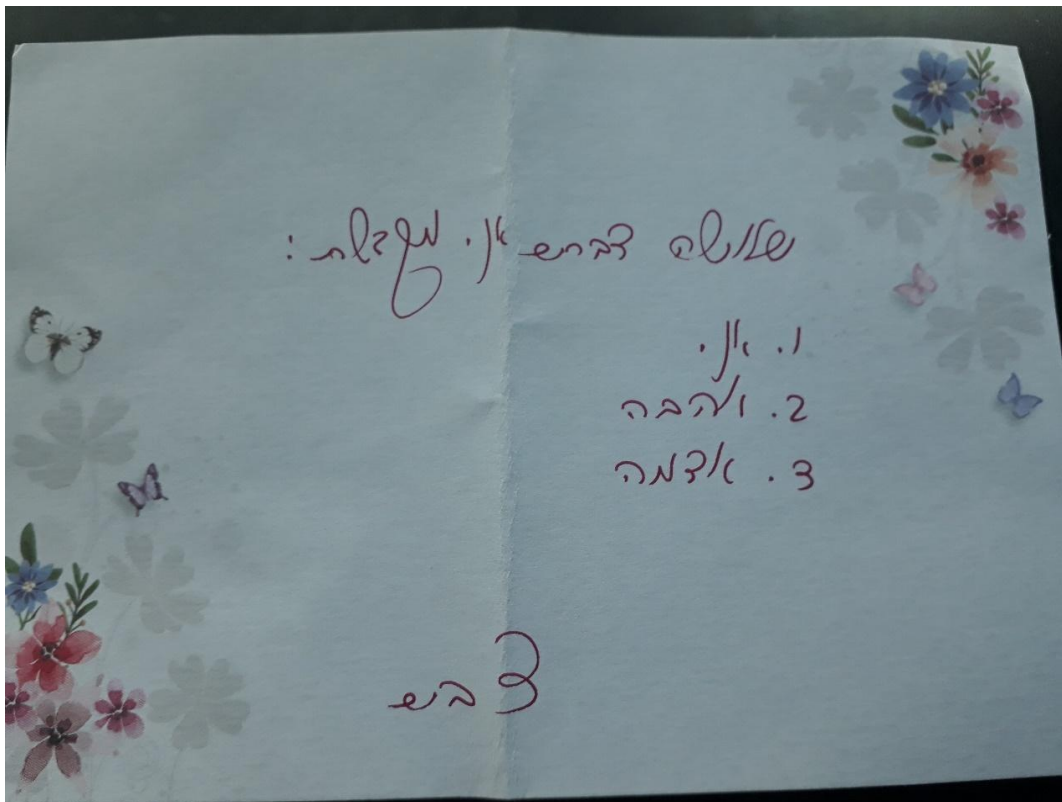
דוב אהבה סיים חלק זה באמירה *"חשוב שתרגישו שאנחנו רואים אתכם"*.

הובערה האש וניתנו לה מנחות, ולאחר מכן דוב שר את שיר "סהרינה" וסיפר שפעם היו לארץ עוד שני ירחים, וכשהופיעה הלבנה שאנו רואים כעת – אימא אדמה שרה לה את שיר "סהרינה". האנשים עצמו עיניים ושוב עלתה בי תחושה שאני והאנשים סביבי שרויים במעין "זמן חלום" (*Illud Tempus*).

דוב דיבר על "לבנת האלון" ועל תכונות האלון וערך טקס שלדבריו למד "לפני עיזנים אצל מכשפה בספרד". התבקשו לקום ולגשת לעץ האלון שסביבו עמדו אנשי באהאה עם פעמונים ולמרגלותיו הונחו עשרות נרות דולקים, שבליוי מוזיקת הפעמונים השרו אווירה קסומה. כל משתתף התבקש לקטוף שלושה עלים מהעץ. דוב אהבה ציין שמראש ביקש מהעץ רשות – והעץ

נתן באומרו ש"הפרות לוקחות ממנו יותר". קיבלנו כל אחד קיסם שבעומדנו במעגל הרטבנו ברוק והשחלנו עליו את שלושת העלים ואז הנחנו באש. ההסבר היה שהרוק מסמל את המהות שלנו המתחברת למהות של עץ האלון שאותה העלים מסמלים וניתנת לאש להתמרה. הכול הסתיים בריקוד במעגל לצלילי שיר לטבי מהמסורת הפגנית המתחדשת – שיר המהלל את עץ האלון (קישור לשיר: <https://youtu.be/A2r-uspx6LM>). שוב אפשר היה לראות את האקלקטיות של הטקס שבאופן מודע שילב אלמנטים מתרבויות שונות ומסורת מיסטית שביטא דוב אהבה.

הפעם המסר התקבל בצורה שונה. דוב הדגיש שבדרך כלל המסר מתקבל מהאש, מעשן או ממים, אך הפעם המורים הרוחניים של אומטה (רוחות של שאמאניות) הדריכו אותנו מראש לכתוב 50 מסרים המצטטים חמש רוחות שאמאניות, וכל משתתף לקח מעטפה שבה היה מסר כתוב בכתב ידו של דוב אהבה. מצורף תצלום של מסר שקיבלתי משאמאן צבים. אני יודעת מניין המשפט לקוח ויש לו משמעות עבורי.

צילום 42 : הפתק שקיבלתי

בטקס הקפידו על כל המרחבים כמו בכל הטקסים, אף שהמרחב האדום נותר הפעם ריק. כמקובל, בסיום הטקס התקיימה ארוחה משותפת מסורתית, ואחריה התקיים מעגל שירה חגיגי. אני מצרפת את דף השירון שחולק.

1 - מזמור ללבנה

ניסה גאיויא

לבנה - מבורכת את בבואך ותודה לך

2 - מזמור ריפוי מדרכי של הקושרות

אמי הלבנה ממלאת את ידיי באורה

אורה של אמי זורח אלייך ילדה

קחי מאור הלבנה אהובה

קחי מטוב הגבירה יקרה

ובואי אלינו אל החיים חזרה

קחי את אהבת הלבנה

אורה יאיר את דרכך הטובה

ובואי אלינו אל החיים חזרה

3 - מזמור לרחם הקדושה

איצ'מיה מיו/איו 2X

אהי-!הא אהו-מהא

איצ'מיה מיו/איו אהה אהה אהה

הרחם (באר המשאלות) שלי/שלך

מקום אהבתי מקום סגידתי

הרחם (באר המשאלות) שלי/שלך אהההה

4 - ברכה נבטית

From your cave of stars

Look upon us with kindness

Oh blessed light, oh blessed womb

Oh blessed mother – mother moon

ממערת כוכבייך

הביטי עלינו בטוב ובנעימות

הו – אור מבורכת

הו – רחם מבורכת

הו – אם מבורכת, אמא לבנה

5 - מזמור ריפוי

בעלה, בעלת חיים 2 X

אוווו – בעלת חיים

6 - מזמור לטה-רה

טה-רה כוכבים סביבה

זורחים איתה זורחים אותה

מלחשים את תקוותה לנשמות שמסביבה

עץ חיים חובק אותה, חובק אותה

ובעיניה אהבה שמתוכה אני נברא

טה-רה זוחלים סביבה

חולמים איתה חולמים אותה

מחיים בברכתה את הקסום והמופלא

עץ חיים אוהב אותה, אוהב אותה

ובעיניה אהבה שמתוכה אני נברא

טה-רה עולמות סביבה

בוראים איתה בוראים אותה

מולידים את חזונה לעתידים שעוד נדע

עץ חיים הוא נשמתה, הוא נשמתה

ובעיניה אהבה שמתוכה אני נברא

7 - ברכה לאמא

May the presence of The Mother rest upon you

May her peace abide with thee

May her love illuminate your soul

Now and forever more

שנוכחות האם תשרה עליך

שהשלום שלה ישהה עמך

שאהבתה תאיר את נשמתך

עתה ולעולמים

עבורי טקס זה היה מעין סגירת מעגל והמחשה מדויקת של היווצרותה של הקהילה באמצעות הטקס:

- קהילה שחשוב לה לתת לחבריה תחושה ש"רואים אתכם"
- גישה אקלקטית המאפשרת לכל אחד ואחת למצוא את מקומם ולהתחבר למה שמדבר אליהם
- קהילה שמתפשטת ומחפשת קהלים נוספים להפצת רעיונותיה לשינוי העולם
- פרפורמנס טקסי מיסטי המשרה תחושה של קסם
- טקס מושקע מאוד, אף שנועד הפעם בעיקר למשתתפים ותיקים שכבר מכירים אותו

את העבודה הזו התחלתי מכתובה אינטואיטיבית שתיארה את הלבטים והדאגה שלי כיצד אוכל לשלב את החוויות הסובייקטיביות שלי כחברה בקהילה שבשנים האחרונות תופסת חלק משמעותי מהווייתי, ומהצד האחר כחוקרת פרפורמנס בכלים אקדמיים. שאפתי ליצור מחקר איכותי מבלי להפר את האיזון העדין שבין מבטי מבפנים כמשתתפת ומבטי מבחוץ כחוקרת.

הטקס האחרון המחיש לי את השילוב של *emic* ו-*etic* במחקרי. בזמן הטקס הרגשתי איך כמיהתי לקסם מקבלת מענה בכל שלב ושלב של הטקס, התמוזגתי עם השירים, הריקודים, מראה האש וריח הקטורת, פענחתי בלב את המסר והתחברתי עם אנשים שעם השנים הפכו ליקרים לי מאוד. עם זאת, כבר דמיינתי איך אני חוזרת הלילה הביתה, מתיישבת מול המחשב ומתארת ומנתחת את הטקס האחרון. מה שברור לי יותר מכול - שזה בהחלט לא יהיה הטקס האחרון של קהילת אומטה וגם לא טקס אחרון שבו אשתתף.

Алексеев Н. А. Шаманизм тюркоязычных народов Сибири. Новосибирск 1984

[אלקסייב (1984). שאמאניזם בקרב עמים דוברי שפות טורקיות בסיביר].

Анисимов А.Ф. Шаманский чум у эвенков и проблема происхождения шаманского обряда // Сибирский этнографический сборник. М.; Л., 1952.

[אניסימוב (1952). אוהל שאמאני אצל האבנקים].

Барба Э. Бумажное каное. Тракт о театральной антропологии. СПб.: Изд-во СПбГАТИ, 2008

[ברבה, א' (2008) קאנו של נייר. חיבור על אנתרופולוגיה תיאטרלית].

Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. Москва, Художественная литература. 1975.

[בחטין, מ"מ (1975). שאלות הספרות והאסתטיקה].

Бахтин М. М. Формы времени и хронотопа в романе

Очерки по исторической поэтике // Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. — М.: Худож. лит., 1975.

[בחטין מ"מ (1975). צורות הזמן וכרונוטופ ברומן, מתוך בחטין מ"מ, שאלות הספרות והאסתטיקה].

Энциклопедия шаманской мудрости", Пальмира 2017 Берснев П., (Beresnev) "

[פאבל ברסנב (2017). אנציקלופדיה של חוכמה שאמאנית, פאלמירה].

Как сознание Буайе Паскаль. Анатомия человеческих сообществ. определяет наше бытие. Альпина нон фикшен, 2019.

Boyer Pascal. Minds Make Societies: How Cognition Explains the World Humans Create.

Буайе Паскаль. Объясняя религию. Природа религиозного мышления

Boyer Pascal. Et l'Homme Crea Les Dieux: Comment expliquer la religion.

[בואייה, פי' (2016). ההסבר לדת. טבעה של החשיבה הדתית (בצרפתית – "והאדם יצר את האלוהים. ההסבר לדת). הוצאת "אלפינה נון פיקשן].

Бурдьё Пьер, Социология социального пространства / Пер. с фр., общ. ред. Н.А. Шматко. - СПб.: Алетейя; М.: Ин-т эксперим.социологии: Алетейя, 2005. - 288 с. Bourdieu Pierre, Sociologie de les pace sociale

[בורדייה, סוציולוגיה של מרחב חברתי].

Ван Геннеп А.. Обряды перехода. М., Изд. «Восточная литература» РАН, 1999 г.

[ון-גנפ א' (1999). טקסי המעבר].

Воробьева Н.С. Коммунитас как «сущностное Мы»: возможность диалогических отношений в общности. Sociology of Power Vol. 31 No 4 (2019)

[וורוביובה נ"ס. קומיוניטס כ"אנחנו המהותי": היתכנות יחסים דיאלוגיים בחברה].

ПРОИЗВОДСТВО СОЦИАЛЬНОГО: РИТУАЛ, ЭМОЦИИ, ВОСПОМИНАНИЯ. Вульф К.

file:///C:/Users/%D7%A4%D7%90%D7%A0%D7%99%D7%94%20%D7%92%D7%A8%D7%99%D7%A0%D7%A9%D7%A4%D7%95%D7%9F/Downloads/proizvodstvo-sotsialnogo-ritual-emotsii-vospominaniya.pdf

[וולף, ק' (2010). יצירת החברתי: ריטואל, רגשות, זיכרונות. הרצאה באוניברסיטת סנט פטרסבורג].

Вульф К. "ИНТЕРВЬЮ С ПРОФЕССОРОМ КРИСТОФОМ ВУЛЬФОМ" Санкт-Петербург, 11 мая 2010 г

file:///C:/Users/%D7%A4%D7%90%D7%A0%D7%99%D7%94%20%D7%92%D7%A8%D7%99%D7%A0%D7%A9%D7%A4%D7%95%D7%9F/Downloads/intervyu-s-professorom-kristofom-vulfom.pdf

[וולף ק' (2010). ריאיון].

Теоретические аспекты анализа пространственно-временных (хронотопа) ориентаций художественной литературы Гудкова Е. Ф

[גודקובה י"פ. היבטים תיאורטיים של ניתוח כיווני מרחב-זמן בספרות יפה].

<http://guuu7.narod.ru/Hronotop.htm>

Гротовски Ежи - Театр и ритуал' 1968, ст.1

[גרוטובסקי, י'. תיאטרון וריטואל].

https://royallib.com/book/grotovski_egi/teatr_i_ritual.html

Гуменна Д. "Дети Млечного Пути" (Мюнхен—Нью-Йорк — 1948-1951 гг.

[גומנה ד' (1951–1948). ילדי שביל החלב. 4 כרכים].

Гуревич А.Я. Проблемы средневековой народной культуры. М.1981 с.28

[גורביץ' א"י (1981). סוגיות התרבות העממית המדיאבלית. עמ' 28].

Дюркгейм Э. Ценностные и «реальные суждения» Социологические исследования. 1991. №2.

[דורקהיים, א"ד (1991). ערכים והגיגים ריאליים. מחקרים סוציולוגיים].

Дюркгейм Э. Элементарные формы религиозной жизни. Тотемистическая система в Австралии (Введение, Глава 1.) // Мистика. Религия. Наука. Классики мирового религиоведения. Антология. М.: Канон+, 1998.

[דורקהיים, א"ד (1998). צורות בסיסיות של חיי דת. השיטה הטוטמים באוסטרליה (מבוא, פרק 1). אנתולוגיה].

Жеребина Т (Jerebina)., "Сибирский шаманизм с древних времён до наших дней", Пальмира 2017.

[ז'רבינה (2017). שאמאניזם סיבירי מקדמא דנא עד ימינו, פאלמירה].

Котович Т.В. Структура хронотопа театрального произведения.

<https://lib.vsu.by/xmlui/bitstream/handle/123456789/6247/t7p180.pdf?sequence=1>

[קוטוביץ' ט"ב. מבנה כרונוטופ של יצירה ספרותית].

Кузьменков Владимир Александрович СОЦИАЛЬНАЯ ФИЛОСОФИЯ:
РИТУАЛЫ КАК ФАКТОРЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ЦЕННОСТЕЙ. Социально-
политические науки (1)2018

[קוזמןקוב ו"א (2018). פילוסופיה חברתית: ריטואלים כגורמי היווצרות ערכים. מדעי החברה
והמדינה 1].

Коллинз Р. Программа теории ритуала интеракции. Журнал социологии и
социальной антропологии. 2004. Т. 7 №1 (25).

[קולינז ר' (2004). תוכנית תיאורטית של ריטואל אינטראקטיבי. ז'ורנל של סוציולוגיה
ואנתרופולוגיה חברתית (25) 1 7].

Колосов Д.В. Образ Великой Матери в мировой культуре. Тула. 2013

[קולוסוב ד"ב (2013). דמות האימא הגדולה בתרבות העולמית. טולה].

Лисина Е.А. Теория ритуала: современные концепции. Философия и культура
5(53), 2012

[ליסיצינה י"א (2012). תיאוריה של ריטואל: תפיסות בנות זמננו. פילוסופיה ותרבות (53) 5].

Лоренц К. Обратная сторона зеркала: сборник трудов. Nyköping,
Philosophical Archive, 2016

[לורנץ ק'. מעבר למראה: אוסף כתביו].

Лункин Р. «Новые религиозные движения в России: христианство и
постхристианство в зеркале новых богов и пророков». // «Двадцать лет
религиозной свободы в России» — М.: РОССПЭН; Московский Центр
Карнеги, 2009

[לונקיין ר' (2009). תנועות דתיות חדשות ברוסיה: נצרות ופוסט-נצרות בראי האלים והנביאים
החדשים].

Макогон Татьяна Ивановна «ПРОСТРАНСТВЕННЫЙ ПОВОРОТ» И
ВОЗМОЖНОСТЬ НОВАЦИОННЫХ ПОДХОДОВ В СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКОМ
ДИСКУРСЕ.

<https://cyberleninka.ru/article/n/prostranstvennyy-povorot-i-vozmozhnost-novatsionnyh-podhodov-v-sotsialno-filosofskom-diskurse>

[מקווגן י"א. מפנה מרחבי ואפשרות לגישה חדשנית בשיח סוציו-פילוסופית].

Мамычева Д.И.(Mamicheva) *ДЕТСТВО КАК «ПЕРЕХОД» В АРХАИЧЕСКОМ ХРОНОТОПЕ*, Журнал "Аналитика культурологии", 2008.

[מאמיציבה ד"י (2008). ילדות כ"מעבר" בכרונוטופ ארכאי. ירחון אנלזת חקר תרבות].

Михайлов В.А. Религиозная мифология. Улан-Удэ: Соел, 1996.

[מיכאיילוב (1996). מיתולוגיה דתית. אולן-אודה. סויל].

Никитина, И. П. Художественное пространство как предмет философско-эстетического анализа И. П. Никитина. – М., 2003.

<http://www.humanities.edu.ru/db/msg/47726>.

[ניקיטינה י"פ (2003). מרחב אמנותי כמושא ניתוח פילוסופי-אסתטי].

Остин Дж.Как производить действия при помощи слов. Дж. Остин Ж
Избранное, Идея-Пресс, Москва 1999

[אוסטין, ג' (1999). איך לבצע מעשים בעזרת מילים. מתוך כתביו הנבחרים, מוסקבה].

Сафронов Р. О. Теория ритуала Д. Маршалла в свете социологии религии Э.
Дюркгейма // Вестник Русской христианской гуманитарной академии.
2011.Том 12. Выпуск 2

[ספרנוב ר' (2011). תיאוריית ריטואל של מרשל לאור סוציולוגיה של דת של דורקהיים. ביטאון
האקדמיה ההומניטרית הנוצרית. כרך 12. מהדורה 2.]

Сахилтарова Н.Г (Sahiltarova) *ВРЕМЯ И РИТУАЛ В ТРАДИЦИОННОЙ КУЛЬТУРЕ*.2011

[סאחילטארובה ח"ג (2011). הזמן וריטואל בתרבות מסורתית].

<https://cyberleninka.ru/article/n/vremya-i-ritual-v-traditsionnoy-kulture/viewer>

Симченко Ю.Б. Традиционные верования нганасан. М.: Координационно-Методический центр прикладной этнографии Институт этнологии и антропологии РАН, 1996

[סימצינקו (1996). אמונות מסורתיות של עם נגסנים. מכון לאתנולוגיה ואנתרופולוגיה].

СОКОЛОВ Ю. Е. Архаический ритуал как коммуникация (ИНСТИТУТ СОВРЕМЕННОГО ИСКУССТВА, Г. МОСКВА)*

[סוקולוב י"א. טקס ארכאי כתקשורת. מכון לאומנות מודרנית].

Топоров В. Н. Мифы народов мира. Москва 1987

[טופורוב ב"נ (1987). מיתוסים של עמי עולם].

Тэрнер В. Символ и ритуал. Москва 1983

[טרנר ו' (1983). הסמל והטקס].

Филатова Е.А. Праздник как единство игры и ритуала. Вестник Челябинского университета н.35. 2012.

[פילאטובה י"א (2012). חגיגה כאחדות משחק וטקס. ביטאון אוניברסיטת צ'ליאבינסק].

Фишер-Лихте Э., "Эстетика перформативности", пер. с немецкого Н.Кандинской, под общ. ред. Д.В. Трубочкина. М. Международное театральное агентство "Play&Play" – Издательство Канон +, 2015.

Fischer-Lichte, E. (2004). *Asthetik des Performativen*, Frankfurt a.M.

[פישר-ליכטה א'. האסתטיקה של פרפורמנס (בתרגום לרוסית)].

Фуко М., Слова и вещи: Археология гуманитарных наук. А-cad, Санкт-Петербург, 1994.

[פוקו, מ' (1994). מילים ודברים : ארכיאולוגיה של מדעי הרוח].

Харнер, Майкл. Путь шамана. Москва, Сфинкс 1999.

[הרנר, מ' (1999). דרכו של שאמאן. מוסקבה].

Хейзинга Й. Homo ludens: в тени завтрашнего дня: пер. с нидерл Прогресс-Академия 1992.

[הויזינגה יי (1992). *Homo ludens*. בצל יום המחר. תרגום מהולנדית. פרוגרס-אקדמיה].

Элиаде М. Мефистофель и андрогин. СПб 1998.

[אליאדה מי (1998). מפיסטו ואנדרוגינוס].

Элиаде, М. Священное и мирское. Изд. Моск. Ун-та 1994.

[אליאדה מי (1994). הקדוש והחילוני. הוצאת אוניברסיטת מוסקבה].

Элиаде М. Шаманизм: архаические техники экстаза. Киев. София 2000.

[אליאדה מי (2000). שאמאניזם: הטכניקות הארכאיות של אקסטוזה].

Элиаде М. Миф о вечном возвращении. Ладимор. 2000.

[אליאדה מי (2000). המיתוס של השיבה הנצחית. לאדימור].

Эндреди Джеймс. Экошаманизм. Священные практики единства, силы и исцеления Земли. Ритмы Земли 2005.

[אנדרידי ג' (2005). אקו-שאמאניזם. תרגולת מקודשת של אחדות, עוצמה וריפוי כדור הארץ. תדרי הארץ].

Adams T. E. (2008). A review of narrative ethics. *Qualitative Inquiry*. Vol. 14, No. 2.

Adams T. E., & Ellis C. (2012). Trekking through Autoethnography. *Qualitative research: An introduction to designs and methods*. S. D. Lapan, M. Quartaroli, & F. J. Riemer (eds.). Jossey-Bass.

Austin J. L. (1962). *How to do things with words*. Harvard University Press.

Bakhtin M. *Rabelais and His World* 1965

Buckley T., & Gottlieb A. (eds.). (1988). *Blood magic: The anthropology of menstruation*. University of California Press.

Baena R. (2007). (ed.). *Transculturating Auto/biography: Forms of Life Writing*. Routledge.

Berman M, (1981). *The Reenchantment of the World*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

- Ben-Amos, A. (2000). *Funerals, politics and memory in modern France 1789-1996*, Oxford University Press.
- Bell, C. (1992). *Ritual theory, ritual practice*. Oxford University Press.
- Bell, C. (1997). *Ritual: Perspectives and dimensions*. Oxford University Press.
- Bourdieu, P. (1994). *Language and symbolic power*, Harvard University Press.
- Butler, J. (1990). *Performative acts and gender constitution: An essay in phenomenology and feminist theory: Performing feminisms: Feminist critical theory and theatre*. S. E., Case (ed.).
- Erica Fisher Carlson, M., (2012). The Teatre ici, in *Performance and the politics of space*, Lichte and Benjamin Wishtutz, Routledge.
- Collins, R. (2005). *Interaction ritual chains*.
- Conquergood, D. (2002). Performance studies: Interventions and radical research. *The Drama Review* 46, 2(174).
- Ellis, C. S. (2003). *The ethnographic I: A methodological novel about autoethnography*. AltaMira Press.
- Ellis, C. S., Adams T. E., & Bochner A. P. (2010). Autoethnografie, *Handbuch Qualitative / Hrsg. von G. Mey, K. Mruck. Forschung in der Psychologie*
- Ellis, C., Bochner, A. (2000). Autoethnography, personal narrative, reflexivity: Researcher as subject. In, N. Denzin, & Y. Lincoln (Eds.), *The handbook of qualitative research* (2nd ed.) (pp. 733-768). Sage.
- Ellis, C. (2004). *The ethnographic I: A methodological novel about autoethnography*. AltaMira Press.2004.
- Ferguson, M. (1980). *The aquarian conspiracy*.
- Geertz, C. (1957). Ritual and social change: A Javanese example. *American Anthropologist* 59(1): 32-54.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures*. Basic Books.
- Gluckman, M. (1965). *Politics, law and ritual in tribal society*. Aldine Pub. Co.
- Goffman E. (1967). *Interaction ritual: Essays on face-to-face behavior*. Anchor Books.

Grimes, R. (2002). *Deeply into the bone: Re-inventing rites of passage*. University of California Press.

Grimes, R. L. (2006). *Reimagining ritual theory: Inaugural rations*. Faculty of Religious Studies. Radboud University Nijmegen.

http://webdoc.ubn.ru.nl/mono/g/grimes_r/reimrith.pdf

Jones, L. (ed.) *New age movement encyclopedia of religion*. 2nd ed. Vol. 10.

Jones, S. H., Adams T. E., & Ellis C. (2005). (Eds.). *Handbook of autoethnography*. Left Coast Press.

Kosinski, D. (2014). National street theatre: Large-scale performances in Poland after the crash of the presidential plane. In *Performance studies in motion: International perspectives and practices in the twenty-first century*. A. Citron, S. Aronson-Lehavi, & D. Zerbib (eds.).

Lubbock, J. (1870). *The origin of civilization and the primitive condition of man*. Longmans, Green & Co.

Marshall, D. (2002). Behavior, belonging and belief: A theory of ritual practice, *Sociological Theory* 20(3).

Meneley, A., Young, D. (2005). (Eds.). *Auto-ethnographies: The anthropology of academic practices*. Broadview Press.

Miller, E. (1989). *A crash course on the new age movement: Describing and evaluating a growing movement*, Baker Book House.

Muncey, T. (2010). *Creating autoethnographies*. Sage.

Rappaport, R. (1999). *A ritual and religion in the making of humanity*.

Pelias, R. J., VanOosting J. (1987). A paradigm for performance studies. *Quarterly Journal of Speech*, 73(2), 222.

Ramon, S. (2001). Defining 'community': Meanings and ideologies. In: G., Thornicroft & G., Szmukler (Eds.). *Textbook of community psychiatry*. Pp. 29- 40. Oxford University Press.

Roth, W. M. (2005). (Ed.). *Auto/biography and auto/ethnography: Praxis of research method*. Sense Publisher.

Rogozin, D. M. (2015). *How autoethnography works*.

<https://www.researchgate.net/publication/283450497> How Autoethnography Works

Schechner, R. (1996). Approaches to theory/criticism. *Tulane Drama Review*, 10(4). Pp. 20–53.

Schechner, R. (1985). Between theater & anthropology, ch. *Points of contact*.

Schechner, R. (1973). Environmental theatre: An expanded new edition including, Six Copyright 1973, 1994 Richard axioms for environmental theatre. *Applause*, Schechner

Schechner, R. (1977). *Essays on performance theory 1970-1976*.

Schechner, R. (2002). *Performance studies: An introduction*. Routledge: 2nd edition, 2002

Schechner, R. (2002). Performance studies in: For XXI century. *Anthropology and Humanism*, 26(2).

Schechner, R. (2003). *Performance theory*. Routledge.

Seligman, A., Veller R., P'et M., & Saymon B. (2008). *Ritual and its consequences. An essay on the limits of sincerity*. Oxford University Press.

Sikes, P. (2013). (ed.). *Autoethnography*. Sage.

Short, N. P., Turner L., & Grant A. (eds.). (2013). *Contemporary British autoethnography*. Sense Publishers.

Spangler, D. (1984). *Rebirth of sacred*. Gateway Books.

Turner, E. (2012). *Communitas: The anthropology of collective joy*, Palgrave Macmillan.

Turner V., & Schechner, R. (1988) *The anthropology of performance*, Performing Arts Journal Publications.

Turner, V. (1973). Symbols in African ritual, *Science* 179: 1100-1105.

Tompkins, J., *Theatre's heterotopias: Performance and the cultural politics of space*, Palgrave Macmillan, 2014.

Tremlin, T. (2006). *Minds and gods: The cognitive foundations of religion*. Oxford University Press.

Wallis, R. J. (2000). Queer shamans: Autoarchaeology and neo-shamanism. *World Archaeology* 32(2): 252-262

Wilson Monica, *Communal Rituals of the Nyakyusa*, London, 1959.

Wulf, C. P. (2014). Theorizing rituals. Issues, topics, approaches, concepts. In: J. Kre, Wyatt J., Adams T. E. (eds.). *On (writing) families: Autoethnographies of presence and absence* Sense Publishers. inath, J. Snoek, M. Stausberg. Leiden and Boston: Brill

אדמה נ' (2017). *חוברת יצירת המציאות*.

אליאדה מ' (2001). *תולדות האמונה והרעיונות הדתיים*. נמרוד.

בחטין, מ' (2007). *צורת הזמן והכרונוטופ ברומן*, תרגום: דינה מרקון, דביר.

בן-שמחון ק' (2011). בלילות של ירח מלא. *הארץ* 4.10.2011.

<https://www.haaretz.co.il/misc/1.1490734>

בורדייה, פ' (2005). *שאלות בסוציולוגיה* (גרסת 1984). תרגום א' להב, ריסלינג.

גופמן (1980). *הצגת האני בחיי היומיום*. עברית: שלמה גונן, דביר (יספרי רשפים').

גיברקאי וא' שילר (עורכים): *דרוזים בישראל ומקומותיהם הקדושים, אריאל: כתב עת לידיעת ארץ ישראל*.

הוס, ב' (תשס"ב). *מקום קדוש, זמן קדוש, ספר קדוש: השפעת ספר הזוהר על מנהגי העלייה לרגל למירון וחגיגות ל"ג בעומר, קבלה 7*.

חנוקה ט' וקלוש ר' (2005). *תרבות ואדריכלות: מקום, ייצוג, נוף*. רסלינג.

טרובניק ד' (2011). *אנחנו חוזרות*. הוצאת הרוח הגדולה.

טרובניק, ד' (2014). *ההיסטוריה הנשית הנשכחת של ארץ ישראל*, הוצאת הרוח הגדולה מבית אומטה.

טרנר ו' (2009). *התהליך הטקסי – מבנה ואנטי-מבנה*. מהדורה מחודשת בעברית, רסלינג.

טל ע'. תבורכו בשם סאבוונה, האימא של המצולות והמעמקים. *מסע אחר*.

<https://www.masa.co.il/article/%D7%AA%D7%91%D7%95%D7%A8%D7%9B%D7%95-%D7%91%D7%A9%D7%9D-%D7%A1%D7%90%D7%91%D7%95%D7%95%D7%A0%D7%94-%D7%94%D7%90%D7%9E%D7%90-%D7%A9%D7%9C-%D7%94%D7%9E%D7%A6%D7%95%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%95%D7%94%D7%9E/>

יבלברג יי (2004). שאמאניזם, רציונליות ונשיות בישראל של תחילת האלף השלישי, עבודת MA בחוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת תל אביב.

לפבר, אי (2005). ייצור המרחב, בתוך: *תרבות אדריכלית: מקום, ייצוג, נוף טי' חתוקה ור' קלוש* (עורכות). ריסלינג.

צבר בן יהושוע, ני (1990). *המחקר האיכותי בהוראה ובלמידה*, מודן.

צבר בן יהושוע, ני (2001). *מסורות וזרמים במחקר האיכותני*. הוצאת דביר.

קרמר הי (2009). *תיאטרון. מין דבר שמזכיר טקס נשכח. פולחן התיאטרון בשעיר אחד לעזאזל לניסים אלוני*. חיבור לקבלת תואר MA, אוניברסיטת תל אביב.

רוח מדבר מי (2013). *תרבות העידן החדש*, אוניברסיטת בן גוריון.

<https://in.bgu.ac.il/bgi/iyunim/DocLib8/Ruah-Midbar.pdf>

רוח-מדבר מי (2006). *תרבות העידן החדש בישראל: מבוא מתודולוגי והרשת הרעיונית* (עבודת דוקטור), הוצאת בר אילן.

ריינר אי (2012). יהושוע הוא רשב"י, חצור היא מירון: לטיפולוגיה של סיפור יסוד גלילי (עוד פרק בעולמו של יהודי גלילי). *תרביץ פב*.

ריינר אי (2005). למעלה מהמקום למעלה מהזמן, עת-מול 181.

סקדי, אי (2007). *מילים שמנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום*. הוצאת רמות אוניברסיטת תל אביב.

<http://www.kirjasilta.net/hadash/Yoh.1.html>

הברית החדשה, הבשורה על פי יוחנן, פרק 1 פסוק 1

<https://kotar.cet.ac.il/KotarApp/Index/Chapter.aspx?nBookID=102144597&nTocEntryID=102146427>

<https://kfarnik.co.il/news-%D7%A9%D7%A0%D7%94-%D7%90%D7%97%D7%A8%D7%99/>

(אתר כפרניק)

<https://meida-center.org.il/wp-content/uploads/2018/02/%D7%A9%D7%9E%D7%90%D7%A0%D7%99%D7%96%D7%9D-%D7%A1%D7%95%D7%A4%D7%99.pdf>

<https://www.docsity.com/ru/izmenennye-sostoyaniya-izmenyayushchegosya-subekta-v-kontekste-krizisa-logocentrizma/1359472/>

<http://www.umata.co.il/>

<https://youtube.com/playlist?list=PLHgWT2MoGd8051S8O-IueNT1mp66Bb5u>

מכון ואן ליר, יום עיון בנושא הר מירון בהובלת פרופ' ריינר

<https://bett.co.il/%D7%A7%D7%93%D7%95%D7%A9%D7%AA-%D7%9E%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%9F/>

על קדושת הר מירון – מאתר ישיבת אור רשב"י

<https://timeout.co.il/%D7%A0%D7%99%D7%90%D7%95-%D7%A9%D7%9E%D7%90%D7%A0%D7%99%D7%96%D7%9D>

כתבה בטיים-אאוט

<https://cyberleninka.ru/article/n/prostranstvennyy-povorot-i-vozmozhnost-novatsionnyh-podhodov-v-sotsialno-filosofskom-diskurse>

מקודון י"א. מפנה מרחבי ואפשרות לגישה חדשנית בשיח סוציו-פילוסופית, עמ' 168.

<http://www.holistica.co.il/%D7%A1%D7%91%D7%AA%D7%90-%D7%98%D7%95%D7%95%D7%99%D7%9C%D7%94-%D7%95%D7%A9%D7%91%D7%98-%D7%94%D7%A1%D7%A0%D7%A7%D7%94/>

חאריטונובה 2015 <https://postnauka.ru/video/48994>

"מתוך שלא לשמה בא לשמה". <http://www.nivon.co.il/letter.asp?id=238>

<https://cyberleninka.ru/article/n/kak-ubit-shamana-ili-zachem-zhenschine-shtany>

ארחיפובה (2016). איך להרוג שאמאן, או למה אישה צריכה מכנסיים?

<https://books.google.co.il/books?id=-CdyDwAAQBAJ&pg=PA130&lpg=PA130&dq=%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9+%D1%8F%D0%B7%D1%8B%D0%BA&source=bl&ots=XV0ivDluPA&sig=ACfU3U3Hc0QrTUqts0tAt0Yrp3IUNwRe7g&hl=iw&sa=X&ved=2ahUKEwiU8Y6slYHwAhWliqQKHRgjAr0Q6AEwFHoECBoQA#v=onepage&q=%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D0%B8>

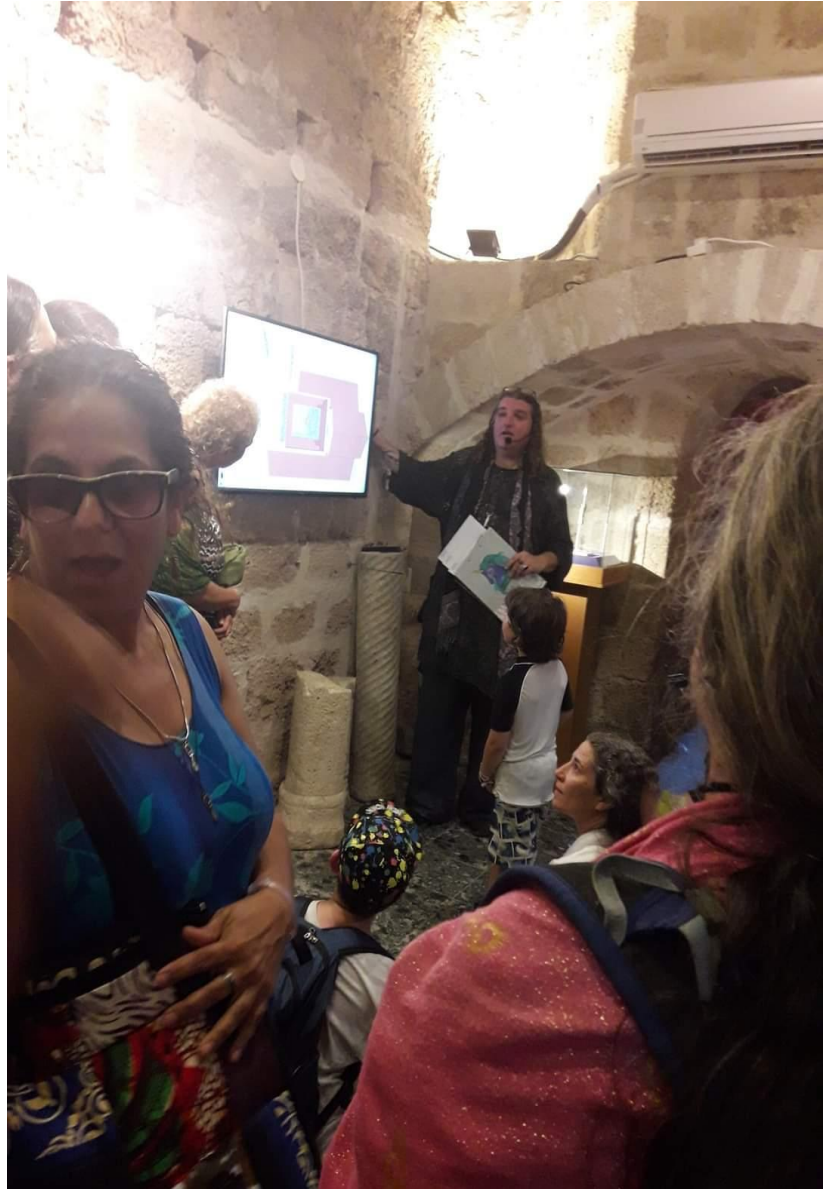
%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D1%8F%D0%B7%
D1%8B%D0%BA&f=false

Тинякова Е.А. Лингвистическая коммуникация и культурный процесс. Москва
2018.

[טיניאקובה י"א (2018). תקשורת לינגוויסטית ותהליך תרבותי].

נספח "אומטה – קהילה בהתהוות דרך תצלומים".

התצלומים להלן צולמו רובם על-ידי (חוץ ממספר תצלומים שם צויין אחרת) וכולם פורסמו מ-2018 עד 2020 בדף הפייסבוק שלי. בעת איסוף התמונות נוכחתי שוב לדעת מה גדול מספר הפעילויות של אומטה וסביבה, מה רבות הפעילויות בהן השתתפתי לבד או עם בן זוגי, חויתי התרוממות רוח ושמחה וחזרתי אליהן שוב. כל זה ממחיש לדעתי את גודל ומורכבות של חיי הקהילה של אומטה ומעורבותי הפעילה בחיי קהילה אלה.

דוב מדריך סיור במוזיאון עם ממצאים מתקופות פרהיסטוריות בארץ ישראל במסגרת מסע הנקרא "עלייה לרגל"

דוב

מסביר בהשקת ספרו "לאהוב אותך גם בחיים אלה" ב"נרכז האימא הקוסמית" כפר-ורדים בניהולה של רקפת שחר.

ריקוד משותף (שני תצלומים) באירוע השקת הספר. צולמו על-ידי רקפת שחר.

הספר

שהושק באירוע המצולם.

מרחב

הצחמיות של אימא גדולה בחגיגות שנה חדשה 2018.

מתנות שקיבלו כל משתתפי חגיגות שנה חדשה מהדמויות המובילות באומטה.

אני רוקדת ביום פתוח בביתה של שרה אושר בכפר ורדים 2020.

טקס היום הארוך בשנה - חגיגות השמש 2020. במונה - שרה אודר ושיר ערבה.

נוף הים מצולם מתחת לעץ בשבי ציון, מקום בו שרה אושר מברכת בשם אימא-טנית.

שרה

אושר

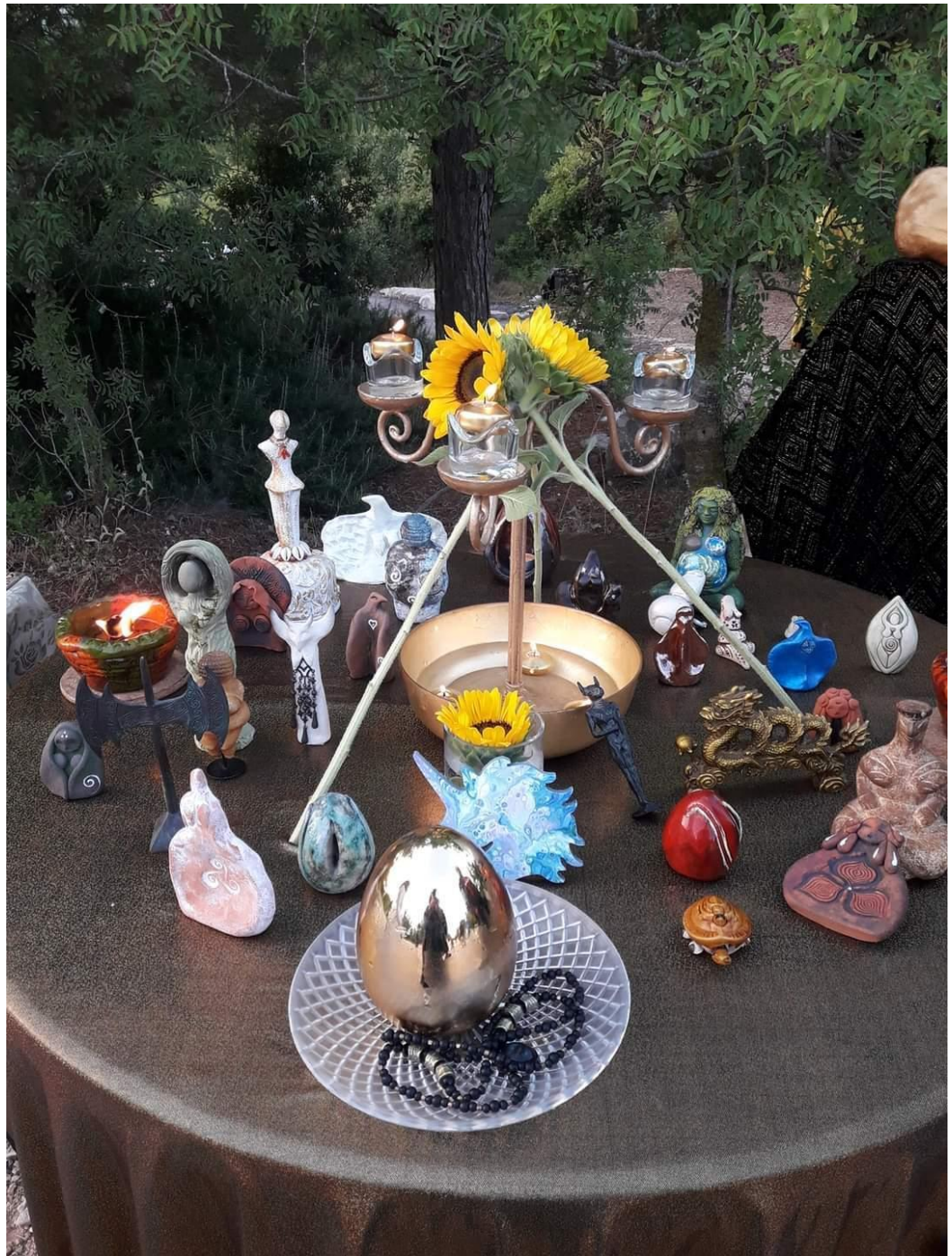
בעת

ברכה.

שרה אושר מצביעה על מקום המזבח לכבוד אימא-טנית בשבי-ציון.

עינב קליגר, אחת ממרואיינות בשאלון חצי מובנה, בעת מעגל מכשפות שאמאניות.

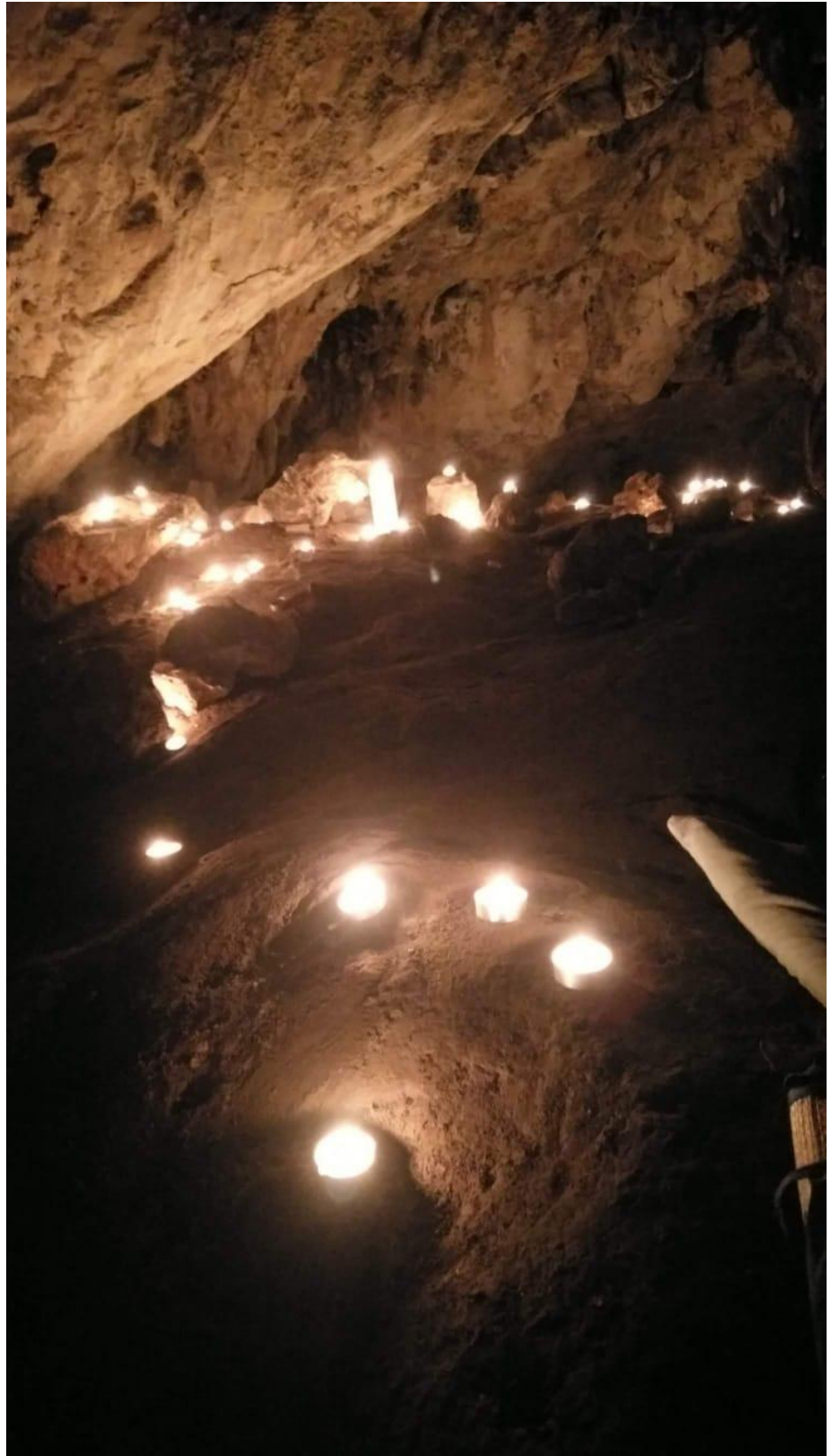

.DS

2

אירוע

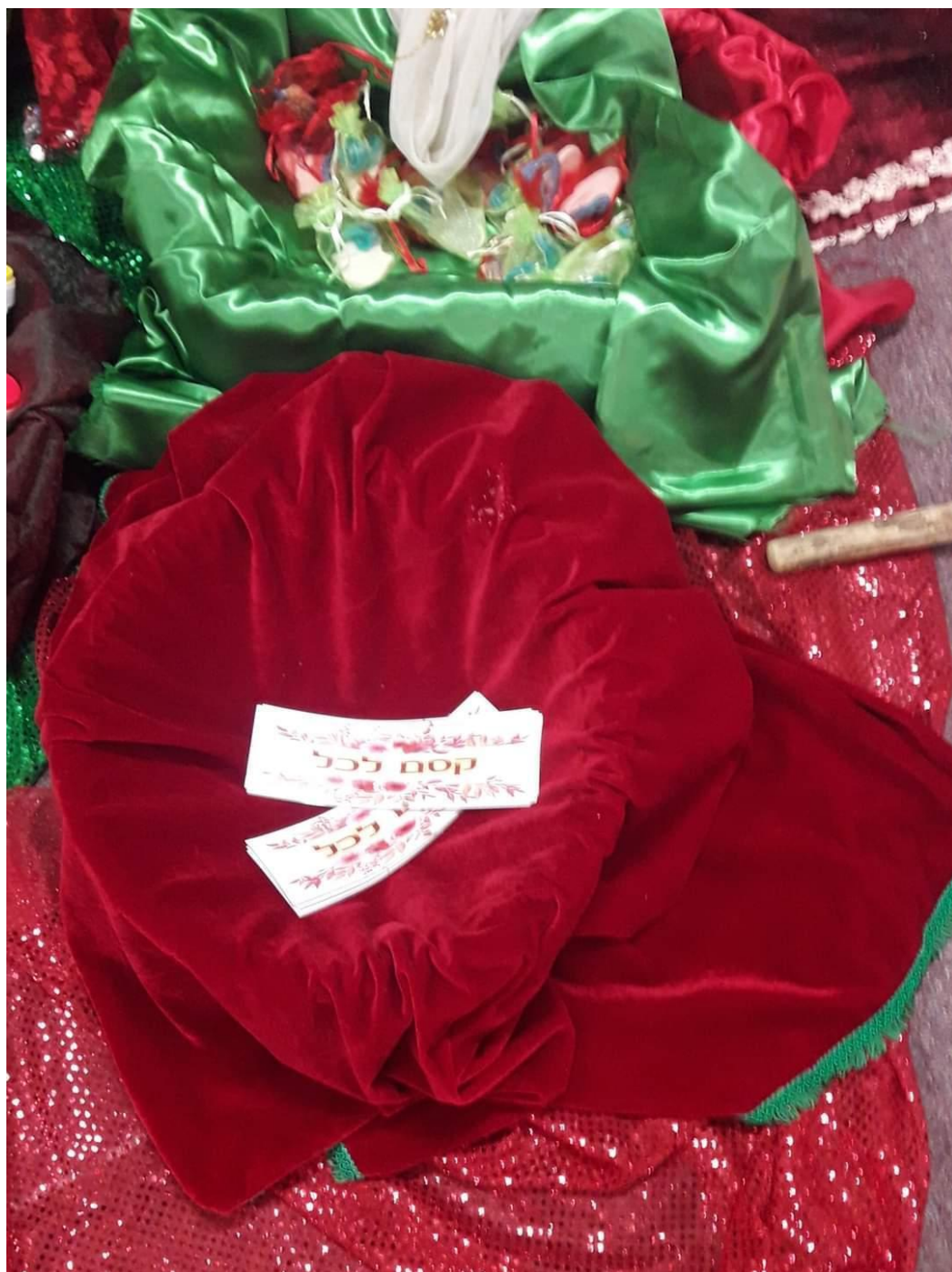
היום הקצר בשנה, מערת כיסרא, 2018. צולם על-ידי דניאל הייל, אחד המרואיינים למחקר.

פלג, בן הזוג של קרן כהן,, מנגן ושר שיר לכבוד הר תבור בעלייה לרגל להר.

מתחם

צלמיות עלייה לרגל לתבור.

קרן כהן ואיריס גרוס (מרואיינות למחקר) בעלייה לרגל להר תבור אותה הן ארגנו.

במערתה.

מפגש

מנחה

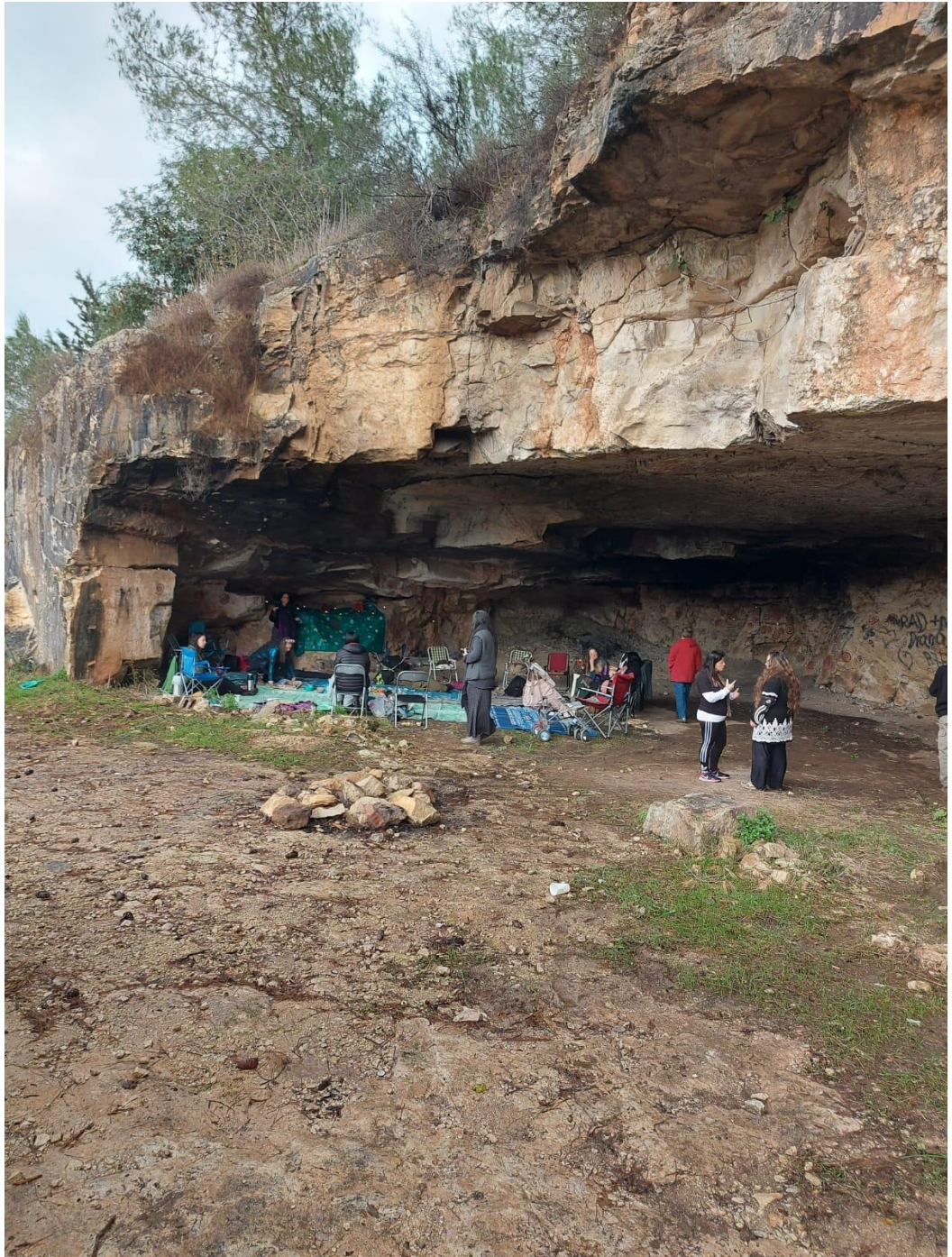
בטל-אל,

המערה

אם

לוהאני,

בן זוגי ואני במסע על הר תבור.

דוב חותם לי על ספרו החדש בחדר באומטה בו מוצגת תערוכה של עבודות טה-רה.

שי בן-זוגי ואני בערב השקת ספרו של דוב ותערוכה של טה-רה, 2020.

כנס סתיו 2018 בהר מירון. צילום פיילם גל.

בית
.2020

פתוח אצל שרה אושר

כנס סתיו 2018 בהר מירון. נוף אדוות רוקדת. צילום פיילם גל.

מתחם דמויות האימא בכנס סתיו 2018. צילום פילם גל.

כנס סתיו 2018. נוגה אדמה. צילום פילם גל.

כנס סתיו

2018. צילום פיילם גל.

סקס לכבוד "אם כל המעיינות" בהר מירון 2019.

אני עם שי בן-זוגי באירוע עלייה לרגל בהנחיית דוב אהבה ליד "מעייץ היולדות" בעמק הירדן העליון.

טקס "שלוש ספירלות" בהר מירון 2019. 3 מנחים/מארגנים : דוב אהבה, קרן כהן ורוהן .

אני במפגש בחוף הים בבצת באירוע שארגנה שיר ערבה. 2020. צילום רקפת שחר.

ש.ם. עם חברתי קרן טהור.

אני ב"בגד כישוף" במרכז לאימא הקוסמית בניהול רקפת שחר . 2018.

טקס יום הארוך בשנה. יער ברעם. 2020.

.םש

שם. שער כניסה לטקס.

פסל מסוגנן של טנית מעשה ידיה של שרה אושר, בביתה.

ראיון עם דוב אהבה. 18 לאוקטובר 2020. כפר ורדים.

דוב – ד, פאניה – פ.

פ – שלום לדוב אהבה, ותודה רבה שהסכמת לתת לי את הראיון הזה. זה מאוד חשוב לי ולא מובן מאליו. אנחנו היום ב-18 לאוקטובר 2020.

ד- זה חשוב מאוד שנדע מתי ואיפה אנו נמצאים.

פ- ואיפה אנו נמצאים?

ד- אנו נמצאים במרכז ההכשרות של אומטה.

פ- מה זה הנמקום הזה, ספר?

ד- זו התחלה של חלום, אנו מתחילים להגשים חלום מאד-מאוד גדול, באמונה שבעוד עשרות או מאות שנים זה יהיה הזרע שיהפוך להיות יער. החלום שלנו הוא העולם של אימא, שבשבילנו... בשבילי... אדבר בשם עצמי - זה עולם שמונהג על-ישי נשים, שאני יודע בתוך העצמות שלי, מתוך הזיכרונות שלי, מתוך מה שאני נושם – שעולם המונהג על-ידי נשים צריך להיות קודם מונהג על-ידי שאמאן. עולם שאמאני. וברגע שעולם שאמאני יקרה – הנשים תהיינה באופן טבעי מנהיגות אותו, ובאופן טבעי זה יהיה עולם של שלום – כי נשים מביאות חיים ולא לוקחות אותן, ונשים יש להן ראייה מאוד רחבה לגבי איך נכון לחיות כאן. ואני מאמין שאילו הנשים היו מנהלות כאן את האירוע שנקרא החיים, לא נשים כמו...

פ- כמו מירי רגב?

ד- לא נשים גבריות. נשים שמספיק בטוחות בעצמן כדי להיות עם זר על הראש, חצאית על הבטן ומרגישות מספיק בטוחות כדי לתת לרחם שלהן להוביל - אז אלה הנשים שאילו היו מובילות את החינוך אז מערכת החינוך הייתה נראית אחרת, החקלאות הייתה נראית אחרת, כל היחס לחיות, כל מה שהן עוברות בדרך להפוך לסטייק היה נראה אחרת...

פ- הוא פשוט לא היה?..

ד- לא יודע, אולי היה – אבל בטוח לא היה כרוך בכל-כך הרבה כאב, הוא היה נראה אחרת. שלא לדבר על האקולוגיה וכל הזיהומים... יש משהו שרחם שהיא יודעת לעבוד אחרת לכל הכיוונים ולא הולכות כמו סוס ששמו לו שניים כאלה מצידי העיניים והוא הולך בישר שלו.

פ- אבל האישה לא נולדת ככה?

ד- היום – לא, פעם – כן. אז ברגע שנוכל להעביר את התרבות הזאת להיות שאמאנית, תרבות שיש לה ערכים שאני מאמין שהם נכונים, שאני למדתי, אז הכל ילך אחרת, כי אחד התפקידים של השאמאן – זה לראות את כל האנשים בקהילה שלה – ולשים אותם במקום הנכון להם..

פ- אז השאמאן פשוט רואה מה המקום הנכון להם..

(מספור פנימי – עמ' 1)

ד- ועושה לשים אותם שם. וכשהיא עושה את זה, אז הנשים (יש לנו בעיקר נשים שמסתובבות ופועלות כאן, אבל גם כמה גברים) - רואים את ההבדל בין נשים שנמצאות כאן כבר כמה שנים ואיך הן מתייחסות לפרויקטים שהן לקחו על עצמן - ולשאר הנשים. כי ברגע שהשאמאן רואה אותך ושמה אותך במקום - אז יותר קל לך, זה כאילו המקום שלך בתוך הפאזל - רק תשבי, ואז את רק יושבת ואז כל החתיכות סביבך מסתדרות טוב ולא מנסה לדחוף חתיכה מהפאזל במקום שלא מתאים לה - ואז פה כואב ושם מתקפל. אז המקום הזה, אומטה, הוא המקום הפיזי שבו אנו מעבירים את ההכשרות שלנו, כשאנחנו מתעסקים בשני נושאים: אחד - זו התרבות השאמאנית ולהשיב את התרבות השאמאנית על פני אימא-אדמה, ואחת - להשיב את הדרכים של האם הקוסמית, של הנשיות, והמטרה שזה יהו כמו שני צעדים כאלה: צעד ימין-שמאל-ימין-שמאל. הם ילכו ויעשו את האנושות קודם-כל פחות כואבת, אחר-כך יותר בהרמוניה, ובסוף - במקום של הרמוניה ושל נועם. שזה לא בדיוק הערכים שאנו גדלים עליהם - נועם, אושר, שמחה.

פ- על התורה אומרים שדרכיה דרכי נועם.

ד- וצריך להגיע כדי להגיע לזה, כי בדרך כלל אנחנו לא נולדים ככה וצריך שיילמדו אותנו.

פ- אני רוצה לדבר דווקא על בחירה חופשית. אתה אומר ששאמאן רואה מה המקום של מישהי - ומציעה לה להיות שם. ואם האישה - או הגבר - אומר לא?

ד- אז לא!

פ- אז מה המשמעות של זה? כי גם לפני הטקס (עוד מעט נגע בזה) אתה אומר שכל אחד בחר להיות פה. אז מהי הבחירה החופשית מבחינתך?

ד- וואי-וואי-וואי! אבל בהתחלה - אני לא מתיימר להיות כל השאמאניזם שבעולם. אני מדבר על המקום ממנו אני באתי. אנו אומרים בדרך שלנו שהכוח החזק ביותר בבריאה - זו בחירה חופשית. למרות שאנו אוהבים להגיד בעולם המערבי "אני חייבת ללכת לעבודה, אני חייבת לדאוג לילדים שלי", "אני חייב להרוויח כסף" - אנו אומרים שזה שטויות, כי אף אחד לא עומד עם האקדח על הרקה ומכריח אותך ללכת לעבודה. אתה הולך לעבוד כי אתה בוחר, אף אחד לא מכריח אותך. אני לא מדבר על מקרים קיצוניים...

פ- כמו צבא...

ד- גם בצבא! את לא תרצי - לא תעשי, ותשבי בכלא - אבל אף אחד לא יכול להכריח אותנו לעשות משהו.

ולמה זה ככה? כי אנחנו לא גוף שיש לו נשמה - אנו נשמה שיש לה גוף. ובגלל שאנו נשמה - יש לנו כוח נשגב, מי שרוצה יכול לומר - כוח אלוהי. ומה אלוהות עושה? היא בוחרת ובוראת מציאות. זה מה שאנו עושים. אז הכוח שלנו כנשמה - זה לבחור. אנו בוחרים שמאלה, בוחרים ימינה, בוחרים גלידה, בוחרים פלאפל. בוחרים אדום, בוחרים צהוב. זה מה שאנחנו עושים. לפי הבחירות שלנו - כך אנו נהיים וכך המציאות נהיית. אז הכוח של הבחירה החופשית בעינינו הוא הכוח החזק ביותר.

אז כשהשאמאן רואה מישהי או מישהו והיא יודעת שאם יישב פה דברים טובים יקרו - היא לא

תגיד את זה, אלא היא תעשה כל מיני דברים מסביב כדי שהבן-אדם ימצא באיזה שהוא סוג של ריקוד שפה - טוב לו. אז יש אלמנט של - קצת לדחוף אותו ימינה, קצת לדחוף אותו שמאלה - להראות לו דברים.

יש אלמנט של לקחת ממנו דברים מתוך החיים שלו כדי שלאט-לאט הוא יזום את דרכו. יש מקום של פיתוי.

פ- עמד לי על קצה הלשון...

ד- יש כל-מיני דרכים בהן אנו עובדים, ואנחנו לא נותנים דווקא את התשובה הסופית – אלא נותנים שהתשובה הסופית תתגלה על-ידי האדם, וכשהיא מתגלה על-ידי האדם – זה הכי טוב. לעתים מאוד נדירות השאמאן תבוא ותגיד "תעשי ככה וככה זה יהיה". זה - היום. פעם זה היה אחרת מאוד. כי פעם החוקים היו אחרים.

פ- כי פעם לשאמאן היה גם הרבה יותר כוח.

ד- וודאי. הסיפורים אומרים שמה שהשאמאן אמר או אמרה – עשו. מתוך אמון, לא מתוך שררה ולא מתוך פחד – אלא מתוך זה שאנו מאמינים ובוטחים בשאמאן. היום התרבות שלנו לא מכירה את המושג "שאמאן" ולכן גם לא סומכת ולא בוטחת. בטח בעולם שמוצף ברוחניות, מוצף בגורואים, רבנים, כהנים, בנשות אוסנה, במתקשרות, בקוראות בכף או בקפה, על גלגל העין ועל כף הבורן. יש המון-המון אנשים שאומרים "תעשי ככה – ויהיה לך טוב". אז ברור שהאמון שלנו קצת נסוג ואנו מפעילים הרבה יותר שיקול דעת שלנו. אבל גם אז, אם תשמעי סיפורים (והנשים שלמדתי מהן כבר מתות) – אם תשמעי סיפורים על מה שהיה כשסבא היה שאמאן או שהסבתא הייתה אשת-רפואה – גם אז לא לקחו מישהו ופשוט שמו אותו בתוך דלי. הם הראו לו בצורה מאוד יפה מסביב שכדאי לו לשבת שם. וזו תמיד הייתה בחירה של האנשים – תמיד, תמיד, גם להיות שאמאן, שהרבה פעמים חושבים שאין בחירה – זו בחירה.

פ- את זה דווקא חקרתי, כולל המחלה השאמאנית.

ד- וגם כשהבן-אדם היה מקבל את המחלה השאמאנית – הוא יכול היה להגיד "אני לא רוצה, אני מעדיף למות – אבל לא אהיה שאמאן". וזה גם לא עובד בכוח. יש לנו פתגם שאומר "דלת שנפתחת בכוח – לא נפתחת בכלל". לפתוח דלתות בכוח – זה לקחת ניצן של פרח ובאצבעות לפתוח לו את עלי הכותרת כי אני רוצה עכשיו שהוא יפרח. זה רק להרוג, זה רק להכאיב, זה רק לקלקל. זה לא יעבוד.

פ- נוגה לימדה אותנו שגם אם אימא-אדמה בכבודה ובעצמה עומדת ואומרת "תלכי לשם ותעשי כך" ואת אומאת "לא" – אז זה יהיה לא.

ד- וזה גם יהיה בסדר, כי אף אחד גם לא יכעס. כל כוח, הכי עצום בעולם ובבריאה בכלל, אם יבוא ויציע לנו ונגיד "לא" – זה יהיה בסדר גמור.

פ- אז בחירה חופשית זה סוג של ערך עליון?

ד- לא יכול להגיד. אבל זה ערך מרכזי. וזה ערך קדוש. וזה ערך שאנחנו פה באומטה מאוד-מאוד מחזיקים אותו. ולכן אני לא אתן בשום פנים שיקרה לחץ קבוצתי או מניפולציות רגשיות. כשאנו פה בטקסים או במעגלים – בן-אדם עושה רק מה שהוא רוצה.

גם כשאני יושב בשיעור ורואה שמישהי מתבדחת עם עצמה – אני לא אעשה עם זה כלום. אני מקסימום אשאל האם היא מרגישה טוב. אם תגיד טוב – אמשך הלאה, אם תגיד לא – אשאל האם צריכה עזרה. רק אם תגיד לי כן – אעזור לה. זה מה שלמדתי בפעם הראשונה בשמורה אינדיאנית

(מספור פנימי – עמ' 3)

כשטסתי ולמדתי אצל סבתא טואיילה. וואי, חטפתי שם סתירות! באתי ואמרתי "את נראית לא טוב היום" – היא ענתה "למה מי אתה שתגידי לי איך אני נראית?"

פ- מה, ככה אמרת?

ד- בטח, אני ישראלי, אני יודע הכל על כולם. זה הכי ישראלי – "סמוך עליי, אני יודע הכי טוב, ולמדתי בדרך מאוד כואבת לסתום את הפה שלי ולכבד את המרחב של האנשים ולדעת שאני- זה בסדר, אבל יש עוד בעולם.

פ- אז בוא נתחיל מההתחלה. כל מה שבא לך לספר על הילדות..

ד- כזה, עלי? טוב, הסיפור של הילדות שלי הוא דואלי. עד לפני 3-4 שנים הסיפור היה שהייתה לי ילדות קשה נורא. העובדות שזכרתי דיברו על זה. לובה ושמעון עלו מרוסיה ב-1960, נפגשו כאן, אני נולדתי ב-1068, אני הראשון בכל המשפחה שנולד בישראל, המשפחות הגיעו מרוסיה – אימא ממינסק ואבא מטאשקנט. אבא במקור מאומן, אך אבא שלו עבד בצבא וזו ממקום למקום. אבא נולד בטאשקנט והוא גם נראה בוחרי כזה, כהה.

פ- ושם המשפחה היה טרובניק?

ד- כן, שלו. שם המשפחה של אימא היה שפיצמן.

פ- בספרים הראשונים אתה טרובניק. יש לי את כולם..

ד- כן, בספרים הראשונים הייתי דרוור יצחק טרובניק. דבר ראשון שהעפתי זה את יצחק, כי לא רציתי להיות קרוי על שם מישהו, לא זוכר אפילו מי, ודבר שני היה להבין שאני ציפור קטנה בחיים אלה כבר לא אהיה, וסבתא טואיילה נתנה לי את השם "דוב רוקד", אז לקחתי את הדוב ושחררתי את הציפור. ואחר-כך אהבה – זה כבר כשהייתי עם טה-רה, כשהחלטנו להתחבר ביחד. אז נולדתי ב-1968, גרנו בשכונת מצוקה מאוד-מאוד קשה שנקראת שכונת שביב שמחברת בין הרצליה ורעננה, לא רק מצוקה של עוני אלא גם של פשע. ממש – ילדים הגיעו לבית הספר עם אקדחים. לא היה קל. וגם היה חינוך רוסי בבית שזה אומר הרבה מאוד אלימות.

פ- רגע, כמה זמן אחרי העלייה שלהם נולדת?..

ד- הם עלו ב-1960, עשו צבא, התחתנו – וב-1968 אני נולדתי.

פ' אז הם הכירו פה? ועדיין אתה אומר שהיה חינוך רוסי?..

ד- כן, שמעון מספר שאבא שלו היה מרביץ לו עם ענפים של דובדבן על הטוסיק עד שלא יכול היה לזוז. לובה הייתה מספרת שהיו מעמידים אותה על הברכיים על החצץ בפינה של הבית שתסתכל לפינה. הם לא הגיעו ממקום מואר מאוד. אני מניח שפעם אהבו כך, שזו הייתה דרך להגיד "אני משקיעה בילדים". כיום אני באמת מאמין שהם עשו/הכי טוב מהכלים שהיו להם. אז הייתה הרבה מאוד אלימות בבית – מילולית ופיזית. ואני זוכר מגיל צעיר מאוד – כיתה ב' או אפילו א' – המקום שגרתי בו היה על כביש מאוד-מאוד ראשי – ומעבר לו פרדסים. היום כבר אין שם עץ אחד, הכל שכונות. אבל אז אני זוכר שהייתי הולך בפרדסים ומחפש דרך לצאת. לא רציתי למות, אבל רציתי

וצאת והאמנתי שאפשר. הייתי מוצא כל מיני בקתות וחושות – העיקר ללכת. כשהתבגרתי יותר התחלתי לברוח בלילות מהבית ובאמת לחפש משהו – שכמובן לא נמצא בשום מקום.

הבית היה מאוד אתאיסטי, למרות שסבתא ז'ניה – אימא של שמעון – החא הייתה מאוד אחרת. שמעון סיפר שהיא הייתה חולה פעם והרופאים לא יכלו לעזור, והיא שמעה על מישהו, סוג של הילר, וזה היה לפני 50-45 שנה, זה לא היה מפותח כמו היום, אז הוא לקח אותה אל ההילר, ולא יודע מה הוא עשה לה – אבל המחלה נעלמה. אבל אותי חינכו שכל דבר שמעבר ללוגיקה הוא שטויות ואין לזה מקום..

פ- הם היו מהנדסים או משהו?

ד- לא, הוא היה חשמלאי והיא גננת. ליתר דיוק – עוזרת גננת. ןהיה לא טוב..

פ- ומה עם הבתא?

ד- סבתא הייתה נקודת-אור בחיים שלי. היא גרה לא רחוק, באותה שכונה קשה. הייתה תקופה שאחרי בית הספר הייתי הולך אליה, להיות באנרגיה שלה.

פ- וסבא לא היה שם?

ד- יש תמונות שהוא מחזיק אותי, אבל הוא מת כשהייתי קטן ואין לי שום זיכרון ממנו. וכשהייתי בן 10 היא מתה. זו הייתה טראומה מאוד גדולה בשבילי, וזה היה אחד הדברים שדחפו אותי למיסטיקה – לנסות לחפש קשר. הייתה שנה שיום-יום הייתי יושב על הקבר שלה, בוכה ומדבר איתה. היה לי קשה לשחרר. היא הייתה אור בחיים שלי.

פ- היחיד?

ד- חשבתי שכן, אבל אז הגיע הצבא והבגרות. בשנים האחרונות אני מגלה שאני נזכר שהיו הרבה דברים טובים בחיים שלי, הו אנשים נפלאים שהיו אורות בילדות שלי. אני זוכר את סבתא ז'ניה מרימה אותי ואני מסתכל עליה מלמעלה - ואומרת שאני שייך לירח, אני של "לונה", מקדישה אותי. הייתה גם מדריכה בתנועה שראתה אותי ואמרה "אתה אור". את יודעת, זה לפני 40 שנים, מי דיבר אז ככה? אף אחד! וכשהייתי לידה הרגשתי כמו בקן, בלי שהיא ממש עשתה משהו.

פ- איזו תנועה זו הייתה?

ד- מחנות עולים. היו עוד דברים. פעם בגשתי בחוף את הציפור של אימא, פגשתי שחף. אז לא ידעתי מה זה. אני זוכר שאיך שראיתי אותו בחוף געש – עזבתי הכול ורצתי אליו. היו לידו עוד שני ילדים. הוא היה מבוגר והוא דיבר איתי ואמר לי דברים, ואני הרגשתי באותו רגע שאני רוצה שהוא יהיה אבא שלי. ופתאום היה אוויר, היה מה לנשום. הייתי ילד שלא היה לו טוב. באתי ואמרתי לשמעון שאני רוצה שהשחף יהיה אבא שלי. זה לא עשה טוב ליחסים שלנו, אני מבין את זה היום, אבל אז לא היו לי מחסומים.

כמובן – בתיה עוזיאל. הייתי יושב מול התוכניות שלה בטלוויזיה ואחר-כך הולך ומוצא ועושה דברים.

(מספור פנימי – עמ' 5)

גם היינו אנשים מאוד עניים, שזה גם לא היה נכון. זה הסיפור שסופר. אתה רוצה משהו? אין לזה כסף. לא משנה אם זה קוקה-קולה או אוכל או צעצוע. אין כסף! אז לא היה לי כסף לחומרים, אז כמו שהיא הייתה עושה מכלום – הייתי עושה מהדברים שהייתי מוצא בבית וברחוב. עד היום יש לי חדר בבית עם זבל, כל מי שרוצה לזרוק – זורק אלי. מלא! ומזה אני גם עושה את העבודות שאחר-כך מוכר.

פ- הם ממש לא נראים זבל!

ד- כי זבל של מישהו אחד זה אוצר של מישהו אחר. היו עוד אורות שאני מנסה להיזכר. הייתה מורה לאנגלית בחטיבת הביניים, שושנה אבני. הייתי גרוע בלימודים. הייתי טוב בייסודי, ואיך שהגעתי לחטיבת הביניים – ירדתי מ-10-9 ל-6. אז בישיבת ההורים הראשונה היא מזמינה את ההורים שלי לשיחה. פעם ראשונה שמישהו מזמין את ההורים שלי לשיחה. שמעון הגיע לאסיפה הזו, והיא יושבת נשענת לאחור ואומרת לי: "אי, דרור, דרור, לו הייתי יכולה – הייתי מפילה עליך קומפרסור." אני לא ידעתי מה זה קומפרסור, אבל ידעתי שזה רע, רע מאוד. משהו בכל זה עשה לי טראך לפרצוף – והתחלתי ללמוד! היא הייתה תימנייה גדולה ושחורה, רולה כזאת – והתחלתי ללמוד! והיא זו שפתחה לי את האנגלית, ויש לי אנגלית מצוינת כיום רק בזכותה. והיא ממש החזיקה אותי, שאלה אותי בשיעורים, דחפה אותי. היא הייתה אור גדול, ושנים אחר-כך, כשהייתי אחרי צבא ושמעתי שהיא עוזבת – נלחמתי להיות זה שייטן לה את המתנה. כשניגשתי לתת לה את המתנה – לא חושב שהיא זכרה אותי, אבל לי זה היה חשוב כי היא עשתה בשבילי משהו מדהים. בלעדיה לא הייתי יכול היום לעמוד על במות באירופה ולעשות דברים.

פ- אתה קורה להם שימעון וליובה. למה?

ד- כי לא מרגיש יחס אליהם כהורים.

פ- גם כיום אתה קורא להם בשמות כשפוגש?

ד- אני לא פוגש אותם. שימעון מת ואת ליובה אני לא ראיתי כבר שנים.

פ- אבל בילדות היית קורא להם אימא ואבא?

ד- כן, רק אחרי שהחלפת את הזהות שלי מגוף לנשמה – הדברים השתנו. אני מודה לליובה שהיא גידלה אותי, ובסופו של דבר הם עשו עבודה לא רעה, במיוחד נימוסים (לקום מול הזקנות באוטובוס)

– דברים שכיום לא מלמדים, ובעיניי זה חשוב, חשוב נורא. אז נכון שלימדו אותי על-ידי זה שתפסו אותו ועשו לי סימנים על הגוף – אבל התוצאה היא טובה. אני אוהב את מה שהם עשו איתי, אז יש לי הרבה הכרת תודה והרבה כבוד. וגם הרבה אהבה, רק שהם הורים של הגוף שלי – לא שלי.

עוד אור אחד שאני רוצה לספר. הייתה תקופה שגרנו באילת, שמעון עבד בתחזוקה במלון, לא זוכר – שנה או שנתיים, ושם קרה דבר חזק. שיחקתי עם עוד שני ילדים (היינו בערך בכיתה א') בבניין בבנייה, בקומה השנייה, ואני נתליתי על סורגים שסביב למרפסת והתנדנדתי "תראו-תראו", ואחד הילדים בא מאחוריי ופתח לי את הידיים ונפלתי למטה. הנה הסיפור הדואלי: מה שקרה פיסית – אומרים שהתרסקתי על המדרכה. לקחו אותי למרפאה, אני צלעתי מזה הרבה זמן, אבל מה שאני זוכר – זה שלמטה עוברת אישה עם עגלה עם תינוק, ואני נופל לידיים שלה והיא תופסת אותי. ובגלל

(מספור פנימי – עמ' 6)

זה לא היו לי שום שברים, והצליעה הייתה פסיכוסומטית. שמעון עשה לי מקל הליכה, אבל אחר כך הוא העלים לי אותו – והלכתי.

אז הילדות שלי היא דואלית – תלוי האם אני מסתכל עליה פעם או כיום. היום אני חושב שהילדות שלי הייתה מרוצפת באורות. אני מרגיש מאוד מבורך.

פ- אז בוא נראה איך ומתי גילית את השאמאניזם.

ד- זה לקח זמן. היה צבא שהיה רע לתפארת, הייתי נחלאי, נחל מוצנח – קרבי, עברתי כל המסלול של חי"ר. היה לא טוב, פעמיים ניסיתי להתאבד, אבל ברגע האחרון לא היה לי את האומץ ללחוץ על ההדק.

פ- וללכת לפסיכולוג, לקב"ן – לא בא בחשבון?

ד- זה לא היה באטמוספירה, פשוט היה רע ולא יכולתי יותר. הייתי נחלאי, גרעין שלנו היה מיועד לקיבוץ אייל, ליד כפר-סבא שם, ונשלחתי להייטק - שזה היה וטוב לי, כי בחקלאות לא הייתי משתלב, בטח לא בלולים. רק פעם אחת השתתפתי במשלוח..

פ- אבל אז עוד אכלת בשר?

ד- כן, הייתי לגמרי ... אצלינו בבית אם לא אכלת בשר באיזו שהיא ארוחה – אז לא אכלת. אבל אז עוד לא עשיתי את החיבור בין התרנגולת לשניצל, זה עוד לא קרה. אבל לאסוף את התרנגולות – זו הייתה חוויה קשה. באתי למחרת למזכיר ואמרתי –"אתה לא שם אותי שם יותר. לא אכפת לי מה, כל תורנויות המטבח מצידי" – והוא באמת לא שם אותי שם יותר. לא הרבה פעמים בחיים אני נחרץ כזה... אז עשיתי הרבה שמירות, הרבה שטיפת כלים – לא היה אכפת לי, רק לא זה. אז עבדתי במפעל, וכשהגיע זמן השחרור שלי – והיה ברור שקיבוצניק לא אהיה – הציעו לי שאשאר לעבוד במפעל כשכיר. הסכמתי, ואז התחילו השאלות. נגמר הצבא שהייתי חייב, ואני חופשי לבחור – ומה עכשיו? ואז השאלות שהתחילו היו – למה רע לי? למה לא טוב לי? אם יש אלוהים – למה הוא לא עושה משהו?

פ- האמנת באלוהים?

ד- כן... לא יודע האם האמנתי באלוהים, אבל סביב ההכנות לבר מצווה שלי מאוד התחברתי. אי חושב שזו הייתה פעם ראשונה שפגשתי סוג כלשהו של רוחניות. כי המשפחה לא התעסקה בשום צורה של דת או רוחניות – ואהבתי את התפילה, את לשים תפילין, את בית הכנסת. עוד הרבה אחרי בר המצווה המשכתי להניח תפילין. לאט-לאט הבנתי שזה לא זה – אבל אהבתי את זה.

פ- את הטקסיות של המקום?

ד- את הרוח, את המשהו שנוגע במקומות אחרים. שלא היה לי את זה עד אז..

והתחלתי לשאול את כל השאלות האלה בזמן שעבדתי במפעל. הייתה עובד רוסייה של עליית שנות ה-90, קראו לה מארה. הייתי אז כבר אחראי חדר ייצור ולימדתי את החדשים. הייתי אחראי חדר ייצור – וזה חרא של תפקיד. זה רק פוליטיקות – להיות בין המנהל לפועלים. היה לי רע, רע מאוד.

(מספור פנימי – עמ' 7)

אז הייתה שם מארה, והיא אמרה לי – בוא, ולקחה אותי לבית של מישהי בשם סוניה. גם מרוסיה. והיא לימדה אותי את הכלי שאני עובד איתו עד היום – "סאמורגולציה", ולא יכולתי עם השם הזה – אז אני קורא לזה כיום "ריצודי קשתות". אישה זו פתחה לי את העולם, התחלתי ללכת לים ולתרגל את הדבר הזה שם. הייתי פעמיים אצלה בקבוצות. היה קשה כי היא לא דיברה עברית – ורוסית שלי הייתה שבורה לגמרי, ובפעם שנייה היא עשתה תהליך של מסע אסטרלי, שזה לצאת מהגוף ולעוף.

פ- מאיפה היא הגיעה כזאת?

ד- מרוסיה. היא הייתה חזקה. היא ידעה לעשות עם ריצודי קשתות דברים מטריפים. היא לקחה את זה לכיווני ריפוי ובריאות והקשר ביניהם..

פ- אתה לא בקשר איתה?

ד- ניסיתי. לפני כמה שנים כשהוצאתי את הספר הראשון שלי הזמנתי את שתיהן – והן לא באו. הן הולכות למקום אחר – שזה בסדר.

אז היא עשתה לי מסע אסטרלי, והיא עמדה עליי פיסית, רגל פה רגל שם, כשאני שוכב, ואמרה – אני לא אתן לך לעוף, כי אם אתה תעוף – אתה לא תחזור. והיא שמרה עלי, לא נתנה לי לצאת – זה היה מטורף. במקביל לזה, לשני הדברים האלה, היה מקום שנקרא "האגודה לפיתוח המודעות בישראל". אני חושב שהוא עדיין קיים. היה לו סניף בתל אביב וסניף בחיפה. גילה בווייט ניהלה אותו, ושם היו עושים הרצאות בתחומים רוחניים ודומים – היה יכול להיות ערב קריאה בכף יד וערב סידור פרחים. זה נראה לה דומה. אנחנו מדברים באמת אחורה בזמן, תחילת שנות ה-90. זה היה ימי הביניים של ישראל, כולם היו עמוק בארון ופחדו נורא. מצאתי מישהי שלימדה מדיטציה טראנסנדנטלית, והיו לי שלוש שיחות טלפון עד שהיא ווידאה שאני באמת רוצה, וקעה פגישה ליד המשטרה, ורק כשראתה שאני לבד ולא הבאתי כל מיני שירביצו לה – הובילה אותי בפיתולים עד שהגענו. הסתבר שזה לא התאים לי. אבל אנשים מאוד פחדו – ממה שיגידו, מאלימות, זה היה מאוד אחר אז.

הגעתי לערבים האלה באגודה לפיתוח המודעות, ואז ערב אחד הייתי אמור לצאת עם חברים לראות סרט – וזה מבטל כי אין לו כסף, וזה כי יש לו פרויקט, ואימא וסבתא – בקיצור, נשארתי לבד. החלטתי שלבד לא אלך, והיות והיה רע בבית (גרתי עוד עם ההורים, זה היה חצי שנה או שנה מהשחרור מהצבא) – אמרתי שבבית לא אשאר – אז נסעתי לתל אביב למקום הזה. והיה ערב בנושא פילוסופיה אינדיאנית עם... טה-רה.

אז השם שלה היה אחר והיא הייתה נראית אחרת לגמרי. היא הייתה עם חליפות השיער שלה היה כזה. ועגילי עץ גדולים, ומלא איפור על הפנים. אנחנו לא מכירים אותה ככה, נכון? נזכר עכשיו וזה מצחיק.

פ- ואיך היא הייתה כבר עם פילוסופיה אינדיאנית?

ד- היא פגשה את רוויטל שמואלי, ישראלית שחייתה בשמורה, והיא לימדה אותה.

פ- התאהבת ישר?

(מספור פנימי – עמ' 8)

ד- מה פתאום! הערב היה משהו מיוחד. אנו יושבים במעגל – ופתאום הבטן שלי מתהפכת, ונהייה לי גלי חום וקור. שום דבר לא הכין אותי לזה. התעסקתי עד אז ב"אקרופוליס החדשה?..

פ- באמת? גם אני! תחילת שנות ה-90... הייתי באה לחיפה, ולתל אביב הגעתי רק לטקסים. לא נפגשנו?...

ד- לא, לטקסים לא הגעתי. הייתי בכמה פגישות. אז שם, וקצת קבלה שלמדתי... לא ידעתי מה לעשות עם עצמי. חשבתי "היא מכשפת אותנו". הסתכלתי על האחרים – והם נראו בסדר. אז הבנתי שזה רק אני, ובתוך זה שמעתי אותה אומרת (לא במילים אלה – זה מה שאני שמעתי) – שאני בסדר כמו שאני. זה היה שוק, שוק מטורף. בתקופה ההיא אף אחד לא דיבר ככה. לא דיברו שאנחנו בסדר, לא דיברו חוזקות, לא דיברו חשיבה חיובית. אי-אפשר היה להיות בסדר. לא יכולתי להיות בסדר במשפחה, כי הם רצו דברים שלא רציתי, לא הייתי בסדר בלימודים הרוחניים, כי צריך לאכול, להתלבש, כל מיני דברים... ופתאום – אני בסדר כמו שאני? זה לא כאילו משכו לי את השטיח מתחת לרגליים – כאילו משכו לי את הפלנטה מתחת לרגליים! זה היה לי מזעזע וכמעט כואב. זה היה כל-כך חזק שהתחלתי ללכת אחריה. שמעתי את אותה ההרצאה בכל מקום שהיא נתנה. הגעתי אליה לשיעורים פרטיים. אמרתי שאני צריך את זה – זה היה כמו אוויר. וגם היידע האינדיאני שהיא חלקה... בצורה מאוד נדיבה. הוא נתן לי מקום, ממש סידר לי את המקום שלי בפאזל. פתאום הבנתי למה רע לי. פתאום הבנתי איפה האלוהים ומה היחס שלי אליו. מצאתי את עצמי, פתאום היו לי כלים למקם את עצמי – וזה היה כוח מטורף שיש לפילוסופיה האינדיאנית - וכמובן העמוק יותר של השאמאן שמגיע מתוך זה.

אז זו הייתה ההתחלה, וכל יתר ההרצאות והסמינרים שלקחתי נזלו ממני והלאה. נזלו גם כל מערכות היחסים עם בנים ובנות שהייתי איתם – ונשארתי רק איתה. ממש עזבתי הכל. אחרי שנה בארץ, כשטה-רה טסה לשמורה האינדיאנית – טסתי גם אני, כי הרגשתי כי היידע לא מספיק. הרגשתי שאני צריך לדרוך על אדמה. לא היה אכפת לי אם יהיו שם עוד אנשים – הייתי צריך לדרוך על האדמה הזאת.

זאת הייתה חוויה מרתקת של חמישה שבועות. שם עברתי טקסים שנחרתו לי במוח... מאוד-מאוד... וזה התחיל את הדרך. והיה גם חיבור בין טה-רה וביני... שהיה גם מיוחד מאוד... אני לא ידעתי שאני מאוהב בה עד שהחבר'ה מהמילואים אמרו לי. "אתה כל הזמן מדבר עליה". אז ידעתי שאני לגמרי... לא הבנתי את זה לבד. אני לא חושב שהייתי טוב בכזה דבר – אינטימיות שיש בה גם מיניות. זה כמו שמן ומים. הרבה פעמים טה-רה אמרה על מישהי "היא מתחילה איתך" – אבל אני רק ניסיתי להיות נחמד... צאז התחלנו כל שנה לטוס לסבתא אווילה... כל שנה – טיסה לארה"ב. אז בגלל זה כשאנשים כאן אומרים שתל-אביב זה רחוק להם...

פ- מי זו סבתא טאוילה? ספר קצת.

ד- טוב... עכשיו אנחנו מדברים על הדבר החשוב-על המהות שלי. אז קודם כל המורה שלי – טה-רה, שלקחה ילד עם פוטנצאל טוב, עם יידע שלמד מרוסים... כמו שלקחת גוש חמאה ולזרוק אותו על השולחן עד שהוא מקבל צורה. אבל בגלל האהבה שלי – לא יכולתי לעשות שום דבר חוץ מלהישאר ולהתעצב כמו שהיא מעצבת. אני מרגיש שהיא עשתה ממש מילד – גבר. ואני חושב שגם גבר טוב. אז עד היום אני מתייעץ איתה, היא המורה, היא האור, היא כוכב הצפון שלי.

(מספור פנימי – עמ' 9)

המורות האחרות שלמדתי. אז זו סבתא טווילה, טווילה ניטץ. בשפת סנקה זה "זו אשר קולה נישא ברוח", והשם השני שלה "שני זאבים". שבת סנקה נמצא בצפון ארה"ב, לא רחוק ממפלי הניאגרה. הוא מחולק ל-8 משפחות. יש כל מיני חיות שמיצגות אותם, המשפחה שנו זה זאב. זאב הוא המורה וזו משפחה של מורים. והיא בסך הכול הייתה מורה. אישה מופלאה. בגובה שני תפוחים וחצי – משהו מאוד נמוך, מלאה באנרגיה. למזלנו בגלל שהיא הייתה מאוד קטנה, אז כשהלבנים באו לאסוף את הילדים מתוך השמורות – לא לקחו אותה, חיכו שתגדל – ורק אז לקחו אותה ושמו אצל לבנים כדי לתרבת את הפראים... כן, דבר מאוד "יפה", מתקשר לילדי תימן וכל מיני... והיא הפכה לאשת חינוך ועבדה במשרד החינוך, ובצד היא הייתה מתופפת בלהקת ג'אז. יש הרבה סיפורים שהיא היתה מאוד שובבה, ובאיזשהו שלב אימה קראה לה לחזור לשמורה כי היא הולכת למות וצריכה להעביר לה... יש הרבה סיפורים כאן ואני אקצר. היא חזרה לשמורה ולקחה את התפקיד של ה"אלדרית" ופתחה בית ספר שנקרא "וולף פלאן טיצינג נואצי" ואחר כך הפך לרשמי וקיבל את כל האישורים – ונקרא "האגודה להיסטוריה של סנקה". יש לי תעודה משניהם, ואני יכול ללמד בכל קולג' ואוניברסיטה בארה"ב.. בארה"ב זה קביל – בישראל זה לא קביל. מה שלא הפריע לנו לעבוד במשרד החינוך עם מורים ועם ילדים. האישה הזאת היא מופלאה. היא נפטרה בגיל 96 לפני כמה שנים.

פ- והמשכת לנסוע אליה כל הזמן?

ד- לא, כי באיזשהו שלב היא נעשתה מוגבלת בתנועה שלה, וגם בראש... ובאיזשהו שלב היא קראה לבן שלה שממש לא היה בקטע... הוא חי בעולם הלבן והתעסק במוסיקה... זו הייתה טעות שלה, לדעתי, כי היא רצתה שאינדיאנים יעסקו בזה, היא נתנה פחות מקום ללבנים.

פ- ומה – זה לא נכון שאינדיאנים צריכים לשמר תרבות אינדיאנית?

ד- לא, ראיתי הרבה אינדיאנים – זה לא מספיק. הבן שלה עשה חרא של עבודה. זה כמו מלוכה – לא תמיד הבן של המלך מתאים למלוך אחריו, זה לא אמור להיות ככה. אבל זה היה הקטע שלה. היא לא הייתה מושלמת.

פ- הוא היה הבן היחיד שלה?

ד- לא, הוא היה היחיד שהסכים. אז הפסקנו לנסוע לשם – אבל המשכנו לשלוח כסף, הרבה מאוד דולרים – כי הרגשנו שמה שקיבלנו הוא כזה ענק ואנו צריכים להחזיר. אז גם כשהיינו שם שילמנו, וגם שנים אחר כך המשכנו לשלוח כסף. הבאנו אותם פעם אחת לישראל. יש בעיה עם השבטים האינדיאניים. יש לנו רומנטיקה... טוב, השעה שבע. כדאי שנמשיך?

פ- כן, אמרתה שהיו לך מורות. היו עוד?

ד- כן, הייתה קיטי משבט לקוטה. גם אותה הבאתי לישראל. הייתה לי הזכות ללמוד עם סבתא נניקי מפוארטו ריקו, משמרת המסורת של שבט טהינו, למדתי במקסיקו עם מורה משבט מאיה,

למדתי בסיביר עם אלכסיי ממשפחת זאבים – ולמדתי שם עם שאמאנים שחורים ולבנים. ולמדתי עם ויקטור סאנצ'ז – תלמיד של קרלוס קסטנדה. עברתי איתו שבועיים באנגליה ועברנו דברים מאוד חזקים. הוא לימד אוצנו להיות לוחמי אור והיחס למוות בחיים שלנו. היו לי עוד שנגעו בי – אבל אלה שחשובים שהצליחו להטמיע בי משהו.

פ- אז "הרוח הגדולה" – כי אומטה זה בעצם המשך של "רוח גדולה"?

ד- לא, אומטה זו טראנספורמציה של ... את הרוח הגדולה סגרנו, הרגנו.

פ- אז יש טעם לדבר?..

ד- רק אם את רוצה.

פ- אז ספר קצת.

ד- טה-רה ואני גרנו בראשון לציון והתחלנו ללמד, ביחד, וראינו שיש הרבה דברים שאנו עושים, הרבה פעילויות, ולא ידענו איך להתארגן על זה, אז ביקשנו עזרה ממת"י שעוזרים לעסקים קטנים. הגיע איזה איש מאוד מוזר – אבל כנראה אנשים מוזרים מושכים אנשים מוזרים, והתחיל לעבוד איתנו, ובאיזשהו שלב אמר – תקימו בית-ספר. ומה צריך כדי להקים בית ספר? הוא אמר – להכריז. ודיברנו עם סלי רידמן וביקשנו ללמד אצלה והיא אמרה – פתח בית ספר שלך. התבלבלתי מאוד כי חשבתי שכדי לפתוח בית-ספר צריך להיות... משהו. אז הקמנו והמצאנו לו שם "הרוח הגדולה". חלק מהאנשים לא אהבו את השם כי זה חילול קודש... אבל עברנו גם את זה. אז הפכנו את "הרוח הגדולה" למטריית-על שתחתיה עשינו כל מיני פעילויות. מה שעניין אותנו היה שאמאניזם. אז היו סדנאות של פילוסופיה אינדיאנית ושאמאניזם. כל מיני כאלה. ואז עברנו לדרום, כי כבר אי-אפשר היה בתוך העיר, אי-אפשר.

פ- ולמה בדרום?

ד- חיפשנו, היינו גם בגליל – אבל הוא נראה לנו אז מאוד צפוף – והנגב נתפס בעינינו כמאוד רחב. וגם קיבלנו הזמנות לעבוד עם ... תיכונים! ... בבאר-שבע! עם מורים – ועם קבוצות של ילדים. אז ירדנו דרומה למיתר ובילינו שם 9 שנים שהיו טובות.

פ- הכרתי אותך בתקופה זו.

ד- ואז אחרי 9 שנים טה-רה התחילה לשמוע קריאה מהר מירון. הוא משך אותה מאוד חזק. ואז שנה שלמה בכל יום רביעי בשבוע היינו נוסעים לפה, מסתובבים, עושים טקסים על ההר – רק שנינו.

בודקים את המסעדות, בודקים את היישובים. היה מטורף כל הסיטואציה. ואחרי שנה – עזבנו את הכול שם ובאנו לפה. ואז הייתה שיחה בין טה-רה לאבן אדומה מנוקדת, והיא שאלה האם אנו עוברים לגור או לתקוע שורשים. וכשהבנו שאנו הולכים לתקוע שורשים – הבנו שצריך לעשות מוות ולידה מחדשת, אי אפשר להמשיך. אז סגרנו הכול – הפסקנו ללמד את הפילוסופיה האינדיאנית, הפסקנו לעשות סדנאות שעשינו, אין משהו שעשינו והמשכנו.

פ- אבל הטקסים...

ד- כן, טקסים המשכנו – לא את כולם.

(מספור פנימי – עמ' 11)

פ- היה לכם טקס שמש. היו לנו 8 טקסי שמש – כיום עושים רק 4, וטקסי הלבנה נשאר.

פ- למה דווקא אותם?

ד- כי הלכנו לפי התדרים שעל ההר. שינינו את השם...

פ- אז מה זה השורשים?...

ד- של באנו רק לגור פה אלא להתחבר לאדמה. לא לבוא "הנה אנחנו – ההר, תתמודד" – אלא "הנה הר באנו להיות איתך", ואז לראות מה מתאים ל"ביחד" שלנו.

במקביל, טה-רה הרגישה... יש את הדבר הזה – שבטנו הקדום. התחלנו לקרוא לשבטנו הקדום, התחלנו לקלוט את הדרכים העתיקות – כל הנושא הזה. ב"רוח הגדולה" לא היה לזה מקום בכלל. אני עבדתי עם בהינה, עם רוהן ועם פיילם. עבדתי איתם על להיות משרתים – אבל זה לא היה מובנה.

פ- אבל האימא ... מתי גיליתם "

ד- את האימא כבר גילינו. בדפי העברה של האימא – יש שם סיפור של דוב – יש שם תאריך. **ואז התחלנו לקרוא לשבט הקדום שלנו ולעבוד איתו** והתחלנו עם הסהרל – שזה השם עכשיו, היה שם אחר קודם..

פ- שזה מה?

ד- שזה מסלול שמיועד לאנשים שבתוך עצמם פנימה הם יודעים שהם כאן כדי לשרת את האנושות – ואני קורא לזה "מהצד של הכלה". הם באים מהצד של הנשיות.

פ- אז יש גם "מהצד של החתן"?

ד- ברור. היהדות היא מהצד של החתן, הנצרות היא מהצד של החתן. לא בהכרח מונותאיזם – גם בהודו יש המון חתנים.

פ- ואיך הם ביחד?

ד- מניח שבטוב, אני לא מתעסק בספרות כאלה.

פ- רגע, לטקסים של אימא מביאים רק סמלים נשיים. ואם מישהו יביא איזה סמל פאלי?

ד- שיביא. אבל לא לשולחן של הדמויות השונות של אימא.

פ- ואיפה פלורליזם, ריבוי דעות?

ד- אתה בא אלי הביתה. את פה – לא תראי פאלוס. תראי אימא-אדמה, שדיים, ואגינות. את יודעת מה אני אוהב. אנחנו באים מהצד הזה. מי שבא אלינו לטקס ורוצה להחזיק את הפאלוס – אני לא אגיד לו לא. אני לא בודק אם לאנשים אין סמלים של יהודים על הצוואר כשהם באים. אני מארח את כולם באהבה, כולם מוזמנים – אבל זה הבית שלי.

אז זהו, פתחנו את אומטה שבעצם עושה את שני הדברים – לוקחת את הדרכים העתיקות של השרות הנשי ומלמדת אנשים את הדרכים והכוחות – ובמקביל אנו משיבים את הדרכים העתיקות של השאמאן ויש פה לימודים של דרך השאמאן גן לאנשים שרוצים להיות שאמאן וגם למי שלא רוצים

(מספור פנימי – עמ' 12)

להיות שאמאן אך רוצים לחיות בדרך החיים השאמאנית - שבעיניי זה לא פסול, זה ממש נפלא.

אז זה מה שקורה פה.

פ- והרבה אנשים עברו איתכם, סביבכם, אחריכם – משם?

ד- לא יודע אם הרבה – אבל עברו. כי הם מרגישים טוב על-ידינו. עדיף לשאול אותם – אבל אני חושב... תראי, אילו הייתי חי בארה"ב – הייתי עוזר לסבתא טווילה. ממש. אין פה סימני שאלה. זה ככה. אם יש איזו שהיא נביעה שעושה טוב – אז את רוצה להיות לידה. גם כי את נהנית מהמים – וגם כל פעם שי התפרצות – את קרובה. אז נוח לאנשים להיות לידנו, כי פעם עושים זה ופעם ככה – והם פה, אז בצ'יק-צ'ק מתארגנים ועושים את זה. מי שמגיעה אלינו מאשקלון – לא פשוט לה. יש מי שמגיע פעם בשבועיים מאילת. זה קשה.

פ- אני רוצה שניגע בכל מיני היבטים של טקס הלבנה שזה מה שאני חוקרת ורוצה לבדוק את השפעת הטקס על ענין חברתי של האנשים שבאים לטקס. אני רוצה לשאול על אנשים שבאים הרבה פעמים לטקס – למה הם באים, מה הם מחפשים, מה אתה, מה מחזיקת הטקס, מה כל המקום הזה נותן להם לדעת? אני גם חוקרת את עצמי – למה אני מגיעה לשם? אשאל כל-מיני שאלות.

נתחיל מפתח של הטקס. אתה תמיד מסביר את הכללים, על המרחבים. איך זה נולד?

ד- זה נולד מתוך... אני חייב ללכת צעד אחד אחורה. אני מרגיש שהרבה פעמים אנשים באים אלינו כי זה אנתרופולוגית מעניין, "מה זה השיגעון הזה – בואו נראה". אני מרגיש שזו הראשוניות שמושכת. מה שאנחנו נותנים ובגלל זה חוזרים שוב ושוב – זו קדושה שאינה מחוברת לדת. וזה משהו שבישראל לא מכירים. הקדושה הולכת עם בית כנסת, עם תפילה, עם כנסיות, עם מיקדש רומי עם מדרגות שיש ועמודים – שם הקדושה. אגב, זה מה שהלבנים לא הבינו כשכבשו את האינדיאנים – שהיו מקומות קדושים שלא היה עליהם כלום, אז הלבנים בנו עליהם. ואנחנו נותנים קדושה שלא באה בתוך דת, לא באה בתוך רצינות, לא באה בהורות-גורל דווקא, היא יכולה לבוא עם צחוק, עם חיוך, עם חיבוק,, עם לב ולא עם הדבר הזה כשנכנסים לכנסייה עם לחש כזה. שזה גם טוב וקדושה יודעת לעשות. אנחנו נותנים משהו אחר – וראינו בהתחלה שאנשים לא קולטים את זה. הם לא יודעים איך לאכול את הדבר הזה. ולאט-לאט התחלנו לארגן מילים וחוקים... את יודעת, בעולם של אימא-אדמה חוקים זה לא מה...

פ- אבל תבניות..

ד- כן, אבל תבניות הן אופציונליות, בניגוד לחוקים. וגילינו שאם לא נסביר לאנשים שבתוך המעגל הקדוש שפתחנו לא אוכלים – אז הם יביאו אוכל, ואם לא נגיד שמתחיל טקס אז כבו ראת הטלפון... והיו לנו עניינים עם מצלמות עם פלש, וצלמים שבאמצע הטקס נכנסו לתוך המעגל וצילמו את הזאת שמחזיקה את הטקס. את יודעת, זה נע בין הנימוסים וכבוד ועד קדושה – אבל אנשים אין להם מושג...

פ- - כמו שאצלנו בבית הכנסת הקונסרבטיבי, אנשים מתחילים לצלם בשבת בבר-מצווה... ואנו פרסמנו כללים שכאן בשבת שומרים שבת.

(מספור פנימי – עמ' 13)

ד- אילו היו כאן עמודים משיש – הם היו יודעים מה לעשות. אך כיוון שאין – צריך ללמד, ומכאן יצאו חוקים. לא אוכלים בתוך המעגל, לא זורקים כלום לתוך האש – והיו אנשים שזרקו זבל לתוך האש. וזה אש קדוש!

פ- מתי זה קרה? לא על המירון.

ד- על מירון לא זרקו זבל אבל קרו שזרקו דברים אחרים. ולאט-לאט אספנו מילים שאומרות מה אתם רואים פה, מה קורה כאן, לספר על השעות שאנו עובדים קודם ועל ההשלכות על האנשים, ושאל אתה רוצה לעשן – לך אל המכונות, כי פה אתה לא מעשן, והילדים – שאנחנו לא בייביסיטרים, וזה הכול נולד מתוך ניסיונות ומתוך מה שקרה בטקסים.

פ- אבל חשוב לך לעשות את זה גם עם הומור, אתה לא עומד ומקריא חוקים.

ד- כי אני לא כזה, אני לא דיקאן... אני דוב. ואני למדתי עם נשים שלא היו נשים של... רצינות-על. כשפגשתי כאלה – אז זה היה שלום והלכתי, אני לא יכול ככה.

פ- ומה עם אלה שכבר שומעים את זה הרבה פעמים?

ד- אני מבקש להקשיב ולשתף פעולה.

פ- אני שואלת את זה גם כדי להבין איך בנוי הטקס – אבל גם כדי להבין את הפרפורמיות של הטקס, כי אתה בא לשם כפרפורמר. הן עושות איזו פעולה ריטואלית, ואתה לפני זה, מכין את הקהל.

ד- גם אחרי זה, כשעושים מעגלי שירה. המטרה שלי כשאני בא – זה באמת **לתת לאנשים את התבנית**. לבנות להם קירות שלא משיש, להראות להם איפה "הפרוכת"... זה נורא חשוב שנדע איפה אנחנו. אחד הדברים שלמדתי אצל סבתא טווילה זה את חשיבות הכבוד, ואת הצורך בגבולות ברורים לשמירה על הכבוד.

כשנכנסים אצלינו הביתה – מורידים נעלים. אצלינו בבית גם כשמגיעים אורחים שהם לא כמונו – לא נכנס בשר.

פ- זה מובן מאליו, לא?

ד- כשגרנו בבאר-שבע והיו מגיעים קרובים של טה-רה - הם היו עושים בחצר על-האש. לאט-לאט הבנו שזה לא מתאים לנו, ועכשיו אצלינו בבית לא נכנס בשר. וזה מאוד חשוב שאגיד לאורחים מראש שאצלנו בבית לא נכנס בשר – ואז הם יוכלו לכבד ולבוא עם טופו. אם לא אמרתי – איך הם יידעו? לכן חשוב מאוד לספר מה קורה. וזה ממה שאני עושה בתחילת כל טקס – להסביר שככה זה אצלנו ומבקש לכבד. זה שאני בדרך תופס ומחבק ומנשק אנשים, גם כאלה שלא מכיר – זה לא מפריע אחר-כך לעמוד ולתת הסבר שלאט-לאט נבנה כדי לתת לאנשים את הכלים שהם צריכים כדי לבוא בכבוד לטקס. וזה רק בגלל שאנחנו חיים בעולם של בורות – אילו הייתי עושה את זה לפני 10.000 שנים – לא הייתי צריך לעשות את זה. אנשים ידעו אז.

פ- ארצה לגעת בעוד דברים. אתה מדבר גם על מרחב הזקנות והזקנים שיושבים, כי אתה אומר ש"הנחות מוציאה את הטוב מהזיקנה". יש לך גם משפטים על הקמטים שמראים שהיא הולכת הרבה על פני האדמה ועוד ביטויים. מאיפה הם?

ד- חלק – זה מהמורות והמורים שלימדו אותי, וחלק אספתי בשמורות של האינדיאנים, כי בתרבות שלנו זיקנה היא נושא רגיש. בכלל המילה זיקנה היא בעייתית בעברית. אני לא רוצה לברוח למילה "אלדרים" כי אני רוצה שהמילה זקנה תהיה בסדר והמילה מכשפה תהיה בסדר והמילה שאמאן - שאלה יהיו מילים עם קונוטציות טובות. אז אני יודע שקשה לאנשים שקוראים להם "זקן" או "זקנה" – ואז אני נותן "סיה", אני נותן משהו שעוטר כדי שאנשים לא ירגישו נפגעים אלא יידעו שאני בא ממקום של כבוד. היו כאלה שסירבו לשבת עם הזקנות – נשים שהיו זכאיות לשבת עם הזקנות אבל אמרו "לא, אני לא זקנה – אשב על המחצלת". הכל טוב, לא חייבות. או כאלה שבאות בזמן הדם שלהן ולא מוכנות לשבת במרחב האדום. אני רוצה לתת כבוד, את לא רוצה לקבל אותו – הכל טוב.

פ- אז בוא נדבר על המרחב האדום. זה קשור לספר "האוהל האדום"?

ד- כן, זה אותה קונספציה. האוהל האדום היה מבנה קבוע, "בקתת הלבנה", נשים בזמן הדם היו מתאספות שם, אסור היה לגברים להתקרב משהו כמו 30 מטר, היו שומרים – ורק זקנות ונשים בזמן הדם היו יכולות להיכנס ולצאת. כך היה האוהל האדום. אנו לא קוראים לו אוהל אלא המרחב האדום כי הוא קיים רק בזמן הטקסים ואנו בטקסים רוצים לכבד נשים שנמצאות בזמן הקדוש הזה, וגם לחנך את המעגל שזה זמן טוב, כי אנחנו חיים בתרבות ישראלית-יהודית שלא רואה בזה שמחה גדולה. וגם מעבר לדת – הרבה נשים חוות את זה קשה, ואנחנו רוצים לחנך שיש בזה יתרונות, שאנחנו חוגגים את זה.

פ- אני זוכרת שסיפרת שנשים בזמן הדם היו יוצאות מהכפר ורואות חזיונות ומספרות והכפר היה מקבל את זה.

ד- לא, הן היו מספרות לזקנות והזקנות היו מחליטות מה לעשות עם זה.

פ- ומאיפה זה?

ד- זו מסורת אינדיאנית.

פ- ויותר ספציפית? כי כתבתי את זה – והעירו לי "מאיפה זה בדיוק?"

ד- אני לא עובד עם טקסטים. אני יודע מה לימדו אותי.

פ- אותו דבר לגבי אקולוגיה. אני רואה את היחס לשמירת הטבע באומטה ואני מייחסת את זה לשאמאניזם, אבל אולי זה נאו-שאמאניזם?

ד- לא, הייתי אצל שאמאנים בסיביר ולא ראיתי ...

פ- וזה שאתן מקוששים עצים פעמיים בשנה – רק עצים מתים שהפקחים סימנו. למה? .. למה טבעונות, למה זה?

ד- טבעונו – זה ממש לא שאמאניזם. הם טורפים בשר על ימין ושמאל.

(מספור פנימי – עמ' 15)

פ- אז מאיפה הגישה האקולוגית של אומטה?

ד- מהלב שלנו! צריך להבין ששאמאניזם – זה לא דבר אחד, ובכל שבט ובכל מקום קורים דברים שונים.

מה שלמדנו עוד בהתחלה אצל הסבתא טווילה – זה שהיא נתנה לנו תבניות – אבל הרעיון הוא להעביר אתן לפה. אם אני יושב בארץ-ישראל אבל עושה טקס לכבוד ההר שאסטה – אז אני מפגר, פספסתי את כל הרעיון מה זה שאמאניזם. אני צריך לבוא עם התבנית של הטקסים וההבנה איך היא עובדת, לשים אותה באדמה שאני חי בה – ועם זה לעבוד.

פ- וזה מה שהיא רצתה שתעשה?

ד- כן, היא רצתה **שנקים קהילות** – היו לה הרבה חלומות בשבילנו. היא קראה לנו "אנשים חומים" כי אנחנו לא שחורים – אבל לא כמו הלבנים האמריקאים. היא קראה לישראלים "אנשים חומים" וממש רצתה שנביא את דרכה לפה.

פ- היו שם עוד ישראלים?

ד- היה שם איתן אריאלי, ואנחנו הבאנו עוד שתי נשים ישראליות. הא, וקובי היה... אז בעצם זו המהות של שאמאניזם – לקחת תבניות קבועות ולעבוד עם האדמה. זה מה שאנחנו עושים – ומזה יוצא גם אורח-חיים. בשבילי זה ברור שאם אני עובד את אימא-אדמה ומכבד את האדמה – אז אני עובד אקולוגי.

פ- זה הגיוני...

ד- כן, אבל כמו שאומרים שהבדואים קשורים לאדמה – והם עושים הרבה באלאגן, זה לא מתקשר תמיד אחד לשני. פה זה כל אחד ומקום אליו הוא לקח. אני בוחר להיות טבעוני כי אני לא רוצה להכאיב לחיות, טה-רה בוחרת להיות טבעונית כי אינה רוצה לאכול פחד ומוות – אז אפילו ביננו זה שונה. וזה לא חובה – אנו לא מחייבים אנשים שבאים ללמוד אצלנו להיות טבעונים.

פ- חבל... היית יכול לעשות עוד טוב.

ד- לא-לא. כמו שאנחנו לא מחייבים אנשים לא לעשן. הרצון שלי זה לתת לחיות את השקט שלהן – אבל גם האנשים זה חיות. עניתי לך על הנושא האקולוגי?

פ- כן, וקודם הבנתי את זה לא נכון והתווכחתי על זה. לי ההיגיון אומר שאם מכבדים אימא-אדמה – אז עובדים אקולוגי.

ד- תשמעי, ראיתי אותם עובדים עם שקיות ופלסטיק, ראיתי עצים שברור שלא נפלו... אקולוגיה – זה לא... יש הרבה טקסים למען אימא-אדמה, לא תמיד זה מתרגם לפעולות. וטבעונות – זה ממש רחוק... החבר'ה שם טורפים יופי.

פ- הסיפור של סהרינה. הוא לקוח מהספר "אנחנו חוזרות" – אבל מאיפה השיר, מה החשיבות שלו?

ד- זה מגיע... מאבן אדומה מנוקדת והרוקדת בסערות.

פ- מי אלה?

(מספור פנימי – עמ' 16)

ד- לפני עשרים וכמה שנים... לא זוכר בדיוק... רוהן אולי זוכר מתי בדיוק... טוב, התחלתי לתקשר לפני הרבה שנים. הייתי בקבוצה עם טה-רה עם מישהי בשם אמורין מק שעלתה לישראל מדרום-אפריקה, עזבה וחזרה הביתה. היא עשתה קבוצות של הילינד, מדיטציה ותקשור – ושם זה התגלה. אני מקצר כי זה לא דבר חשוב.

לילה אחד, כך טה-רה מספר, התחלתי לדבר. ישבתי על המיטה ואבן אדומה מנוקדת אמרה לה "קומי, אני פה". ככה הן הגיעו – שלוש רוחות של שאמאנים שחיו בעבר ושהיקום הביא לכאן (ככה הם מספרים) כדי להשיב את דרך השאמאן על פני אימא-אדמה. האחת היא אבן אדומה מנוקדת, היא זו שמדברת, היא אשפית של הדיבור, השני הוא עורב לבן, הוא זה ששר ומנגן, והשלישית היא רוקדת בסערות והיא זו שמתעסקת בכשפים וטקסים. בדרך בה הם מלמדים – אלה שלושת הניבים שכל מי שילך בדרך השאמאן צריך לשלוט בהם. צריך לדעת לדבר – לספר סיפורים, להעביר מסרים, להחזיק טקסים, לפתור מחלוקות – כל הנושא של דיבור; הוא צריך לדעת לרפא ולשיר – כי השירים הם המרכזיים בדרך; והוא צריך לדעת לעשות כשפים ולהחזיק טקסים. והם בעצם המחזיקים את הלימודים השאמאניים - גם ב"רוח הגדולה", למרות שאז גם טה-רה ואני עבדנו בזה, ועכשיו באומטה. מי שלומד שאמאניזם היום אצלנו – עובד איתם. הם התחילו ללמד עוד בהתחלה, כשעוד גרנו בראשון, אז הם הביאו את השיר עם הידע שלו, ואחר-כך מהזיכרון שלי. המילים והמנגינה – מהם, וממני אחר-כך הסיפור על אימא-אדמה שראתה לראשונה את הלבנה וכו' – זה כבר שלי.

פ- הרבה פעמים אתה ונוגה אומרים ששיר זה או אחר הוא ב"שפה קדומה".

ד- זה כשזה בשפה שאנו לא יודעים לשייך לזמן ומקום מסוים. הרעיון הוא שבריאה היא דבר חי והי מדברת. סבתא טווילה הייתה אומרת "צליל מחזיק את הכל ביחד", וצליל זה לא רק השפה שאנו מדברים. מסתבר שאנחנו לא מרכז היקום! אז הבריאה כולה יש לה שפה שהיא אוסף של צלילים שלא דווקא מדברים אותם כשפה שוטפת אלא מין בום-בוים-בוים, וכל מילה יהיו לה הרבה פירושים שניתן להשתמש בכל מיני צורות. אז שיר "סהרינה" הוא לדעתי (ואני לא מחטט) עשוי מהדבר הזה. אוסף של הברות שזה נשמע לנו כמו מילים אבל אלה לא מילים שצריך לדבר אותן אלא מילים שנועדו כדי לברוא מציאות. סוג של לחש, סוג של כישוף.

פ- כי בספר אתה כן מתרגם.

ד- אנחנו יודעים... ברור שיש לזה משמעות אם זה רוצה ליצור מציאות. אבל כל מילה פה יכולה לקבל עוד 3-4 תרגומים במינימום. זה התרגום שהופך את הקול לשיר לכבוד הלבנה.

פ- משהו קטן: הטיהור היה הרבה שנים עם עשן ועכשיו הוא עם מים. מה קרה?... אתה יודע שריח של מרווה זכור לי עוד מהפעם הראשונה שראיתי אתכם בקיבוץ. זה משך אותי – ופתאום אין את זה.

ד- כמה דברים קרו בו זמנית. האחד – היה חם נורא. והייתה בעיה עם הצדפות שמתלהטות וקשה להחזיק אותן – ולא רצינו להעיק על אנשים. בנוסף – אנחנו צוות מאוד מצומצם שעובדים בהקמת הטקס – הבהייה. ונוצר המצב שהצוות הצטמצם עוד יותר ואלה שנשארו – היה להם בעיות גב. אז להתכופף כמו בטיהור עם מרווה – היה פשוט בלתי-ניתן. לזה הצטרפו עוד כמה דברים שאני לא זוכר

(מספור פנימי – עמ' 17)

את כולם, היו 5 א6 כיוונים. אבל היה ברור שדרוש שינוי כי זה לא עובד. ואז בא הרעיון לטהר במים. זה לא אותו דבר, זה עושה דברים אחרים – אבל בעיניי זה נפלא. אחרי שפעם אחת עשינו ככה – אהבנו. זה לא אומר כלום – אולי נחליט להשאיר ככה או נחליט לשנות.

פ- אתם מאוד גמישים.

ד- זו אחת הסיבות שדרך השאמאן עדיין חיה בעולם. היא מתאימה את עצמה למצבים. זה הדבר ששומר עליה. את תהיי עכשיו במקסימום – את תראי אנשים לובשים פייטים. את חושבת על שאמאן – את חושבת על עור ופרווה, אבל שם הם לובשים פייטים! את רואה באזור מאיה גבר עושה טקס טיהור – הוא עומד בתוך כנסייה, לוקח לפה מבקבוק קוקה-קולה ומתיז על המטוהר. אני לא שופט את הטכניקה – אני חושב שזה נהדר שהוא עובד עם מה שיש. היה שאמאן אחד מאזור סיביר, לא זוכר את שמו, שקיבל במתנה תוף רמו, מפלסטיק. אנשים אמרו – מה פתאום פלסטיק? הוא אמר – בפלסטיק זה יש נפט, נפט עשוי מחיות, מעצים, מצמחים – זה יופי של תוף! אז דרך השאמאן חיה, צומחת ומתפתחת – בזכות היכולת להתאים את עצמה לסביבה ולמה שקורה מסביב. השאמאן לא תקוע במקום, הוא חלק מתנועה, ממה שקורה – ובעיניי זה מקסים.

פ- שמות של הלבנה, 13 השמות – מאיפה זה בא?

ד- נתנו לנו את זה מההתחלה, אני יכול להגיד שיש לזה הרבה רפרנסים גם למסורות אחרות. אפשר לראות דברים דומים בשבטים מסוימים אינדיאנים, במקומות מסוימים שמתעסקים בוויקה, יש שונה ויש דומה, זה מסוג הדברים שהם מאוד לוקליים. לדוגמה בארץ ישראל יש 4 כיוונים (צפון, דרום, מזרח, מערב) ולכל אחד משוייך אלמנט, אז אנחנו שמים את המים במערב, כי אצלינו הים במערב. את תשמעי הרבה אנשים ששמים את המים בצפון. זה מאוד מאוד תלוי... בגלל זה שאמאניזם זה לא דבר אחד שניתן להגיד – זה! צריך להגיד שזה שאמאניזם של פה, פרקטיקה שמתורגלת במקום מסוים, בזמן מסוים.

פ- אבל הרבה פעמים לבנת השלג הייתה באמת בשלג.

ד- וזה לא חופף חודשים קבועים.

פ- כן, כמו אצל המוסלמים.

רציתי לשאול לגבי המנחות סביב האש. זה לא היה בהתחלה...

ד- מי שמחזיקה את האש – קובעת מה עושים. הרעיון הוא שיש תבנית: הדלקה של אש, קבלה של מסר, שירת הסהרינה. כל השאר – זה נשים שבונות את הטקס ומחזיקות אותו – הן משחקות עם הדבר הזה.

פ- נוגה אמרה שהיא מקבלת את זה דרך שירה...

ד- כן, בהתחלה את מקבלת את השיר של הטקס, הוא פותח את הדלת. אז שלושת הדברים הם חובה, השאר תלוי במחזיקת הטקס. אם היא מרגישה שמתחברת לזה – היא תעשה, אם לא – אז לא.

(מספור פנימי – עמ' 18)

פ- אבל זה קשור לכיווני הרוחות?

ד- זה פחות מעניין. חשוב שיהיה שם קמח תירס, מים מקודשים, ... ברח לי עוד שניים... בהרבה מקומות שמים טבק. אנו מעדיפים לא לעבוד עם טבק בגלל שיש לו קונוטציות שאנחנו לא רוצים להביא לתוך המעגל.

פ- בשמורות – ראית טקס לבנה?

ד- בטח.

פ- דןמה למה שפה?

ד- פחות תיאטרלי, יותר... פשוט, כן, פשוט. יש אש, שרים שיר, מישהו רוקד – ובזה נגמר. מה שכן – תלבושות מטריפות, עורות, פרוות, צדפים, קרניים, שיניים.

פ- יש משמעות למה שהן לובשות?

ד- בטח, יש בגדי טקס, שונים משבט לשבט. צדפות "פי הכושי" – זה עניים של פוריות, של רחם, אז נשים צעירות תהיינה עם זה וזקנות עם דברים אחרים, גוונים של עורות, מה שמות על הראש – סימבוליקה אינסופית.

פ- ואצלינו? לדוגמה – האיפור?

ד- איפור זה אופציונלי, וזה בהתאם למה שמחזיקת הטקס צריכה. לומדים את זה – מה עושה פס לרוחב, מה עושה פס לאורך, הצבעים... בדרך כלל פס לרוחב מחבר לאדמה. לאורך – שה קשר מעלה-מטה. זה בהתאם למה שמחזיקת הטקס צריכה מהבן-אדם שהיא צובעת. זה אמור לחבר אותו לתדר. אנחנו קוראים לזה מסיכת-פנים. זה בא לעזור לבן-אדם להתחבר למשהו. הבגדים מתחלקים ל-4 צבעים. בדרך כלל נראה הולכת בדרך השאמאן לובשת בגדים בצבע מתאים למטה הדיבור שלה, הכיוון שהיא בחרה בתחילת דרכה ללכת אותו. מי שלובשת לבן תתעסק יותר במסרים, בידיעה, בבחירות.

פ- נוגה בחרה בלבן?

ד- כן. מי שבוחר באדום – מתחבר לאדמה, יתעסק יותר עם השפע, בבטן, באוכל, השחור הולך יותר למיסטיקה, למסתורין..

פ- לוחסה בצהוב...

ד- כן, לוחסה בצהוב של אש. אבל אני לא רוצה לדבר על לוחסה. היא לומדת בדרך אחרת...

פ- אבל היא חלק מהטקס, היא מדליקת אש...

ד- כיום היא כבר לא מדליקת אש. אני לא רוצה לדבר עליה, כי היא מגיעה מבית-ספר אחר. רצינו לכבד אותה ואת המורה שלה, אבל מה היא עושה ואיך היא עושה ולאן הדברים מחוברים – תשאל אותה.

פ- גברים לבושים שונה – אתה, פיילם...

(מספור פנימי – עמ' 19)

ד- טקס לבנה שה קודם-כל חגיגה. אני מזמין לטקס הלבנה – כאילו הזמנתי מישהו לסוכות. כאילו הזמנתי לארוחת ששי. אלה החגים שלנו. אנחנו חוגגים את הלבנה והשמש. אז זהו בגד חגיגי.

פ- ויש לו כללים?

ד- לכל אחד יש משלו...

פ- ובגד שלך?

ד- בשבילי בגד מסורתי של איון – זה קשתות, כל צבעי הקשת. רוהאן – הבגד שלו עשוי בדוגמאות של ורדים, שזה אחד הסמלים של הדרך שלו. פאר – יש לו קשת. אז מי שאין לו דרך שאמאן משלו – בא חגיגי, כי זו חגיגה. אנשים שבאים לליל הסדר – הם באים יפים, אז גם אנחנו משקיעים בלבוש, רק שההשקעה שלנו... מדליקה בעיניי.

פ- בדרך דיברנו על מרחבים. נגענו במרחב הזקנות והזקנים, מרחב האדום ומרחב הצלמיות. יש עוד... אז יש את מרחב האש. אש – בזכר, כשרחם – בנקבה. למה?..

ד- התחלנו להוסיף הספרים שאנו מוציאים דף הסבר, שלמרות שבעברית היום זה כך וכך – בשפה העתיקה הדברים היו אחרים. ואנחנו רוצים לעבוד עם המהות שאנחנו חושבים שהיא הנכונה. אין מה לעשות – רחם היא נקבית! גם לשדיים אנו מתייחסים בלשון נקבה. מים, מעיינות. אנו מתייחסים לכל המעיינות כאל נקבות. לא פגשתי עוד אף מעיין שהיא זכר. אני מדבר עם הנשמות של כולן – והן כולן נקבות. רוח – הוא זכר. האלמנטים: האדמה ומים – הם נקביים, אש ואוויר – זכריים. אז האש – הוא זכר. במדורה – הוא יושב בתוך רחם של אבנים שמחזיקה אותו, שלא ישתולל ויתפרץ, זה מה שאני מלמד. השמש הוא זכרי, הברקים הם זכריים. גם רוח הוא זכר. בעברית שמש ורוח אפשר להגיד גם בזכר וכס בנקבה – אבל אני מאוד מקפיד להגיד בזכר.

פ- אתה תמיד גם אוצר לבנה ולא ירח...

ד- נכון. כי היא נקבית.

פ- אז מתחם האוכל. קודם-כל – יש שם שפע. יש גם יופי ועיצוב..

ד- אני חייב להגיד שראיתי המון בשבטים האינדיאניים – זה נקרא פוטלק. בכל טקס שהייתי – יש את זה. יש לזה כמה תפקידים. אחד מהם – זה קרקוע. הרבה אנשים עוברים עליהם דברים פרה-נורמליים, ואז את באה ותוקעת פיתה – ואת נרגעת, חוזרת לאדמה, אפשר לדבר איתך. זה חשוב מאוד! אנשים לא נשארים שם – הם צריכים לנסוע, להגיע הביתה, לתפקד. יש שמגיעים מבאר-שבע! אז הקרקוע מהצד המיסטי של הטקס – מאוד חשוב.

דבר שני, באופן שאנו מארגנים, שכל אחד מביא – זה נותן לאנשים הזדמנות לתת. את לא תאמיני איזו כמות של אנשים פנו ופונים אלינו שהם רוצים לתרום, לתת כסף, כי הם רואים את ההשקעה האדירה שלנו – ואנחנו לא מוכנים. אני לא אקח כסף ממישהו שאני מארח, כשאני מזמין מישהו אלי הביתה ליום העצמאות ועושה ביונד מיט על האש. אז אנו לא מוכנים לקבל תרומות כסף – אבל אוכל

זה שונה. כשמתקשרים אלי חדשים – אני אומר: את יכולה להביא מבקבוק מים או כמה פיתות שקנית – ועד חמין! הכל פתוח, מה שנעים לך ומה שטוב לך.

פ- וזה באמת מאוד נעים...

ד- כן, יש אנשים שאוהבים את זה – ואז זו דרך לאפשר לאנשים להחזיר, לקחת חלק, להגיד "אני שם גם את הלב שלי כאן".

דבר שלישי – זה הצד החברתי, שהוא מטורף. פתאום נהיית כוורת סביב השולחן האוכל, וגם אנשים שלא אוכלים – הם נמצאים שם, ביחד. בעיניי – זה אחד הדברים החשובים שקורים בטקסים, פעם בחודש יש לך הזדמנות לדבר עם אנשים שמבינים אותך. פעם בחודש אתה תגיד שראית אנרגיה – ואף אחד לא ירים גבה. וכאן אני מרגיש שאנו יוצרים קן, ששומר שכל הביצים והגוזלים ירגישו בטוח להיות אמיתיים, להוריד מסיכות – ולהיות ביחד.

לפני 7 שנים טסתי לראשונה לקונפרנס באנגליה, ומה שגרם לי שהשתאות שם – זב לראות מאות נשים (מגיעות לשם 400-500, הרוב נשים) – לשים תכשיטים שהן רוצות, וגלימות וזרים, וזו הולכת עם המטה שלה, זו עם הקריסטלים שלה. והן הולכות ברחובות ונכנסות לכל מקום – כי יש להן שבוע בכפר הקטנצ'יק הזה להיות בכיף שלהן. רק בזכות זה מצאתי דרך להשתחרר וללמד שם – כי זה הדבר החשוב: לאפשר לאנשים ששייכות/ים לאימא אדמה – את החלל הזה, בו הם יכולות/ים, ופה – הם נורמליים, אף אחד לא יגיד שהגזמת וירדת מהפסים.

וכאן – אני יודע שבזמן האוכל אני יכול לקחת כמה אנשים חדשים שאני רוצה – ולתת להם את התחושה שפה מותר. וכשאנשים מאוד שונים מוצאים את הדרך אלינו, והם פוגשים אותי, והם לא מקבלים שיפוט – אז הרבה פעמים הם חוזרים. וזה מה שאני רוצה: אני לא רוצה שהיא תהייה שאמאן, אני לא רוצה שהוא יהיה לא-יודע-מה – אני רוצה שהם יידעו שפה מחכה להם חיבוק.

אז אלה שלושת הדברים של האוכל השבילי: זה לקרקע, זה לתת – וזה לקבל משום של משפחה, של ביחד, של קהילה – ואולי בסוף של אהבה. בגלל זה גם עכשיו, בקורונה, בטקס השמש כשביב אסור להביא אוכל מכל אחת – קנינו משהו מוכן, ארוז בשקיות – כי אי-אפשר לוותר...

פ- אז נשאר לנו המרחב של מחזיקת עץ החיים.

ד- אז קודם-כל – טה-רה. תראי, טה-רה זה הדבר הטוב ביותר שקרה בחיים שלי ושעדיין קורה. אין שום דבר שמתקרב לברכה הזו שהוא עדיין רוצה להיות על-ידי. כי אני לא הכי קל ולא הכי פשוט.

מה שקורה איתנו באומטה – הוא מאוד-מאוד יוצא דופן. הוא יוצא דופן בכך שיש לנו הרבה מאוד... אני אקרא לזה – קסמים שנמצאים ביחד. כי בדרך כלל – יש שאמאן אחד פה ושאמאן אחד בעיר אחרת ויש מנטאיה עם ממותה שגרה בעוד 5 שעות נסיעה. יש קסמים כאלה, אנשים שהם פלאיים – בבודדת. זה המצב הנכון והטבעי, ואז כל אחד מחזיק מעגלים סביבן ועושה מה שיכול. קרה משהו

(מספור פנימי – עמ' 21)

עם הדבר הזה שטה-רה קוראת לו "שבטנו הקדום" - שהוא הביא למעגל אחד המון כאלה. זה מצב מאוד לא טבעי ומאוד חדש.

פ- רגע, אבל באחד הספרים שלך היה תיאור של אנשים וקבוצות שמתכנסים ביחד לחגוג טקס לבנה מלאה...

ד- אם הם נודדים, אם עברו ליד, אם החליטו לעשות מסע של עלייה לרגל – אז בטח, אך דרך קבע זה לא קורה. עכשיו יוצא מצב שאצלנו יש שאמאן, ויש טה-רה. ויש איון ויש נינטאות ויש...

פ- שאמאן – זו נוגה?

ד- לא, היא תלמידה בדרך השאמאן. טה-רה הייתה שאמאן, כי אי-אפשר להיות מחזיקת עץ החיים אם לא הייתה שאמאן. שאמאן – זו אבן אדומה מנוקדת.

פ- אבל היא לא נמצאת בטקס?..

ד- היא נוכחת בדרך מסוימת, נמצאת גם אם לא באופן פיסי, ובעבר היו טקסים שהיא ממש הנחתה.

אני מרגיש שיש לנו מזל שטה-רה נמצאת איתנו במעגל, כי בדרך כלל טה-רה יושבות באיזה חור נידח – ולא זזות. והיו הולכים חודשים כדי לפגוש אותן, ולא תמיד מוצאים, וגם כשמצאו – לא תמיד הן רצו לדבר. טה-רה – זה משהו רחוק, נשגב, לא ניתן להשגה. ולנו יש אחת כזאת פה!

פ- כשבפתיח אתה אומר שטה-רה חלמה כל מה שקורה – למה הכוונה?

ד- אינני יודע להגיד לך איך זה מתרגם למעשי...

פ- לי זה מזכיר את "זמן חלום" אצל אבוריגינים...

ד- זה בדיוק כזה. יש משהו באישה הזאת שהוא מגשים חלומות. יש משהו ב.. היא לא אישה... בנשמה הזאת, שהיא קצת נובעת ידיעות, שאיכשהו בדרך זו או אחרת הופכות להיות מציאות בעולם הזה. אני לא יודע להגיד לך את המכניקה איך זה עובד – אני יודע להגיד רק שלידה החלומות מתגשמים. אם את יושבת לידה – זה קורה. זה מעין מהות של פלא כזה...

פ- ומה זה "מחזיקת עץ החיים", מה מהות התואר הזה?

ד- הבסיס הקדוש ביותר שיש לדרך השאמאן – הוא עץ החיים.

פ- אתה יודע שיש כזה גם ביהדות. זה אותו דבר?

ד- זה עם הספרות? לא יודע, לא למדתי מספיק קבלה. אני יודע רק מה שאני יודע. אי-שם באמצע הבריאה, בקוסמוס, נמצאת יישות שאנו קוראים לה "עץ החיים". היא התבנית המופלאה ביותר שהבריאה הזאת יצרה לנו נדמה שהבן-אדם זה נזר הבריאה - ולא. תבנית העץ היא הרבה יותר מפותחת. יש לו ענפים למעלה, יש שורשים למטה, יש גזע שמחבר הכל – משהו מאוד חזק קורה שם.

(מספור פנימי – עמ' 22)

העץ הזה עומד איפה שהו במרכז, הוא היה קיים עוד לפני הזמן – אומרים הסיפורים והמיתוסים. והוא פועם אדוות, הוא פועם חיים, הוא פועם אהבה והוא פועם תקווה. הוא מוציא את זה לבריאה כולה. זה מה שהוא עושה.

לעץ הזה יש אוטאריות. שליחות. הן עשויות באופן נשמתי ממנו. הן עשויות בפנים מאותו חומר. השליחות האלה נקראות טה-רה. ולא משנה על איזה כוכב הן נמצאות (או לפעמים בין הכוכבים), העבודה שלהן – להיות ... אגיד – כמו גנרטור, מקור של אור שפועם ... תקווה, כשלתקווה יש הגדרה אצלנו: זה אומר – הרעיון שדברים יכולים להיות אחרת.

פ- גם לאהבה יש הגדרה?

ד- כן: להניח לעצמי להיות מספיק כך שאני גם לאחרים להיות.

אז בעצם טה-רה היא מהות – שהיא לא אקטיבית. היא מהות פאסיבית שפועמת תקווה – ובנוכחות שלה מגשימה חלומות. כמו שעושים בועות סבון כאלה? היא עושה בועות. שבסופו של תהליך הופכות למציאות. וזה שיש במעגל שלנו אחת כזאת המבורכת בהמון קסמים – זה משהו... שזה אפילו לא הגיוני.

פ- וכל מה שהיה עד עכשיו היה מאוד הגיוני?... וטה-רה הפסיקה להחזיק את הטקס...

ד- כן, כי ברגע שהיא כבר לא שאמאן – אז היא לא עושה את זה.

פ- ומה יהיה כשיש רק נוגה – היא תחזיק את כל הטקסים?

ד- אני חושב שאציע את שרותיי. אם יתנו לי – אני אשמח. הייתה תקופה שהחזקתי טקסי לבנה.

פ- בכמה משפטים – מהי בשבילך מהות של טקס? טקס הלבנה – וטקס בכלל?

ד- לטקס יש תפקיד. הוא לא נולד כי לא היה לנו מה לראות בנטפליקס במאה ה-... טקס – הוא כלי לבריאת המציאות. הוא לוקח כוונה אנרגטית-רוחנית, הוא לוקח עשייה פיסית (שיש בה הרבה סימבוליקה) – והוא מחתן אותן ביחד. זו הדרך הטובה ביותר שאנו בדרך שלנו רואים לייצר מציאות.

פ- האקה, סייה, הו?

ד- בדיוק! וכיוון שאנחנו חיים בעולם שהוא דואלי – אז אנחנו מפגישים גבר ואישה וכך נולד תינוק, נוצרת מציאות. מפגישים אש ומים – נולד מרק, נוצרת מציאות. אז אם אנחנו מפגישים אנרגטי, רוחני, כוונתי – עם פיסית, מעשי, פעולתי – אנחנו בוראים מציאות. וכל טקס – מציאות שהוא רוצה לברוא, בהתאם לכך.

אני חושב שאנחנו מחזיקים את טקסי הלבנה משתי סיבות:

ראשונה – כי זו דרך לתלמידות בדרך להתאמן, וזה חשוב נורא,

והשנייה – כי זו הדרך בשבילנו לתת. אנחנו פותחים את הלב שלנו, את הבית שלנו – ועושים את זה הכי עמוק. אני לא לובש חליפה ועניבה ומרצה על שאמאניזם – אנחנו מכניסים את האנשים לתוך הקישקע שלנו – ונותנים את הכי טוב שיש לנו. בעיניי זה חשוב.

(מספור פנימי – עמ' 23)

דבר שלישי – זה אקט חינוכי. אני מאמין שלא משנה מה את היום – שאמאן, מרפה, קוראת בקלפים, מיילדת – לא משנה מה אנחנו היום, אני מאמין שהעבודה שלנו כיום היא חינוך. אנחנו לא אמורים לשבת במקדשים או בכיכרות, אלא חינוך הוא העניין שלנו, ודרך הטקסים אנו מלמדים אנשים שי אימא-אדמה, שיש קדושה שלא מחוברת לדת.

אז אנו מחזיקים טקסים כדי שהתלמידות תלמדנה, שנפתח את הלב שלנו – וכדי שנספר לעולם הזה ש...שאנחנו חוזרות, אנחנו חוזרות ביג-טיים!

פ- אז שאלה האחרונה – מה החלום שלך? סביב הטקסים, סביב אומטה, בכלל?..

ד- יש לי רק חלום אחד, יש לי וויזין אחד, יש לי האקה אחד: אני כל בוקר קם כדי שהעולם יהיה מטריארכלי. אני לא רוצה שום דבר חוץ מזה. כל פעם שיש לי בקשה – אני מבקש רק את זה. בשביל זה אני חי. אין לי סיבה אחרת. טוב, יש לי תפקידים שקיבלתי לבצע בדרך – אבל אין דבר שאני עושה והוא לא בשביל זה. אפילו את הדיסק!

פ- התחלנו כשדיברת על העולם של אימא – וסיימנו עם זה.

ד- כן, כי בשביל זה אני חי. אין לי שום דבר חוץ מזה. לפני הרבה מאוד שנים הבנתי שאני פה לא בשבילי. זה לא שאני לא עושה, לא לומד, לא מתפתח – אבל אני פה לא בשבילי.

פ- אבל אתה גם נהנה מזה?

ד- בטח, החיים לא חייבים להיות טרגדיה יוונית.

פ- נזכרתי בעוד משהו – שיתוף של קבל בטקס. רוקדים, שרים...

ד- זה מה שלמדנו במשך הזמן, זה לא היה בהתחלה. תפקיד של שאמאן – זה לתת את השואן, אבל למדנו שבישראל של ימינו, אם לא מערבים את הקהל – הם הולכים לאיבוד. אז למדנו כל מיני טכניקות אך להעיר ולרתק אותם. אש ומים לא היה בהתחלה, לא "נושא הקסם" – כל זה נולד כדי להביא את האנשים אלינו, כי הם ברחו לנו במשמעות הרוחנית. הגוף נוכח – אבל לא היה עם מי לדבר.

פ- אתה רואה את אומטה כקהילה, בגדול?

ד- לא.

פ- היית רוצה?

ד- יש לי בעיה במקום הזה. הבעיה היא שאני זוכר, אני זוכר מה זה קהילה. זה כל-כך ענק ועמוק...

פ- אז מה זה?

ד- במהות – זה ערבות הדדית. וזה רחוק להגיע לשם. אבן אדומה מנוקדת (היה לנו פעם רצון להגיע לשם, להקים קהילה) אמרה שזה לוקח במינימום 30 שנים. היום משתמשים במילה "קהילה" בצורה מאוד נזילה. "קהילת פייסבוק" וכזה... בגלל זה אני לא רואה את מה שקורה באומטה כקהילה. אני רואה אותה כבית ספר – אחר, בלי מבחנים וציונים. הוא כן בא עם דרישות אתיות. אני

(מספור פנימי – עמ' 24)

רואה אותו כבית-ספר שמאוד נותן ומאוד מעשיר. לא מלמד רק יידע אלא גם ערכים. אבל קהילה – זה משבו אחר, זה סוג של קשר שאנחנו לא מכירים, במיוחד לא בארץ ישראל עם לפיתה חזקה של משפחה ביולוגית גרעינית. שם זה מחזיק, ולפתוח קשר זה כדי ליצור חיבור אחר – זה דורש... קהילה – זה משהו מאוד אחר בשבילי, ולכן אני לא שואף לזה. אני בטוח שכשהעולם יהיה שאמאני – הקהילות תחלנה להיווצר. ובטח שזה יהי מאטריארכאלי.

פ- ואין לך הרגשה של הקילה שנוצרת בזמן הטקס, אפילו אם זה לשעתיים-שלוש של הטקס?

ד- הפיסי של זה נראה כמו קהילה, אבל הנשמה שלו... אני לא חווה את זה. אני לא חווה את הביחד הזה שיש בקהילה אמיתית. וזה בסד, כי זה העולם, במיוחד בארץ ישראל שמורכבת ברובה מיהודים שרשורים למשפחתיות בגלל מה שקרה בגולה, אני מבין את השורשים וההיסטוריה ובגלל זה לא בא נגד. אני מבין שזה עכשיו ככה. ואנחנו נותנים אלטרנטיבות – בואו אלינו, כאן לא ישפטו אתכם ויהיה לכם טוב. אם מתוך זה לאט-לאט יוצר משהו (ואני מאמין שהוא יוצר) – זה יהיה נהדר. בינתיים ארץ-ישראל זה ספרדים ואשכנזים והאתיופים והרוסים והבלאגן – אז קהילה?... צריך לעבור משהו. אמריקה כבר מעל 200 שנים ולא הצליחה לארגן את זה.

פ- ובשמורה שם – ראית קהילה?

ד- כן, אבל לא גדול. אבל כשהזקנה צריכה – עוזבים הבול, כשנופלים לה דברים מהידיים – עוזבים הכול ורצים אליה. סוג של לויאליות ומחויבות – וגם יודעים מה זה אישה זקנה. יש לנו עוד דרך...

פ- תודה רבה!

ד- באהבה גדולה. בשביל מה אני פה אם לא בשביל לעזור לך בחינוך?

ראיון עם נוגה אדמה, 20 לאוקטובר 2018. כפר ורדים.

פאניה: טוב, נוגה - ספרי בבקשה קצת על עצמך, מה שמתאים לך, לאנשים שלא מכירים אתך בכלל. התעלמי מזה שאני ידעת עליך דברים.

נוגה: טוב, את ידעת הרבה, את יכולה לכתוב...

פאניה: כן, אבל אני רוצה שאת תבחרי מה אכתוב עליך.

נוגה: להציג אותי... לספר עלי...

לפני 15 שנה, ב-2003, החיים שלי השתנו. אחרי שנתיים, שבהן שנה אחת ניסיתי למצוא תשובה מה הלאה, ושנה שנייה יצאתי למסע לגלות מה הלאה, כשעזבתי את עבודתי ככלכלנית וכל עולם ההייטק, כל ההתגשמות של החלום – שלא היה החלום שלי, מסתבר – נפתחתי לכך שיש... בזמן שנקרא אצלינו פרהיסטוריה, כלומר לפני ההיסטוריה המסופרת - היה עולם מטריארכאלי, כלומר עולם בו הנשים היו הדומיננטיות. עולם שהתרבות הייתה מושתת... נגיד, על נשיות. וכשגיליתי את הדבר הזה – התחלתי לחקור ולקרוא, והרגשתי שהגעתי סוף-סוף לתשובות ולעולם שחיפשתי. כי בעצם כל החיים שלי התעניינתי בדברים שהיו רוחניים והיו מסתוריים. אבל כל פעם שבחרתי ללכת בנתיב מסוים - לא התחברתי לזה באמת. הבנתם מאוחר יותר שזה בגלל שהדברים נכתבו על-ידי גברים מראית גברים, מתוך עולם פטריארכאלי. ואז גיליתי...

(יש הפרעות – מטוס, ילדים. ממשיות)

לא מלמדים בארץ. מלמדים מעט בהיסטוריה כללית על האדם הקדמון, מראייה שזה היה משהו שהיה מאוד פרימיטיבי, והכול, רוב מה שמלמדים בהיסטוריה...

פאניה: היסטוריה חדשה...

נוגה: רוב מה שמלמדים בהיסטוריה לבגרות זה יהדות, עם יהודי – ואחר-כך ארץ ישראל. זה מה שלומדים. גם בקושי לומדים על היסטוריה בכלל, של עמים אחרים. אז העולם המטריארכאלי...

פאניה: ברוסיה לימדו על זה כי מרכס כתב...

נוגה: אז זהו – שאני לא ידעתי על זה. קראתי - הגיע אלי הספר "האווהל האדום" - ממש החיים שלי היו דרך ספרים. כשעזבתי את העבודה ואת הבית ואת הכול – אז החברה מיוון שלחה לי ספר שפתח לי את העולם – לספר קוראים "שאקטי וומן". לא מפורסם – בתוך הספר היא מספרת על עולם מטריארכאלי – וגם נותנת קצת תרגילים של לצאת לטבע, של אימא-אדמה, ופתאום אני כולי הייתי בקסטזה. רציתי עוד ועוד וקראתי המון. ונפתח עולם לפניי. ואז גיליתי... הייתי צריכה לעשות הרבה עבודה...נניח לזה כרגע... גיליתי שמה שאני רוצה זה לעזור לאנשים. שזה מה שמעניין אותי. וחזרתי לארץ ורציתי ללמוד...

(מספור פנימי – עמ' 1)

רציתי ללמוד על זה, רציתי ללמוד על הרוחניות הנשית – לא ידעתי איך לקרוא לזה... זה פתח אותי – ומשם הפלגתי. רציתי ללמוד את זה... רציתי ללמוד שיטות ריפוי – חשבתי אז ללמוד תראפיה בתנועה... ולמצוא מורה – ידעתי שאני צריכה מישהי שתדריך אותי. רציתי אישה-מורה שתדריך אותי, וידעתי שאחבר את שלושת אלה יחד... ואולי אצור איזו שיטה, איזה משהו משלי, שאצליח לשלב בין הדברים... זה היה, ככה... ואז... הכרתי אז את נוף, מאז שאני מכירה אותה עבר המון-המון שנים... כבר איזה 30 שנה... והיא עברה אז איזה משבר עם החבר שלה, ואמרתי: "את יודעת מה? את צריכה מעגל-נשים, העצמת נשים"... לא היה לי אז בית, נדדתי מבית לבית... אבל מצאתי אז מעגל נשים ברמת-גן, שעשתה אז אלה... כן, אלה.

פאניה: היא הכירה כבר?...

נוגה: היא הייתה כבר תלמידה ב"דרך השאמאן". ואז היינו בערב הזה... שאני באתי בכלל בשביל נוף... ואז אלה באה אלי בסוף המפגש ואמרה לי: "תשמעי, נפתחת דרך השאמאן לאנשים חדשים ויכול להיות שזה יהיה מתאים בשבילך ויעניין אותך. ובעוד יום יש טקס לבנה מלאה, ועוד שלושה ימים יש מפגש "זמן אדמה" – זה הכול היה במרכז אז, בירקון...

פאניה: בפארק הירקון – אני הייתי שם!

נוגה: הא, כן? ומפגש זמן האדמה ב"בני דן" שם... באכסנייה... ואני מסתכלת ככה... והיו לה מלא כל-מיני פליירים שם... אבל דווקא לא היו לה פליירים של דרך השאמאן. אז לקחתי ככה פרטים. אז למחרת בבוקר אני נודדת – נדדתי ככה בין חברות – חזרתי לארץ ולא היה לי בית ולא היה לי כלום – כי נפטרתי מהכול לפני שנסעתי. פתאום אני רואה אותה הולכת מולי ברחוב, ובנושלתטיות היא מכניסה יד לתיק ומוציאה ונותנת לי את הפלייר כאילו זה הדבר הטבעי ביותר בעולם... ואז באותו יום או למחרת... לא היה לי אוטו, אז הלכתי לפרק הירקון. לא ידעתי בדיוק איפה זה – אני הולכת והולכת, ואז עוצרת לידי מכונית. יושבת שם מישהי שהייתה במעגל. היא לא זיהתה אותי – היא רצתה לשאול איך מגיעים! אז אני נכנסת אליה וככה מגיעה לטקס. ובטקס יש מסרים אישיים... שמחולקים.. מסרים מ"רוקדת בסערות"... ואני מקבלת מסר, ובסוף הטקס אלה באה אלי ואומרת: "אני רוצה שתכירי את טה-רה". ואני באה לטה-רה עם המסר, ואלה אומרת "אני הזמנתי אותה לדרך השאמאן", וטה-רה אומרת "טוב, זה ממש מתאים".

פאניה: ומה היה כתוב שם?

(מספור פנימי – עמ' 2)

נוגה: "שרה עם הכוכבים". היה לי מוזר מאוד הטקס, לא התחברתי בכלל...

פאניה: היו הרבה אנשים?

נוגה: יחסית להיום – לא. היו אולי 30 אנשים – זה היה סדר גודל של טקס אז.

פאניה: ומי החזיקה הטקס?

נוגה: טה-רה. הייתה "לבנת השיבולים והכישוף". והיא הזמינה מהקהל חלק - וגם אותי. ואני זוכרת שדוב שר את שירה ה"סהרינה". זה הדבר היחיד שאני זוכרת. אבל כל השאר היה מוזר לי ולא התחברתי בכלל. הבגדים השאמאניים...

פאניה: היה טיהור?

נוגה: רייה באה לקבל אותנו, כמו שפילים עושה כיום. הייתה לבושה בגד שחור. כמו שלנוף יש. זה היה נראה לי מה זה מוזר. מה האנשים האלה...

פאניה: טוב, באת מההיי-טק...

נוגה: היה לי מאוד מוזר, מאוד קשה לעכל. וטה-רה, לבושה בבגדים כאלה שבטיים, ועם משקפיים... לא הסתדר לי, לא ידעתי מה לעשות עם זה. הרגשתי שאני ממש לא מתחברת. ואז אחרי עוד יומיים - הגעתי למפגש "זמן אדמה". אז פגשתי לראשונה את "אבן אדומה מנוקדת" - וזהו!

פאניה: מה?...

נוגה: מרגע שפגשתי אותה...

פאניה: האמנת שזו היא?...

נוגה: הבנתי שכל מה שאני רוצה - זה פה! הגעתי: מורה, רוחניות, נשיות, עזרה ל... הכול! ידעתי שזה אמת, ידעתי שזה מדויק, זה דיבר איתי... ברמה ש... ש... לא האמנתי שיכול להיות דבר כזה! כל הדברים שאני רציתי - קורים פה! ואז החלטתי שאני מצטרפת ל"דרך השאמאן". באותו יום עוד נשארתי שם בערב, דיברתי עם טה-רה ודוב, הם הסבירו לי...

פאניה: טה-רה עוד לא הייתה השאמאן?...

נוגה: לא, היא הייתה תלמידה בדרך השאמאן. נתנו לי איזה שאלון למלא... וזהו, החלטתי. זו בכלל לא הייתה שאלה! היום אני רואה אנשים באים, עושים... אז לא היה שום דבר כזה. אני ידעתי - וזהו...

פאניה : פיילם סיפר לי איך הוא הכיר אותך..

נוגה: (כן, זה קרה בטקס. טקס ראשון שאני החזקתי...) ואז - התחלתי את הדרך... שהיא דרך של חיים, דרך מאוד-מאוד קשה ללכת בה... היא דורשת... היא דורשת מוות! היא דורשת מוות, בעצם.

פאניה: כי זה סוג של מעבר כזה?...

נוגה: לא "סוג" - זה מעבר! כי זה מוות!

פאניה: את יודעת שהמילה "שאמאן" היא מילה סיבירית והמשמעות היא "הולך/כת בין..."

נוגה: "...בין העולמות". כן. זה גם "רואה/ים בחשכה". כן, כדי להפוך למישהי ש"הולכת בין העולמות" - זה דורש לעזוב את האנושיות.

פאניה: עשו לך טקס מעבר - או שאין דבר כזה?

נ': אין טקס מעבר. כל הדרך היא טקס מעבר. הדרך לוקחת כל כך הרבה זמן... כי להפסיק להיות אנושיים - זה קשה...

פ': והילדים - איך זה לחיות אם לא-אנושית?

נ': בעיניי זה הדבר הכי טוב בשבילם. הם הגיעו כשאני כבר הייתי בדרך, הם בחרו אותי. הם ידעו מה קורה פה.

פאניה: טוב, כמו שאת יודעת - הנושא הוא טקס לבנה מלאה. אחרי ששמעתי קצת עלייך (את הרי מנחה שם) - מה משמעות של הטקס? מה מצופה שיקרה לאנשים שבאים אליו? אלה שבאים אליו פעם ראשונה - ובכלל? אחר-כך נדבר איך בונים טקס. נתחיל ממשמעות - "הקה".

נ': המשמעות של הטקס - ושל כל הטקסים - זה לחבר את האנשים לאימא-אדמה. לשינויים, לתמורות שלה - לדרך שאנחנו חיות בהרמוניה. הרמוניה - זה כשכל הכלים מנגנים ביחד כשכל אחד מנגן את הדבר שלו. השאמאן היא המנצחת...

פ': כמו בימאית?...

נ': נכון, בימאית. כדי להיות בהרמוניה עם אימא-אדמה, אנחנו צריכות להיות ערות למה שקורה על פני האדמה. זה תפקיד השאמאן. במקום הזה השאמאן היא "בין העולמות" - בין אימא-אדמה לבין האנשים. אנחנו -

(מספור פנימי - עמ' 4)

הנציגות של אימא-אדמה, אנחנו השליחות שלה, אנחנו הקול שלה. אנחנו הידיים שלה בעולם. אנחנו בעצם עוזרות לאנשים, דרך הטקסים, "להתכיל" למה שקורה על אימא-אדמה. הלבנה היא אחד הכוחות שהכי משפיעים על אימא-אדמה. היא כוח נשים, כמו אימא-אדמה, היא משפיעה על כל המים, וגוף של אימא-אדמה הוא 70% מים. לכן השפעת הלבנה עלינו (במיוחד על נשים - אבל גם על כולם) היא מאוד-מאוד גדולה. היא מאוד-מאוד משמעותית. אז חלק מלהיות בהרמוניה - זה להיות בסנכרון, בתיאום עם הלבנה. בכול חודש הלבנה מגיעה לשיא של ההשפעה שלה כשהיא מלאה. כל חודש הלבנה מקרינה אנרגיה אחרת. יש מחזור של 13 חודשים, וכשהאנשים באים לטקס - הם מתכילים לאנרגיה של אותה לבנה, ובעצם הנוכחות בטקס אנו יוצרות רחם שמחזיקה את האנרגיה של הלבנה, והאנשים מתכילים לתדר של הלבנה...

פ': עיגול - כי זה כמו רחם? צורת הישיבה במעגל?

נ': עוד לפני שיושבים - אנחנו פותחות מעגל אנרגטי, רחם שממנו אנו בוראות עכשיו מציאויות חדשות אל תוך העולם.

פ': אז כל מי שבא לטקס - הוא חלק מהמציאות החדשה?

נ': כל אחד יכול לטבול באנרגיה של הרחם הקוסמית. בהתאם לתדר. הציר של הטקס הוא שיר ששרים ללבנה וקוראים לאנרגיה של הלבנה - זה משהו שנשים שבדרך השאמאן יודעות לעשות: הן יודעות לקרוא, לזמן את האנרגיה הזאת, להעביר אותה דרך הגוף שלהן - ולמלא בה את המעגל. זה הדבר המרכזי כל השאר זה...

פ': בנוס?

נ': זה הדבר המרכזי, וכל השאר - מסביב לציר של הטקס. כל מה שקורה מסביב - זו הדרך לגרום לאנשים להסתנכרן. דרך סיפור, דרך ריקוד, דרך שיר, דרך... מסיכה, דרך מילים... כל האמצעים שיעבירו אנשים את החוויה, והאנרגיה והפיזית יעזרו להם לעבור את המשך החודש בצורה מכוילת. יש מסר שגם הוא חייב להיות בכל טקס, שהוא עוזר לקחת את הדברים קדמה. זו הדרך.

פ': איך את בוחרת את האמצעים - שירה, ריקוד, תלבושת?... יש ליצירת הטקס תבנית?

נ': דבר ראשון שיש - זו האנרגיה של הלבנה. לכל לבנה יש את האנרגיה שלה: לבנת הדבש, לבנת הסוסים הדוהרים... לבנת הזרעים...

(מספור פנימי - עמ' 5)

פ': ואיך את... לא את אישית - אבל איך יודעים?...

נ': המורים שלי - הם סיפרו שזה הסדר. זו התבנית שממנה מתחילים, וכל טקס - כמו כל בריאה בדרך השאמאן - מתחיל בשיר. כל מי שבאה לעשות טקס - מתחילה בשיר. שיר הוא זה שמחזיק את "ההקה" - אפילו לפני ההקא.

פ': ואיך את מחליטה?..

נ': אני יושבת, מתחברת לאימא-אדמה...

פ': זה לא שאתן ביחד מחליטות?

נ': לא. מי שמחזיקה את הטקס. אז מגיע השיר - והוא עמוד השדרה שסביבו מתחיל להירקם הגוף של הטקס. הדבר הבא - זו הקא: מה מביאה איתה לבנת הסוסים הזוהרים החודש. מה ההקא.

פ': ומשנה לשנה הטקס שונה? טקס של אותו חודש?

נ': נכון - אין שני טקסים זהים. כל שנה זה טקס חדש. המסרים יכולים לבוא ולהיות דומים - אבל אין שני טקסים שהם אותו דבר. ואז מתוך ההקה, מתוך הרעיון שלוקח את האנרגיה והופך אותה למשהו מאוד מדויק ומאוד צלול וברור - נבנה הגוף של הטקס. ואז בא הסיה - כלומר, מה אני רואה. זה יכול להיות שיר או ריקוד. כלומר זה מתחיל להתהוות - איזה סיפור אני רוצה לספר, איזה דברים להעביר את האנשים...

פ': את מתחברת לרחם קודם?

נ': לאימא-אדמה. אבל כל אחת יכולה להתחבר איך שהיא מבינה - לאימא-אדמה, ללבנה, לרחם... דברים מגיעים מכל-מיני כיוונים. ואז, כשיש סיא, שזה לוקח את ההקא ופותח ואומר שאם יש עכשיו יש לבנת הציד והשנה היא שנת שמחה - אז עכשיו נראה איך זה קורה. אני רואה אנשים רוקדים, אני רואה אנשים מתחבקים, אני רואה אנשים מחזיקים ידיים, אני רואה מישהי באה ורוקדת ומפזרת... אני לא יודעת....

פ': כל זה - מתי? נגיד עכשיו יש טקס ב-26 - אז מתי את עושה את כל הדברים האלה?

נ': הטקס מתחיל בשיעור של דרך השאמאן. המורה מחליטה מי תקבל את הטקס - ואז היא מתחילה לעבוד על הטקס. כלומר - יש מרווח של 3 שבועות להכנת הטקס הבא. העבודה הרצינית מתחילה כשהלבנה זורחת. ואז מתחילים מסיה - הוויז'ן, החלום, הפנטזיה. זה הולך לרמה מעשית של גוף הטקס - מה קורה בהתחלה, באמצע, בסוף. מי עושה מה - והטקס בעצם מקבל את החיים.

(מספור פנימי - עמ' 6)

כמו שאמרת, זה משהו חד-פעמי. טקס שעושים אותו בצורה רצינית – לא יקרה שנית.

פ': כמו הצגה...

נ': ... לא יקרה שוב. כל פעם מחדש – כל התהליך הזה.

פ': עכשיו אני רוצה להגיע למרחב. קודם כל – הר מירון, ועחר-כך – כל המרחבים הקבועים בטקס. איך נוצרו, איך הגעתם לזה... כל ההיסטוריה של המרחבים, פיזיים ורוחניים – אך קודם-כל הר מירון. ומה שהיה קודם – ירקון וכו'.

נ': הר מירון – הר שאנו יודעים היום שהוא הר מקודש מאוד. ולא מיום - הוא היה מקודש תמיד. אנחנו יודעים שבתקופה קדומה הייתה פה הרבה פעילות שאמאנית ושאמאנים חיו על ההר הזה. כי יש בתוכו דברים שמאוד משמעותיים לדרך השאמאן. זו הסיבה שנו עושים טקסים בהר מירון.

פ': אבל לא תמיד זה היה כך?...

נ': לא תמיד – בל בחרנו לבוא לגור פה בגלל המקום הזה. עין מקום מיוחד לטקס – כל מקום שיכול להכיל אנשים ולאפשר חיבור לאימא-אדמה, כמו פארק הירקון – מתאים.

פ': וזה שהר מירון מקודש גם ליהדות – יש שם קברים... אתם התייחסתם לזה? זה תרם, או להפך?...

נ': לא. הם עושים את שלהם, אנו עושים את שלנו.

פ': והמרחבים בטקס?

נ': המרחבים עוזרים ליצור את התבנית, את הרחם.

פ': תמיד היו כאלה מרחבים?

נ': לא, זה משהו שהתפתח במשך השנים. אני לא הייתי מההתחלה...

פ': כמה שנים התקיימו הטקסים לפני שהגעת?

נ': כחמש שנים.

פ': ל כזה הרבה..

נ': בהתחלה הייתה רק מפה על הרצפה, וכל אחד היה בא ושם משהו...

(מספור פנימי – עמ' 7)

פ': אח שלי סיפר - בתל-אביב, בחוף הים...

נ': ולאט-לאט הדברים התפתחו, והיום יש לנו 5 שולחנות ומפות וקישוט וסכינים וצלחות... הדברים האלה התפתחו עם הזמן כשהרעיון הוא שאנשים אלה שבאים – הם האורחים שלנו. ככה אנחנו רוצים שהם ירגישו. בגלל זה אנחנו, הנשים בדרך השאמן, לא באות עם מנה אחת – אלא מכינות 2 מנות כל אחת. מרחב טיהור התחיל מזה שם נכנסים למעגל מקודש – צריך להיטהר קודם בעשן של מרווה.

פ': מי פותח את המעגל קודם?... מי שמחזיקה אתהטקס?

נ': לא, אם אני מלזיקה את הטקס – אז שיר פותחת, ולהפך.

פ': ומתי זה נעשה?

נ': כשעה לפני הטקס. זה הדבר האחרון: אחרי שגמרנו לנקות ולהכין הכל פיזית - אז פותחות את המעגל. אז מרחב הטיהור היה בהתחלה איזה בד ששמים עליו צדפה עם עשן – ולאט-לאט זה התפתח. והמרחב האדום יה כשאני הגעתי, הוא היה אחד הראשונים – הוא והאוכל. כי זה חשוב לנו – שנשים יתחברו לרחם שלהן, חשוב לנו שהדגיש את הקדושה של הרחם – והמרחב האדום מאפשר זאת, לציין בדרך השאמאנית את הדבר המקודש ביותר - מחזור של אישה פורייה. אחר-כך מרחב הזקנים והזקנות - זה הוקם כבר כשאני הייתי, התחלנו להביא כיסאות. ואחר-כך באו עוד כל מיני ניסיונות... התפיסה בבניית מרחבים המקודשים באה משני מקומות: ראשית, חשוב לנו לתת מקום לערכים שאנו מאמינים בהם. חשוב נשים, ונשיות ורחם – וזה המרחב האדום.

פ': מרחב זה כאילו יוצר מקום...

נ': כן, נותן לזה מקום. ומרחב הזקנים והזקנות – זה לתת כבוד, וגם להתחשב באנשים שלא נוח להם לשבת על המחצלת. זה להראות שאכפת לנו, שאנו סוחבים כיסאות וכריות – כי אנחנו רוצי זקנות וזקנים במעגל שלנו.

פ': כמה אנשים מכינים טקס?

נ': מכינות הבהייה. כיום יש לנו שלוש בהייה..

פ': זה תמיד גברים?

נ': לא, ממש לא חובה. ושלוש תלמידות בדרך השאמאן... ולוהאסה... זהו.

פ': ודב?

(מספור פנימי – עמ' 8)

נ': דב עוזר להכין דברים מראש, אבל לא.. נו, ודב. שמונה. זה המון.

פ': אבל פיזית – יש שם הרבה עבודה.

נ': והמתחם האחרון שהצטרף – זה מרחב הדמויות של אימא. ביזשהו ספר (נדמה לי שב"נוצה אדומה") מופיע תיאור שבטקס הלבנה פורסים בד ומסדרים עליו דמויות של אימא. ובעקבות זה התחיל משהו קטנטן – איזה שרפרף עם כמה דברים – ולאט-לאט זה גדל למה שיש שם היום. ומרחב האוכל – כי חייבים ... ומרחב שאמאן נהייה ברגע שטה-רה התשאמאנה. ואלה המרחבים... אז כל המרחבים יש להם מקום קבוע במעגל הטקס – אך בכל מרחב יש ג משהו מיוחד לאותו טקס. זה עוזר עוד בחיבור לאנרגיה של הטקס. זה עוזר גם בפיזי – יוצר עוד תפאורה – וגם באנרגטי. מה שעוד קורה – זה שבגלל שבהייה הולכים כל אחד בדרך שלו – בניית המרחבים נותנת להם הזדמנות לבטא אל ייחודם, את דרכם. לא את עצמם בעצם – אלא את הדרך. זה עונה לך על השאלה?

פ': לגמרי. את יודעת, כשאני מדברת על התיאטרון – אני ל מדברת על "הבימה" אלא גם על תיאטרון קדום, טקסי. גם על תיאטרון אחר, אלטרנטיבי. וכל הדברים האלה יש שם- גם המרחבים. כתבו ספרים רבים על ההשפעה של המרחבים על הצופים, על השפעת צורת הבמה על השחקנים.. ובסוף את גם משתמשת במילה "תפאורה" – אז בכלל... על זה בעצם אני כותבת...

אבל עכשיו נדבר על מימד הזמן. למה בלבנה מלאה, חשיבות הלבנה בכלל...

נ': די דיברתי על זה...

פ': כן. אבל אורך הטקס – מתי את יודעת שצריך לשיר "סהרינה"?

נ': אנחנו הולכים בדרך השאמאן – אז עושות טקס לבנה מלאה כשהלבנה מלאה...

פ': סיפרת שיש עוד דברים – בלבנה חסרה...

נ': כן. הטקס יש לו עוד תפקידים. בעקרון הטקסים היו קהילתיים – זו הייתה הזדמנות לשבת לקהילה, לכפר. גם כיום – האנשים שמגיעים לטקס מכירים, מדברים, מתחבקים, מתעדכנים מה קורה עם כל אחד... זה לא היה ככה בהתחלה – אבל התפתח מעגל קבוע של אנשים שמגיעים.

אז העוצמה של הלבנה היא גדולה ביותר בלבנה המלאה – ולכן חוגגים אז. הטקס כמובן בערב – כי אנו גם רוצים לראות אל הלבנה, אנו עובדים גם בפיזי, לא רק באנרגטי. הדרך היא דרך פיזית...

אין תכנון של זמנים, זה לא עובד ככה. אני לא מתכננת: "זה ייקח לי 5 או 10 דקות?". אין שעון...

פ': אז מה, הטקס יכול להיות גם עד אחת בלילה?

נ': באופן עקרוני - כן.

פ': אבל זה עוד לא קרה..

נ': כי יש תבנית של בערך שלוש שעות.

פ': נגיד יש קודם סהרינה ואחר כך יש מסר?

נ': יש שלושה דברים שחייבים להיות בטקס - זה אש, שירת הסהרינה ומסר. גם העברת אש ומים ומציאת נושא הבשורה.

פ': אני זוכרת שפעם אחת זה לא קרה.

נ': כן, כי זה דבר נוסף לשלושת הדברים שחייבים להיות. לא מודדים זמנים - אבל חושבים. לדוגמה, בטקס קודם הגיעו כ-150 אנשים. אז אני יודעת שאם עבור אחד-אחד - זה ייקח חצי שעה ואנשים ישתעממו. אז אני כן לוקחת בחשבון דברים כאלה. הדברים גם משתנים תוך כדי הטקס. דברים שתכננתי פתאום אני מרגישה לא במקום, או שאימא אדמה אומרת לי פתום לעשות ככה וככה...

פ': ואת קשובה לזה?

נ': בוודאי. הרעיון הוא...

פ': תני דוגמה של משהו שתכננת ולא עשית - ולהפך?

נ': באחד הטקסים הכנתי שקיקים לחלק לאנשים, ואחרי שנגמר הריקוד - הבנתי שנגמר הטקס, שלא תהיה חלוקה.

פ': ומה עשית עם השקיקים?

נ': לא זוכרת - חילקתי אולי בהזדמנות אחרת. אה, זוכרת - השתמשתי בזה איתכן. זה היה בלבנה הכחולה - אז השתמשתי איתכן בזכויות הכחולות... אולי לא היית באותו יום... זה קורה, קורה הרבה...

פ': אז יש גם אימפרוביזציה...

(מספור פנימי - עמ' 10)

נ': הרעיון הוא שאנו צינור לאימא אדמה. שום טקס לא הולך בדיוק לפי התכנון - כי דברים קורים במהלך הטקס. פתאום מגיע פקח, פתאום נשפכים המים...

פ': אני לא רואה את כל הפתאומים האלה. אני רואה לפעמים גברים קמים והולכים לטפל במשהו. איך באמת זה נעשה - אתם מסכמים עם פקחים על המקום?

נ': לא, אנו באים ותופסים מקום. מותר לנו. פעם בא פקח כי עשינו מסר מעשן, בלבנת העשבים, והיה כזה עשן שהגיעו מכבי-אש.

פ': ואז מה - אמרים להם "אנו עושים טקס" - והם הולכים?

נ': כן. אנו בים ממקום טוב...

פ': ופעם אחת אני זוכרת שהיו בני נוער...

נ': קורה שאנו מגיעים - ובתקופת הטיולים המקום תפוס או שיש כל כך הרבה מערכות הגברה... (סוף ההקלטה)

(מספור פנימי - עמ' 11)

איריס גרוס

שלום רב!

מודה לך מאוד על נכונותך להשתתף במחקר שאני עורכת במסגרת לימודי האקדמיים בפקולטה לתיאטרון באוני' חיפה. במחקר זה אני מבקשת לבדוק את ההיבטים הפרפורמטיביים והחברתיים של טקסי הלבנה המלאה והשפעתם על חיינו. חשוב לי לציין שחלק מהמחקר שלי מבוסס על self-study בו אני גם חוקרת את החוויה שלי כמשתתפת בשש השנים האחרונות בטקסי הלבנה המלאה, ולכן תשובותיך משמעותיות מאוד עבורי לשם השוואה עם תחושותיי הסובייקטיביות.

שאלון למשתתף/ת של טקסי הלבנה המלאה של אומטה:

1. מתי וכיצד נחשפת לראשונה לטקסי הלבנה המלאה של אומטה?
תחילה הגעתי לסדנא עם טה רה ודוב ובעקבות מספר מפגשים איתם הגעתי לטקס לבנה
2. תארי/י בבקשה בכמה משפטים את התחושה, החוויה, המחשבות שלך בעת הטקס - ואחריו.
אני חווה הטקס עם שמחה, קבלה והתרוממות רוח. אחרי טקס יש בי שלוה וחוויה של הרמוניה.
3. אילו מהלכים של הטקס הרשימו/נגעו בך במיוחד?
שיר לכבוד הלבנה. המסר של הטקס. השתתפות כקהל בשירה וריקוד
4. האם את/ה מרגיש/ה השפעה של טקס הלבנה המלאה על חייך – ואם כן, אז כיצד זה מתבטא?
כן. תחושה של מלאות ואושר שמסייעות לי להגשים רצונות ולהתמודד עם אתגרים
5. האם מעבר להשתתפות בטקסי הלבנה המלאה יצא לך להשתתף בפעילויות נוספות של אומטה, ואם כן – באילו? אם כן – מה קדם למה: האם השתתפת קודם בטקסי הלבנה המלאה ומהם הגעת לפעילויות אחרו, טאו להפך?
כן. אני לומדת באומטה במסלול סהרל, מגיעה לזמן אדמה. משרתת במקדש. תחילה הייתי בסדנא ואירועים נוספים. אחר כך הגעתי לטקסי לבנה. ההשתתפות בפעילויות אומטה לאורך שנים הביאה לכך שאני מגיעה לטקסי הלבנה בקביעות.
6. האם התפתחו קשרים חברתיים בינך למשתתפים/ות אחרים/ות בטקסי הלבנה המלאה? אם כן – אשמח לתיאור (לא חובה להזכיר שמות).

כך. עם אנשים שמגיעים בקביעות. שיחות הכרות הפכו להכרות. הקשר החברי נוצר מהשתתפות בהרבה פעילויות של אומטה ולא רק טקסי לבנה.

7. אשמח לתיאור אוטוביוגרפי קצר (מספר שורות), שמתאים לך לספר על עצמך (גילל, מקום מגורים, תעסוקה, מצב משפחתיכו).
בת 50. נשואה. אם לארבעה בוגרים : 3 בנות ובן. גרה בישוב קהילתי תמרת. עו"ד ובעלת תואר שני במנהל ציבורי. עבורי גישת החיים שלמדתי ואני לומדת באומטה תואמת לערכי והפכה את חיי לחיים מלאי משמעות ואושר.

את הטופס המלא אשמח אם תשלחי למייל שלי : faishag@gmail.com

תודה רבה על שיתוף הפעולה.

באהבה, פאניה גרינשפון,

טל' 0544261912

אלה תאומים

שלום רב!

מודה לך מאוד על נכונותך להשתתף במחקר שאני עורכת במסגרת לימודי האקדמיים בפקולטה לתיאטרון באוני' חיפה. במחקר זה אני מבקשת לבדוק את ההיבטים הפרפורמטיביים והחברתיים של טקסי הלבנה המלאה והשפעתם על חיינו. חשוב לי לציין שחלק מהמחקר שלי מבוסס על self-study בו אני גם חוקרת את החוויה שלי כמשתתפת בשש השנים האחרונות בטקסי הלבנה המלאה, ולכן תשובותיך משמעותיות מאוד עבורי לשם השוואה עם תחושותי הסובייקטיביות.

שאלון למשתתף/ת של טקסי הלבנה המלאה של אומטה :

1. מתי וכיצד נחשפת לראשונה לטקסי הלבנה המלאה של אומטה?
לפני כחמש עשרה שנה, לאחר שהשתתפתי בקורס שדוב אהבה הנחה, הגעתי גם לטקס לבנה מלאה והתאהבתי.

2. תארי בבקשה בכמה משפטים את התחושה, החוויה, המחשבות שלך בעת הטקס - ואחריו.

תחושת של חיבור עמוק לאמא אדמה, לתבניות שלה ולאנרגיית הלבנה באותו החודש.
תחושה של שמחה רבה לפגוש אנשים אהובים ולבלות איתם לאור מדורה בלילה.

3. אילו מהלכים של הטקס הרשימו/נגעו בך במיוחד?
אני אוהבת את הדלקת אש האהבה שבמרכז הטקס, את המסרים שמובאים והתהליכים שעושים איתנו בכל טקס.

4. האם את/ה מרגישה/ה השפעה של טקס הלבנה המלאה על חייך – ואם כן, אז כיצד זה מתבטא?
אני מרגישה שזה מביא לי נועם וטוב והכרת תודה על מה שיש. זה מכניס בי השראה לחיי רוח מלאים יותר.

5. האם מעבר להשתתפות בטקסי הלבנה המלאה יצא לך להשתתף בפעילויות נוספות של אומטה, ואם כן – באילו? אם כן – מה קדם למה: האם השתתפת קודם בטקסי הלבנה המלאה ומהם הגעת לפעילויות אחרו, טאו להפך?
קודם הייתי בקורס, ואז הייתי בטקסי לבנה מלאה וטקסי שמש ואז השתתפתי בעוד קורסים של אומטה (שאו נקראו הרוח הגדולה) - עיסוי לפתיחת הלב, תקשורים של החברה, מסעות מקודשים לחו"ל – כריתים ואנגליה ועוד.

6. האם התפתחו קשרים חברתיים בינך למשתתפים/ות אחרים/ות בטקסי הלבנה המלאה? אם כן – אשמח לתיאור (לא חובה להזכיר שמות).
בוודאי שהתפתחו יחסים חברתיים עם המשתתפים בטקסים ובסדנאות. יש לי משם חברות ממש ממש טובות. אחיות לדרך שלנו כאן על הפנים של אמא אדמה..

7. אשמח לתיאור אוטוביוגרפי קצר (מספר שורות), שמתאים לך לספר על עצמך (גילל, מקום מגורים, תעסוקה, מצב משפחתי/כו').
אני מכפר יונה, בת 42, אמא ל-2 ילדים חמודים בני 6 ו-8. מטפלת ברפואה משלימה - שיאצו, דיקור סיני, פרחי באך, הילינג ועוד. וגם דולה – תומכת לידה.

את הטופס המלא אשמח אם תשלחי למייל שלי : faishag@gmail.com

תודה רבה על שיתוף הפעולה.

באהבה, פאניה גרינשפון,

טל' 0544261912

דניאל הייל

שלום רב!

מודה לך מאוד על נכונותך להשתתף במחקר שאני עורכת במסגרת לימודי האקדמיים בפקולטה לתיאטרון באוני' חיפה. במחקר זה אני מבקשת לבדוק את ההיבטים הפרפורמטיביים והחברתיים של טקסי הלבנה המלאה והשפעתם על חיינו. חשוב לי לציין שחלק מהמחקר שלי מבוסס על self-study בו אני גם חוקרת את החוויה שלי כמשתתפת בשש השנים האחרונות בטקסי הלבנה המלאה, ולכן תשובותיך משמעותיות מאוד עבורי לשם השוואה עם תחושותיי הסובייקטיביות.

שאלון למשתתף/ת של טקסי הלבנה המלאה של אומטה :

1. מתי וכיצד נחשפת לראשונה לטקסי הלבנה המלאה של אומטה?
2. תארי' בבקשה בכמה משפטים את התחושה, החוויה, המחשבות שלך בעת הטקס - ואחריו.
3. אילו מהלכים של הטקס הרשימו/נגעו בך במיוחד?
4. האם את/ה מרגישה/השפעה של טקס הלבנה המלאה על חייך – ואם כן, אז כיצד זה מתבטא?
5. האם מעבר להשתתפות בטקסי הלבנה המלאה יצא לך להשתתף בפעילויות נוספות של אומטה, ואם כן – באילו? אם כן – מה קדם למה: האם השתתפת קודם בטקסי הלבנה המלאה ומהם הגעת לפעילויות אחרו, טאו להפך?
6. האם התפתחו קשרים חברתיים בינך למשתתפים/ות אחרים/ות בטקסי הלבנה המלאה? אם כן – אשמח לתיאור (לא חובה להזכיר שמות).
7. אשמח לתיאור אוטוביוגרפי קצר (מספר שורות), שמתאים לך לספר על עצמך (גילל, מקום מגורים, תעסוקה, מצב משפחתיכו).

את הטופס המלא אשמח אם תשלחי למייל שלי : faishag@gmail.com

תודה רבה על שיתוף הפעולה.

באהבה, פאניה גרינשפון,

טל' 0544261912

1. לפני כארבע/חמש שנים שמעתי על הטקס. הצטרפתי לראשונה לטקס הלבנה המלאה דרך פאניה גרינשפון שהמליצה לבוא להשתתף. מאז השתתפתי רק פעמיים או שלוש בטקס.
2. התחושה בהתחלה היא של "יש מצב שהגעתי למסיבה הלא נכונה?" או "וואי איך הגעתי לפה, מה קורה פה?" יש משהו מאוד מעניין בטקס קבלת הלבנה. במהלך הטקס עברו בי כל מיני מחשבות ורגשות סותרים. פעם כיווץ פעם שחרור. לא ברור כיצד לראות את האירוע, האם זה פרפורמנס, האם זאת עבודת אלילים או האם זה אירוע של הכרת תודה וברכה. אני חושב שזה קצת מהכל.
3. התלבשות מרשימות. מעבירי הטקס לוקחים את הערב הזה בצורה מאוד רצינית ומרימים בכל פעם הפקה מושקעת במיוחד. הכוונה של הטקס, התזמון הכמעט מושלם בו הירח מגיח מאחורי ההר, השירים, הביחד. אבל יותר מהכל הסדר של הארוחה שאחרי: קודם המבוגרים, אחרי זה הילדים ולבסוף הצעירים, מדהים.
4. אני מרגיש שהחוויה ללא ספק נמצאת בארגז החוויות הטובות והמיוחדות שחוויתי בחיי אבל האם הטקס עצמו השפיע עלי? אני לא יודע, סביר מאוד להניח שכן.
5. אחרי שכבר השתתפתי בטקס קבלת הלבנה יצא לי להשתתף בטקס היום הקצר ביותר בשנה לפני כשנתיים.
6. האמת שחוץ ממך פאניה ושי והילדים אני לא חושב שאני מכיר שם אף אחד אחר מעבר לפנים מוכרים.
7. שמי דניאל הייל בן 26 מתל אביב. בוגר מגמת תיאטרון בניצוחה של הגברת פאניה גרינשפון בבית הספר אורט מעלות. מסיים השנה לימודי תעודת הוראה בתיאטרון ותואר שני באומנות התיאטרון במסלול למצטיינים במשחק באוניברסיטת תל אביב. עובד בוולט (חברת שליחות מזון) למחייה. אוהב תיאטרון, חי ונושם במה. מחכה לצבור מספיק ניסיון חיים, חוכמה ושעות טיסה על הבמה והמסך כדי שאוכל בלב שלם להתחיל לעשות בחינוך.

1. לראשונה נחשפתי כשהיו טקסים במיתר. לא הגעתי אליהם.

קראתי דרך הניוזלייטר ומאד רציתי להגיע.

2. בטקסים אני מתמסרת. ללבנה, לשיר, למסר

לרוב אחרי טקס אני לא מרבה לדבר

אני מרגישה רצון להיות עם עצמי.

ואני שוכחת את המסר.

3. האש הקדוש תמיד משפיע, ההליכה אליו וההודיה.

שיר הסהרינה מרטיט בי זיכרון.

האוהל האדום והפעם היחידה ששהיתי בו.

טה-רה הנמצאת ביו שני הלפידים.

השירה של שיר ערבה

הכישופים של נוגה.

4. הטקס מכייל אותי לאנרגיה של החודש

יוצר קשר ביני לבין הסהרינה.

5. אני משתתפת וחלק ממשפחת אומטה.

בתחילה הייתי בטקס שלא הבנתי את כלליו.

קשרים חברתיים פחות נרקמים אצלי בטקסים.

שמי יהל

אם יחידנית

לא נשואה, רווקה

בת 52

1. נחשפתי לטקסי לבנה מלאה לפני כ 3 שנים.
2. כמי שלא נחשפה לפני כן לטקסים שאמאניים, זה היה אחר, מעגל של אנשים שאינני מכירה ובכל זאת הרגשת בית, משפחה, חברים.
3. אני זוכרת במיוחד את הטקס בלבנת הזאב. שממש השתתפתי עם כולם ויללתי כמו זאבה. חוויה מאד מעצימה ומרגשת.
4. מאד מרשים מה שהתלמידה בדרך השאמן שמעבירה את הטקס נותנת מעצמה. כל התפאורה מסביב, הטקס שמקבלים אותנו למעגל, והביחד.
4. ההשפעה המשמעותית הם המילים והמסרים הניתנים בטקס, שאני לוקחת ומאמצת לחיים. והאנרגיות והעוצמה.
5. התחלתי בכך שהגעתי עם חברה ל"שלוש ספירלות", שם הכרתי את נוגה, ונרשמתי לקורס כשפנות, ומשם הגעתי לטקסים נוספים: טקס היום הארוך, טקס הלילה הארוך וטקסי לבנה.
6. בדרך כלל חברויות התפתחו בהמשך, לא בהכרח מהטקסים.
7. חגגתי 60 בנובמבר השנה, אני נשואה לדני, אמא ל 2 בנות ובן. סבתא לנכד ונכדה. אמנית יוצרת, כשפנית שאמנית. גרה באשקלון, עצמאית: מחברת א-נשים לאמן שהן כבר, דרך חוגי אמנות ויצירה.

נוף אדוות

1. נחשפתי לראשונה לטקסי לבנה מלאה לפני כ 17 שנה. הכרתי את נוגה, התלמידה בדרך השאמן, שהייתה בשנה הראשונה ללימודים, שהזמינה אותי לטקס.
2. כשאני בטקס אני חווה קדושה. אני חווה קשר עמוק ללבנה, לאמא אדמה ולכוחות הנשגבים.
- אני מרגישה קירבה לאנשים שמגיעים לטקס, כאלה שאני מכירה, וגם כאלה שאני פוגשת בפעם הראשונה בטקס. יש לי חוויה של משפחה, של שבט, של ביחד, של שייכות מאד חזקה.
3. שירת הסהרינה המקודשת וזימון האש שמייצג את האהבה של אמא אדמה.
4. בהחלט יש השפעה. אני יודעת מה היא האנרגיה שהלבנה מקרינה עלינו באותו החודש, אני מייצגת את עצמי לאנרגיה הזאת, ואני נותנת לה להיכנס לתוך חיי. אני לוקחת גם את המסר שניתן במהלך הטקס ומתכיילת אליו.
5. אני משתתפת בכל הפעולות באומטה. אני חלק מצוות הבאהאה, וגם אמא שחורה.

6. התפתחו קשרים חברתיים מאד קרובים, משמעותיים ואינטימיים עם משתתפות ומשתתפים אחרים במהלך השנים. והם מעגל האנשים הקרוב אלי ביותר.

קוראים לי נוף אדוות אני בת 51 וגרה בכפר ורדים. יש לי שני ילדים מקסימים בני 11 ו13. אני פיזיותרפיסטית מזה כ 23 שנה. יש לי תואר ראשון בפיזיותרפיה מאנגליה, ולאחר חמש שנים בהן למדתי ועבדתי כפיזיותרפיסטית באנגליה, עשיתי את התואר השני באוסטרליה. כשחזרתי לארץ לימדתי פיזיותרפיה בחוג לפיזיותרפיה באוניברסיטת תל אביב, ובמקביל פתחתי קליניקה פרטית. במשך שלוש שנים הייתי גם פיזיותרפיסטית של טירוני צנחנים.

עינב קליגר

שלום רב!

מודה לך מאוד על נכונותך להשתתף במחקר שאני עורכת במסגרת לימודי האקדמיים בקולטה לתיאטרון באוני' חיפה. במחקר זה אני מבקשת לבדוק את ההיבטים הפרפורמטיביים והחברתיים של טקסי הלבנה המלאה והשפעתם על חיינו. חשוב לי לציין שחלק מהמחקר שלי מבוסס על self-study בו אני גם חוקרת את החוויה שלי כמשתתפת בשש השנים האחרונות בטקסי הלבנה המלאה, ולכן תשובותיך משמעותיות מאוד עבורי לשם השוואה עם תחושותיי הסובייקטיביות.

שאלון למשתתף/ת של טקסי הלבנה המלאה של אומטה:

1. מתי וכיצד נחשפת לראשונה לטקסי הלבנה המלאה של אומטה?

לפני כ5 שנים, חברה הזמינה אותי להצטרף.

2. תארי/י בבקשה בכמה משפטים את התחושה, החוויה, המחשבות שלך בעת הטקס - ואחריו.

בהתחלה זה היה נראה כמו הצגה, אך ככל שהגעתי ליותר טקסים התחלתי לראות ולהרגיש את העומקים בטקס וזה הפך להיות חוויה רוחנית ותרבותית גם יחד.

3. אילו מהלכים של הטקס הרשימו/נגעו בך במיוחד?

השירה, המתנות לאש והייחודיות של כל טקס

4. האם את/ה מרגישה השפעה של טקס הלבנה המלאה על חייך – ואם כן, אז כיצד זה מתבטא?

מבחינתי טקסי הלבנה המלאה וטקסי השמש הם החגים שלי.

5. האם מעבר להשתתפות בטקסי הלבנה המלאה יצא לך להשתתף בפעילויות נוספות של אומטה, ואם כן – באילו? אם כן – מה קדם למה: האם השתתפת קודם בטקסי הלבנה המלאה ומהם הגעת לפעילויות אחרו, טאו להפך?

כן, אני בסהרל. קודם הייתי בסדנה חד יומית עם נגה ואחרי זה התחלתי לבוא לטקסים. לאחר מכן למדתי כשפנות, זריחה בהירה וכעת אני בסהרל.

6. האם התפתחו קשרים חברתיים בינך למשתתפים/ות אחרים/ות בטקסי הלבנה המלאה? אם כן – אשמח לתיאור (לא חובה להזכיר שמות).

כן, זו המשפחה שלי.

7. אשמח לתיאור אוטוביוגרפי קצר (מספר שורות), שמתאים לך לספר על עצמך (גילל, מקום מגורים, תעסוקה, מצב משפחתיכו).

אני בת 38, נשואה ואמא לשתי בנות. יש לי דוקטורט במדעי הרפואה ואני עוסקת בתחום הפיזיקה של המזון. גרה בצפון, מנהלת מחלקה בסטארטאפ ומרצה במכללה האקדמית תל חי. בנוסף אני מייעצת ומכשפת עבור אנשים ומלמדת קורס בדרכים שמאניות לחיים טובים עבור אנשים שאינם מהקהילה.

את הטופס המלא אשמח אם תשלחי למייל שלי : faishag@gmail.com

תודה רבה על שיתוף הפעולה.

באהבה, פאניה גרינשפון,

טל' 0544261912

פיילם

לשאלון תשובות

1. אומטה של המלאה הלבנה לטקסי לראשונה נחשפת וכיצד מתי ?

ברבות שהפכה ' הגדולה הרוח ' של מלאה לבנה לטקס הראשונה בפעם הגעתי 2004 בשנת

אומטה להיות השנים .

לטקס שהוזמנה ידידה . הרנר מייקל של דרכו לפי שאמנויות טכניקות ותרגלתי למדתי זו בשנה

איתה לבוא אותי הזמינה .

2. ואחריו - הטקס בעת שלך המחשבות , החוויה , התחושה את משפטים בכמה בבקשה /תאר .
כשרק ערומים כמעט ניצבים גברים ראיתי , הטקסי למרחב ונכנסתי מרווה בעשן שטוהרתי לאחר
המלאה שהלבנה כך אחר הוסבר - חניתות מחזיקים , התחתון גופם פלג את מכסות עור חצאיות
מערות ציורי כשעליהן באוויר נתלו גדולות בד יריאות וברקע - הצייד אנרגיית את הפעם קורנת .
כהזוי האירוע את לשפוט ויותר יותר החל הראש התקדם שהטקס וככל , האש סביב במעגל ישבנו .
מולי קורה וטוב נכון שמהו הרגיש את וטעם הבטן מאיזור שהתחיל בתוכי משהו הזמן ובאותו
וסביבי .

3. במיוחד כך נגעו /הרשימו הטקס של מהלכים אילו ?

קודם התרחש מהם מי השנים ממרחק זוכר אינני , במיוחד בי נגעו ההוא בטקס מהלכים שני :
* ושכדאי , בעצמה המלאה הלבנה לכבוד ' הסהרינה שירת ' את ישירו שכעת נאמר מסויים בשלב
את שורשית ברכות פילך ועוצמתי עמוק גברי קול ולפתע עייני את עצמתי ולהרגיש עיינים לעצום
וכל , שהכרתי שפה בכל או בעברית היו לא השיר מילות . בעצמה האדמה את גם ולתחושת האוויר
עד אלה בחיי חווייתי שלא בדרך בטני את והפך בי שאחז הרטט למרות לנשום זה שהצלחתי מה
כה .

* אותי שסימנה , הדוב פרוות ' למרגלותי הושלכה לפתע כאשר קרה זה , שהופתעתי השניה בפעם
לקחת הטקס מחזיקת ידי על התבקשתי אז או . הדוב את שצד ' השבט ' כל את לייצג שנבחר כמי
המעגל כל מול באש סביב ניצחון בריקוד ולצאת , קשורה הפרווה הייתה שאליו המוט את בידי

4. מתבטא זה כיצד אז , כן ואם – חייך על המלאה הלבנה טקס של השפעה ה/מרגיש את האם ?
כשבו ע !!! כן גם לכך ומעבר טוב הכי המובן חיי את שינתה ההוא בטקס ההשתתפות !!! בהחלט , כן
זוגתי הייתה ולימי ם , הטקס את והנחתה שהחזיקה נוגה עם הראשונה בפעם נפגשתי הטקס אחרי
למשך כתשע שנים ואם לשני בנינו . מעבר לכך למדתי אצלה ואחר כך במשך שנים אצל טה-רה ודוב
ולמעשה אני תלמידם עד היום ,

האם מעבר להשתתפות בטקס י הלבנה המלאה יצא לך להשתתף בפעילויות נוספות של אומטה . 5

ואם כן – באילו? אם כן – מה קדם למה: האם השתתפת קודם בטקסי הלבנה המלאה ומהם הגעת לפעילויות אחרו, טאו להפך?

כן, מאז המשכתי להגיע ולהשתתף למעשה בכל הטקסים וגם לכל הפעילויות האחרות, למדתי

פילוסופיה אינדיאנית ומס' קורסים של טכניקות ריפוי שמאניות ועוד ועוד

האם התפתחו קשרים חברתיים בינך למשתתפים/ות אחרים/ות בטקסי הלבנה המלאה? אם כן . 6 .
אשמח לתיאור (לא חובה להזכיר שמות) –

כן בהחלט. מעבר לזוגיות ולהורות המשותפת עם נוגה של שני בנינו, אנו ופלא. הפכתי את חלק

מאנשי אומטה למשפחתי. זכיתי באחים ואחיות לדרך רוחנית ויש בליבי אהבה גדולה אליהן

אשמח לתיאור אוטוביוגרפי קצר (מספר שורות, (שמתאים לך לספר על עצמך) גילל, מקום . 7 .

(מגורים, תעסוקה, מצב משפחתי וכו

, שמי פיילם, אני חי מתוך תפיסת עולם כמשרת של המהות הנשית בבריאה ושל אמא אדמה. גילי 53

אבא לאנו ולפלא, רווק. עוסק באהבה גדולה למחייתי כמרפא כמלווה א.נשים בתהליכי העצמה

אישית, וכמנחה סדנאות - לפי תפיסת העולם השאמנית. אני אמן ומורה לפיסול, בעל סטודיו

'אמאדמה'

פאניה אהובה, יש לי עוד הרבה מה לומר, אך הכתיבה 'עבודה' עבורי. לכן אם תרצי לראיין אותי או

שאעזור לך גם בדרכים אחרות- אשמח מאוד. אז בבקשה על תהססי לפנות אלי

באהבה

פיילם

קרן כהן

שלום רב!

מודה לך מאוד על נכונותך להשתתף במחקר שאני עורכת במסגרת לימודי האקדמיים בפקולטה לתיאטרון באוני' חיפה. במחקר זה אני מבקשת לבדוק את ההיבטים הפרפורמטיביים והחברתיים של טקסי הלבנה המלאה והשפעתם על חיינו. חשוב לי לציין שחלק מהמחקר שלי מבוסס על self-study בו אני גם חוקרת את החוויה שלי כמשתתפת בשש השנים האחרונות בטקסי הלבנה המלאה, ולכן תשובותיך משמעותיות מאוד עבורי לשם השוואה עם תחושותיי הסובייקטיביות.

שאלון למשתתף/ת של טקסי הלבנה המלאה של אומטה :

1. מתי וכיצד נחשפת לראשונה לטקסי הלבנה המלאה של אומטה?

לפני כ 7 שנים הגעתי לטקס הראשון באומטה. שמעתי עליו מהניוזלטר שדוב שולח בכל חודש.

2. תארו/י בבקשה בכמה משפטים את התחושה, החוויה, המחשבות שלך בעת הטקס - ואחריו.

תחושה של ביחד עם אנשים שהולכים בדרך עתיקה, של ביחד עם אמא אדמה. בדרך כלל אני חווה חוויה אנרגטית שקשה להסביר במילים. לפעמים המחשבות של היום יום מפריעות לי להתחבר לטקס. מרגישה מכויללת ללבנה ולתבנית החודשית של הלבנה.

3. אילו מהלכים של הטקס הרשימו/נגעו בך במיוחד?

כל פעם זה קצת שונה, לרוב אני מתחברת לשירות הטהרה. בכל טקס יש תהליך שמחובר ללבנה הספציפית בדרך כלל אני אוהבת את התהליכים האלה שמחברים את הקהל.

אם יש מעגל שירה אני גם מאוד מאוד מתחברת לזה.

4. האם את/ה מרגישה השפעה של טקס הלבנה המלאה על חיידך – ואם כן, אז כיצד זה מתבטא?

ההשפעה של הטקס על חי רבה, בעיקר כי זה מחבר אותי לתבנית של מחזור הלבנה וזו תבנית שמחוברת לנשיות מאוד. זה משפיעה על חי בכך שאני מקשיבה ומשתדלת ליישם את המסר של הטקס וכך חי ממש מכוילים והרמונים לתבנית, אני ממש חווה שזה עוזר לי לחיות בטוב.

5. האם מעבר להשתתפות בטקסי הלבנה המלאה יצא לך להשתתף בפעילויות נוספות של אומטה, ואם כן – באילו? אם כן – מה קדם למה: האם השתתפת קודם בטקסי הלבנה המלאה ומהם הגעת לפעילויות אחרות, טאו להפך?

השתתפתי קודם במפגשים נשים שטה-רה הייתה מעבירה ולאחר מכן השתתפתי בטקסים. אני משתתפת בהרבה פעילויות באומטה. אני משתתפת במסגרות לימודיות באומטה שאליהן הצטרפתי גם אחרי שהגעתי לטקסטים.

6. האם התפתחו קשרים חברתיים בינך למשתתפים/ות אחרים/ות בטקסי הלבנה המלאה? אם כן – אשמח לתיאור (לא חובה להזכיר שמות).

אומטה היא משפחה בשבילי ויש לי חברות וחברים טובים מאוד באומטה. כולם מגיעות ומגיעים לטקסטים וגם ללימודים אחרים. יש לי הרבה קשרים גם אם כאלה שמגיעים רק לטקסטים.

7. אשמח לתיאור אוטוביוגרפי קצר (מספר שורות), שמתאים לך לספר על עצמך (גילל, מקום מגורים, תעסוקה, מצב משפחתי וכו').

בת 45 גרה בהר חלוץ אמא ל 2 בנים שגם מגיעים לטקסים. חיה הזוגיות עם גבר שנמצא באומטה לפניי בהרבה. כיום אני חיה דרך נשמתית עתיקה שאותה אני מביאה לידי ביטוי בחיי בעבודה, במעגלים נשים, עליות לרגל, טקסים אותם אני מקיימת, יעוץ וליווי פרטני.

את הטופס המלא אשמח אם תשלחי למייל שלי : faishag@gmail.com

תודה רבה על שיתוף הפעולה.

באהבה, פאניה גרינשפון,

טל' 0544261912

רקפת שחר

שמי רקפת שחר, בת 54, חיה בכפר ורדים שבגליל. אישה עצמאית וחופשית, אוהבת ונהנית מהחיים. חיה אורח חיים שאמני המחובר לאהבת אמא אדמה.

בחרתי להקדיש את חיי לרחם הקוסמית, לאמא הגדולה של הבריאה ולהשיב את תדריה המופלאים לתרבות שלנו.

בעברי הייתי מנהלת לשכה בבנק הדם הארצי. כיום אני מורה רוחנית, אמנית, יוצרת, משוררת ובשירות לאם הבריאה. לומדת ופעילה במרכז אומטה.

אני טבעונית ואוהבת חיות, שני ילדיי בוגרים וחיים בת"א ושני ילדיי על ארבע חיים לצידי.

אני אוהבת לעורר נשים אל נשיותן ועוצמתן ולקרב אנשים אל האמא הרחם הקוסמית. מתוך התשוקה הזו הקמתי את המרכז לאמא בכפר ורדים, בו אני מחברת אנשים לאמא דרך אירוח במקדש שבמקום, חנות, טקסים וסדנאות.

1. נחשפתי לראשונה לטקסי הלבנה המלאה של מרכז אומטה בשנת 2003. השתתפתי בערב שעסק בנשיות, ערב שהנחתה אלה הררי בת"א והיא הזמינה אותי ואת חברתי עדנה לבוא לטקס לבנה מלאה בירקון בת"א.

משם התחיל הפלא.

2. התחושה/חוויה/מחשבות שלי בעת הטקס ואחריו סבבו בתחילה בעיקר סביב שפיות. הרגשתי שאני במקום/מרחב שיש בו שפיות, נעים לי, התחושה מוכרת, תחושה של בית, תחושה של חזרה לבית שאני מכירה והנה חזרתי אליו, אפשר לנשום והכל טוב. הרגשתי שמה שמחוץ לטקס, מתנהל בכאוס, גם התרבות וגם חיי האישיים, זה היה ועדיין מאד עוצמתי התחושה הזו. הרגשתי שהתבניות בטקס, ההתנהלות, הקדושה, החגיגה, החוויה קרוב לאמא אדמה, מוכרים לי ומחזירים אותי הביתה, אחרי שנים שהלכתי לאיבוד. נפעמתי בכל טקס מחדש מהתחושות הטובות והקסמים שאפפו אותי והטיבו את חיי.

3. מהלכים שהרשימו ונגעו בי בטקס במיוחד היו ההשקעה הכה רבה של מי שהנחתה את הטקס ושל כל צוות הבאהא שעזרו לה והאנרגיות הנפלאות והממלאות את הנשמה ואת הגוף שחוויתי. כל מרחב בטקס היה מושקע בהרבה אכפתיות ואהבה, במחשבה על אמא אדמה ועל האנשים שיבואו לטקס. אש האהבה של אמא אדמה היה הדבר שנגע בי חזק מאד לאורך כל הטקס. המרחב האדום למען נשים בזמן הדם שלהן הכי נגע בי מכל והמילים שנאמרו על נשים בזמן הדם שלהן, זמן קדושה והעוצמה שלהן. באתי מתרבות שסיפרה לי שדמן טמא, גדלתי על זה, גם כשהייתי דתיה וזה הכי הפעים אותי מכל, הכבוד והקדושה שייחסו בטקס לנשים. מרוב התלהבות מכל זה, התחלתי לצלם את הטקסים, במהלך עשור שנים ולשתף את העולם, רציתי שהחוויה הטובה שלי תיגע ותשפיע גם על אחרים ואחרות.

4. כן הרגשתי השפעה עצומה של טקסי הלבנה המלאה על חיי. ככל שהגעתי לעוד טקס ועוד טקס, זה הפך להיות חלק מאורח חיי ועשיתי מאמצים להגיע לכל טקס, גם אם היה רחוק לי וגם עם טרמפים (בזמנו לא נהגתי). ידעתי וחוויתי בתוכי שזה עושה לי טוב. חוויתי בתוכי שקט ונועם שלא היו שם לפני, חוויתי שפיות, חוויתי את החיים ממקום של הרמוניה, פחות נתקלתי בקירות, פחות ופחות קרו לי דרמות וקשיים בחיים ונכנסה יותר שמחה, אהבה וחיבור לאמא אדמה, לפשטות. חזרתי הביתה.

5. כן, מעבר להשתתפות בטקסי הלבנה המלאה של אומטה, יצא לי ועדיין להשתתף בהמון פעילויות של אומטה. אני מעבירה לכאן ב"העתק הדבק" ממסמך אחר את הפירוט העשיר והנפלא.

נשיות מקודשת ומנהיגות נשית

2019 ריטריט נשיות, פיוס בין נשים וגברים עם טה-רה אהבה, שומרת עץ החיים, חוות ניר צבי

2013-2017 מסע נשים, קבוצת עבודה לנשים לריפוי הנשיות בהדרכת השאמן טה-רה אהבה

2008 קורס מנהיגות נשית, עם טה-רה אהבה, ת"א

2006 מסע אל תוך הנשיות המקודשת, עם טה-רה אהבה, ת"א

2004 קורס עוצמה נשית, עם טה-רה אהבה, ת"א

סדנאות סופ"ש שאמניות/הדרכה שאמנית עם אבן אדומה מנוקדת, עורב לבן, רוקדת בסערות וטה-רה

2019 אומנות המסחר והעסקאות

2018 עוצמת המילים

2017 מצפן החירות האישי

2016 ריפוי הקסם בתוכנו

2015 ריקוד מסכות הדרקונים

2015 המוריאנות הקדושות

2014 לרכוב על תוף

2013 קדושת הרי הגעש

2013 שאמן קדומות של ארץ ישראל

2012 רפואות אור האדמה

מסעות בארץ ובעולם

2019 מספר מסעות עליה לרגל למקומות מקודשים בא"י, עכו, שבי ציון, תל גזר, י-ם ועוד עם האיון דוב אהבה

2018 מסע שאמני למקומות עוצמה וקדושה באנגליה ובסקוטלנד, עם האיון דוב אהבה ופיילס גל

2017 מסע שאמני לסרדיניה, איטליה למקומות עוצמה וקדושה, עם האיון דוב אהבה ופיילס גל

2016 מסע שאמני לאנגליה למקומות עוצמה וקדושה וכנס האלות הביני"ל, עם דוב וטה-רה אהבה

2015 מסע שאמני ליוון למקומות עוצמה וקדושה, עם דוב וטה-רה אהבה

- 2013 מסע שאמני לאנגליה למקומות עוצמה וקדושה, עם דוב וטה-רה אהבה
- 2011 מסע שאמני לאנגליה, למקומות עוצמה וקדושה, עם דוב וטה-רה אהבה
- שירות לאמא הגדולה ולאמא אדמה
- 2018 ועד בכלל הקמת המרכז לאמא הקוסמית בכפר ורדים
- 2016-2017 ריטריטים של הדרכים העתיקות, עם דוב וטהרה אהבה, חוות ניר צבי
- 2016 ועד בכלל קבוצת סהרל (פעמוני תקווה) וקבוצת זריחה בהירה, לימודי שירות לאמא הגדולה
- 2019 שירות במקדש הלבן - מהאס אשאי באומטה
- 2015-2019 באהא - בשירות לאמא אדמה, בצוות הקמת ופירוק הטקסים השאמנים
- 2015 ועד בכלל בצוות הפקת הכנסים הדו שנתיים לכבוד האמא והנשיות המקודשת / אירועי 3 ספירלות אחר
- 2012 סדנת עצים עם טה-רה ודוב אהבה
- 2010 ועד בכלל תקשורים דו שנתיים עם ישויות ממיימדי אהבה ואור, דרך דוב אהבה
- 2008 קורס כשפנות שאמנית, עם טה-רה אהבה, בחלקו
- 2008 סדנאות טוטם החיות האינדיאני, מעגל הצבעים ושבת הנשמה
- בנוסף לאלו, משתתפת גם במפגשי זמן אדמה, טקסים שאמניים, טיפולים ומפגשים אישיים להתפתחות אישית ועוד.

6. כן, התפתחו קשרים חברתיים עם משתתפים/ות אחרים בטקסי הלבנה. זכיתי להכיר אנשים יפים, גברים נשים וילדים/ות מכל רחבי הארץ ואף ברחבי העולם, רובם טבעונים וזה עשה לי נעים בנשמה, נשמות מופלאות שאמא אדמה בלבם, אנשים מתקופות חיים קודמות, שזכיתי לפגוש בחיים אלו שוב.

מעבר לטקסי הלבנה, נפגשים באירועים חברתיים ואישיים, מטיילים ביחד, מבליים ביחד והרבה מהקשרים החברתיים הללו הפכו לקשרי משפחה אוהבת, משפחה נשמתית. חלקנו עברנו לגור בכפר ורדים והסביבה וחולקים פעילויות חברתיות אישיות וקהילתיות.

פאניה תודה רבה על השאלון הנפלא
ובהצלחה רבה במחקר ובלימודים שלך.

אוהבת אותך

רקפת

שי גרינשפון

שלום רב!

מודה לך מאוד על נכונותך להשתתף במחקר שאני עורכת במסגרת לימודי האקדמיים בפקולטה לתיאטרון באוני' חיפה. במחקר זה אני מבקשת לבדוק את ההיבטים הפרפורמטיביים והחברתיים של טקסי הלבנה המלאה והשפעתם על חיינו. חשוב לי לציין שחלק מהמחקר שלי מבוסס על self-study בו אני גם חוקרת את החוויה שלי כמשתתפת בשש השנים האחרונות בטקסי הלבנה המלאה, ולכן תשובותיך משמעותיות מאוד עבורי לשם השוואה עם תחושותיי הסובייקטיביות.

שאלון למשתתף/ת של טקסי הלבנה המלאה של אומטה :

1. מתי וכיצד נחשפת לראשונה לטקסי הלבנה המלאה של אומטה?
2. תארי/י בבקשה בכמה משפטים את התחושה, החוויה, המחשבות שלך בעת הטקס - ואחריו.
3. אילו מהלכים של הטקס הרשימו/נגעו בך במיוחד?
4. האם את/ה מרגישה השפעה של טקס הלבנה המלאה על חייך – ואם כן, אז כיצד זה מתבטא?
5. האם מעבר להשתתפות בטקסי הלבנה המלאה יצא לך להשתתף בפעילויות נוספות של אומטה, ואם כן – באילו?
6. האם התפתחו קשרים חברתיים בינך למשתתפים/ות אחרים/ות בטקסי הלבנה המלאה? אם כן – אשמח לתיאור (לא חובה להזכיר שמות).

תודה רבה על שיתוף הפעולה.

באהבה, פאניה גרינשפון,

טל' 0544261912

תשובות של שי גרינשפון :

1. הגעתי לראשונה לטקס לפני בערך 6 שנים.
2. בעצם, הגעתי לטקסים האלה בזכות אשתי. בהתחלה זה היה מין "זמן איכות" איתה (ובמידה רבה – זה כך עד היום). אך בהמשך – התחלתי להכיר את הטקסים ולהנות מהטקסיות, מהמופע של מחזיקות הטקס, משירה וריקוד – במיוחד שירה ונגינה בתוף של דוב. גם הארוחה בסוף חשובה – לא רק בגלל האוכל, אלא גם בגלל התרועות עם א/נשים שהכרתי שם, קישוט יפה של השולחנות. החוויה שלי היא אסתטית בעיקרה.
3. כמו שכבר ציינתי – אני מתחבר לפן האומנותי והאסתטי של הטקסים – מהקישוט של הכניסה (היטהרות) וכל אתר הטקס, דרך שירה וריקודים – ועד האסתטיקה של השולחן.
4. אני די מצפה לטקסים האלה. יש סיפורים וחוויות מהטקס שמלווים אותי בהמשך. הגישה שלי פחות מיסטית ולכן ההשפעה על חיי היא לא כל-כך חזקה כמו שאני רואה אצל אחרים.
5. יצא לי להשתתף בעוד טקסים : טקסי השוויון, יום הארוך בשנה ויום קצר, טקס שנה חדשה. גם השתתפתי בחשיפת ספריו של דוב, בתערוכת ציורי טה-רה, בטקס קבלת האם.
6. כן. חלק ניכר ממשנתפי הטקסים והפעילים/מארגנים גרים כמוני בכפר-ורדים, אנו נפגשים במרכז המסחרי ובכלל. בטקסים חלק משמעותי, בנוסף לפן האסתטי – זה הפן החברתי. זו מעין קהילה שאני מכיר – נפגשים, מדברים על החיים, משפחה וכו'. עם דוב אנו ממש מיוחדים – תמיד חיבוק-דוב כשנפגשים, אני משתדל להביא לטקסים בלינצ'ס שהוא אוהב, לחשיפת הספר הבאתי ריבה שהוא אהב. נהנה מקשרים חברתיים עם א/נשים אלה בטקסים ומחוז להם.

שמי שרה אושר בת 66 גרה בכפר ורדים כ7 שנים. גרתי ברחובות 30 שנה ועברתי למיתר בעקבות המורים הרוחניים שלי ולאחר שלוש שנים וחצי עברתי לצפון לכפר ורדים גם בעקבות המורים הרוחניים שעזבו את מיתר.

אני תלמידה במרכז ההכשרות אומטה מרכז שמכשיר אנשים לצעוד בדרך של נתיב הנשמה.

אני בשירות לאמא הקוסמית אני נושאת הברכה של אמא טנית הטובה. לפני 5 שנים קיבלתי את הדרך.

דרכי היא דרך של ברכה וכישוף.

טקסי ברכה ותהליכי ברכה אני עושה עבור האנשים.

מכינה קמעות וחפצי עוצמה מבורכים. כעשר שנים אני מפסלת בחמר דמויות שונות של האמא מחלקת וגם מוכרת אותן כדי שהברכה תהייה בכל בית ומשפחה.

אני מלווה אנשים ונותנת הכוונה והדרכה בדרך השאמנית.

בשבתות יושבת בשוק תרשיחא ונותנת ברכות לאנשים ולמקום.

עד שהתחיל הסגר ומאז אין שוק.

פעם בחודש פותחת את ביתי לברכה. מכינה לחמניות מבורכות עורכת טקסי ברכה מאפשרת לאנשים להתמלא בברכה בטוב ובנועם כשהם מגיעים לבית הפתוח.

1 נחשפתי לראשונה לפני כ13 שנים. למדתי קורס שנקרא מגע שאמני לפתיחת הלב ותוך כד סיפרו לי על הטקס והלכתי.

2. ההתרגשות מתחילה כבר באותו יום שאני יודעת שאגיע לטקס לבנה. האוכל שאני מכינה לכבוד הלבנה עבור המשתתפים. האוכל נעשה באהבה ובברכה.

המחשבה שאני משתתפת ולוקחת חלק מטקס עתיק שאלפי שנים אחורה חגגו אותו. אני בהודיה על הזכות להיות בטקס.

החווייה מההשקעה של הבאהאה האנשים שעוזרים להקים את הטקס. זה מתחיל במפגש עם האנשים לפני הטקס. שמחה של אנשים שחוגגים את אותו הדבר. לבנה מלאה.

לעמוד ולקבל טיהור.

כל ההתנהלות של מחזיקי הטקס היא ממלאת אותי בהשתאות ולב מלא תודה.

3. שירת הסהרינה בכל חודש ממלאת אותי בהודיה בטוב של הלבנה. התהליכים שנעשים בכל טקס מרגשים אותי וממלאים אותי בתקווה.

4. כל חודש הלבנה קורנת אנרגיה אחרת. יש 13 לבנות ולכל לבנה יש אחר בהתאם לאותו חודש. אני חיה את האנרגיה של כל חודש ומה שהיא מביאה איתה. הלבנה המלאה משפיעה עלי ביותר היא חלק נכבד מחיי.

5. אני משתתפת בכל האירועים של אומטה. אומטה היא המקום שבחרתי להדרכה לבית ולחיים שלי

אני לומדת במרכז ההכשרות של אומטה איך להיות בשירות לאמא להיות משרתת של האמא.

השתתפתי במפגשים באומטה במסע נשים. אני משרתת של המקדש שקיים באומטה.

למדתי את רפואת היגואר והצופית. השתתפתי במפגשי זמן אדמה עם השאמן אבן אדומה מנוקדת.

טקסים שונים שנערכו באומטה השתתפתי בהם.

6. רוב האנשים שהגיעו לטקסים הכרתי יש כאלה שאני פוגשת רק בטקסים ומאוד נעים לי לפגוש אותם ויש כאלה שאני פוגשת ויש קשר קרוב מאוד וחברי. ותמיכה הדדית..

שאלונים, סקר, התכתבויות פייסבוק:

פוסט של נוגה אדמה מה-3/1/2020
<https://m.facebook.com/story?fbid=https://m.facebook.com/story&sf&1031905420=id&10221251693735184=php?story>
([nsn=mo](#))

יום של טקס הוא יום מלא מאוד, קמים בבוקר בשמחה גדולה, אורזים את כל מה שלא נארז בימים האחרונים, המון ציוד, וחיכה ליום הזה, מכינים אוכל בכמות גדולה ובנדיבות שיספיק לכמה שיותר אורחים, תוך כדי עונים לטלפונים של אנשים שמתקשרים בקשר לטקס, וגם כאלה שלא אבל בדיוק היום הם זקוקים לשיחת עזרה, מנקים ומסדרים את הבית כמה שאפשר כי יום חג היום, ובצהריים יגיעו כל הבהאא ונעמיס ונצא לדרך.

אחרי שעות של הכנות בשטח, וקבלת האנשים והטקס בעצמו, שלאחריו פירוק כל המרחבים והעמסה ונסיעה הביתה ושוב פריקה של הציוד,

ואז כשהכל נגמר והלב עדיין מלא בכל הטוב והיופי שהיה -הגוף מבקש מנוחה, וברור שבאותו הלילה שום דבר חוץ משינה לא יקרה.

אז בשבוע שעבר היום של הלבנה המלאה לא היה כזה, אמנם זכיתי בברכה מאוד מאוד מאוד גדולה באותו הערב ...

אז ביחד עם הלבנה המלאה

לבנת השיבולים והכישוף

והברכה הכנתי 6 קמעות של אהבה,

קמעות שפותחים את מי שיענוד אותם לאהבה.

לא רק אהבה זוגית, אהבה בכלל,

כי אנחנו תמיד מוקפים באהבה,

ככה זה כשחיים על כוכבה שאוהבת בלי הפסקה.

לפעמים שכחנו שזה כך

והתפתינו לסגור את ליבנו

והתפתינו לפחד או לבדידות או לשניהם,

ואולי הגיע הזמן לבחור אחרת

ואפשר לפתוח שוב את ליבנו ורחמנו לאהבה

ואפשר לקבל עזרה.

הקמע נעשה על סמך המתכון שנתנה המורה שלי השאמן אבן אדומה מנוקדת, בספר המתכונים שלה, בתוספת שרוך שבתוכו לחישות טובות ושני לילות תחת אורה של לבנת השיבולים והכישוף.

1. "טקס שאמני לחגיגת הלבנה המלאה - לבנת האלון

אנו חוגגות וחוגגים מחזור של 13 לבנות. והחודש - הלבנה קורנת את האנרגיה של האלון

לילה בו הלבנה מלאה, עגולה ומאירה הוא לילה של קסם והדרכה. גם החודש, אנו מזמינים אתכם לבוא ולהתחבר לאור ששוטף את אמא אדמה בליל הלבנה המלאה, בטקס שאמני של קסם, סיפורים ושירים מסביב לאש האהבה של אמא אדמה.

כמו בכל טקס שאמני, גם בטקס הזה יודלק אש במרכז המעגל. אש המודלק ע"י שאמן הוא אש מיוחד. לא עוד מדורה רגילה. האש מושך ומביא את האהבה של אמא אדמה לתוך המעגל ולאש שכזה אנו נוהגים לתת מנחות. אנו מזמינים גם אתכן ואתכם להכין מנחה ולהביאה אתכם. כל מנחה מתאימה, כל עוד הוכנה מחומרים המתכלים באש, הוכנסה בה כוונה ונעשתה באהבה. אפשר להכין ציור או מכתב, לקשט אצטרובל או ענף יבש, לקלוע חוטי צמר, להכין פסל מעיסת ניר או כל רעיון יצירתי אחר. אפשר להכניס במתנה הודיה לאמא אדמה או בקשה להדרכה.

הטקס מתאים לכולן ולכולם, גם לילדים. מתאים לאלו שזו ההתנסות הראשונה שלהם וגם לאלו ההולכים בדרכי האדמה או הרוח כבר זמן רב.

ההשתתפות היא ללא תשלום ואנו מבקשים להביא דבר מאכל צמחוני (רצוי טבעוני) לארוחה משותפת בסיום הטקס.

הישיבה על האדמה אתם מוזמנים להביא כיסא, כרית או דבר מה לשבת עליו לנוחותכם, הכסאות שאנו מביאים מיועדים לאורחים המבוגרים בלבד.

ניפגש ביום שלישי 19.2.19 בשעה 19:00 בחניון הלילה חורבת חממה, שעל הר המירון. חשוב לדעת שבשעה 19:15 אנו עוזבים את מקום המפגש והולכים למקום הטקס. איננו מחכים למאחרים ולא תתאפשר כניסה לטקס לאחר שיתחיל.

על המירון קר!!! כדאי להתארגן לכך!!

הוראות הגעה:
לבאים מדרום, נוסעים על כביש 89 מכיוון מעלות, כפר ורדים.
עוברים את חורפיש ולאחר 5 דקות נסיעה
פונים ימינה להר מירון (אם הגעתם לסאסא, תחזרו).
עוברים את בית ספר שדה הר מירון, את הבסיס הצבאי הצמוד אליו ומיד מצד שמאל חונים בחנייה של חניון הלילה חורבת חממה.

לבאים מצפון, עוברים את סאסא על כביש 89 לכיוון חורפיש ופונים שמאלה לכניסה להר מירון (אם הגעתם לחורפיש, תחזרו), עוברים את בית ספר שדה הר מירון, את הבסיס הצמוד אליו ומיד מצד שמאל - החנייה של חניון הלילה חורבת חממה, שם מחנים.

בחנייה יחכו לכם אנשים שלנו משעה 18:45

למען הבהירות - חניון הלילה חורבת חממה נמצא מיד לאחר בית ספר שדה הר מירון מצד שמאל. לא ממשיכים לעלות למסלול הפסגה שעל ראש ההר. ולמען בהירות נוספת - העליה להר נמצאת על הכביש שבין חורפיש לסאסא (ואינה קשורה לצומת מירון או לשוב מירון)

לשאלות:

נגה 04-6464450

בואו לחגוג איתנו את אמא אדמה ואת הקסם שבליל הלבנה המלאה."

(<https://www.facebook.com/events/331872814096456>)

<https://www.facebook.com/groups/40381454740/permalink/101604142> 2.

[03799741](https://www.facebook.com/groups/40381454740/permalink/101604142)

(2/12/2020)

בשש השנים האחרונות אני משתתפת באהבה בטקסי הלבנה המלאה.

בשלוש השנים האחרונות החלטתי שאני רוצה לחקור את הקשר ההדוק בין תיאטרון (המקצוע בו התברכתי) לבין טקסים שמאניים.

לצורך זה חזרתי לאקדמיה ועכשיו אני בשלבי כתיבת התזה.

מבקשת את עזרתכם/ן בלענות על סקר קצר לגבי טקסי הלבנה.

הסקר פונה לאנשים שהיו בטקסי הלבנה המלאה של אומטה בהר מירון.

תודה רבה מראש! — מרגישה/ה אסירת תודה.

- 18 אני מוכן/ה לענות על שאלות נוספות במחקר זה, אנא צרי עימי קשר
- 14 הייתי בטקס לבנה מלאה לפחות 3 פעמים
- 14 הדבר שמושך אותי במיוחד בטקס הלבנה המלאה הוא הקסם שבטקס
- הדבר שמושך אותי במיוחד בטקס הוא הרצון להיות שייכת/ת להחזרת
- 13 הדרכים הנשיות העתיקות
- 12 מרגישה/ה שטקס הלבנה המלאה מאוד משפיע על חיי
- 11 משתדלת/ת לחזור לטקסי הלבנה המלאה כל חודש
- 10 כל התשובות נכונות עבורי
- הדבר המושך אותי במיוחד בטקס
- 9 הוא הרצון להיות שותפה/ה במתרחש באומטה
- יש לי סיבה משלי להגיע לטקס הלבנה המלאה
- 9 ואני מוכנה/ה לספר על זה במחקר
- מה שמושך אותי במיוחד בטקס הוא המפגש
- 6 האנושי עם באי הטקס
- 3 הייתי בטקס הלבנה המלאה פעם אחת

היום הלבנה לא זורחת בשמיים

והלילה הזה במהלך החודש של

מחזוריות הלבנה נקרא לבנה חסרה.

הלבנה היא האור שמאיר לנו את הדרך בתוך החשכה.

הלבנה גואה ושופלת את המים בחוץ וגם בתוכנו,

וגם את הרגשות שלנו, את הרחם של הנשים

והיא משפיעה עלינו בהרבה מאוד צורות ודרכים .

הדרך שלי לימדה אותי שככל שנכיר ונחבר

את עצמנו עם המחזוריות וההשתנות

של הלבנה ככה יהיה לנו קל יותר

והרמוני יותר בחיים .

אז מה קורה ביום הזה ומה מומלץ לעשות?

ברמה האנרגטית הרבה אנשים יחוו

את היום הזה כלא פשוט עבורם

ולא מומלץ לעשות עבודה אנרגטית

ביום הזה למרבית האנשים.

אז ביום האחרון ללבנת השיבולים והכישוף

ולפני לידתו של מחזור לבנה חדש- לבנת הדם

מומלץ לנצל את הזמן הזה כדי לעשות

סדר וניקיון פנימי וחיצוני .

זה זמן מעולה לזרוק ולפנות את מה

שכבר לא נחוץ לנו יותר .

אפשר לנקות את המרחב הפיסי שלנו ,

לזרוק, לתרום, להעביר הלאה חפצים

שכבר אין לנו בהם צורך וגם לטהר את הבית .

אותו דבר אפשר לעשות גם ברמה האנרגטית

ולהיפרד מכל מיני דפוסים שכבר

לא משרתים אותנו או לשחרר הרגלים

שלא מטיבים איתנו ולבדוק אילו אמונות

אולי הגיע הזמן להחליף ובמקומן לאמץ אמונות

חדשות בהתאם למי שאנחנו רוצות להיות ולעשות.

זה זמן לבדוק עמוק בתוכנו מה קורה

ולאן אנחנו הולכים מכאן.

בלילה החשוך הזה כדי להיות ביחד

עם מי שיקר לנו, לעשות איזושהי פעילות

אישית או משפחתית מהנה

(אנחנו הפכנו את ארוחת הערב למשחק

משפחתי כיפי. המלצה על המשחק אצלי בסטורי.)

אפשר לחייך, לצחוק, לעשות משהו משמח ,

כיפי, לפרגן, לעשות לנו נעים ולהאיר לנו בהרבה אור.

באהבה

באהינה

אשמח לשמוע מה לקחת לעצמך?

לבנת הדם

זורחת עלינו היום

בדם שלנו יש קסם

בדם שלנו יש כשף

בדם שלנו יש זכרונות

בדם שלנו יש כוכבים שמנצנצים בחשיכה

צילמתי סרטון שמספר בדיוק על האנרגיה שמביאה אלינו לבנת הדם

מוזמנות ומוזמנים לצפות

ולשתף

אמא אדמה אוהבת גם אותך

<http://messages.responder.co.il/5356639/202907365/2ef9feeb46da4892aa68968b95d29d6b/?>

<https://www.facebook.com/1031905420/posts/10221325199812790/?sfnsn=mo>

Abstract.

This is a final research dissertation on the topic of “The Full Moon Ceremony” as a community-builder, an analysis of interactions between time, space and audience by Fania Grinshpun.

At the center of this work stands the analysis of “The Full Moon Ceremony” of the Umata Group. The research examines this ceremony as a community-building event. Information on previous research on this subject is organized into four knowledge groups: research of rite and shamanic practices; space-based and participatory performance; history of New Age practice in Israel; research of the social function of a ceremony and its community-building role. The central research question of this dissertation is in which ways a ceremony creates a community.

The research hypothesis is that the Umata community is being constructed by its ceremonies, during the ceremonies. The research inquires if the Umata community is an “agent of change” activated by its leaders, and if it is – what is the purpose of this agency? For this purpose, the research relies on the theory of Pierre Bourdieu, investigating the activity during the ceremonies in terms of “fields” and “habitus” as described in Bourdieu’s work.

The author relates the happenings in the ceremonies as “social fields” and examines this shaman ceremony from a participatory vantage point, as a director and researcher of theatre - on the one hand and as a participant in the ceremonies - on the other. As such the approach to this research is influenced by personal habitus and class-based habitus, as is defined in the work of Bourdieu (2009).

The central topic of this research is the ways in which ceremony serves the process of community-building. The research examines the type of community created by the ceremony and how belonging to the community affects the lifestyle of its participants and organizers. Also the research checks what needs, held by the participants and organizers, are answered by the “Full Moon Ceremony”.

The research focuses on the performative aspects of the “Full Moon Ceremony” and their influence on the participants. Contemporary rite researchers argue that rituals construct an

imaginary and consensual reality that enables our current social existence (Seligman, Veller, P'et & Saymon, 2008) and so the research investigates how imagined reality which appears in the Umata ceremonies influences the social reality of the participants.

Umata is a spiritual-mystic group trying to create a magic that can change the world and make it better, like it was in the past as is understood by the Umata leaders. Erica Fischer-Lichte describes performative events by her concept of “the restoring of magic to the world” (Fischer-Lichte, 2015, p. 346). The Umata ceremonies are performative events that consciously and purposefully engage with magical practice in a purposeful and declared intent of returning magic to the world. Therefore one of the guiding principles of this research is to examine the desire for the magical as a desire to belong to a community that is built by ceremonies that aim to return magic to the world, in contrast to a materialistic world.

Wulf argues that “communities are constructed through and in the merit of rituals, as well as by their emotional impact of such rituals” (Wulf, p. 39, 2010). In this research we are able to observe the current processes of a new community being formed here and now through the influence of ceremonial performance.

The scientific and practical conclusions of this research belong to the following fields: research of ceremony's role in the consolidation of a community; study of ceremony's performability as part of anthropology of theatre; study of New Age in Israel; study of Meron mountain as a ritualic site; enriched understanding of the need of humans within a fragmentary society to participate in ceremony.

The main conclusion is that we can see in the “Full Moon Ceremony” of Umata a manifestation of the influence of ceremonial performance on community-building.

**The Full Moon Ceremony as a Community Builder:
Examining the Interplay of Time, Space and Audience**

By: Fania Grinshpun

Supervised by: Professor Atay Citron

Dr. Ruthie Abeliovich

THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE MASTER'S DEGREE

University of Haifa

Faculty of arts

Department of theatre.

**The Full Moon Ceremony as a Community Builder:
Examining the Interplay of Time, Space and Audience**

By: Fania Grinshpun

Supervised by: Professor Atay Citron, Dr. Ruthie Abeliovich

THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE MASTER'S DEGREE

University of Haifa

Faculty of arts

Department of theatre

